

UNIVERSITATEA LIBERĂ INTERNAȚIONALĂ DIN MOLDOVA

Cu titlu de manuscris
C.Z.U.: 342.739 (043.3)

BUTNARU IULIA

**REGLEMENTAREA JURIDICĂ ȘI ASIGURAREA INVIOLABILITĂȚII
VIEȚII PRIVATE, FAMILIALE ȘI INTIME**

Specialitatea 552.01. Drept constituțional

Teză de doctor în drept

Conducător științific: _____ **Serghei ȚURCAN, doctor în drept,
conferențiar universitar**

Autor: _____ **Iulia BUTNARU**

CHIȘINĂU, 2022

©Butnaru, Iulia, 2022

CUPRINS

ADNOTARE (în limbile română, engleză și rusă)	4
LISTA ABREVIERILOR	7
INTRODUCERE	8
Capitolul 1. ANALIZA SUTUAȚIEI ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI DREPTULUI LA VIAȚA INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ	15
1.1. Analiza concepțiilor științifice privind dreptul la viața intimă, familială și privată în contextul cercetărilor teoretico-practice ale autorilor autohtoni	15
1.2. Analiza concepțiilor științifice privind dreptul la viața intimă, familială și privată în contextul cercetărilor teoretico-practice ale autorilor străini	24
1.3. Concluzii la capitolul 1.....	32
Capitolul 2. DIMENSIUNEA TEORETICĂ ȘI ESENȚA DREPTULUI LA VIAȚA INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ	34
2.1. Evoluția dreptului la viața intimă, familială și privată.....	34
2.2. Dreptul la viața intimă.....	45
2.3. Dreptul la viața familială.....	54
2.4. Dreptul la viața privată.....	61
2.5. Concluzii la capitolul 2.....	66
Capitolul 3. REGLEMENTAREA JURIDICĂ A DREPTULUI LA VIAȚA INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ	67
3.1. Reglementarea internațională a dreptului la viața intimă, familială și privată.....	67
3.2. Reglementarea națională a dreptului la viața intimă, familială și privată.....	76
3.3. Dreptul la viața intimă, familială și privată în jurisprudența CtEDO.....	100
3.4. Concluzii la capitolul 3.....	122
Capitolul 4. MECANISMELE DE PROTECȚIE A VIEȚII INTIME, FAMILIALE ȘI PRIVATE	123
4.1. Rolul Curții Constituționale în protecția vieții intime, familiale și private	123
4.2. Rolul instanțelor judecătorești naționale privitoare la protecția dreptului la viața intimă, familială și privată	133
4.3. Rolul ombudsmanului (avocatului poporului) în protecția vieții intime, familiale și private	141
4.4. Concluzii la capitolul 4.....	151
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	152
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	158
DECLARAȚIA PRIVIND ASUMAREA RĂSPUNDERII	178
CV-UL AUTORULUI	179

ADNOTARE

Butnaru Iulia. „Reglementarea juridică și asigurarea inviolabilității vieții private, familiale și intime”. Teză de doctor în drept la specialitatea: 552.01. Drept constituțional. Chișinău, 2022

Structura tezei: introducere, patru capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografia din 241 de surse, text de bază 158 de pagini. Rezultatele obținute sunt reflectate în șase articole științifice.

Cuvinte-cheie: viața intimă, viața privată, viața familială, date cu caracter personal, identitate sexuală, jurisprudența CtEDO, intimitate, familia.

Domeniul de studiu: Drept constituțional.

Scopul lucrării constă în efectuarea unei cercetări științifice a esenței și conținutului dreptului la viața intimă, familială și privată, abordarea complexă a dreptului respectiv prin prisma prevederilor legislației naționale, instrumentelor internaționale, opiniilor doctrinare și practicii judiciare în domeniu.

Obiectivele cercetării: determinarea conținutului multidimensional al dreptului la viața intimă, privată și familială; cercetarea dreptului la viața intimă, privată și familială, sub aspect evolutiv, examinarea practicii judiciare a CEDO pe cauzele ce pretind încălcarea dreptului la viața privată, intimă și familială; analiza dreptului vizat prin prisma doctrinei și legislației naționale în domeniu; evidențierea curenților și lacunelor existente și formularea unor propuneri teoretico-practice privind garantarea dreptului fundamental în cauză; formularea unor recomandări pentru îmbunătățirea cadrului normativ în domeniu.

Noutatea și originalitatea științifică constă în: analiza complexă și multiaspectuală din perspectiva juridică a dreptului la viața intimă, familială și privată, studierea evoluției jurisprudenței CtEDO pe cazurile inițiate în temeiul articolului 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului cu indicarea soluțiilor adoptate pe marginea fiecărui caz, inclusiv examinarea cazurilor înaintate în fața CtEDO împotriva Republicii Moldova, cu același obiect, pentru reliefarea tendințelor actuale de percepție a dreptului la viața intimă, familială și privată.

Rezultatul obținut, care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante, constă în identificarea tuturor aspectelor „tradiționale” și „moderne” înglobate în prezent de noțiunea de viață privată și determinarea gradului de protecție juridică conferit acestora de normele naționale și cele internaționale, fapt ce a generat formularea unor definiții ale noțiunilor de viață privată, intimă și familială, precum și ale unor propuneri de *lege ferenda* în vederea perfecționării cadrului normativ în domeniu.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în conturarea unui cadru teoretico-științific coerent în corelație cu cadrul normativ existent privind dreptul la viața intimă, privată și familială, acestea având ca finalitate conturarea categoriilor actuale protejate de dreptul constituțional la viața intimă, privată și familială și identificarea lacunelor necesare a fi elucidate.

Valoarea aplicativă a lucrării rezidă în posibilitatea folosirii concepțiilor științifice reliefate în aceasta în calitate de sursă de documentare pentru potențialii petiționari la CtEDO, care ar pretinde violarea dreptului la viața intimă, privată și familială în temeiul art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. Recomandările de perfecționare a legislației vor fi utile în procesul de racordare a legislației naționale în domenii tangente dreptului la viața intimă, familială și privată la standardele europene.

Implementarea rezultatelor științifice. Elucidarea esenței și a conținutului vieții private, intime și familiale, precum și prezentarea unor propuneri de *lege ferenda* în vederea perfecționării cadrului normativ în domeniu, pot contribui la protecția efectivă a acestui drept fundamental. Rezultatele studiului au fost reflectate de autor în articolele publicate în diverse reviste, culegeri de articole. Tezele abordate în prezenta lucrare au fost prezentate în cadrul unui șir de conferințe naționale și internaționale. Rezultatele investigațiilor reflectate în prezenta lucrare pot fi utile studenților, masteranzilor din cadrul instituțiilor de învățământ superior cu profil juridic. Totodată, studiul în cauză poate fi de folos persoanelor care intenționează să înainteze o cerere în fața CtEDO în temeiul art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. De asemenea, recomandările de perfecționare a legislației pot servi în calitate de suport doctrinar la o eventuală modificare a actelor normative ce au tangență cu dreptul la viața intimă, privată și familială.

ANNOTATION

Butnaru Iulia. „Legal regulation and ensuring of the inviolability of private, family and intimate life”.

Thesis for obtaining the scientific degree of doctor in law.

Specialty: 552.01. Constitutional law. Chişinău, 2022.

Structure of the thesis: introduction, 4 chapters, general conclusions and recommendations, 241 bibliographic sources, basic text of 158 pages. The results obtained are reflected in 6 scientific articles.

Keywords: intimate life, private life, family life, personal data, sexual identity, ECHR jurisprudence, privacy, family.

Field of study: Constitutional law.

The purpose of the paper is to carry out a scientific research on the essence and content of the right to intimate, family and private life, the complex approach of this right through the provisions of national legislation, international instruments, doctrinal opinions and judicial practice in the field.

Research objectives: Determining the multidimensional content of the right to intimate, private and family life; research of the right to intimate, private and family life in an evolutionary way, examining the ECHR's judicial practice on cases claiming violation of the right to private, intimate and family life; analysis of the right concerned through the doctrine and national legislation in the field; highlighting the existing deficiencies and gaps and formulating some theoretical and practical proposals on guaranteeing the fundamental right in question; formulating some recommendations for improving the regulatory framework in the field.

Scientific novelty and originality consists in the complex and multiaspectual analysis from the legal perspective of the right to intimate, family and private life, the analysis of the evolution of ECHR jurisprudence on cases initiated under Article 8 of the European Convention of Human Rights, indicating the solutions adopted in each case, including the examination of the cases brought before the ECHR against the Republic of Moldova, with the same object, in order to highlight the current tendencies of perception of the intimate, family and private life.

The result obtained, which contributes to solving an important scientific problem consists in identifying all „traditional” and „modern” aspects currently covered by the notion of private life and determining the degree of legal protection given to them by national and international rules, which led to the formulation of definitions of the concepts of private, intimate and family life having as final result the formulation of some proposals for lege ferenda in order to improve the normative framework in the field.

Theoretical significance of the paper consists in shaping a coherent theoretical and scientific framework in correlation with the existing normative framework regarding the right to intimate, private and family life, which have the purpose of outlining the current categories protected by constitutional law to the intimate, private and family life and identification of gaps that need to be elucidated.

Applicative value of the paper lies in the possibility of using the scientific concepts highlighted in it as a source of documentation for potential petitioners at the ECHR, claiming violation of the right to intimate, private and family life under Article 8 of the European Convention on Human Rights. Recommendations for improving the legislation will be useful in the process of aligning the national legislation in the fields related to the right to intimate, family and private life to the requirements of the European standards.

Implementation of scientific results. Clarifying the essence and content of private, intimate and family life, as well as the presentation of proposals for lege ferenda in order to improve the regulatory framework in the field can contribute to the effective protection of this fundamental right. The results of the study were reflected by the author in articles published in various magazines, article collections. The theses addressed in this paper were presented in a series of national and international conferences. The results of the investigations reflected in this paper may be useful for students, master students, at the same time, the study in question can be useful to those who intend to bring an action before ECHR under the Article 8 of the European Convention on Human Rights. Also, the recommendations for the improvement of the legislation can serve as a doctrinal support to a possible modification of the normative acts that are related to the right to intimate, private and family life.

АННОТАЦИЯ

Бутнару Юлия. «Юридическое регулирование и обеспечение неприкосновенности частной, семейной и интимной жизни».

Диссертация на соискание учёной степени доктора юридических наук.

Специальность: «552.01. Конституционное право». Кишинёу, 2022 год.

Структура работы: введение, 4 главы, общие выводы и рекомендации, библиография из 241 источников, основной текст на 158 страницах. Полученные результаты отражены в 6 научных статьях.

Ключевые слова: интимная жизнь, частная жизнь, семейная жизнь, личные данные, сексуальная ориентация, юриспруденция ЕСПЧ, интимность, семья.

Область исследования: конституционное право.

Цель работы заключается в научном исследовании сути и содержания права на интимную, семейную и частную жизнь и в комплексном подходе к соответствующему праву сквозь призму положений национального законодательства, международных документов, доктринальных мнений и судебной практики в данной области.

Задачи исследования: определение многопланового содержания права на интимную, частную и семейную жизнь с точки зрения эволютивного аспекта; изучение судебной практики ЕСПЧ по делам о предполагаемом нарушении права на частную, интимную и семейную жизнь; анализ данного права сквозь призму отраслевого национального законодательства и доктрин; выявление текущих недостатков и лакун, а также формулирование теоретико-практических предложений о гарантировании данного основного права; формулирование рекомендаций относительно улучшения отраслевой нормативной базы.

Новизна и научная оригинальность заключаются в комплексном и многоаспектном анализе – с юридической точки зрения – права на интимную, семейную и частную жизнь, в анализе эволюции юриспруденции ЕСПЧ по делам, возбуждённым на основании статьи 8 Европейской конвенции о защите прав человека, с указанием решений по каждому делу, а также в изучении заявлений, поданных в ЕСПЧ против Республики Молдова на ту же тему, в целях выявления текущих тенденций в восприятии права на интимную, семейную и частную жизнь.

Полученный результат, который способствует решению важной научной проблемы заключается в выявлении всех «традиционных» и «современных» аспектов, которые включает в себя в настоящий момент понятие частной жизни, в определении степени юридической защиты, что привело к формулированию определений понятий частной, интимной и семейной жизни, а также некоторых предложений *lege ferenda* в целях совершенствования нормативной базы.

Теоретическая значимость работы заключается в определении рамок последовательной научно-теоретической базы в соотношении с существующей нормативной базой права на интимную, частную и семейную жизнь, а в итоге – в определении границ нынешних категорий, защищаемых конституционным правом на интимную, частную и семейную жизнь и в выявлении тех лакун, которые необходимо прояснить.

Прикладная ценность работы заключается в возможности использования определяемых в ней научных концепций в качестве документального источника для потенциальных истцов ЕСПЧ, заявляющих о предполагаемом нарушении права на интимную, частную и семейную жизнь на основании статьи 8 Европейской конвенции о защите прав человека. Рекомендации по улучшению законодательства будут полезны в процессе гармонизации национального законодательства в сферах, соприкасающихся с правом на интимную, частную и семейную жизнь, с европейскими стандартами.

Внедрение научных результатов. Выяснение сущности и содержания частной, интимной и семейной жизни, а также представление предложений *lege ferenda* в целях совершенствования нормативной базы в этой области могут способствовать эффективной защите этого основного права. Автор представил результаты исследования в статьях, опубликованных в различных журналах и сборниках статей. Тезисы, исследуемые в настоящей работе, были представлены на нескольких национальных и международных научных конференциях. Результаты исследований, изложенные в настоящей работе, могут быть полезны для студентов и магистров высших учебных заведений юридического профиля. Данное исследование может быть полезным для лиц, намеревающихся подать заявление в ЕСПЧ на основании статьи 8 Европейской конвенции о защите прав человека. Помимо этого, рекомендации по улучшению законодательства могут служить доктринальной поддержкой в случае возможного изменения нормативных актов, соприкасающихся с правом на интимную, частную и семейную жизнь.

LISTA ABREVIERILOR

ANACEC – Agenția Națională de Asigurare a Calității în Educație și Cercetare

CtEDO – Curtea Europeană a Drepturilor Omului

CEDO – Convenția Europeană a Drepturilor Omului

ONU – Organizația Națiunilor Unite

RM – Republica Moldova

UE – Uniunea Europeană

ULIM – Universitatea Liberă Internațională din Moldova

CPP – Codul de procedură penală

CC – Codul civil

CNPDCP – Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal

alin. – alineat

art. – articol

etc. – etcetera

nr. – numărul

lit. – litera

p. – pagină

prof. – profesor

ș.a. – și alții, și altele

vol. – volumul

INTRODUCERE

Actualitatea și importanța temei abordate. Prezenta lucrare conține o analiză a concepțiilor științifice și o examinare detaliată a aspectelor componente ale unui drept fundamental, reglementat în articolul 28 din Constituția Republicii Moldova, sub denumirea de dreptul la viața intimă, familială și privată.

Apărarea drepturilor și a libertăților omului este sarcina și obligația unui stat democrat, bazat pe drept, și misiunea unei bune guvernări. Actualmente, după ce Republica Moldova și-a declarat devotamentul față de cursul strategic spre integritatea europeană, valorile universale – dintre care fac parte și drepturile omului – au căpătat o însemnătate distinctă¹.

Este important de a remarca faptul că drepturile omului au evoluat pe parcursul dezvoltării umanității pentru a putea dobândi garanțiile juridice actuale, în cea mai mare parte datorită doctrinelor și practicilor juridice. Grație însemnătății și amplitudinii drepturilor omului pentru progresul omenirii, acestea au cunoscut o ascensiune remarcabilă în ultima jumătate a secolului precedent.

În același context este remarcabilă afirmația doctrinară potrivit căreia dintotdeauna drepturile omului și libertățile publice au reprezentat o temă deosebit de sensibilă, greu de ocolit și imposibil de evitat în dezbaterile publice².

Conform afirmațiilor doctrinarului român Gh. Iancu, dreptul la viața intimă, privată și familială a apărut relativ recent în catalogul de drepturi ca drept de generația a treia, având un conținut complex și fiind de o mare importanță pentru libertatea și personalitatea cetățeanului³. Totodată, în literatura de specialitate există și alte opinii. De exemplu, doctrinarii I. Muraru și E. S. Tănăsescu menționează faptul că dreptul la viața privată este integrat deopotrivă în categoria inviolabilităților și a drepturilor consacrate juridic în a patra generație de drepturi⁴.

Așadar, dreptul la viața intimă, privată și familială este un drept dinamic, care evoluează în timp, astfel căpătând conotațiile și caracteristicile specifice epocii în care este reglementat și respectat.

Actualmente, suntem martorii unei perioade de dezvoltare a civilizației care se caracterizează prin trecerea de la o societate industrială la una informațională. Tehnologiile

¹ RUSNAC, Ala. *Drepturile omului. Acte legislative internaționale și regionale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 208

² MAZILU, Dumitru. *Drepturile omului, concept, exigențe și realități contemporane*. București: Lumina Lex, 2000, p. 8. ISBN: 973-588-244-2.

³ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.142. ISBN: 973-655-247-0

⁴ MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, E.S.. *Drept constituțional și instituții politice, Volumul I*. București: Editura C.H. Beck, 2011, p. 145.

informatică contemporană radiază diferența dintre sectoarele industriei informaționale divizate tradițional ca: telefonie, telecomunicații, rețelele de cablu, difuzarea prin satelit și cablu etc. Volumul informației care circulă prin intermediul Internet-ului depășește toate resursele obișnuite ale mass-media⁵.

În prezent, suntem martorii unei revoluții informaționale, întrucât dezvoltarea tehnologiilor informaționale au generat crearea unor pericole eminente pentru garantarea dreptului la viața intimă, privată și familială.

În doctrină au fost evidențiate cauzele care au consacrat acest drept, ca fiind un drept fundamental distinct, și anume: dezvoltarea tehnologică, apariția societăților de mase, formarea unei economii de piață, a atributelor personalității, pluralismului din domeniul moral și al valorilor⁶.

Anume progresul științific înregistrat de ramurile informaticii, care au creat posibilități incomensurabile până nu demult de a stoca, a procesa și a transmite un volum colosal de date, a pus în fața legiuitorilor sarcina de a conferi o protecție adecvată vieții private a individului.

Prin urmare, actualmente, dreptul la viața intimă, privată și familială capătă o importanță deosebită în contextul personificării informației cu utilizarea mijloacelor electronice automatizate. Pentru a face față provocărilor care stau în fața statului la capitolul protecției dreptului la viața intimă, privată și familială, sunt necesare noi abordări privind conținutul acestui drept fundamental.

Într-un moment în care tehnologia informațională oferă guvernelor și organizațiilor din sectorul privat capacitatea de a realiza o supraveghere în masă a oamenilor obișnuiți, intimitatea a devenit o garanție esențială a tuturor drepturilor individuale⁷.

Astfel, ținând cont de schimbările calitative ce au loc în societate, în prezent importanța dreptului la viața intimă, familială și privată derivă din faptul că dreptul respectiv reprezintă o garanție pentru respectarea tuturor celorlalte drepturi individuale ale omului.

Remarcăm, în mod distinct, două concluzii ale profesorului Losano referitoare la protecția vieții private:

- prima privește pe individ, care tinde astăzi să pretindă de la societate respectul propriilor drepturi, dar și să uite îndatoririle față de societate. Dacă în timpul dominației puterii Statului era

⁵ ЛАПИНА, М.А. *Информационное право*. Москва: Издательство ЮНИТИ-ДАНА, 2004, с. 7. ISBN: 5-238-00797-1; КОПЫЛОВ, В.А. *Информационное право*. Москва: Издательство Юристъ, 1997, с. 2. ISBN: 5-7975-0006-X.

⁶ IANCU, Gheorghe. *Op. cit.*, p. 143.

⁷ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.6-7. ISBN: 973-655-455-4.

o măsură justificată de a înclina balanța în favoarea individului, azi, în fața dominației individului, este drept să se echilibreze balanța prin reintroducerea în ecuație și a societății;

- a doua, dacă ne limităm doar la viața privată, această reechilibrare trebuie dozată cu atenție, pentru că nu toate criticile aduse dreptului la viața privată pot fi luate drept valabile⁸.

Având în vedere evoluția dinamică a dreptului la viața intimă, familială și privată, precum și multitudinea elementelor componente pe care le înglobează în prezent dreptul vizat, considerăm bine venită realizarea unui studiu teoretic al dreptului fundamental la viața intimă, familială și privată, care ar cuprinde o analiză a reglementării sale juridice naționale și internaționale, inclusiv evoluția istorică a dreptului în cauză, clarificarea concepțiilor științifice și definirea componentelor și aspectelor inerente acestui drept, analiza tendințelor de dezvoltare a acestui drept fundamental.

Legislația din domeniul protecției vieții intime, private și familiale posedă o structură complexă în care se aplică norme ce aparțin diferitor domenii juridice precum dreptul constituțional, dreptul contravențional, dreptul familiei, dreptul procesual penal, drept civil etc., care reglementează raporturi juridice similare, folosind abordări diferite.

Actualitatea și importanța temei studiului sunt evidențiate atât pe plan internațional, cât și pe plan național, deoarece de nivelul garantat de protecție a intimității depinde gradul în care persoana poate exercita drepturile și libertățile sale fundamentale.

Importanța studiului dreptului la viața intimă, privată și familială constă în faptul că aceasta își propune să analizeze și să definească noțiuni moderne, actuale care sunt discutate și polemizate vehement în societatea prezentă precum: protecția datelor cu caracter personal, dreptul la imagine, dreptul la viața sexuală, dreptul transsexualilor și homosexualilor, dreptul la un mediu sănătos etc.

Scopul și obiectivele cercetării. Ținând cont de actualitatea și importanța temei acestei teze, precum și de multidimensionalitatea și complexitatea aspectelor dreptului la viața intimă, privată și familială, prezenta lucrare are drept scop realizarea unei cercetări științifice a esenței și conținutului dreptului la viața intimă, familială și privată, abordarea complexă a dreptului respectiv prin prisma prevederilor legislației naționale, mecanismelor internaționale, doctrinei și practicii judiciare în domeniu.

Pentru a atinge scopul fixat, ne-am propus realizarea următoarelor **obiective**:

⁸ LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004, p. 3. ISBN: 973-655-440-6.

- determinarea conținutului multidimensional al dreptului la viața intimă, privată și familială;
- cercetarea dreptului la viața intimă, privată și familială, sub aspect evolutiv;
- examinarea practicii judiciare a CtEDO pe cauzele ce pretind încălcarea dreptului la viața privată, intimă și familială;
- analiza dreptului la viața intimă, privată și familială prin prisma doctrinei și legislației naționale în domeniu;
- evidențierea carențelor și lacunelor existente în legislația națională și formularea unor propuneri teoretico-practice privind garantarea dreptului la viața intimă, privată și familială;
- formularea unor recomandări pentru îmbunătățirea cadrului normativ în domeniu.

Ipoteza de cercetare. Dreptul fundamental la viața intimă, privată și familială este un drept complex, cameleonic, al cărui conținut include un șir de aspecte precum: dreptul la imagine, dreptul la nume, dreptul la identitate, dreptul la integritatea fizică și morală, dreptul la familie, dreptul la viața sentimentală, dreptul la corespondență și domiciliu, dreptul de a folosi contraceptive, dreptul la avort, dreptul la identitate sexuală etc.

Astfel, problema științifică soluționată constă în identificarea tuturor aspectelor „tradiționale” și „moderne” înglobate în prezent de noțiunea de viață privată și determinarea gradului de protecție juridică conferit acestora de normele naționale și internaționale, fapt ce a generat la formularea unor definiții ale noțiunilor de viață privată, intimă și familială, precum și a unor propuneri de *lege ferenda* în vederea perfecționării cadrului normativ în domeniu.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese. La elaborarea prezentei teze au fost folosite numeroase metode de analiză specifice domeniului juridic precum:

- metoda logică (analogică, deductivă, inductivă) necesară pentru cercetarea unor concepte (definiții ale dreptului la viața intimă, privată și familială) și deducerea unor similitudini sau diferențe, formularea concluziilor în baza exemplelor enunțate. Metoda respectivă constă în utilizarea raționamentelor logice în procesul analizei conceptelor expuse de doctrinari și a prevederilor actelor normative ce reglementează dreptul la viața intimă, privată și familială;
- metoda istorică, folosită pentru a arăta evoluția conceptului dreptului la viața privată pe parcursul anilor, atât pe plan internațional, cât și pe cel național;
- metoda sistemică, utilizată la studierea diverselor acte normative la nivel național și internațional ce reglementează viața intimă, privată și familială;

- metoda comparativă, care se axează pe un procedeu logic de comparație și se exprimă în stabilirea asemănărilor și deosebirilor dintre diferite fenomene juridice, a permis identificarea similitudinilor și a diferențelor dintre normele juridice naționale și cele ale altor state;

- metoda analitico-sintetică, ce constă din alternarea prezentării sintetice (întregul) cu cea analitică (pe părți) a dreptului la viața intimă, privată și familială.

Utilizarea metodelor menționate *supra* a permis de a cerceta în evoluție dreptul la viața intimă, familială și privată, de a analiza în mod comparativ prevederile legislației naționale și ale celei internaționale privind viața intimă, familială și privată, de a formula concluziile și recomandările de rigoare.

Sumarul compartimentelor tezei. Structura tezei este determinată de cerințele regulamentare ale ANACEC, precum și de scopul și obiectivele cercetării. Lucrarea include următoarele compartimente structurale: adnotare (în limbile română, engleză și rusă), lista abrevierilor, cuprins, introducere, patru capitole sistematizate în paragrafe, concluzii generale și recomandări, lista bibliografică, declarația privind asumarea răspunderii, CV-ul autorului. În ansamblu, lucrarea cuprinde 158 pagini de text, în lista bibliografică fiind incluse 246 de titluri.

Introducerea constituie o fundamentare și o justificare a problematicii cercetate și cuprinde compartimentele: actualitatea și importanța temei abordate, scopul și obiectivele cercetării, ipoteza de cercetare, sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare alese și sumarul compartimentelor tezei.

Capitolul 1 „Analiza situației în domeniul protecției dreptului la viața intimă, familială și privată” este constituit din trei paragrafe: 1.1. Analiza concepțiilor științifice privind dreptul la viața intimă, familială și privată în contextul cercetărilor teoretico-practice ale autorilor autohtoni; 1.2. Analiza concepțiilor științifice privind dreptul la viața intimă, familială și privată în contextul cercetărilor teoretico-practice ale autorilor străini și 1.3. Concluzii la capitolul 1.

Acest capitol are un caracter preponderent teoretic, prezintă rezultatele investigației științifice a bazei teoretice existente în literatura de specialitate, necesar de a reliefa conținutul complex al dreptului la viața intimă, familială și privată. În acest capitol sunt analizate teoriile și opiniile atât ale doctrinarilor autohtoni, cât și ale celor de peste hotare referitoare la componentele determinante ale dreptului la viața intimă, privată și familială. O atenție deosebită a fost acordată rezultatelor științifice recente din literatura de specialitate.

În **Capitolul 2**, intitulat **„Dimensiunea teoretică și esența dreptului la viața intimă, familială și privată”**, sunt uncluse cinci paragrafe: 2.1. Evoluția dreptului la viața intimă,

familială și privată; 2.2. Dreptul la viața intimă; 2.3. Dreptul la viața familială; 2.4. Dreptul la viața privată și 2.5. Concluzii la capitolul 2.

Acest compartiment al lucrării conține rezultatele investigației științifice și reprezintă compartimentul central al tezei. În capitolul respectiv este cercetată evoluția în timp a dreptului cameleonic la viața intimă, privată și familială, care denotă modul în care diferite perioade ale dezvoltării societății umane și-au lăsat amprenta asupra caracteristicilor dreptului respectiv.

Capitolul în discuție consacră câte un paragraf distinct fiecărui element component al dreptului fundamental analizat precum dreptul la viața intimă, dreptul la viața familială și dreptul la viața privată. Întrucât dispozițiile constituționale nu relevă conținutul elementelor componente și nu dau definiții legale elementelor enumerate, aceasta revenind domeniului teoriei juridice și jurisprudenței în domeniu, în capitolul 2 al prezentei lucrări s-a efectuat o cercetare detaliată a naturii juridice a fiecărui din aceste elemente. Anume examinarea separată a noțiunilor dreptul la viața intimă, dreptul la viața privată și dreptul la viața familială a permis identificarea dimensiunii fiecărei noțiuni, schițarea similitudinilor și a diferențelor dintre acestea.

Capitolul 3 „Reglementarea juridică a dreptului la viața intimă, familială și privată” este alcătuit din patru compartimente: 3.1. Reglementarea internațională a dreptului la viața intimă, familială și privată; 3.2. Reglementarea națională a dreptului la viața intimă, familială și privată; 3.3. Dreptul la viața intimă, familială și privată în jurisprudența CtEDO și 3.4. Concluzii la capitolul 3.

Capitolul respectiv reprezintă un studiu al normelor juridice care reglementează dreptul la viața intimă, privată și familială.

În primul paragraf al capitolului trei se supune cercetării cadrul internațional de reglementare a dreptului la viața intimă, privată și familială, menționându-se acordurile internaționale care au drept finalitate consacrarea și ocrotirea vieții private.

Ulterior, în paragraful doi al capitolului vizat, sunt examinate prevederile actelor normative naționale precum prevederile constituționale, prevederile Codului Civil al Republicii Moldova, norme ale Codului Familiei al Republicii Moldova, articole atât din Codul de Procedură Penală, cât și din Codul Muncii al Republicii Moldova, precum și din alte legi.

De o importanță deosebită sunt prevederile paragrafului trei, în care sunt expuse detaliat soluțiile adoptate de CtEDO în cazurile ce s-a pretins încălcarea dreptului la inviolabilitatea vieții private. Paragraful respectiv conține și o analiză a cazurilor în fața CtEDO înaintate împotriva Republicii Moldova, care au pretins violarea prevederilor articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului.

Având în vedere natura jurisprudențială a dreptului la viața intimă, privată și familială, este utilă examinarea cazurilor din practica judiciară a CtEDO, ce pretind violarea dreptului în cauză, pentru identificarea noilor tendințe, precum și a aspectelor novatorii care intră sub incidența protecției vieții private.

În **Capitolul 4**, intitulat „**Mecanisme de protecție a viații intime, familiale și private**”, sunt incluse patru paragrafe: 4.1. Rolul Curții Constituționale în protecția vieții intime, familiale și private; 4.2. Rolul instanțelor judecătorești naționale privitoare la protecția dreptului la viața intimă, familială și privată; 4.3. Rolul Ombudsmanului (Avocatului Poporului) în protecția vieții intime, familiale și private și 4.4. Concluzii la capitolul 4.

Capitolul respectiv este dedicat cercetării mecanismelor naționale de protecție a dreptului omului, evidențiind rolul Curții Constituționale, al instanțelor judecătorești și al Avocatului Poporului în garantarea inviolabilității vieții private, familiale și intime.

Concluziile generale și recomandările dezvoltă raționamente finale în baza cercetărilor științifice efectuate și prezintă unele repere conceptuale și practice în abordarea dreptului la viața intimă, familială și privată. La fel, sunt înaintate propuneri de *lege ferenda* care au drept scop perfecționarea legislației în domeniu și uniformizarea practicii în domeniu.

Compartimentul **Bibliografie** include lista surselor bibliografice care au stat la baza elaborării prezentei lucrări.

1. ANALIZA SUTUAȚIEI ÎN DOMENIUL PROTECȚIEI DREPTULUI LA VIAȚA INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ

1.1. Analiza concepțiilor științifice privind dreptul la viața intimă, familială și privată în contextul cercetărilor teoretico-practice ale autorilor autohtoni

Drepturile și libertățile omului sunt prioritare în ansamblul complex de probleme și deziderate, ce preocupă la etapa actuală societatea. Doar prin respectarea drepturilor și libertăților fundamentale ale fiecărei persoane, problemele contemporane de primă importanță pot fi soluționate eficient și pe un termen lung.⁹

Menționăm faptul că drepturile omului, pentru a avea valoare și semnificație, urmează a fi reglementate pe cale juridică. Drepturile trebuie să fie susținute prin garanții reale care să stea la straja respectării acestora, în caz contrar ele poartă o funcție pur declarativă.

Libertățile și drepturile cetățeanului sunt corolarul necesar al drepturilor omului. Numai recunoașterea drepturilor cetățeanului poate, în societatea politică, să asigure conservarea drepturilor omului. În realitate, democrația și drepturile realizează o unitate indestructibilă, un veritabil feedback.

Drepturile și libertățile omului reprezintă una dintre cele mai actuale teme, studiate de filosofi juriști și politologi. Din cele mai străvechi timpuri, istoria cunoaște perioade când persoanei nu i se putea recunoaște nicio revendicare proprie în raport cu societatea, cu statul. Totodată, aceasta cunoaște și exemple de edificare liberală a sistemului de drepturi. Chiar și în prezent, interpretarea noțiunii de „drepturi ale omului”, în concepția diferitor popoare, se deosebește una de alta. Important este faptul că anume recunoașterea și garantarea drepturilor omului de către stat reprezintă una dintre cele mai importante condiții ale dezvoltării societății în ansamblu, precum și a fiecărei personalități în parte. În epoca dezvoltării științei se schimbă vertiginos aspectele interacțiunii omului cu societatea. Pe de o parte, democratizarea proceselor sociale duce la recunoașterea necesității extinderii libertății omului și fortificarea protecției ei juridice, dar, pe de altă parte, dezvoltarea electronicii, edificarea sistemului unic computerizat, care permit de a fixa diferite aspecte ale vieții private a omului, tot mai mult atentează la libertatea acestuia. Aceste tendințe urmează să găsească o reflectare adecvată în legislația în vigoare.¹⁰

⁹ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*. p.7 [online] [accesat 27.03.2022] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf

¹⁰ РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001, с.3. ISBN: 5-94073-018-3.

Posibilitățile actuale ale sistemelor informatice moderne prezintă un pericol eminent ce atentează la respectul vieții private, ținând cont de capacitățile colosale pe care le are tehnica de calcul în domeniul transmiterii, depozitării și prelucrării datelor cu caracter personal.

Odată cu diversificarea și creșterea spectrului de servicii prestate de sectorul public și cel privat, a crescut prelucrarea automatizată a informației cu caracter personal. Deși efectul computerizării prezintă avantaje sociale și economice, aceasta generează pericolul abuzului de informație, ale cărui consecințe pot cauza prejudicii considerabile atât persoanei, cât și statului, în comparație cu prelucrarea și arhivarea „manuală” a informației.¹¹

Omul, ca personalitate, se caracterizează nu numai prin apartenența acestuia la o multitudine de relații sociale, dar și prin individualitatea sa originală, care-i permite de a conferi vieții sociale un aspect de creație subiectivă. Pe de altă parte, societatea, garantând individualitatea persoanei în recunoașterea acesteia un nivel de libertate. Viața privată este un element al libertății individului, care concomitent reflectă natura socială și individuală a acestuia. Din acest punct de vedere, inviolabilitatea vieții private reprezintă o valoare socială, în protecția căreia sunt interesate concomitent în mod obiectiv atât personalitatea, cât și societatea. De aici și derivă problema protecției juridice a individualității vieții private. Problematica dreptului la viața privată este una multiaspectuală, din această cauză cercetarea acesteia va fi una integră doar ca urmare a efortului comun al științei juridice, filosofiei, politicii culturologice și al altor științe sociale. Esența vieții private poartă o conotație istorică și interpretarea acesteia depinde de mai mulți factori: obiceiurile caracteristice majorității populației, specificul dezvoltării naționale și religioase. Putem menționa în acest sens că actele normative internaționale, deseori, reflectă particularitățile reglementării relațiilor sociale, caracteristice anumitor state.¹²

Dreptul la viața privată aparține persoanei, indiferent de faptul dacă această instituție este sau nu reglementată de legislația unui anumit stat. Gradul de protecție juridică a vieții private nu are incidență asupra caracterului primordial al acestui drept. Dar, reglementând acest drept la nivel național, statul îi conferă un statut juridic. Dreptul la viața privată devine o categorie juridică și, prin urmare, capătă conținutul propriu, structură și elemente. Dreptul respectiv poate fi limitat, ținând cont de natura acestuia, care, la rândul său, la fel urmează a fi prevăzută de jurisprudență.¹³

¹¹ ИВАНСКИЙ, В.П. *Правовая защита информации о частной жизни граждан*. Москва: Издательство Российского университета дружбы народов, 1999, с.3.

¹² РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001, с.283. ISBN: 5-94073-018-3.

¹³ *Ibidem*, p. 284.

Aplicând sistemul clasic al conținutului dreptului subiectiv și analizând dreptul la viața privată, putem cunoaște particularitățile naturii juridice a acestui drept. Dreptul respectiv nu poate fi definit ca o măsură a comportamentului permis (posibilitatea de a acționa, de a cere etc.). În primul rând, acest drept reprezintă o limitare a ingerințelor arbitrale în lumea lăuntrică a persoanei de la limitarea libertății de a alege. Necesitatea protejării lumii lăuntrice a persoanei este dictată de particularitățile specifice ale psihicii umane.¹⁴

Respectul familiei și al vieții intime și private este indisolubil legat de demnitatea ființei umane. În domeniile menționate, statul poate și trebuie să intervină numai în măsura în care problemele apărute la acest nivel nu pot fi soluționate în cadrul „celulei de bază a societății”. Gradul de autonomie al familiei depinde de epoca istorică și de tradițiile religioase, culturale și politice ale unei comunități. În această privință nu există soluții abstracte și general valabile. Mai mult, există o anumită determinare ținând cont de tradițiile și de mentalitățile fiecărui popor.¹⁵

Actualmente, în urma declarării ca prioritar al vectorului european, în Republica Moldova au loc progrese semnificative manifestate prin ralierea legislației naționale la standardele europene ale drepturilor omului.

Fiind un drept fundamental, dreptul la viața privată este prevăzut atât de art.28 al Constituției în conformitate cu care: „Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată”, cât și de un șir de acte internaționale la care Republica Moldova este parte precum: Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale, Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal.

În acest context menționez că simpla declarare a dreptului la viața privată după modelul european nu va avea nicio finalitate. Acesta urmează a fi promovat, explicat și fortificat prin instituirea unor instrumente și mecanisme legal funcționale.

Constituția și marile tratate internaționale impun tuturor autorităților publice, organelor de drept, persoanelor fizice și juridice, mijloacelor de informare în masă etc. - să respecte și să ocrotească aspectele menționate ale vieții omului de orice imixtiune din partea oricărui subiect

¹⁴ РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001, c.284-285. ISBN: 5-94073-018-3.

¹⁵ BALAN, Marius. *Drept constituțional și instituții politice, Vol.I. Teoria generală a statului și a constituției. Constituția română în context european*. București: Editura Hamangiu, 2015, p.380. ISBN 978-606-27-0301-1

de drept, astfel recunoscându-se implicit dreptul fiecărui om la viața intimă, familială și privată.¹⁶

Prin urmare, conchidem că, în vederea garantării dreptului la viața privată, statul are două categorii principale de obligații: obligații pozitive (care constau în crearea garanțiilor și mecanismelor juridice de apărare a dreptului vizat) și obligații negative (care prevăd neamestecul instituțiilor statului în viața privată a persoanei).

Obligațiile statului pe tărâmul respectării vieții private și de familie se clasifică în: negative și pozitive. Obligația negativă se referă la protecția individului împotriva acțiunilor arbitrare din partea autorităților publice. Obligațiile pozitive se referă atât la asigurarea prin reglementare și practică a unui cadru optim de exercitare a dreptului garantat (legislație pentru reglementarea situației copilului natural, măsuri pentru exercitarea dreptului de vizită etc.), dar și la prevenirea și sancționarea ingerințelor nejustificate în exercițiul acestui drept, prin reglementarea răspunderii terților (detectivi, jurnaliști etc.)¹⁷

Ion Creangă și Corneliu Gurin, în lucrarea comună „Drepturile și libertățile fundamentale. Sistemul de garanții” specifică faptul că viața privată corespunde sferei secrete a individului și presupune o multitudine de manifestări ale persoanei, percepută ca o individualitate distinctă și inconfundabilă cu oricare alta sau privată în relațiile fundamentale în care ea se angajează. Viața privată a persoanei se distinge de viața ei publică, viața privată este percepută a priori ca viață ascunsă a persoanei, în timp ce viața publică este accesibilă tuturor. De asemenea, se poate afirma că noțiunea de viață privată nu este stabilă, ea fluctuând în funcție de poziția socială a celui vizat.¹⁸

”Dreptul la viața privată este din ce în ce mai mult un ”drept la independență”, chiar la ”individualism”, ”un drept la diferență”. Nu mai este vorba de a pretinde, de a trăi ascuns, ci unul diferit. Dreptul la viața privată nu este afirmat pentru a evita simpla privire a altuia, ci mai mult, și mai ales pentru a împiedica acestuia să te judece. În acest caz ”drepturile personalității” sunt foarte apropiate de ”libertățile civile”.¹⁹

¹⁶ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana, etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*. p.66 [online] [accesat 27.03.2022] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf

¹⁷ BUTNARU, Iulia. *Restricțiunile aduse dreptului la respectul vieții private și de familie: conform prevederilor Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*. În: Studii Juridice Universitare. Chișinău, 2012, nr. 3-4 (19-20). p. 187-197. ISSN: 1857-4122.

¹⁸ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 66. ISBN: 9975-947-63-0

¹⁹ GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional, Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.104. ISBN: 9975-70-399-2.

Este foarte dificil de a da o definiție satisfăcătoare acestui drept modern, care nu apare, în concepția sa actuală, decât odată cu Codul lui Napoleon (el nu figurează nici în Declarația drepturilor omului și cetățeanului din 1789, nici în Bill of rights din 1791). Uneori, el este prezentat în raport cu societatea, ca fiind în dreptul privat ceea ce este libertatea în dreptul public (F. Rigaux, *La protection de la vie privée et des autres biens de la personne*, LGDJ, 1990, pag. 13). Alteori, el este definit în raport cu individul, constituind o rețea de drepturi și libertăți individuale la a căror confluență se formează ceea ce numim personalitate (R. Koering-Janlin, *Des implications repressives du droit au respect de la vie privée de l'article 8 de la Convention Européenne des droits de l'homme.*, *Rev.sc. Crim.* 1986, pag. 720), iar alteori este definit în raport cu ambii, constituind "sfera fiecărei existențe în care nimeni nu se poate amesteca fără a fi invitat" (L. Rivero, *Libertes publiques*, PUF 1989, t.2, pag. 74).²⁰

Având în vedere mutiaspectualitatea dreptului la viața privată, în literatura de specialitate au fost reliefate mai multe aspecte ale acestui drept, unele dintre acestea fiind tradiționale precum dreptul la nume, la imagine, la viața conjugală, iar alte fiind mai moderne precum identitatea sexuală, viața sexuală, dreptul de a nu fi interceptat telefonic etc.

Viața privată nu trebuie să se limiteze la crearea în jurul individului a unei sfere de intimitate, în care autoritățile publice nu pot în principiu să se amestece, ci ea trebuie să cuprindă, într-o anumită măsură, și dreptul de a stabili și a întreține relații cu alte ființe umane, în special în domeniul afectiv, în scopul dezvoltării și realizării propriei sale personalități.²¹

Prin urmare, dreptul la viața privată are două laturi, latura interioară are ca scop protecția vieții personale a individului de ingerințele exterioare care pot fi manifestate de către instituții private și de stat, precum și de persoane terțe, iar latura exterioară are ca scop să ofere posibilitate individului de a stabili relații cu cei din jur, de a se socializa, de a-și dezvolta personalitatea.

În literatura de specialitate se punctează că dreptul la căsătorie și ocrotirea familiei este un drept care exprimă la nivelul drepturilor omului realitatea, în sensul căreia familia este elementul material și fundamental al societății. Astfel, Constituția și legile recunosc și garantează bărbatului și femeii: dreptul de a se căsători și de a întemeia familia de la o vârstă nobilă. Nicio căsătorie nu se poate încheia fără consimțământul liber și deplin al viitorilor soți.²²

²⁰ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.312-313. ISBN: 978-9975-100-40-3

²¹ DE SCHUTTER, Olivier. *Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și Protecția Persoanelor care necesită protecție internațională*. Joint Conference. Chișinău: 2000, p.200.

²² CÂRNAȚ, Teodor, CÂRNAȚ Mariana. *Protecția juridică a drepturilor omului*. Chișinău, 2006, p. 109. ISBN: 9975-932-62-2.

Dar nu orice relații afective fac parte din viața privată: trebuie ca legătura să aibă nu doar elemente subiective, care să o facă atașabilă conceptului de viață privată protejabilă, ci și elemente obiective. Astfel, nu face parte din viața privată protejabilă dreptul de a deține un câine. Funcțiile puterii publice și de data aceasta sunt duble: a se abține să se intervină arbitrar și a interveni pentru a crea un mediu juridic necesar desfășurării normale a acestor relații.²³

Importanța dreptului la viața intimă, familială și privată este determinată astfel de nivelul garantării aspectelor vieții private a cetățeanului, de limita până la care statul poate interveni în viața privată a cetățenilor și de temeiul în conformitate cu care statul poate exercita o astfel de ingerință, depinde de nivelul libertății personalității în stat, de gradul de dezvoltare a democrației și umanitatea regimului politic.²⁴

Dreptul la viața familială înglobează două aspecte, aspectul lăuntric sentimental, afectiv, cultural și, totodată, aspectul material, rezultat din dependența financiară a membrilor familiei, bugetul comun al familiei, precum și de obligația de întreținere între membrii familiei.

La originea reglementării intimității și a stabilirii unui sistem adecvat de protecție a datelor a stat nevoia indivizilor de a stabili ceea ce pot dezvălui despre ei înșiși. Aceasta este o valoare protejată în mod normal într-o societate liberă, dar există și o altă valoare care trebuie protejată, cum ar fi libertatea de exprimare. Atingerea simultană a celor două obiective este o sarcină dificilă pentru legislatori. Aceasta este motivul principal pentru care intimitatea nu este considerată un drept absolut la nivel național sau supra-național; de fapt toate normele privind protecția datelor cu caracter personal se bazează pe această afirmație.²⁵

Este important de menționat că dreptul la intimitate nu este absolut, deoarece dreptul la intimitate a unui individ poate intra în conflict cu intimitatea unui alt individ, caz în care legiuitorul urmează să adopte norme juridice concludente, capabile de a reglementa situația dată de interferență.

În literatura de specialitate autohtonă se relevă faptul că viața intimă, din punct de vedere semantic, este partea esențială, profundă, apropiată a unui lucru sau a unei ființe, ceva care se referă la viața particulară sau familială. Viața intimă este un sinonim al noțiunii viață privată; de cele mai multe ori viața privată cuprinzând-o și pe cea intimă. Totuși, dacă ar fi să se definească

²³ GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional, Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.106. ISBN: 9975-70-399-2.

²⁴ BUTNARU, Iulia. *"Multiplele dimensiuni ale dreptului la respectul vieții familiale"*, Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitas Europă XXI: Știința Universitară în contextul integrării europene- Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică, conf. Șt. Teoretico-practică intern. (2013; Chișinău), red-șef: Vitalie Gamurari; resp. Alexandr Cauia, Chișinău, 2013, p.261.

²⁵ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.5-6. ISBN: 973-655-455-4.

succint, viața intimă ar însemna dreptul individului de a trăi așa cum înțelege, protejat de publicitate (dacă dorește) și respectând drepturile altora.²⁶

Intimitatea mai poate fi definită și ca nedeazăvăuire în fața publicului a caracteristicilor, acțiunilor și datelor personale. La determinarea gradului de caracter privat al informației, se iau în considerație o serie de factori, inclusiv conduita specifică și sentimentele subiective trăite de persoană. În sens îngust, intimitatea este asigurată prin respectul locuinței și corespondenței, la fel și prin protecția datelor personale. În sens larg, intimitatea se manifestă și prin respectul tainei mărturisirii și garanția secretului - de exemplu, caracterul secret al votului individual.²⁷

Conținutul dreptului la viața privată și familială este determinat în raport cu dreptul la informare și libertățile jurnalistice. Acest raport trebuie dominat de un echilibru între cele două drepturi fundamentale ale omului, pentru că reprezintă două drepturi fundamentale cu valoare egală care trebuie să beneficieze de o protecție egală.²⁸

Dreptul la viața privată își găsește reflectare în constituție, legi speciale privind protecția datelor cu caracter personal, legislația medicală a fiecărui stat din Unirea Europeană.

În Republica Moldova, acest drept este reglementat de art. 28 din Constituție, conform căruia: „Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată”.

Doctrinarul Andrei Smochină, comentând art. 28 din Constituția Republicii Moldova, menționează că sub incidența acestui articol cad toate persoanele aflate sub jurisdicția statului, fără niciun temei de discriminare și în baza prevederilor constituționale, conform cărora toți sunt egali în fața legii și au dreptul de a se adresa în justiție în cazul violării drepturilor lor.²⁹

Totodată, acesta subliniază că dreptul la respectul și ocrotirea vieții intime, familiale și private nu este autonom și urmează a fi analizat prin prisma altor articole constituționale, care completează scopul acestuia, dar care nu cade sub incidența unor drepturi mai specifice. De exemplu, respectul și ocrotirea acestor drepturi ar fi lipsite de sens fără garanțiile referitoare la inviolabilitatea domiciliului (art.29), libertatea individuală și siguranța persoanei (art.25), precum și dreptul la viață și integritate fizică și psihică (art.24).³⁰

Constituția Republicii Moldova se rezumă la consfințirea laconică a dreptului la viața intimă, familială și privată, fără a face o descriere și interpretare conceptuală a dreptului

²⁶ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.65. ISBN: 9975-947-63-0

²⁷ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia ”Bons Offices”, Editura Arc, 2015, p.89. ISBN: 978-9975-61-647-8

²⁸ BURUIANĂ, Ion. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Print-Caro, 2013, p. 44. ISBN: 978-9975-56-105-1

²⁹ NEGRU, Boris, OSMOCHESCU, Nicolae, SMOCHINĂ, Andrei, *Constituția Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău: Editura Arc, 2012, p.128. ISBN: 978-9975-61-700-0.

³⁰ Ibidem.

respectiv. De aici rezultă că o prezentare mai desfășurată a dreptului vizat care ar permite reliefa esenței și elementelor componente ale acestuia este pusă în seama științei juridice.

Doctrinarul Victor Popa subliniază că, analizând noțiunile de viață intimă, familială și privată, vom observa că ele pot fi incluse într-o noțiune nouă, cum ar fi ”viață privată” care este un termen larg, care nu poate fi definit exhaustiv și care include integritatea fizică și psihică a unei persoane și, prin urmare, poate cuprinde mai multe aspecte ale identității persoanei, cum ar fi, de exemplu, identificarea de gen, orientarea sexuală, secretele de familie, precum și elemente ce privesc dreptul la reputație.³¹

Viața privată a persoanei fie că presupune o multitudine de manifestări ale persoanei pe teren propriu, fie că persoana este privită ca o individualitate distinctă, fie că este concepută în relațiile fundamentale pe care le angajează. Ea implică un drept generic la protecție, dar și o totalitate, un ansamblu de drepturi care protejează aspectele particulare ale acestei vieți private.³²

Dacă în cazul unor anumite categorii de persoane dreptul la protecția vieții private tinde să se atenueze, în cazul altora tinde să se extindă. „Dreptul la viața privată este din ce în ce vreai mult un drept la independență”, chiar la „individualism”, „un drept la diferență”. Nu mai este vorba de a pretinde un trai ascuns, ci unul diferit. Dreptul la viața privată nu este afirmat pentru a evita simplele priviri ale altuia, ci mai mult și mai ales pentru a împiedica acestuia să te judece. În acest caz, „drepturile personalității” sunt foarte apropiate de „libertățile civile”.³³

Dispozițiile constituționale impun autorităților publice obligația constituțională de a respecta și a ocroti viața intimă, familială și privată, împotriva oricăror atentate din partea oricărui subiect de drept, recunoscându-se astfel că orice om are dreptul la viața intimă, familială și privată.³⁴

Respectiv, conchidem: anume statul urmează să întreprindă toate măsurile concludente în vederea protejării vieții private și să contaceze orice amestec în viața intimă, familială sau privată a persoanei, realizată contrar voinței acesteia.

Dreptul la viața privată protejează un întreg evantai de valori complexe proprii individului, conținutul concret al acestora de la caz la caz variază în funcție de genurile de activitate practicate de individ, interesele cultivate și de relațiile sociale în care este antrenată persoana.

³¹ POPA, Victor. *Tratat de drept constituțional și instituții politice*. Chișinău: Notograf prim SRL, 2021. 1024 p. ISBN: 978-9975-84-148-1.

³² GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional, Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.104. ISBN: 9975-70-399-2.

³³ Ibidem.

³⁴ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.146. ISBN: 973-655-247-0.

Principalele valori pe care le proclamă Constituția din primele sale articole și pe care le pune în sarcina statului de a le garanta sunt: demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane.

Având rolul de a apăra personalitatea, normele ce protejează onoarea, demnitatea și reputația profesională sunt de o necesitate stringentă în contextul „religiei secolului al XX-lea” (în aceeași măsură valabilă pentru începutul secolului al XXI-lea), care declară că omul este valoarea fundamentală a societății.³⁵

Considerăm că unul dintre aspectele principale ale demnității și personalității umane îl constituie dreptul la viața intimă, familială și privată, consacrat de art. 28 din Constituție.

Pentru asigurarea respectului dreptului la viața intimă, familială și privată, au fost adoptate acte normative speciale, care au drept scop crearea unei baze legale, ajustate la standardele juridice internaționale în domeniu.

Astfel, prin consacrarea dreptului la viața intimă, familială și privată în Constituție, s-a creat cadrul juridic al reglementărilor ce au apărut sau vor apărea în domeniile respective: Codul de procedură civilă al Republicii Moldova, Codul de procedură penală al Republicii Moldova, Legea privind accesul la informație, nr.982 din 11.05.2000; Legea privind activitatea particulară de detectiv și pază, nr.283 din 04.07.2003; Legea cu privire la agentul guvernamental, nr. 151 din 30.07.2015; Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, nr. 41 din 20.10.2005; Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, nr. 263 din 27.10.2005; Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal, nr. 17 din 15.02.2007; Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr. 45 din 01.03.2007; Legea cu privire la libertatea de exprimare, nr. 64 din 23.04.2010 ș. a.

Respectarea confidențialității informației despre viața privată a individului este o obligație a tuturor persoanelor, inclusiv a reprezentărilor autorităților publice și a exponenților puterii de stat. Astfel, judecătorii sunt obligați să asigure protejarea informațiilor despre viața privată și intimă a persoanelor prin judecarea cauzei în ședință secretă sau închisă. Toți specialiștii implicați în acordarea serviciilor de sănătate sau în cercetarea biomedicală sunt obligați să asigure confidențialitatea informațiilor cu privire la solicitarea de asistență medicală, examinare, tratament și a altor informații care constituie secret medical; angajaților organelor de

³⁵ PÎRȚAC, Olivia. *Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanei în Republica Moldova*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.6. ISBN: 9975-78-406-2.

drept le revine obligația să nu divulge informația privind urmărirea penală etc.³⁶ Deși consfințită în textul legii noastre fundamentale și în legi speciale, noțiunea „viață privată” nu și-a găsit, deocamdată, definiția legală.

Viața intimă, familială și privată, deși ca noțiuni sunt indisolubil legale, nu se confundă, motiv pentru care legiuitorul le-a menționat separat. Enumerarea art.28 al Legii Fundamentale lasă loc ideii că între viața intimă, familială și privată există unele deosebiri, iar ordinea în care sunt enunțate sugerează sfere cu grade diferite de amplitudine.³⁷

S-ar părea că viața privată are sferă mai largă de cuprindere și este fără dubiu că nu există suprapunere între viața intimă și viața familială. Viața intimă include acel segment care este „mai personal” decât viața privată și de familie.³⁸

Prin urmare, viața privată a persoanei include în sine viața intimă, având în componența sa și alte aspecte precum dreptul la nume, la imagine, la relațiile sociale de muncă etc.

1.2. Analiza concepțiilor științifice privind dreptul la viața intimă, familială și privată în contextul cercetărilor teoretico-practice ale autorilor străini

Constituția utilizează trei noțiuni - viața intimă, viața familială, viața privată -, pe care în mod firesc nu le definește. Aceasta pentru simplul motiv că dispozițiile constituționale nu dau definiții, nu clasifică, acestea fiind de domeniul științei dreptului. Dar trebuie să observăm că o definire a acestor trei noțiuni este dificilă, ele fiind trei noțiuni largi, stabilirea concretă a dimensiunilor lor rămânând în sarcina autorităților care operează cu ele în cazurile concrete și într-un context determinat. Apoi aceste trei noțiuni, deși sunt într-o corelație indisolubilă, deși se explică unele prin altele, ele, într-o exprimare juridică riguroasă, nu se confundă totuși, fapt pentru care au trebuit menționate distinct, pentru ca ocrotirea lor să fie pe cât posibil, din punct de vedere juridic, ireproșabilă. Dacă prin viața familială se înțelege, privitor la familie (destinat familiei, aparține familiei), viața intimă și viața privată sunt mai dificil de diferențiat. Aceasta pentru că viața intimă este prin ea însăși privată, iar viața privată poate fi prin ea însăși intimă.³⁹

În literatura de specialitate este evidențiată originea jurisprudențială a dreptului la viața privată, existând mai multe opinii referitor la acesta:

- „dreptul la viața privată, conform opiniei autorilor din Elveția și Germania, este considerat drept subiectiv nepatrimonial”;

³⁶ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana, etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*, p.67 [online] [accesat 27.03.2022] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf

³⁷ TANISLAV, E. *Ocrotirea penală a dreptului la intimitate*. În: Revista de drept penal, nr. 3, 1998, p. 44.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ MURARU, Ioan. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Editura ACTAMI, 1998, p.207-208.

- „drept extra-patrimonial, diferit de drepturile reale”;
- „drept subiectiv patrimonial, pentru că numai drepturile patrimoniale pot fi calificate ca drepturi subiective, conform opiniei lui Paul Roubier ”.

Conform unei alte opinii, pe care o împărtășim, ”acest drept comportă attribute atât de ordin moral și intelectual, cât și attribute de ordin patrimonial. Respectiv, acest drept, din punct de vedere istoric, s-a născut sub semnul extra-patrimonial, pentru a accede în mod progresiv spre economia de piață, dobândind astfel elemente patrimoniale”.⁴⁰

Menționăm că, din cauza vârstei fragede a dreptului la viața privată, atât reglementarea acestuia, cât și studiile științifice privitoare la acesta trec în prezent o etapă de ascensiune și de evoluție vertiginoasă, pentru a fi în pas cu toate inovațiile tehnicii care, datorită capacității acestora, pot crea pericole iminente pentru respectul dreptului la viața privată.

Dreptul altor state, deși nu fixează noțiunea de „viață privată ” în termeni legali, cuprinde în schimb construcții doctrinare și jurisprudențiale ample, mai mult sau mai puțin sinuoase și controversate. Premisa multor încercări de elaborare a unor definiții a fost constatarea împrejurării că limitele vieții private diferă de la stat la stat și de la individ la individ. În Franța, în anii ’70 ai secolului precedent, de exemplu, erau prohibite comentariile privind procesele de divorț ale persoanelor publice, pe când tabloidele britanice acordau spații generoase cronicilor de gen. În aceeași ordine de idei, conținutul vieții private pare a se modifica sub aspectul conținutului și limitelor divulgării, după cum persoana vizată este cunoscută publicului - om politic, artist al scenei sau ecranului, sportiv de performanță sau, dimpotrivă, simplu cetățean.⁴¹

Conchidem că dreptul la viața privată își păstrează originalitatea proprie dobândită istoric pe parcursul anilor, căpătând nuanțe și specific propriu conferit de epoca de dezvoltare omenească concretă. Totodată, deși nereglementat explicit, în unele perioade ale evoluției umane, acesta se regăseau întotdeauna în drepturile fundamentale ale omului.

Intimitatea a devenit unul dintre aspectele cele mai importante ale drepturilor omului. Intimitatea informației și, în special, protecția datelor constituie un domeniu al politicilor publice care se dezvoltă rapid și în legătură cu care guvernele și organismele internaționale intenționează să crească standardele și regulile privind practicile asociate sistemelor care utilizează date cu caracter personal. La nivel național, aproape toate statele din lume recunosc în constituțiile lor cel puțin un tip de drept la intimitate (viața intimă). Acolo unde intimitatea nu a fost explicit

⁴⁰ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.143-144. ISBN: 973-655-247-0.

⁴¹ JUGASTRU Călina, *Respectul vieții private – delimitări conceptuale, precizări privind domeniul protecției legale*. [online] [acces 03.02.2019] Disponibil: <http://humanistica.ro/anuare/2004/Anuare%202004/Art.21.pdf>

recunoscută în Legea Fundamentală (Statele Unite, India), instanțele au stabilit existența acestui drept prin interpretarea altor prevederi din dreptul național.⁴²

Totodată, abia la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, intimitatea este statuată ca unul dintre drepturile fundamentale ale omului într-un șir de documente internaționale importante.

Dreptul la viața privată și intimă a fost definit și în jurisprudența Comisiei Europene. Astfel, s-a stabilit că acesta este „dreptul la intimitate, dreptul la viața intensă cât de mult dorește o persoană protejată de publicitate ... dreptul de a stabili și a dezvolta relații cu alte ființe umane, în special din punct de vedere emoțional, pentru dezvoltarea și împlinirea personalității fiecăruia”.⁴³

Ioan Muraru și Elena Simina Tănăsescu, în lucrarea „Drept constituțional și instituții politice” menționează că dreptul la ocrotirea vieții intime, familiale și private are un conținut complex. El este un aspect al respectării personalității omului, proclamată prin art. 1 din Constituție ca valoare supremă.⁴⁴

Este important de a evidenția un element important al dreptului la viața privată a persoanei și anume dreptul de a dispune de sine însăși, considerat a fi unul dintre drepturile naturale ale omului.

Acest drept mai este cunoscut și sub denumirea de libertatea persoanei de a dispune de corpul său, ori cea de libertate corporală. Multă vreme această libertate a fost refuzată de legislație din motive religioase, morale sau cutumiare, cauză pentru care acest drept apare în mod explicit mult mai târziu în dreptul pozitiv în raport cu celelalte drepturi.⁴⁵

Considerăm că dreptul persoanei de a dispune de ea însăși are un prim aspect interior potrivit căruia numai persoana poate dispune de ființa sa proprie și un al doilea aspect exterior potrivit căruia acesta nu are permisiunea de a exercita o ingerință în viața privată a unui alt individ sau chiar în cea a unei societăți separate.

În literatura de specialitate este evidențiată importanța dreptului de a dispune de sine însăși, după cum urmează:

⁴² CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.8. ISBN: 973-655-455-4.

⁴³ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.144. ISBN: 973-655-247-0.

⁴⁴ MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina. *Drept constituțional și instituții politice, Vol.I*. București: Editura C.H. Beck, 2008, p. 210. ISBN: 978-973-115-456-5.

⁴⁵ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.404. ISBN: 973-655-247-0.

- „În temeiul lui, cetățeanul are dreptul de a participa sau nu ca subiect de anchete, investigații, cercetări sociologice, psihologice, medicale sau de altă natură.”;
- „Acest drept este o veche revendicare feministă, referitoare la libertatea sexuală, extinzându-și conținutul cu libertatea de a folosi anticoncepționale, dreptul la avort, transsexualism, dreptul de a dona organe sau țesuturi pentru transplanturi sau alte experiențe medicale sau de inginerie genetică.”
- „Prin consacrarea acestui drept, s-a creat cadrul juridic constituțional reglementărilor care au apărut deja și care vor mai fi elaborate în viitor în acest domeniu.”

Uneori acest drept se confundă cu dreptul la sinucidere, ceea ce este o eroare, pentru că sinuciderea este în sfera oricărei reglementări și a dreptului în general.⁴⁶

În acest context, menționăm că, în conformitate cu art. 7 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice, este interzis ca o persoană să fie supusă, fără consimțământul său, unei experiențe medicale sau științifice.

Exercitarea dreptului de a dispune de sine însăși nu este un drept absolut și exercitarea acestuia poate fi limitată în scopul protejării altor indivizi, de exemplu de obligația de a susține un control medical, vaccinarea obligatorie etc.

Concluzionăm că dreptul de a dispune de sine însăși, fiind unul dintre cele mai naturale, inalienabile și imprescriptibile drepturi, reprezintă o valoare incontestabilă pentru viața și libertatea persoanei.⁴⁷

Intră, de asemenea, în dimensiunile vieții intime, familiale și private, dreptul exclusiv al persoanei la propria imagine. Dreptul la propria imagine și respectul intimității sunt inseparabile.⁴⁸

Ioan Muraru evidențiază importanța jurisprudenței franceze în consacrarea dreptului la imagine. Iată câteva dintre soluțiile adoptate de către instanțele de judecată franceze:

- „hotărâri judecătorești care au recunoscut dreptul de proprietate a fiecăruia asupra imaginii sale.”;
- „instanțele judecătorești au stabilit că publicarea imaginii unui minor se poate face numai cu consimțământul său, precum și cu cel al titularului puterii părintești.”;

⁴⁶ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.152. ISBN: 973-655-247-0

⁴⁷ BUTNARU, Iulia. *Dreptul de a dispune de sine însăși - componentă a vieții intime a persoanei*. În: Studii juridice universitare, Chișinău, Nr.1-2 (29-30), p. 140-145. ISSN: 1857-4122

⁴⁸ MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina. *Drept constituțional și instituții politice, Vol.I*. București: Editura C.H. Beck, 2008. p. 211-212. ISBN: 978-973-115-456-5.

- „a fost interzisă și, desigur, sancționată aducerea la cunoștință publică a aspectelor din viața conjugală a persoanelor.”;
- „este un atentat la viața privată a persoanei, chiar simpla publicare a adresei, a numărului de telefon și a reședinței private ale unui cântăreț, fără consimțământul acestuia.”⁴⁹

Întrucât ea fixează personalitatea unui individ, stabilește prezența acestuia la un moment dat într-un loc determinat ce demonstrează prezența altor persoane alături de acesta, imaginea întotdeauna a suscitată în jurisprudențele moderne o neîncredere evidentă. Dreptul la imagine îl atinge pe individ în modul său de viață, de aceea el face parte integrantă din dreptul la respectarea vieții private, ceea ce are drept corolar controlul utilizării sale. Oricare ar fi suportul – desen, pictură, fotografie, film, înregistrare televizată –, imaginea unei persoane nu poate fi oferită publicului fără acordul său.⁵⁰

Dreptul la imagine este un drept a cărui substanță depinde direct de titular. Cel care a ales o activitate publică se expune necesarmente obiectivelor camerelor de luat vederi și aparatelor foto ale jurnaliștilor și dreptul său la imagine are o protecție redusă în raport cu cel al unei persoane care dorește să rămână în umbră. Totuși respectarea dreptului la imagine cunoaște niște limite numai în exercitarea aspectului public al vieții sale: din momentul în care o imagine este făcută unei personalități „publice”, de exemplu, în cadrul familial sau în timpul vacanțelor, respectarea dreptului la imagine reîntră în forță. În plus, Curtea Europeană protejează imaginea copiilor unei personalități publice, chiar și atunci când ei sunt însoțiți de mama lor.⁵¹

Dreptul persoanei la propria imagine a mai fost denumit în doctrină drept la identitate și presupune dreptul persoanei de a nu dezvălui, fără consimțământul său, numele adevărat, adresa, vârsta, obiceiurile, modul de folosire a timpului liber, situația familială etc. După opinia teoreticianului Ion Deleanu, „Viața privată în sens strict corespunde sferei secrete a individului ... ea este locul unde individul are dreptul de a fi lăsat în pace. Aceasta face obiectul protecției legale, indiferent de maniera în care s-a atentat la viața intimă a persoanei”. Același autor lasă să se înțeleagă că în conținutul acestei noțiuni intră și „intimitatea conjugală, secretul cu privire la sănătate, viața sentimentală”.⁵²

⁴⁹ MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Simina. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Editura Lumina Lex, 2001, p. 212. ISBN: 973-588-312-0.

⁵⁰ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.315. ISBN: 978-9975-100-40-3

⁵¹ *Ibidem*, p. 316.

⁵² VIERIU, Eufimia, VIERIU, Dumitru. *Drept constituțional și instituții politice*. Chișinău: Contrast-Design, 2012, p. 440. ISBN:978-9975-9970-8-9.

Într-o altă opinie, asemănătoare celei menționate, se încearcă definirea vieții private prin două aspecte și anume: viața privată care este locul în care cetățeanul are dreptul de a fi la adăpost de orice investigații intempestive (inviolabilitatea domiciliului), iar când individul „iese” din acest loc prin mijloacele simbolice ale comunicației, el are dreptul la secret (secretul corespondenței). Aceste două aspecte, care formează conținutul vieții private și intime, se arată în opinia examinată, figurează în primele declarații de drepturi de la sfârșitul secolului al XVIII-lea.⁵³

În susținerea celor enunțate mai sus, relevăm faptul că profesorii Raluca Miga Beșteliu și Catrinel Brumar, în lucrarea *Protecția Internațională a drepturilor omului*, punctează că viața personală include integritatea fizică și morală a persoanei și relațiile sexuale. Viața sexuală, la rândul său, implică dreptul unei persoane de a duce o viață sexuală la alegerea sa și în conformitate cu identitatea sa interioară, chiar dacă șochează sau neliniștește. Astfel, noțiunea de viață sexuală privește atât orientarea sexuală, cât și relațiile practicate. Viața sexuală a unei persoane intră sub protecția vieții private atâta timp cât o persoană respectivă menține acele relații în această sferă.⁵⁴

Prin urmare, în noțiunea de viață privată protejată intră, fără îndoială, relațiile sexuale, căci dezvoltarea și împlinirea personalității cer existența „posibilității de a stabili relații de diferite feluri, înțelegând prin aceasta și relații sexuale cu alte persoane”.⁵⁵

Potrivit doctrinei Karen Reid, Comisia a stabilit foarte devreme faptul că viața sexuală a unei persoane face parte, fără îndoială, din viața sa privată, fiind un aspect important al acesteia. Viața privată garantează o sferă în interiorul căreia o persoană poate stabili relații de diferite tipuri, inclusiv relații sexuale. Prin urmare, alternativa de a afirma și de a-și asuma identitate sexuală intră sub protecția articolul 8 al Convenției Europene pentru drepturile omului.⁵⁶ Doctrinarea Karen Reid menționează că Organismele Convenției au contribuit limitat la rezolvarea problemelor stigmatizării și discriminării cu care se confruntă persoanele care sunt homosexuale. Deși întreprind pași semnificativi în direcția respingerii actelor de criminalizare a

⁵³ VIERIU, Eufimia, VIERIU, Dumitru. *Drept constituțional și instituții politice*. Chișinău: Contrast-Design, 2012, p.440. ISBN:978-9975-9970-8-9.

⁵⁴ MIGA BEȘTELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția Internațională a drepturilor omului*. București: Editura Universul juridic, 2008, p. 156. ISBN: 978-973-127115-6.

⁵⁵ DOGARU, Ion, DĂNIȘOR, Dan Claudiu. *Drepturile Omului și Libertățile Publice*, Chișinău: Editura Zamolxe, 1998, p. 161 ISBN: 9975-9983-0-5.

⁵⁶ REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005, p.508. ISBN: 978-9975-79-395-7.

adulților homosexuali, au existat răspunsuri conservatoare la reclamațiile din sfera vieții de familie, cu diferențe legate în general de vârsta nubilității și de discriminare.⁵⁷

Un alt aspect deosebit de important la etapa actuală care face parte integrantă din dreptul la viața privată este protecția datelor cu caracter personal, ținând cont de implementarea procedurilor automatizate de interacțiune a indivizilor cu instituțiile publice și cele private.

Consiliul Europei întotdeauna s-a preocupat de protecția persoanei față de toate datele automatizate. Astfel, potrivit Convenției europene din 1981 pentru protecția persoanelor cu privire la procesarea automată a datelor personale, datele personale procesate automat vor fi obținute numai legal, vor fi stocate pentru scopuri legitime prevăzute și nu vor fi utilizate în alte scopuri, nu vor fi excesive față de scopul stocării lor, vor fi corecte și, dacă este necesar, actualizate, vor fi păstrate într-o formă care permite identificarea persoanei numai atâta timp cât este necesar, ținând seama de scopul stocării.⁵⁸

Renumita doctrină Bianca Selejan-Guțan la fel menționează că obiectul protecției vieții private îl formează secretul opiniilor și datelor cu caracter privat. Acesta trebuie de asemenea ocrotit împotriva încălcărilor secretului corespondenței și, mai ales, împotriva mijloacelor moderne de investigare, de care dispun autoritățile publice: ascultarea telefoanelor, constituirea și comunicarea de fișiere cu date cu caracter personal, păstrarea și folosirea unor fișiere de date fără știrea persoanei etc.⁵⁹

După părerea autoarei referitoare la noțiunea „viață privată”, a fost interpretată „dinamic” de Curtea Europeană, ea acoperind și activități profesionale sau comerciale, ca și localurile unde acestea se desfășoară. Astfel, doctrinara Bianca Selejan-Guțan menționează că o altă construcție jurisprudențială a Curții Europene o constituie includerea la un mediu sănătos în sfera protecției vieții private.⁶⁰

Teoreticianul Frederick Sudre, în lucrarea sa „Drept European și Internațional al Drepturilor Omului”, menționează că CEDO nu garantează, ca atare, dreptul la mediu, însă mecanismul „protecției indirecte” permite organelor de control să protejeze indirect dreptul persoanei la mediu în cazul în care o atingere adusă acestuia încalcă un drept garantat de Convenție.⁶¹

⁵⁷ REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005, p.398. ISBN:978-9975-79-395-7.

⁵⁸ DIACONU, Ion. *Drepturile Omului în Dreptul Internațional Contemporan*. București: Lumina Lex, 2001, 142 p. ISBN: 973-588-327-9.

⁵⁹ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2004, p.150-151. ISBN: 973-665-984-X.

⁶⁰ *Ibidem*, p.149.

⁶¹ SUDRE, Frederick. *Drept European și Internațional al Drepturilor Omului*. Iași: Polirom, 2006. P.327. ISBN: 973-46-0151-2

Referitor la dreptul la un mediu sănătos, în literatura de specialitate se menționează faptul că, pe cale jurisprudențială, s-a concluzionat că această componentă a dreptului la protecția vieții private implică facultatea de a se bucura de căminul său pentru orice persoană, dreptul de a-și desfășura în condiții optime viața privată și de familie, într-un anumit spațiu ales în acest scop, de regulă, domiciliul sau reședința.⁶²

În cadrul tezei sale de doctor în drept ”Protecția dreptului fundamental al omului la un mediu sănătos”, Adrian Crasnobaev subliniază că, având un conținut multifuncțional, dreptul la un mediu sănătos poate fi tălmăcit și ca un drept garanție al altor drepturi regăsite în textul Legii Fundamentale precum cel la viață și la ocrotirea sănătății, la condiții de muncă prielnice pentru viața și sănătatea persoanei, deoarece niciunul dintre aceste drepturi nu este real fără un mediu sănătos, echilibrat și prosper, care poate influența fie pozitiv, fie negativ asupra sănătății fiecărui individ în parte, în funcție de calitatea aerului pe care-l respiră, de calitatea apei potabile pe care o consumăm și, nu în ultimul rând, de calitatea solului, fiind asigurată și securitatea „produselor alimentare”.⁶³

În acest context, am putea menționa că dreptul la un mediu sănătos este o garanție importantă a dreptului la viața intimă, familială și privată, deoarece un mediu natural poluat, periculos pentru sănătatea indivizilor, ar crea dificultăți eminente pentru realizarea unei vieți efective familiale sau private.

Jurisprudența europeană stă sub semnul acestor incertitudini și adoptă în prezent o concepție asupra vieții private, care nu mai privește doar sfera intimității persoanei, pe care o reținea hotărârea X și Y contra Olanda, din 26 martie 1985: „viața privată” acoperă integritatea fizică și morală a persoanei și cuprinde „viața sexuală”. Fără să meargă până la a împărtăși ideea „vieții private – libertate”, inspirată din conceptul american de Privacy, judecătorul european a contribuit considerabil la evoluția noțiunii de „viață privată”, în sensul Convenției.⁶⁴

Adoptând o concepție extensivă asupra vieții private, Curtea Europeană, prin decizia sa *Niemetz contra Germaniei* din 16 decembrie 1992, a determinat o schimbare calitativă apreciabilă a noțiunii de „viață privată”, considerând că protecția oferită de articolul 8 nu cuprinde doar sfera intimă a relațiilor personale, ci înglobează și „dreptul unei persoane de a stabili și a dezvolta relații cu semenii săi”; în mod similar, CtEDO consideră că „noțiunea de viață privată trimite la acel domeniu al vieții persoanei, în care acesta își poate exprima liber

⁶² MIGA BEȘTELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția internațională a drepturilor omului, Note de curs*. București: Universul juridic, 2010, p. 171. ISBN: 978-973-127-425-6.

⁶³ CRASNOBAEV, Adrian. *Protecția dreptului fundamental al omului la un mediu înconjurător sănătos*. Teza de doctor în drept. Chișinău, 2015, p. 147.

⁶⁴ SUDRE, Frederick. *Drept European și Internațional al Drepturilor Omului*. Iași: Polirom, 2006, p. 315. ISBN: 973-46-0151-2.

identitatea în relațiile cu alții sau singură”. Dreptului la „viață privată personală” vine să i se alăture de acum înainte dreptul la „viață privată socială”. Deși nu propune o veritabilă definiție a „vieții private”, hotărârea contra Italiei din 24 februarie 1998 încearcă să concilieze dimensiunea personală cu dimensiunea socială a „vieții private”. „Sfera vieții private acum este concepută de Curte, cuprinde integritatea fizică și morală a persoanei, garanție oferită de articolul 8 din Convenție este destinată în principal să asigure dezvoltarea, fără ingerințe exterioare, a personalității fiecărui individ în relațiile cu semenii săi”⁶⁵.

Dacă analizăm jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, vom constata că respectul pentru viața de familie comportă toate aspectele acestuia precum filiația, îngrijirea copiilor, adopția și drepturile parentale etc. De asemenea, respectul pentru viața privată subsumează mai multe aspecte printre care: accesul la datele cu caracter personal, domeniul în care s-a și adoptat o convenție distinctă, protecția împotriva violențelor sexuale, schimbarea numelui, homosexualitatea sau transsexualitatea.⁶⁶

În concluzie, viața privată este o noțiune cameleonică care nu are o definiție concretă, ale cărei elemente constitutive se schimbă în funcție de etapa istorică, de societate, de nivelul de progres al științei, de religie etc. La fel, dorim să subliniem aportul revoluției tehnico-științifice în dezvoltarea și diversificarea aspectelor componente ale vieții private, proces generat de laicizarea societății și distanțarea de cutumele religioase.

1.3. Concluzii la capitolul 1

Rezumând cele enunțate în capitolul 1 al prezentei teze, constatăm următoarele:

1. Dreptul la viața intimă, privată și familială este un drept fundamental de generația a treia, de origine jurisprudențială, care în prezent înglobează atât aspecte tradiționale (identitatea, domiciliul, corespondența etc.), cât și aspecte moderne (homosexualitatea, transsexualitatea, dreptul la un mediu sănătos).

2. Scopul lucrării constă în realizarea unei cercetări științifice a esenței și conținutului dreptului la viața intimă, familială și privată, abordarea complexă a dreptului respectiv prin prisma prevederilor legislației naționale, mecanismelor internaționale, doctrinei și practicii judiciare în domeniu.

3. Obiectivele cercetării rezidă în determinarea conținutului multidimensional al dreptului la viața intimă, privată și familială; cercetarea dreptului la viața intimă, privată și

⁶⁵ SUDRE, Frederick. *Drept European și Internațional al Drepturilor Omului*. Iași: Polirom, 2006, p.315. ISBN: 973-46-0151-2.

⁶⁶ SCĂUNAȘ, Stelian. *Dreptul internațional al drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2003, p.77. ISBN: 973-655-331-0.

familială, sub aspect evolutiv, examinarea practicii judiciare a CtEDO pe cauzele ce pretind încălcarea dreptului la viața privată, intimă și familială; analiza dreptului vizat prin prisma doctrinei și legislației naționale în domeniu; evidențierea carențelor și lacunelor existente și formularea unor propuneri teoretico-practice privind garantarea dreptului fundamental în cauză; formularea unor recomandări pentru îmbunătățirea cadrului normativ în domeniu.

4. Textul art. 28 al Constituției este destul de laconic, limitându-se doar cu enumerarea valorilor „viața intimă, privată și familială”, pe care statul urmează să le respecte și să le ocrotească. Nici Constituția Republicii Moldova și niciun alt act normativ național nu definește noțiunea de viață intimă, privată și familială, definirea categoriilor respective fiind lăsată în sarcina doctrinarilor și a jurisprudenței.

5. Din cauza naturii cameleonice a dreptului la viața intimă, privată și familială, având în vedere faptul că acesta și-a extins conținutul pe parcursul timpului, analizând definițiile acestor noțiuni date de doctrinari, se constată faptul că dreptul la viața intimă, privată și familială nu a fost definit cu precizie.

6. În prezent, în legătură cu automatizarea și informatizarea proceselor datorită implementării atât în sectorul public, cât și în sectorul privat a tehnologiilor informaționale de ultimă generație, se atestă un pericol sporit pentru protecția vieții intime și private a individului, manifestate prin culegerea, stocarea și prelucrarea unui volum mare de informație privind datele personale ale individului. La etapa actuală, statului îi revine rolul principal de a reglementa procedura de lucru cu datele cu caracter personal, pentru a evita și, eventual, a sancționa anumite ingerințe ale persoanelor terțe în viața intimă, privată și familială a persoanei.

7. În urma analizei literaturii științifice în domeniu, se conturează o tendință proprie dreptului la viața intimă, privată și familială – diversificarea în timp a valorilor generale umane, incluse în noțiunea dreptului respectiv. Din acest considerent concluzionăm că pentru a fi într-un pas cu toate aspectele noi, care se pretind a fi protejate de dreptul la viața intimă, privată și familială pe plan internațional și regional, legiuitorul național urmează să perfecționeze în-continuu legislația națională prin operarea modificărilor de rigoare la actele normative interne.

8. Ca urmare a analizei literaturii de specialitate, atât din Republica Moldova, cât și de peste hotare, concluzionăm că dreptul la viața intimă, privată și familială rămâne a fi în atenția savanților din domeniul dreptului constituțional, datorită aspectelor sensibile pentru societatea contemporană, protejate de acest drept fundamental. De aceea, studierea amplă a dreptului la viața intimă, familială și privată este importantă și actuală știința juridică, făcând posibilă conturarea complexității acestuia, reliefarea tendințelor actuale de dezvoltare a dreptului respectiv.

2. DIMENSIUNEA TEORETICĂ ȘI ESENȚA DREPTULUI LA VIAȚA INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ

2.1. Evoluția dreptului la viața intimă, familială și privată

În prezent, atenția societății este îndreptată cu precădere în domeniul drepturilor omului, deoarece nivelul de dezvoltare curent al omenirii necesită asigurarea unor garanții viabile și funcționabile întregului spectru al vieții persoanei, care ar permite dezvoltarea personalității contemporane într-un mediu securizat și sigur.

În acest sens menționăm că, datorită importanței majore a drepturilor omului, acestea sunt obiect al cercetării unor științe precum politologia, filosofia, știința juridică.

Fie că vorbim despre ”drepturi ale omului” sau despre ”drepturile și libertățile fundamentale”, avem în vedere ”o religie a secolului nostru”, ”prima ideologie universală”.⁶⁷

Conform opiniei unor autori, în categoria factorilor de configurare a dreptului se includ: factorul material (rasa, ambientul, densitatea populației, starea economică etc.); factorul moral (credințele, religia, morala, marile curente de idei); oamenii superiori și hazardul.⁶⁸

Instituția drepturilor omului are un caracter istoric. Astfel, consacrarea drepturilor și a libertăților omului nu a fost posibilă atâta timp cât societatea umană nu a atins o anumită treaptă de dezvoltare, cât nu au fost întrunite anumite condiții economice, sociale, politice și culturale care să facă necesară instituționalizarea lor. Asemenea condiții au apărut, de regulă, ca urmare a revoluțiilor burgheze care au dus la instaurarea democrației și a unui stat, în care drepturile și libertățile omului au fost înscrise în diferite declarații și constituții.⁶⁹

Se știe că elaborarea unor instrumente internaționale privind drepturile omului a început în secolul al XIX-lea, deși se consideră că grija față de drepturile omului își are originea în instituțiile Greciei antice. Mai mult decât atât, unii autori susțin că istoria drepturilor omului se suprapune cu istoria omenirii, adică drepturile omului au apărut odată cu omenirea, fiind determinate de întreaga evoluție a gândirii și existenței ei.⁷⁰ Potrivit altor opinii, originea drepturilor omului nu poate fi situată în timp decât dacă se ia în vedere principiul lor fundamental și anume: ideea de libere și egalitate. Aspirațiile multimilenare la libertate și egalitate și-au găsit interpreți în marile spirite ale trecutului care, în diferite formulări, au căutat

⁶⁷ CIUCA, Aurora. *Protecția Internațională a Drepturilor Omului*. Iași: Editura Sanvialy, 1998, 220 p. ISBN:973-98119-3-0.

⁶⁸ GUCEAC, Ion. *Constituțiile statelor lumii*. Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, 2016, p. 7. ISBN:978-9975-86-040-7.

⁶⁹ JOFA Constantin. *Protecția Drepturilor Omului*. Iași: Editura Fundației Chemarea, 2000, p. 25. ISBN: 973-96867-7-X.

⁷⁰ MOROȘAN, Ion, GÎRBU, Nicolae. *Reglementarea Juridică a Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale omului*. Chișinău, Tipografia Orhei, 2003, p. 24-25. ISBN: 9975-9736-6-3.

răspuns la căile pe care se pot realiza, integra în ordinea socială. Aceste mari spirite au intuit că binele individului nu se poate materializa decât în forma binelui social, adică în respectarea binelui altuia.⁷¹

În virtutea semnificației pe care o poartă drepturile naturale (care mai sunt denumite și drepturi fundamentale) pentru viața, evoluția personalității umane, acestea beneficiază de o atenție sporită din partea organizațiilor internaționale, fiind reglementate de convenții și tratate, beneficiind de o protecție juridică majoră.

Civilizația umană a parcurs o îndelungată cale istorică, evoluând constant spre o teorie a drepturilor care a făcut din individul uman elementul central al dezvoltării sociale, transferând preocupările pentru protecția și libera lui dezvoltare la nivel internațional.⁷²

Drepturile omului reprezintă o realitate și o finalitate a întregii activități umane numai în statul de drept. Scopul statului de drept este promovarea și asigurarea drepturilor oricărei persoane, fără nicio discriminare pe criterii de sex, rasă, naționalitate, origine etnică etc.⁷³

După cum a fost menționat în capitolul I al prezentei teze, dreptul la viața privată este un drept apărut relativ recent, fiind un drept de generația a treia. Deși anterior acest drept era protejat de către normele obiceiurilor și normele religioase, în prezent acest drept își găsește reflectare într-un șir de constituții precum constituția Japoniei, constituția Olandei, constituția Federației Ruse etc.

Cauza intrării ei în sfera publică, în dreptul pozitiv a acestora este jurisprudența. Primele decizii judiciare referitoare la protecția vieții private au apărut în prima jumătate a secolului al XIX-lea în Anglia și Franța. Această protecție acordată jurisdicțional o completa pe aceea insuficientă care era acordată dreptului de autor, motiv pentru care la sfârșitul secolului al XIX-lea ea a întărit noua națiune, apărută la acea vreme, de drept moral de autor.⁷⁴

Teoria juridică menționează premisele care au dus la consfințirea dreptului la viața privată:

- liberalizarea opiniilor și valorilor morale;
- revoluția tehnico-științifică;
- pluralismul politic;

⁷¹ MOROȘAN, Ion, GÎRBU, Nicolae. *Reglementarea juridică a Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale omului*. Chișinău, Tipografia Orhei, 2003, p. 25. ISBN: 9975-9736-6-3.

⁷² MOROȘAN, Ion, GÎRBU, Nicolae. *Reglementarea juridică a Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale omului*. Chișinău, Tipografia Orhei, 2003, p. 24-25. ISBN: 9975-9736-6-3

⁷³ CÂRNAȚ, Teodor. *Drept constituțional*. Chișinău: "Print-Caro" S.R.L., 2010, 513 p. ISBN: 978-9975-4069-3.

⁷⁴ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.143. ISBN: 973-655-247-0.

- creșterea economică și, respectiv, ridicarea nivelului de viață.

Menționăm că intensificarea recentă a atacurilor teroriste impun în momentul de față, restricționarea dreptului la viața privată. Un exemplu elocvent este cazul Finlandei, în care parlamentul a aprobat noi excepții la o prevedere din Constituție care garantează dreptul la viața privată. Prin urmare, această decizie permite adoptarea rapidă a unui proiect de lege privind serviciile de informații, un demers menit să combată amenințări precum terorismul și spionajul din partea unor puteri străine. Noile prevederi creează o nouă excepție, care le acordă forțelor de poliție și securitate națională autoritatea de a monitoriza e-mailurile și alte mesaje pentru a colecta informații despre „activități militare sau altele care amenință securitatea națională”.⁷⁵

În istoria dezvoltării omenirii, informația a fost una dintre caracteristicile determinante ale civilizației. Asume informația reprezenta sursa pentru luarea deciziilor, prezența sau lipsa acesteia determina soarta atât a personalităților în parte, cât și a întregilor state. Toată istoria omenirii ne-o putem închipui ca istoria dezvoltării mijloacelor de acumulare și transmitere a informației. Pe această cale, civilizația a parcurs numeroase schimbări, care mai sunt numite și revoluții informaționale. Fiecare dintre următoarele revoluții informaționale a schimbat cardinal întreaga civilizație și a exercitat o influență mult mai semnificativă, decât oricare stat sau conducător:

- prima revoluție informațională - invenția scrisului;
- a doua revoluție informațională (mijlocul sec. al XVI-lea) - invenția tiparului;
- a treia revoluție informațională (sfârșitul sec. al XIX-lea) - invenția electricității;
- a patra revoluție informațională (mijlocul sec. al XX-lea) - invenția mijloacelor de calcul, a calculatorului personal, crearea rețelelor de telecomunicații;
- a cincea revoluție informațională (sfârșitul sec. XX) - crearea rețelelor informaționale globale.⁷⁶

Actualmente, Internetul, în calitate de rețea globală, reunește la un loc majoritatea resurselor informaționale deschise, care pot fi accesate din orice colț al lumii și, totodată, pot fi transmise cu o viteză rapidă la orice distanță.

Din punctul de vedere al istoriei, culturii și filosofiei, este interesant de evidențiat o tendință deseori întâlnită, care constă în universalizarea conceptului de „informație”, acesteia conferindu-se calitatea de „substanță universală”.⁷⁷

⁷⁵ *Finlanda modifică dreptul la viață privată din Constituție.* [online] [acces 15.03.2019] Disponibil: <http://hotnews.md/articles/view.hot?id=52683>

⁷⁶ Информационное общество и право. Disponibil: <http://referat.mirslovarei.com/gosudarstvo-i-pravo/119732-informacionnoe-obshhestvo-i-pravo.html>

⁷⁷ ВОЙНИКОНИС, Е., ЯКУШЕВ, М. *Информация, Собственность, Интернет. Традиция и новеллы о современном праве.* Москва: Вольтерс Киувер, 2004, с. 4. ISBN: 5-466-00023-X.

Cu trecerea timpului apar tot mai multe obiecte, care necesită a fi apărate prin intermediul reglementării normelor corespunzătoare în lege. Actualmente, obiectul principal este informația. În prezent societatea completamente depinde de datele primite, prelucrate și transmisibile. Din acest motiv, datele devin foarte valoroase.⁷⁸

Având în vedere aceasta, actele legislative atât ale statelor străine, cât și cele ale Republicii Moldova prevăd norme, care au ca finalitate reglementarea creării, folosirii, transiterii și protejării informației sub toate formele sale. Cu precădere una dintre cele mai sensibile și vulnerabile categorii ale informației o reprezintă informația referitoare la viața privată a individului.

Concomitent cu toate momentele pozitive ale dezvoltării societății informaționale, acesteia îi este caracteristică și o tendință negativă - utilizarea ilegală a tehnologiilor informaționale, fapt care poate cauza distrugerea vieții private a persoanei, precum și influențarea stării economice a întreprinderii.⁷⁹

În ultimul timp tot mai des este pus în discuție subiectul referitor la înregistrarea informației ce ține de viața privată a cetățenilor de către autoritățile statului, în particular, de către organele de drept, de către autoritățile care administrează domeniul tehnologiilor informaționale etc., enunțându-se temerile că acest fapt ar putea contribui la încălcarea masivă a drepturilor omului. Dar acumularea anumitor informații de către autoritățile publice este numai o parte a problemei. O altă parte constă în faptul că, odată cu dezvoltarea tehnologiilor computerizate, informația privind viața privată a cetățenilor tot mai frecvent se introduce în bazele de date ale diferitor organizații private (bănci, companii de asigurări etc.) sau ale instituțiilor publice de drept care acordă servicii și acumulează informații multilaterale despre cetățeni și despre persoane juridice (oficii cadastrale, notari ș.a.). În majoritatea cazurilor, persoanele fizice și juridice nu mai pot ține sub control informația respectivă chiar atunci când ele însele au prezentat-o organizațiilor în cauză. Și în asemenea situație nu este exclus faptul că informația dată va nimeri la terțe persoane, astfel fiind violat și dreptul la viața privată. În unele țări, bazele de date cu informație completă privind persoanele incluse în aceste baze (bancare, de asigurări, inspecții auto etc.) se vând liber tuturor doritorilor.⁸⁰

⁷⁸ НИКИФОРОВА, К.А. *Правовая защита персональных данных РФ (Курсовая работа)*, Федеральное агентство по образованию Алтайский государственный университет. Барнаул: 2010. [acces 27.03.2020] Disponibil: <https://works.doklad.ru/view/plJofeg24iU.html>

⁷⁹ Информационное общество и право. Disponibil: <http://referat.mirslovarei.com/gosudarstvo-i-pravo/119732-informacionnoe-obshhestvo-i-pravo.html>

⁸⁰ Centrul de Drept al Avocaților. *Raport Analitic, Monitorizarea încălcărilor drepturilor omului reflectate în hotărârile judiciare irevocabile*. Chișinău, 2007, p. 58.

În epoca progresului științific au loc schimbări radicale ale aspectelor interacțiunii omului cu societatea. Pe de o parte, democratizarea proceselor sociale duce la recunoașterea necesității extinderii libertății personale și intensificarea protecției ei juridice, pe de altă parte, dezvoltarea electronicii, crearea mediului unic de calculatoare în multiple nivele, care permite fixarea diverselor laturi ale vieții private ale individului, tot mai mult atentează la libertatea personală a acestuia. Toate aceste tendințe trebuie să fie reflectate în mod corespunzător de legislația națională în domeniu.⁸¹

Odată cu extinderea spectrului serviciilor acordate de către sectorul public și privat, s-a intensificat procesul de prelucrare automatizată a datelor cu caracter personal. Deși procesul de computerizare are avantaje sociale și economice față de metodele arhivistice „manuale” de prelucrare a informației, acesta, totodată, creează premise pentru dezvoltarea abuzului de informație, ale cărui consecințe pot cauza prejudicii semnificative atât individului în parte, cât și statului în întregime:

- în primul rând, aceasta este condiționată de posibilitatea mijloacelor de calcul de a stoca și de a transmite volume mari de informație, fapt imposibil pentru metodele tradiționale de prelucrare arhivistică;
- în al doilea rând, sporirea pericolului accesului nesancționat la informații a persoanelor ce au acces la bazele de date, grație metodelor simpliste de căutare a informației necesare și extragerii acesteia;
- în al treilea rând, capacitatea mijloacelor de calcul de a păstra volume mari de informație și posibilitatea de a o actualiza operativ, de a o compara și de a o rectifica;
- în al patrulea rând, creșterea numărului tentativelor de acces neautorizat la informația electronic din partea terțelor persoane, din cauza identificării relativ - simple a informației și extragerii din aceasta a informației necesare.⁸²

Considerăm că, în procesul reglementării informației privind viața privată a persoanei, o atenție sporită urmează a fi acordată securității și protecției acesteia contra accesărilor și transmiterii nesancționate a acesteia.

Este evident că problemele referitoare la respectarea vieții private nu pot fi soluționate adecvat, fără garantarea respectării dreptului persoanei de a cunoaște caracterul și volumul informației colectate despre aceasta. Din această cauză, rezolvarea problemei referitoare la oportunitatea aplicării măsurilor juridice privind garantarea respectării vieții private este

⁸¹ РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001, с.3. ISBN: 5-94073-018-3.

⁸² ИВАНСКИЙ, В.П. *Правовая защита информации о частной жизни граждан*. Москва: Издательство Российского университета дружбы народов, 1999, с.3-4.

condiționată de revizuirea legislației privind libertatea informației și adoptarea actelor normative privitoare la protecția vieții private.⁸³

Deși în ultimii ani intimității i s-a acordat atenție, nu există totuși un acord asupra semnificației exacte a termenului. Intimitatea este înțeleasă și ca participare la un sistem democratic: potrivit lui Paul Schwartz, „abordarea intimității, ca participare, consideră că limitările privind prelucrarea de informații private sunt necesare datorită faptului că luarea deciziei într-o societate democratică are loc în afara și în interiorul vieții comunității”.⁸⁴

În anii '60 și '70 ai secolului al XX-lea, interesul pentru sporirea reglementărilor referitoare la intimitate a crescut ca urmare a avântului noilor tehnologii. Landul german Hesse a adoptat prima lege din lume a protecției datelor în 1970. Alte landuri i-au urmat exemplul și, în 1977, a fost adoptată o lege la nivel federal, intitulată Actul Federal de Protecție a Datelor. Suedia a elaborat o lege în 1973, iar în 1978 Franța, Austria, Norvegia și Danemarca au adoptat propriile legi privind protecția informațiilor.⁸⁵

În acest context menționăm că primul document internațional care s-a referit la intimitate a fost Declarația Universală a Drepturilor Omului a Națiunilor Unite din 1948, care în articolul 12 prevede: “Nimeni nu va fi obiectul unor imixțiuni arbitrare în viața sa particulară, în familia sa, în domiciliul său ori în corespondență, nici al unor atingeri ale onoarei sau reputației sale. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor astfel de imixțiuni sau atingeri.”

Aceasta este o formulare generală a protecției intimității teritoriale și a intimității comunicațiilor, potrivit categoriilor stabilite de Benisar și Davies. Prevederea menționată nu include nicio referință explicită la intimitatea informației.⁸⁶

Dreptul la viața privată este prevăzut și de Pactul Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat de Adunarea Generală în 1966, al cărui articol 17 prevede: „1. Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixțiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familie, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale. 2. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixțiuni sau atingeri”.

Dreptul la viața privată este protejat și la nivel regional de Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale din 1950, care în articolul 8 prevede:

⁸³ *Ibidem*.

⁸⁴ Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova, Protecția datelor cu caracter personal, Documente ale Consiliului Europei, ÎS Firma Editorial-Poligrafică „Tipografia Centrală”, Chișinău 2001; p.133.

⁸⁵ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p. 8. ISBN: 973-655-455-4.

⁸⁶ *Ibidem*, p. 9.

“1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie a domiciliului său și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul niciunei autorități publice în exercitarea acestui drept, decât în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și dacă reprezintă o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății și a moralei ori protejarea drepturilor libertăților altora.”

Diferența dintre aceste norme este aceea că doar Convenția Europeană pentru Protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale face referire la limitările pe care autoritățile publice le pot impune dreptului la intimitate. Aceeași logică a limitării se aplică și în cazul prevederilor relevante asupra intimității (art.7 și art.8), incluse în Cartea Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, însă aceasta este una dintre puținele asemănări între cele două documente în ceea ce privește intimitatea.⁸⁷

Toate cele trei acte internaționale enunțate menționează dreptul la intimitate într-un sistem cu inviolabilitatea domiciliului și secretul corespondenței. Doar art. 16 al Convenției cu privire la Drepturile Copilului din 1989 prevede dreptul la viața privată, viața familială ca un drept subiectiv.

Aceasta este din cauza ”vârstei fragede” a dreptului la viața privată cu atât mai mult că acest drept este perceput de mulți juriști ca un bun nematerial, care nu poate fi izolat ”pipăit”. În ceea ce privește inviolabilitatea domiciliului și secretul corespondenței, așa gen de probleme nu apar. Domiciliul este un obiect, totodată cum și secretul corespondenței este în legătură directă cu obiecte reale: scrisori, telegrame, etc.⁸⁸

La începutul sec. al XX-lea majoritatea actelor normative nu prevedeau reglementarea normativă a dreptului la viața privată. Era reglementat doar dreptul la secretul corespondenței, a mesajelor telegrafice și telefonice. Doar după sfârșitul celui de al Doilea Război Mondial, în procesul de reformare a sistemelor statale ale statelor europene în noile constituții ale acestora au apărut prevederi referitoare la viața privată și cetățenilor.⁸⁹

Astfel, Constituția României din 1866 garanta inviolabilitatea domiciliului, precum și secretul scrisorilor și depeșelor telegrafice. În același timp, art.22 al Constituției vizate prevedea:

⁸⁷ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.11. ISBN: 973-655-455-4.

⁸⁸ РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001, c.8. ISBN: 5-94073-018-3.

⁸⁹ *Ibidem*, p.7.

*”Întocmirea acestor acte va trebui sa proceda in tot-d'auna benedictiunea religiosa care pentru casatorii va fi obligatore, afara de casurile ce se vor prevedea prin anume lege.”*⁹⁰

Asemenea Constituției României din 1866, Constituția României din 1923 și Constituția din 1938 a Regatului României au conținut prevederi referitoare la inviolabilitatea domiciliului, secretului scrisorilor, telegramelor și convorbirilor telefonice. Totodată, în conformitate cu art. 20 al Constituției din 1938 a Regatului României a fost prevăzut că întocmirea actelor stării civile va preceda totdeauna bunecuvântarea religioasă, care este obligatorie pentru toți membrii cultelor.⁹¹

În conformitate cu prevederile articolului 56 al Constituției U.R.S.S. din 1977, „Viața privată a cetățenilor, precum și a corespondenței convorbirilor telefonice și ale comunicațiilor telegrafice, este protejată prin lege”. Respectiv norma dată și-a găsit oglindire în constituțiile Republicilor Socialiste.

Constituția RSSM din 1978 a consacrat o anumită tendință de liberalizare a instituției juridice a drepturilor cetățenești atât cât putea permite natura sistemului politic socialist.⁹²

Guvernul socialist a pus accentul îndeosebi pe drepturi social-economice (mai puțin dreptul la grevă, dreptul la nivel de trai decent). Este însă adevărat că, din cauza garantării lor insuficiente, populația nu a beneficiat în mod satisfăcător de cadrul constituțional al proclamării acestora. În ceea ce privește drepturile și libertățile civile și politice consacrate în Constituția din 1978, acestea au căpătat în practica socială un preponderent caracter formal.⁹³

Odată cu dobândirea independenței și schimbarea regimului politic, în Republica Moldova a fost identificată o schimbare radicală a percepției asupra drepturilor omului, acestea cunoscând o reglementare amplă datorită aderării statului moldav la convenții internaționale și regionale în domeniu.

Constituția Republicii Moldova din 1994 prevede o întreagă gamă de drepturi și libertăți fundamentale ale omului consacrate în documentele internaționale. Astfel, în art. 28 din Constituția Republicii Moldova este reglementat dreptul la viața intimă, familială și privată.

Constituția Republicii Moldova obligă autoritățile publice să respecte și să ocrotească, viața intimă, familială și privată, recunoscându-se prin aceasta că orice persoană fizică, orice om are dreptul la propria sa viață intimă, familială și privată.

⁹⁰ *Constituțiunea din 1866*. [accesat 13.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.wordpress.com/category/1-constitutiiile-romaniei-si-republicii-moldova/>

⁹¹ *Constituția Regatului României din 1938*. [accesat 13.10.2020] Disponibil: https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/constituc5a3ia_din_1938_-_27-02-1938.pdf

⁹² GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional, Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p. 90. ISBN: 9975-70-399-2

⁹³ *Ibidem*.

Practica statelor străine în reglementarea constituțională a dreptului respectiv este destul de variată. Constituția Republicii Federale Germane în genere nu conține prevederi referitoare la protecția vieții private. Art. 10 al acesteia prevede că secretul corespondenței al poștei și telecomunicațiilor este inviolabil. Prevederi identice conține și Constituția Italiei (art. 15 din 1). Constituția Chinei este analogică. Art. 40 al acesteia prevede “Libertatea și secretul corespondenței cetățenilor Republicii Populare Chineze sunt apărute de lege”. Constituția Franței nu prevede expres acest drept. Constituțiile țărilor din Europa de Est, din contră, mai amănunțit reglementează dreptul la viața privată. Totodată, trebuie de ținut cont de faptul că majoritatea constituțiilor au fost adoptate în anii ’90 ai secolului al XX-lea, după schimbarea vectorului politic. Constituțiile țărilor din Europa de Est în cea mai mare parte divizează dreptul la viața privată de secretul corespondenței. Totodată, completează și interdicția de a culege informația privitoare la viața privată a cetățeanului. Exemple elocvente ale celor menționate este art.15 al Constituției Albaniei⁹⁴, art.26 al Constituției Estoniene⁹⁵, art.52 al Constituției Bulgariei.⁹⁶

În conformitate cu art.9 al Constituției Greciei:

”1. Domiciliul fiecărei persoane este un sanctuar. Viața privată și viața de familie a individului sunt inviolabile. Nicio percheziție domiciliară nu poate fi realizată decât în cazurile și în condițiile prevăzute de lege și întotdeauna în prezența reprezentanților puterii judecătorești.

2. Persoanele care încalcă dispoziția de mai sus vor fi pedepsite pentru violare de domiciliu și pentru abuz de putere și vor fi obligate să plătească despăgubiri integrale persoanei afectate, în condițiile prevăzute de lege.”⁹⁷

Prin urmare, Constituția Greciei reglementează într-un singur articol atât dreptul la inviolabilitatea domiciliului, cât și dreptul la inviolabilitatea vieții private și familiale. Subliniem faptul că Constituția Greciei nu utilizează noțiunea de viață intimă, garantând respectarea doar a vieții private și a vieții familiale.

Datorită interferenței unor drepturi datorită similitudinii acestora, art. 18 al Constituției Spaniei reglementează la fel într-un singur articol așa drepturi precum: dreptul la onoare, la viața personală și de familie, dreptul la propria imagine, dreptul la inviolabilitatea domiciliului, precum și dreptul la secretul corespondenței. Textul articolului respectiv este:

⁹⁴ *Constituția Albaniei* (eng). [acces 16.08.2018] Disponibil: <https://cj.md/constitutia-albaniei-eng/>

⁹⁵ *Constituția Estoniei*. [acces 16.08.2018] Disponibil: <https://cj.md/constitutia-estoniei-eng/>

⁹⁶ РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001, c.10. ISBN: 5-94073-018-3.

⁹⁷ *Constituția Republicii Elene*. [acces 01.10.2020] Disponibil: <http://codex.just.ro/Tari/EL>

”Art. 18 1. Este garantat dreptul la onoare, la viața personală și de familie și la propria imagine.

2. Domiciliul este inviolabil. Nimeni nu poate pătrunde sau rămâne în domiciliul altei persoane fără consimțământul acesteia, iar percheziționarea domiciliului nu poate fi efectuată fără acordul proprietarului sau fără un mandat judecătoresc, cu excepția cazurilor de flagrant delict.

3. Caracterul secret al comunicațiilor este garantat, în special cu privire la comunicațiile poștale, telegrafice și telefonice, încălcarea acestuia putându-se face numai în baza unui ordin judecătoresc.

4. Legea poate restricționa folosirea informațiilor în scopul de a garanta onoarea și intimitatea personală și familială a cetățenilor și exercitarea deplină a drepturilor acestora.”⁹⁸

Asemănător prevederilor citate ale Constituției Spaniei, art. VI al Capitolului „Libertate și responsabilitate” al Constituției Ungariei prevede: *”1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a locuinței, a comunicațiilor și a bunei sale reputații. 2. Orice persoană are dreptul la protecția datelor sale personale, precum și la accesul la informațiile de interes public și la diseminarea acestora. 3. Exercițarea dreptului de protecție a datelor personale și a dreptului de acces la date de interes public este monitorizată de o autoritate independentă stabilită printr-o lege cardinală.”⁹⁹*

Având în vedere importanța dreptului la viața privată și familială, Constituția Federației Ruse consacră acestui drept două articole distincte și anume art. 23 al acesteia prevede dreptul la inviolabilitatea vieții private, taina vieții personale și familiale, apărarea demnității și reputației sale, iar art.24 al Legii Fundamentale a Federației Ruse prevede că culegerea, stocarea, utilizarea și difuzarea informației cu privire la viața privată a persoanei fără acordul acestuia sunt interzise.¹⁰⁰

Considerăm că formularea dreptului la viața privată, prevăzută de art. 32 al Constituției Bulgariei, este una dintre cele mai reușite datorită conținutului explicit și laconic, după cum urmează:

”Art. 32 1. Viața privată a cetățenilor este inviolabilă. Orice persoană are dreptul la protecție împotriva intervenției ilegale în viața sa privată sau de familie și împotriva încălcării onoarei, demnității și reputației sale.

⁹⁸ *Constituția Spaniei.* [acces 10.12.2019] Disponibil: <http://codex.just.ro/Tari/Download/ES>

⁹⁹ *Constituția Ungariei.* [acces 10.12.2019] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/ungaria.pdf>

¹⁰⁰ *Конституция Российской Федерации.* [acces 16.08.2018] Disponibil: https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/konst_2011.pdf.

2. Nicio persoană nu poate fi urmărită, fotografiată, filmată, înregistrată sau supusă unei alte activități similare, fără cunoștința acesteia sau contrar dezacordului său expres, cu excepția cazurilor în care aceste acțiuni sunt permise de lege.”¹⁰¹

Intimitatea este protejată și la nivel regional. De exemplu, art. 11 al Convenției Americane a Drepturilor Omului din 1969 reglementează intimitatea folosind aproape aceeași logică ca Declarația Universală a ONU:

”1. Oricine are dreptul de a-i fi respectată onoarea și de a-i fi recunoscută demnitatea.
2. Nimeni nu poate fi supus unei imixtiuni arbitrare sau abuzive în viața sa privată, în familie, în locuințe sau în corespondența sa niciunor atingeri ale onoarei sau reputației sale.

3. Oricine are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri.”

Organizația Statelor Americane a adoptat, în 1965, Declarația Americană a Drepturilor și Îndatoririlor Omului. În termeni asemănători, art. 5 al acestei Declarații prevede: ”Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva atingerilor abuzive ale onoarei, ale reputației, ale vieții private și ale vieții sale de familie”.

Adesea însă statul, din diverse motive (religioase, morale, cutumiare etc.), a încălcat și nu a luat în considerare interesele private ale omului. De aici și concluzia justă că asemenea situații nu mai pot fi tolerate și că trebuie luate măsuri radicale pentru legiferarea pe plan internațional a respectului reciproc dintre stat și persoană.¹⁰²

În acest context, Republica Moldova a aderat la cele mai importante acte internaționale cu privire la dreptul persoanelor la viața privată precum Declarația Universală a Drepturilor Omului, Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice.

Dreptul la viața privată este unul dintre drepturile fundamentale ale omului care inițial a fost explicat ca „dreptul de a fi lăsat în pace” însă, evoluând în prezent, poate fi definit ca dreptul unei persoane fizice de a decide ce informație personală să divulge, cui și pentru ce anume.¹⁰³

În prezent noțiunea de viață privată înglobează atât aspecte ”tradiționale”, precum dreptul la imagine, starea civilă a persoanei, identitatea, starea de sănătate, apartenența religioasă, integritatea fizică și morală, viața sentimentală, dar și aspecte ”moderne”, legate de percepții noi ale vieții sociale, cum ar fi avortul, homosexualitatea, transsexualitatea, prostituția. Recent, ca urmare a dezvoltării mijloacelor de comunicare, au loc dezbateri cu privire la interceptările

¹⁰¹ *Constituția Republicii Bulgaria*. [acces 16.08.2018] Disponibil: <http://codex.just.ro/Tari/Download/BG>

¹⁰² CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.63. ISBN: 9975-947-63-0

¹⁰³ GUCEAC, Ion. *Dicționar Drepturile Omului pe înțelesul tuturor*. Chișinău: ÎEP Știința, 2010, p. 45.

telefonice sau ale corespondenței electronice, la utilizarea bazelor de date personale informaționale.¹⁰⁴

2.2. Dreptul la viața intimă

În ciuda atenției acordate în ultimii ani intimității, nu există totuși un acord asupra semnificației exacte a termenului. În literatura din domeniu există însă câteva definiții care pot fi utile:

- „expresia personalității cuiva, cu accent pe dreapta individului de a defini esența existenței sale umane” (Roscoe Pound, Paul Freund);
- „libertatea morală a individului de a se angaja în ceea ce privește gândurile, acțiunile și deciziile sale” (Louis Henkin);
- „abilitatea cetățeanului de a reglementa informațiile despre el însuși și deci de a putea avea control asupra relațiilor sale cu alte persoane” (Alan Westin, Charles Fried);
- „un interes al personalității umane” (Edward Bloustein);
- „condițiile în care unii nu pot avea acces către alții” (Jeffrey Reiman);
- „dorința oamenilor de a alege în mod liber în ce împrejurări și în ce măsură se vor expune ei înșiși, atitudinea și comportamentul lor” (Alan Westin).¹⁰⁵

Intimitatea este înțeleasă și ca participare la un sistem democratic: potrivit lui Paul Schwartz, abordarea intimității, ca participare, consideră că limitările privind prelucrarea de informații private sunt necesare datorită faptului că luarea deciziei într-o societate democratică are loc în sfera și în interiorul vieții comunității.¹⁰⁶

Dicționarul explicativ a limbii române definește intimitatea după cum urmează:

„**intimitate** 1. Legătură strânsă (de natură materială). 2. Prietenie bazată pe legături strânse. 3. (Îe) A fi (sau a trăi) în ~ a cuiva (sau în ~ cu cineva). A avea legături strânse de prietenie cu cineva. 4. (Euf; îae) A trăi împreună cu cineva având raporturi sexuale. 5. Profunzime a unui gând, sentiment. 6. Cadru restrâns, familial. 7. (Lpl) Chestiuni intime, personale.”¹⁰⁷

Se știe că viața intimă a persoanei constituie un element esențial al dezvoltării armonioase a omului. În cadrul vieții intime, omul își manifestă cele mai profunde și personale

¹⁰⁴ GUCEAC, Ion. *Dicționar Drepturile Omului pe înțelesul tuturor*. Chișinău: ÎEP Știința, 2010, p. 46.

¹⁰⁵ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.2. ISBN: 973-655-455-4.

¹⁰⁶ *Ibidem*.

¹⁰⁷ *Dicționarul explicativ a limbii române, on-line*. [acces 27.11.2018] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/intimitate>

însușiri, tendințe, își realizează cele mai ascunse dorințe, toate dând expresie personalității reale a unui individ.¹⁰⁸

Una dintre cele mai provocatoare metode de a descrie intimitatea este cea care o consideră legată de proprietate; protejarea intimității este costisitoare și evident că deținerea unei proprietăți poate favoriza o mai mare intimitate. Aceasta este supoziția principală a lui Francis Chlapowski. El dovedește astfel că sărăcia a adus la mai puțină intimitate: un exemplu bun în acest sens este acela că o persoană fără locuință dispune astfel de mai puțină intimitate decât cea care deține propria casă.¹⁰⁹

Considerăm că dintre toate drepturile fundamentale, intimitatea este o categorie cel mai dificil de a fi definită din cauza aspectelor specifice inerente acesteia.

În general, există multe aspecte juridice care nu pot fi definite sau măsurate în mod adecvat. Pentru acestea, sistemul de *common law* are unele remedii. Nu este deci surprinzător că una dintre primele definiții ale intimității a fost dată de un membru al Curții Supreme din SUA, Louis Brandeis, într-un articol publicat în 1890: potrivit uneia din cele mai des citate opinii ale sale, intimitatea este „dreptul individului de a fi lăsat în pace”. Această definiție a generat o dezbatere mai largă în Statele Unite asupra acestui nou drept, care nu este inclus nici în Constituție, nici în Bill of Rights. Nu putem ignora faptul că în sistemul de *common law* se stabilește foarte exact ceea ce reprezintă în prezent intimitatea. În acest sens, două definiții au fost date în anii '90:

- preambulul Cartei Australiene privind intimitatea din 1994 prevede că “intimitatea este valoarea esențială, care se bazează pe demnitate umană și alte valori esențiale precum libertatea de asociere și libertatea cuvântului”;

- comitetul Calcutt din Marea Britanie a afirmat, în 1997, că intimitatea este ”dreptul individului de a fi protejat împotriva amestecului în viața sa personală sau a familiei, prin mijloace fizice directe sau prin publicarea de informații”.¹¹⁰

Dreptul la viața privată și intimă a fost definit și în jurisprudența Comisiei Europene. Astfel, s-a stabilit că aceasta este ”dreptul la intimitate, dreptul la viața intensă, cât de mult dorește o persoană protejată de publicitate...dreptul de a stabili și de a dezvolta relații cu alte

¹⁰⁸ IFRIM, Ion. *Ocotirea penală a vieții intime a persoanei*. București: Universul juridic, 2012. 188 p. ISBN: 978-973-127-723-3, p.1.

¹⁰⁹ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.2. ISBN: 973-655-455-4.

¹¹⁰ *Ibidem*, p. 2-3.

ființe umane, în special din punct de vedere emoțional, pentru dezvoltarea și împlinirea personalității fiecăruia.”¹¹¹

I. Deleanu definește viața intimă „dreptul individului de a trăi așa cum înțelege, respectând însă și drepturile altora”.

Se consideră că este un atentat la viața intimă a persoanei ascultarea, înregistrarea sau transmiterea, printr-un aparat oarecare, a imaginilor sau a vorbelor pronunțate de o persoană, fără consimțământul acesteia, așa cum procedează unii fotografi de presă care utilizează teleobiective, pentru a surprinde scene din viața particulară a unor politicieni sau actori și a le specula.¹¹²

James Rule, Douglas Mc Adam, Linda Stearus și David Uglow afirmă că există două tipuri de intimitate:

- intimitatea estetică - restricțiile la informații personale sunt considerate ca un scop în sine;
- intimitatea strategică - restricțiile la informații personale sunt considerate doar un mijloc pentru atingerea altor scopuri.

Potrivit lui David Banisar și lui Simon Davies, intimitatea are cel puțin următoarele patru semnificații:

- intimitatea informației, implicând stabilirea de reguli privind colectarea și utilizarea datelor cu caracter personal;
- intimitatea fizică privind protecția fizică a persoanelor împotriva imixtiunilor;
- intimitatea comunicațiilor, care acoperă securitatea și intimitatea corespondenței poștale și electronice a telefonului și a altor forme de comunicație;
- intimitatea teritorială privind stabilirea de limite pentru amestecul în sfera casnică sau în altele precum locul de muncă sau spațiul public.¹¹³

Teoreticianul Radu Carp menționează că, în ultimii ani, a fost recunoscută existența unui nou tip de intimitate: „intimitatea relațională - dreptul de a nu fi contactat de companii în scopuri de marketing.”

Unul dintre principalele aspecte ale vieții intime îl constituie dreptul persoanei de a dispune de ea însăși, drept dintre cele mai notariale, inalienabile și imprescriptibile, deși receptat mai târziu în conținutul actelor referitoare la drepturile fundamentale ale omului. La etapa

¹¹¹ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p. 144. ISBN: 973-655-247-0.

¹¹² *Ibidem*, p. 147.

¹¹³ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.4. ISBN: 973-655-455-4.

actuală, în conținutul acestui drept intră dreptul de a folosi contraceptive, dreptul la avort, transsexualismul, dreptul de a dona organe (țesuturi) pentru transplanturi sau alte experiențe medicale și de inginerie genetică. Cel puțin două aspecte ale dreptului personal de a dispune de ea însăși sunt importante:

a) numai persoana poate dispune de ființa sa;

b) prin exercitarea acestui drept, persoana nu trebuie să încalce drepturile altora, ordinea publică și bunele moravuri.¹¹⁴

Dreptul în cauză este o valoare aparte pentru viață și libertatea persoanei. În temeiul lui, omul are libertatea de a participa sau nu ca subiect de anchete, investigații, cercetări sociologice, psihologice, medicale, de a accepta să se supună unor experiențe științifice, de a accepta prin acte juridice transplantul de organe etc. Prin consacrarea dreptului în cauză s-a creat cadrul juridic, constituțional al reglementărilor ce au apărut sau vor apărea în domeniile respective.¹¹⁵

Așadar, doar o singură persoană fizică poate dispune de ființa și integritatea sa fizică sau morală, precum și de libertatea sa, dar, totodată, în exercitarea dreptului respectiv persoana este obligată de a nu perturba dreptul la viața privată a celorlalți indivizi. Sfera de intimitate a unui individ poate interfera cu interesele altor indivizi, deaceia la reglementarea acestuia legiuitorul urmează să balanseze între aceste interese concurente.

După cum a fost menționat anterior, datorită importanței dreptului vizat, acesta este reglementat de art.12 al Declarației Universale a Drepturilor Omului, precum și de art.7 alin.2 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice.

În privința reglementărilor din constituțiile altor state cu referire la acest drept, Constituția spaniolă garantează fiecăruia „dreptul la onoare, la intimitate personală și familială și la propria imagine”, iar cea a Olandei prevede că orice persoană are dreptul la respectul vieții sale private, în afara restricțiilor stabilite prin lege.¹¹⁶

Ca orice alt drept, intimitatea impune costuri reale atât indivizilor, cât și instituțiilor. Intimitatea interferează cu colectarea și stocarea informațiilor pe baza cărora indivizii sau firmele pot lua decizii informale în mod eficient. Costurile intimității sunt incluse în principal în două categorii: a) costuri tranzacționale, revenind utilizatorilor de informații care încearcă să determine acuratețea informației pe care o primesc (*damnum emergens*); nb) riscul unor pierderi viitoare, rezultând dintr-o informație incompletă (*lucrum cessans*). Dacă intimitatea informației nu este protejată în mod adecvat într-un stat, productivitatea va descrește și, în consecință,

¹¹⁴ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 65. ISBN: 9975-947-63-0.

¹¹⁵ Ibidem, p.65-66. ISBN: 9975-947-63-0.

¹¹⁶ RUSU, Ion. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2001, p. 292. ISBN: 973-588-404-6.

produsele și serviciile vor avea prețuri mai mari. Același lucru este valabil și la nivel supra-național.¹¹⁷

Dreptul persoanei de a dispune de ea însăși mai este cunoscut și sub denumirea de dreptul persoanei de a dispune de corpul său de libertatea corporală. Multă vreme această libertate a fost refuzată din motive religioase, morale sau din motive cutumiare. De aceea ea apare explicit în legislație mult mai târziu decât sunt drepturi și libertăți.¹¹⁸

Dreptul persoanei de a dispune de corpul său nu se confundă cu dreptul la sinucidere. Ca și alte drepturi și libertăți fundamentale, și dreptul persoanei de a dispune de ea însăși comportă anumite limite. Aceste limite privesc:

- examenul sănătății impus pentru angajarea în muncă sau în vederea încheierii căsătoriei;
- examenele medicale pentru combaterea bolilor venerice și taxicomaniei;
- vaccinările obligatorii.¹¹⁹

Curtea Europeană a arătat că viața privată acoperă integritatea fizică și morală a persoanei și include viața sexuală. Acest drept, fundamentat pe principiile toleranței și pluralismului, se definește ca dreptul fiecăruia de a duce o viață sexuală la alegerea sa și în conformitate cu identitatea sa interioară, chiar dacă acest comportament sexual este susceptibil de a „șoca sau neliniști” pe majoritatea oamenilor. Astfel, relațiile sexuale între persoane de același sex – adulți ce consimt la aceasta – și care au loc în intimitate nu pot face obiectul unei represiuni penale. În plus, Curtea a subliniat – că discriminarea pe motivul orientării sexuale reprezintă o violare a art.8. În cauzele Perkins și R.c/ Regatul Unit (2002) și Beck Coop și Bazeley c./ Regatul Unit (2002), Curtea a considerat trecerea în rezervă a reclamanților, pe motivul orientării lor homosexuale, ca fiind o încălcare a art. 8.¹²⁰

Menționăm că încă din timpuri străvechi normele religioase din Biblie categoric interziceau și condamnau raporturile homosexualelor, calificând acțiunile respective ca ”mare păcat”.

Pierre Damien califica actele de homosexualitate ca fiind acte ”contra rațiunii”, idee pe care o relua, de altfel, și Albert cel Mare. Chiar mai aproape de zilele noastre, Papa Paul al IV-

¹¹⁷ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.6. ISBN: 973-655-455-4.

¹¹⁸ MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina. *Drept constituțional și instituții politice, Vol.I*. București: Editura C.H. Beck, 2008, 212 p. ISBN: 978-973-115-456-5.

¹¹⁹ FOCA Marian. *Drept Constituțional, Drepturi și libertăți fundamentale*. Constanța: Editura Europolis, 2005. P. 19-20. ISBN: 973-676-114-2.

¹²⁰ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011, p.158. ISBN: 978-973-115-885-3.

lea a condamnat homosexualitatea, asociind actele de homosexualitate cu dezordinea și cu refuzul lui Dumnezeu.¹²¹

Având în vedere atitudinea majorității statelor europene în materie, legislația națională trebuie să rețină, de acum înainte, aceeași vârstă pentru exprimarea consimțământului la întreținerea de relații sexuale și să stabilească într-o manieră identică vârsta consimțământului pentru heterosexuali, homosexuali și lesbiene (L. și V. Contra Austria, 9 ianuarie 2003, JCPG, 2003, Icron F.Sudre; de asemenea, *B.B. contra Marii Britanii*, 10 februarie 2004).¹²²

Jurisprudența Europeană relativă la dreptul la respectarea vieții private a transexualilor a făcut obiectul unui reviriment jurisprudențial spectaculos, odată cu hotărârea Marii Camere din 11 iulie 2002 în cauza *C. Goodwin contra Marii Britanii*. Potrivit jurisprudenței anterioare, absența unei comunități de opinii a statelor părți la Convenție nu permitea să se prevadă în sarcina statului o obligație pozitivă de a stabili un tip de document care să-i permită unui transsexual să își dovedească noua identitate sexuală. Curtea Europeană recunoaște totuși, implicit, dreptul la schimbarea identității sexuale, lăsând deschisă orice posibilitate de evoluție (necesitatea unor măsuri juridice adecvate trebuie să ofere posibilitatea unei analize constante, având în vedere, în special, evoluția științei și a societății „(Rees, § 47; Cossey, § 42). În decizia sa *B. contra Franței* (25 martie 1992, A.232 C, §44, D, 1992, cron., 323, notă C. Lombois; JCP, 1992.II.21955, notă T. Gare), Curtea nu ezită să condamne Franța pe motiv că, prin neacordarea unei transsexuale a posibilității de a obține rectificarea stării sale civile, aceasta din urmă este pusă „zilnic într-o situație generală neconformă cu respectul datorat vieții sale private” (§63), constrângând astfel Curtea la o schimbare completă de concepție.¹²³

În legătură cu raporturile homosexuale, Curtea Constituțională a României a decis că art.8 din Convenție nu vizează, *tale quale*, orice raporturi între persoanele de același sex, ci numai raporturile dintre persoane adulte, care au loc în privat, în intimitate, nu în public și deci fără a produce scandal public și evident, dacă persoanele respective au consimțit la asemenea raporturi. *Per a contrario*, orice raporturi cu minori sau între persoane adulte, dar prin constrângere, ori în locuri publice sau în privat, dar care au dus la scandal public, nu mai intră sub protecția art.8 din Convenția Europeană și pe cale de consecințe nici sub protecția art.26 din Constituția României fiind relații față de care trebuie menținută represiunea penală. (Decizia

¹²¹ DUCULESCU, Victor. *Protecția Juridică a Drepturilor Omului: mijloace interne și internaționale*. București: Lumina Lex, 1998, p. 256. ISBN: 9735880660.

¹²² SUDRE, Frederick. *Drept European și Internațional al Drepturilor Omului*. Iași: Polirom, 2006, p. 322. ISBN: 973-46-0151-2.

¹²³ *Ibidem*, p. 323.

nr.81/15.VII.1995 și Decizia nr.123/7.XII.1994, publicate în Monitorul Oficial nr.14/25.I.1995).¹²⁴

Doctrinarii Raluca Miga Beșeliu și Catrinel Brumar, în lucrarea acestora, menționează: Curtea recunoaște dreptul persoanei de a-și schimba identitatea sexuală, ca o componentă a identității personale și problema noii identități sexuale care nu mai este în acord cu datele oficiale despre persoană, ceea ce poate genera o stare de anxietate și vulnerabilitate datorată discrepanței dintre realitatea socială și drept. În consecință, statele au obligația de a înregistra noua identitate, doar dacă această obligație nu se extinde la toate actele de stare civilă (cum ar fi refuzul modificării certificatului de naștere).¹²⁵

Curtea Europeană a recunoscut implicit, în cauza *Rees contra Regatul Unit* (1986) și apoi expres în cauza *B. contra Franței* (1992), dreptul persoanei de a-și schimba identitatea sexuală. Cu toate acestea, Curtea a recunoscut că statul are o largă marjă de apreciere pentru a justifica refuzul său de a recunoaște în drept noua identitate sexuală a transsexualilor operați și că nu se poate impune o obligație pozitivă generală a statelor de a modifica sistemele de înregistrare a nașterilor astfel încât să dea solicitanților dreptul de a aduce la zi sau de a adapta acest registru pentru a figura în el noua identitate sexuală.¹²⁶ În hotărârile de referință din cauzele *I. c/ Regatului Unit și Christine Goodwin c/ Regatului Unit* (2002), Curtea a arătat că „poate exista o atingere gravă adusă vieții private dacă dreptul intern este incompatibil cu un aspect important al identității personale. Stresul și înstrăinarea generate de discordanța dintre rolul adoptat în societate de o persoană transsexuală operată și condiția impusă de drept, care refuză să consacre schimbarea de sex, nu poate, în opinia Curții, să fie considerată drept un inconvenient minor decurgând dintr-o formalitate. Este vorba de un conflict între realitatea socială și drept, care plasează persoana transsexuală într-o situație anormală, inspirându-i sentimente de vulnerabilitate, umilire și anxietate. Fără a pierde din vedere dificultățile ce vizează interesul general în această delicată materie, adică schimbarea fundamentală a sistemului de înregistrare a nașterilor, accesul la registre, dreptul familiei etc. Curtea a arătat că trebuie să existe un echilibru cu interesul persoanelor respective, deoarece demnitatea și libertatea omului sunt însăși esența protecției oferite de CEDO. De aceea Curtea s-a exprimat foarte ferm: în secolul al XXI-lea, facultatea transsexualilor de a se bucura pe deplin, precum concetățenii lor, de dreptul la dezvoltarea personală și la integritate fizică și morală nu poate fi considerată drept o chestiune

¹²⁴ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.148. ISBN: 973-655-247-0.

¹²⁵ MIGA BEȘELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția internațională a drepturilor omului, Note de curs*. București: Universul juridic, 2010, p. 171. ISBN: 978-973-127-425-6.

¹²⁶ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2004, p.152-153. ISBN: 973-665-984-X.

controversată (...) Pe scurt, situația nesatisfăcătoare a transsexualilor operați, care trăiesc între două lumi, deoarece nu aparțin cu adevărat niciunui sex, nici celuilalt nu mai poate dura. În cauza citată, Curtea s-a pronunțat în favoarea reclamantelor, constatând încălcarea art.8 din Convenție.¹²⁷

Drept concluzie remarcăm o evoluție esențială în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului referitoare la drepturile homosexualilor, de la bun început Curtea adoptând o poziție de nerecunoaștere a dreptului acestora, ca apoi să fie recunoscut dreptul homosexualilor la o viață privată, nu și la viața de familie.

Conform Recomandării CM/Rec (2010), adoptată la 31 martie 2010 de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei, adresată statelor membre privind măsurile de combatere a discriminării pe criterii de orientare sexuală și de identitate gender: „Niciun fel de valori culturale, tradiționale sau religioase, inclusiv regulile culturii dominante”, pot fi utilizate pentru justificarea declarațiilor de ură sau a altor forme de discriminare incluzând discriminarea pe criterii de orientare sexuală sau identitate gender”.

Unul dintre aspectele dreptului la viața intimă este dreptul la avort. Dispozițiile legale care reglementează avortul reprezintă o intervenție în viața privată a femeii, care poate fi sau nu justificată conform articolului 8 (2). Comisia a confirmat, din acest motiv, dreptul unui stat de a impune restricții limitate asupra posibilității de a avorta (impunând, de exemplu, motivări mai profunde decât faptul că sarcina este nedorită).¹²⁸

Comisia a considerat că un tată nu are dreptul de a fi consultat în legătură cu o propusă întrerupere a sarcinii mamei, hotărând că, deși acest lucru poate constitui o violare a articolului 8(1), el este justificat ca fiind necesar pentru protejarea drepturilor altora.¹²⁹

Lipsa unui drept la intimitate în Regatul Unit, în special împotriva intruziunilor din partea presei (de exemplu, fotografierea) sau dezvăluirea în presă a unor detalii foarte intime și nedefăimătoare din viața privată, nu a făcut încă subiectul unor contestări semnificative.¹³⁰ Problema a fost ridicată în cauza *Winer contra Regatului Unit*, în care reclamantul s-a plâns nu numai de dificultățile unui proces pentru defăimare, dar și de lipsa măsurilor reparatorii legate de apariția într-o carte a unor dovezi relevante ale diferitelor sale povești de dragoste. Comisia a notat necesitatea ca Legea internă să aprecieze foarte bine drepturile în conflict, cel al libertății

¹²⁷ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2004, p.150-153. ISBN: 973-665-984-X.

¹²⁸ CLEMENTS, Luke, MOLE, Nuala, SIMMONS Alan. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 286. ISBN: 9975-79-367-3

¹²⁹ *Ibidem*.

¹³⁰ REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005, p. 500. ISBN:978-9975-79-395-7.

de expresie și cel al vieții private, cel din urmă părând să cântărească mai mult, dar având în vedere faptele cauzei (reclamantul a avut destul succes în acțiunea de defăimare și cauza a fost reglementată pe cale amiabilă), nu s-a stabilit dacă echilibrul realizat a fost unul perfect. Au fost introduse și alte cauze referitoare la fotografiere și la o companie de hărțuire din partea unui fost prieten care au stopat unele incidente de ofensă sau de crimă, dar au fost respinse pentru neputință, indicând faptul că pot apărea probleme de epuizare acolo unde situația legii interne lasă o îndoială referitoare la existența unui anumit recurs sau pare să fie supusă unei interpretări progresive.¹³¹

În prezent, este din ce în ce mai dificil să protejăm intimitatea și, în special, intimitatea informației ca valoare. La nivel global există temeri privind violarea intimității din cauza creșterii puterii și a vitezei tehnologiei informației. Preocupările privind violarea intimității sunt acum mai mari decât în alte perioade din trecutul recent și pretutindeni în lume se manifestă temeri legate de pierderea intimității. Intervențiile în spațiul privat sau potențialul invadării acestuia au crescut. Dincolo de aspectele evidente deja discutate privind costurile, alte evoluții importante contribuie la invadarea intimității cum ar fi globalizarea, care înlătură limitele geografice ale fluxului de date cu caracter personal. Într-un moment în care tehnologia informatică oferă guvernelor și organizațiilor din sectorul privat capacitatea de a realiza o supraveghere în masă a oamenilor obișnuți, intimitatea a devenit o garanție esențială a tuturor drepturilor individuale. Într-adevăr, una dintre amenințările obișnuite la adresa intimității este reprezentată de așa-numita „tehnologie a supravegherii” – mecanisme sau sisteme care pot monitoriza sau urmări și stabili mișcările indivizilor, ale proprietății lor imobiliare și ale altor bunuri aflate în posesia lor. Așa cum se arată în raportul *Evaluarea tehnologiilor de control politic*, elaborat de Comitetul pentru Libertăți Civile și Afaceri Interne al Parlamentului European și preluat de Oficiul pentru Științe și Valorificare a Tehnologiei (STOA) al Comisiei Europene, în ultimii ani au apărut astfel de tehnologii și multe dintre acestea sunt folosite împotriva intimității indivizilor. Legislația națională și cea internațională în vigoare privind intimitatea exprimă o îngrijorare unanimă, legată de noile forme ale tehnologiei de supraveghere. Elaborarea legislației este doar una dintre metodele recomandate pentru protejarea intimității ca valoare și ca drept.¹³²

Având în vedere evoluția în timp a noțiunii de intimitate, precum și ținând cont de conotațiile sensibile pe care le comportă aceasta, am putea defini dreptul la intimitate după cum urmează: **„Dreptul la viața intimă este un drept la individualism, care constă în capacitatea**

¹³¹ REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005, p.500-501. ISBN:978-9975-79-395-7.

¹³² CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.6-7. ISBN: 973-655-455-4.

de a trăi ferit de ochii altora, precum și de abilitatea de a stabili și de a dezvolta relații cu alții”.

2.3. Dreptul la viața familială

Familia este considerată ca fiind celula de bază a societății, iar rolul ei în îndeplinirea unor importante funcții socioeconomice este recunoscut la justa sa valoare. Numeroase schimbări produse în societatea contemporană au modificat, într-o măsură considerabilă, rolul funcțiile sale, familia rămânând însă cadrul natural în care membrii săi și, îndeosebi, copiii beneficiază de sprijinul afectiv, financiar și material indispensabil creșterii și dezvoltării lor și în care se desfășoară grija pentru bătrâni, pentru handicapați și pentru infirmi. Familia îndeplinește, de asemenea, funcția de păstrare și de transmitere a valorilor culturale. La aceasta se adaugă faptul că ea poate fi, și este chiar, adesea, o instituție care își educă, formează, motivează și sprijină membrii.¹³³

Promovarea familiei, drepturile femeii, protecția copilului la nivel internațional sunt principalele valori care constituie obiectul reglementării Convenției pentru Drepturile Copilului și a Convenției asupra eliminării tuturor formelor de discriminare cu privire la femei.

Preambulul Convenției internaționale cu privire la Drepturile Copilului din 20.11.1989 prevede: „familia, unitatea fundamentală a societății, și mediul natural pentru creșterea și bunăstarea tuturor membrilor săi și, în mod deosebit copiii, trebuie să beneficieze de protecția și de asistența de care au nevoie pentru a putea să joace pe deplin rolul său în societate”.

Asemenea celulă socială – ca familia are dreptul la ocrotire socială și economică, inclusiv la asistență medicală cât mai larg posibilă, iar obligația ei pentru întreținerea și educarea copiilor rămâne și pe viitor o responsabilitate a sa.¹³⁴

În conformitate cu prevederile articolului 16 al Cartei Sociale Europene Revizuite din 03 mai 1996 „familia, în calitate de celula fundamentală a societății, are dreptul la o protecție socială, juridică și economică corespunzătoare, în vederea asigurării deplinei sale dezvoltări”.

Profesorul Teodor Cârnaț afirmă că dreptul la căsătorie și ocrotirea familiei sale este un drept care exprimă, la nivelul drepturilor omului, realitatea, în al cărei sens familia este elementul natural și fundamental al societății. Astfel, Constituția și legile se cunosc și garantează

¹³³ ZLĂTESCU, Dan, MOROIANU ZLĂTESCU, Irina. *Institutul Român pentru drepturile omului, Drepturile Omului în acțiune*. București, 1994, p.15. ISBN: 9781852787080.

¹³⁴ COSTACHI, Gheorghe. *Probleme ale edificării statului de drept în Republica Moldova*. Chișinău: ÎS Firma Editorial Poligrafică „Tipografia Centrală”, 2003, p. 462. ISBN: 9975-78-225-6.

bărbatului și femeii dreptul de a se căsători și de a întemeia familia de la o vârstă nobilă. Nicio căsătorie nu se poate încheia fără consimțământul liber și deplin al viitorilor soți.¹³⁵

Articolul 49 din Constituția Republicii Moldova prevede: „Statul facilitează, prin măsuri economice și prin alte măsuri, formarea familiei și îndeplinirea obligațiunilor ce îi revin; statul ocrotește maternitatea, copiii și tinerii, stimulând dezvoltarea instituțiilor...”.

Gheorghe Iancu precizează că viața familială, prin această noțiune, se înțelege ceea ce este privitor la familie (destinat familiei, aparținând familiei), ea „semnifică legătura substanțială și afectivă dintre persoanele care constituie o familie de drept”.¹³⁶

Ocrotit de legislație, dreptul persoanei de a întemeia o familie face parte dintre drepturile inerente ființei umane și constituie cadrul vieții individuale și al educării copilului. Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 proclamă în art.16: ”Familia este elementul natural și fundamental al societății și are dreptul la protecția societății și a statului”.

Considerăm că viața familială este o noțiune complexă cuprinzând un spectru divers al relațiilor de familie precum: dreptul de a se căsători, dreptul la divorț, relațiile patrimoniale între soți, relațiile dintre nepoți și bunici etc.

Loysel, juristul francez devenit celebru pentru că a pus în versuri dreptul civil, a scris: „...*boire, manger, coucher, ensemble, c'est mariage il ma ce me semble*”.¹³⁷

Familia a fost recunoscută încă din timpuri străvechi de către normele religioase și cutume drept bază a societății. Instituția familiei a supraviețuit peste veacuri, în pofida multor concepții liberaliste care au invocat inutilitatea acesteia.

Juridic putem spune că, dacă familia nu este un subiect de drept, nu este deci o persoană juridică, ea reprezintă, tocmai datorită caracterului ei uimitor, un subiect de interese juridice protejate.¹³⁸

Specificăm că anume statului îi revine obligația pozitivă de a ocroti, a proteja și a dezvolta familia, de a promova drepturile femeii și de a ocroti drepturile copilului prin crearea ministerelor și instituțiilor de stat care au ca obligație promovarea unei politici coerente în domeniul dreptului familiei.

În acest sens, că un rol important în promovarea dreptului la viața familială o au și organizațiile nonguvernamentale.

¹³⁵ CÂRNAȚ, Teodor, CÂRNAȚ Mariana. *Protecția juridică a drepturilor omului*. Chișinău, 2006, p.109. ISBN: 9975-932-62-2.

¹³⁶ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.146. ISBN: 973-655-247-0.

¹³⁷ ZLĂTESCU, Dan, MOROIANU ZLĂTESCU, Irina. *Institutul Român pentru drepturile omului, Drepturile Omului în acțiune*. București: 1994, p.21. ISBN: 9781852787080.

¹³⁸ *Ibidem*, p.22.

Un rol important în promovarea drepturilor copiilor la nivel internațional îl are UNICEF – Fondul Națiunilor Unite pentru Copii.

Academicianul Ion Guceac menționează că dreptul la respectarea vieții de familie este strâns legat de dreptul de a întemeia o familie, de a avea copii etc. Așadar, art.8 din Convenția Europeană trebuie să fie înțeles doar prin referire la art.12, după cum și art.28 din Constituție trebuie cumulat cu art.48. Cu toate acestea, drepturile prevăzute în cele două titluri de reglementări sunt distincte. În timp ce art.12 din Convenție consacră drepturi individuale (de a se căsători, de a avea copii), art.28 din Constituție protejează o situație permanentă. În mod normal, dreptul la familie este indisolubil de dreptul de a trăi împreună.¹³⁹

Conceptul de viață de familie a evoluat în mod constant începând cu redactarea convenției sub influența schimbărilor juridice și sociale. În consecință, Curtea a adoptat o abordare docilă, în ceea ce privește interpretarea sa (cum ar fi cea a conceptului de viață privată), ținând cont de diversitatea formelor de viață de familie, precum și implicațiile divorțului și progresele medicale în lumea modernă. Formularea articolului 8 plasează familia în centrul sferei private unde se presupune că ea se exercită liber, sub tutela ingerințelor statului.¹⁴⁰

Nici dreptul francez, nici Convenția nu dau o definiție a familiei. Cu toate acestea, art.8 îi recunoaște un anumit număr de drepturi a căror protecție o organizează. Lipsa unei definiții în text și refuzul manifestat al Curții de a da una demonstrează elocvent că este vorba de o noțiune foarte delicată care ar urma să fie conturată, voința permanentă a Curții de a da textului cea mai mare eficacitate posibilă, efectiv nu-i permite să circumscrie noțiunea doar la familia legitimă sau la oricare alta.¹⁴¹ Curtea, inspirându-se din terminologia Pactului internațional, a considerat familia ca celulă fundamentală a societății occidentale (Pactul internațional o definește drept „element natural și fundamental al societății”). Foarte repede, noțiunea de familie a trecut de la concepția tradițională construită esențialmente în jurul familiei tradiționale, construită în conformitate cu legea internă, la o concepție mai modernă, făcând un loc mai important legăturilor biologice, sentimentale sau pur și simplu afective, mergând uneori până la a nu cere o viață în comun.¹⁴²

Voința deliberată a organelor Convenției de a nu da o definiție familiei a generat două entități, care de acum înainte sunt protejate de art.8: familia, pe de o parte, și viața de familie, pe

¹³⁹ GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional, Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004, p.105. ISBN: 9975-70-399-2.

¹⁴⁰ KILKELLY Ursula. *Dreptul la respectarea vieții private și de familie, Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*. Chișinău: Consiliul European, 2003, p.16.

¹⁴¹ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.338. ISBN: 978-9975-100-40-3

¹⁴² *Ibidem*.

de altă parte. Aceste două noțiuni tind să se diferențieze în jurisprudența de la Strasbourg. ”Familia, în sensul Convenției, rămâne un nucleu al cărui natură și membru (membri) nu sunt niciodată determinați în mod fix, nucleu în jurul căruia gravitează o serie de electroni, mai mult sau mai puțin liberi, ale căror interacțiuni interne și externe constituie „viața de familie”.¹⁴³

Încă de la prima cauză în care instanța europeană a avut a determina noțiunea de „familie”, ea a statuat sensul că art.8 presupune, prin ipoteză, existența unei familii, dar nu face nicio distincție între familia ”legitimă”, care are la bază o căsătorie valabil încheiată, și familia „naturală”, care nu se întemeiază pe încheierea unei căsătorii, ci este o relație de fapt. O asemenea distincție nu poate fi făcută și pentru motivul că textul analizat folosește sintagma „orice persoană”, dreptul la viața de familie este recunoscut, așadar, oricărei persoane, fără nicio altă distincție. Într-o altă spețe, ea a decis că nu se poate spune că o viață familială proiectată pentru viitor ar ieși din domeniul de aplicare a art.8; oricare ar fi semnificația cuvântului ”familie”, aceasta, ca instituție juridică, înglobează raporturile născute dintr-o căsătorie legală și nefectivă, chiar dacă nu s-a stabilit încă „o viață de familie”. De aceea, uniunile ce proiectează în viitor asemenea relații trebuie privite ca intrând sub incidența art.8 din Convenție.¹⁴⁴

Dovada cea mai clară a existenței unei „vieți de familie” este stabilirea faptului că aceia care revendică un asemenea drept se bucură deja de o astfel de viață. În opinia Curții, totuși „nu rezultă că protecția oricărei vieți de familie iese în întregime din cadrul articolului 8” (*Abdulaziz, Cabales și Balkandali vs Regatul Unit* (1985)); în această cauză, femeile căsătorite legitim sau logodite nu-și putuseră întemeia o viață de familie cu totul normală din pricina restricțiilor impuse de legislația referitoare la imigrare din Regatul Unit. Dimpotrivă, Curtea a susținut că statul nu poate lua în mod legitim măsuri pentru a distruge unitatea unei familii pe timpul divorțului părinților (*Berrenhab vs Olanda* (1985): un tată marocan căsătorit, care apoi a divorțat în Olanda, dar care menține relații strânse cu fiica sa, aflată la o vârstă fragedă, și contribuie în mod constant la întreținerea sa, a susținut cu succes că hotărârea de expulzare pronunțată împotriva sa era contrară articolului 8).¹⁴⁵

Dna Ursula Kilkelly evidențiază și alte relații care constituie o viață de familie precum:

”- o viață de familie poate exista între copii și bunicii lor, aceștia din urmă jucând „un rol considerabil”;

¹⁴³ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.338. ISBN: 978-9975-100-40-3.

¹⁴⁴ BÎRSAN, Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. București: C.H. Beck, 2010, p. 645. ISBN: 978-973-115-676-7.

¹⁴⁵ MICU, Doina. *Garantarea drepturilor omului: în practica Curții Europene a Drepturilor Omului și în Constituția României*. București: Editura All Beck, 1998, p.66. ISBN: 9739876633.

- frații și surorile, ca și copiii și adulții, intră în mod egal în conceptul de viață de familie;
- relația dintre unchi sau o mătușă și nepotul sau nepoata sa intră în mod egal în conceptul de viață de familie dacă sunt dovezi detaliate referitoare la legături personale strânse;
- o viață de familie poate să existe între părinți și copiii adulterni, mai ales în cazul când paternitatea lor a fost recunoscută și când părțile se bucură de relații personale strânse;
- relația dintre părinții adoptivi și copiii lor se află în principiu sub protecția articolului 8;
- problema de a ști dacă legăturile dintre un copil și părinții lui adoptivi constituie o viață de familie depinde de faptele cauzei, în particular de existența relațiilor personale strânse între copil și părinții săi naturali și de timpul pe care l-a petrecut deja în familia sa adoptivă. Cu cât aflarea în familia adoptivă se prelungește, cu atât sunt mai mari șansele unor relații echivalente cu viața de familie.”¹⁴⁶

Familia biologică

S-a stabilit de mult timp că cel puțin ce privește familia biologică, viața de familie există înainte și după căsătoria părinților: ”Art.8 protejează relațiile părinților necăsătoriți cu copiii lor”. Ea continuă să existe între copii și părinți și după divorțul acestora și acel din părinți căruia nu i-a fost încredințat copilul păstrează dreptul de a-l vizita pe acesta și de a menține legături cu el. Din această cauză neacordarea dreptului de vizită unui tată este o ingerință în exercitarea dreptului la respectarea vieții de familie, chiar dacă copilul s-a născut după ce a luat sfârșit coabitarea cu mama copilului.¹⁴⁷ Singură relația biologică între un tată și copilul său poate să nu ajungă pentru a crea o familie în sensul art.8: astfel, fosta comisie a estimat faptul că un bărbat a donat spermă unei femei pentru a-i permite să conceapă prin inseminare artificială nu este suficient ca să-i confere donatorului o legătură familială protejată de Convenție cu copilul născut. Această jurisprudență l-a influențat pe larg pe legislatorul francez din 1966 și din 2002 în materia de inseminare artificială cu donator și de cercetare a originii.¹⁴⁸

Familia naturală

În schimb, este de datoria statelor să stabilească o legislație privind familia excluzând orice discriminare întemeiată pe naștere, în special la nivelul dreptului de a-și stabili propria filiație, la nevoie pe calea justiției atunci când ea este naturală sau la nivelul avantajelor patrimoniale care pot să decurgă din stabilirea legăturilor familiale, în cauza *Marckx al Belgiei* Curtea a avut a se pronunța cu privire la statutul copiilor naturali, elaborat în 1840 de autorii

¹⁴⁶ KILKELLY Ursula. *Dreptul la respectarea vieții private și de familie, Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*. Chișinău: Consiliul European, 2003, p.19.

¹⁴⁷ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.339. ISBN: 978-9975-100-40-3.

¹⁴⁸ *Ibidem*.

Codului Civil, statut care obliga pe mamă să influențeze o acțiune în justiție pentru a-i da fiicei sale un statut juridic care o integra în sânul familiei, copilul natural, deși recunoscut sau adoptat, rămânând în principiu străin familiei din partea mamei: numai căsătoria mamei permitea ca fiicei sale să i se acorde un statut juridic identic cu cel al unui copil legitim. Curtea a considerat că statul belgian avea o obligație pozitivă: ”Respectarea vieții de familie implică în particular existența în dreptul național a unei protecții juridice făcând posibilă încă de la naștere integrarea copilului în familia sa”.¹⁴⁹

În acest sens precizăm că, pentru a face față cerințelor Curții, statele semnatare ale convenției CEDO urmează să implementeze mecanisme juridice viabile care să garanteze în mod suficient respectarea tuturor aspectelor vieții familiale la nivelul standardelor adoptate de Curte.

În literatura de specialitate se menționează că noțiunea „viața de familie” urmează a fi înțeleasă ca o legătură biologică și/sau juridică (rudenie, căsătorie, adopție etc.) peste care se suprapune o relație personală reală, efectivă.¹⁵⁰

În cazul cuplurilor necăsătorite heterosexuale, Curtea recunoaște existența unei vieți de familie (numai) în baza efectivității relației lor, aceasta devenind astfel unicul criteriu pentru recunoașterea vieții de familie. Există chiar posibilitatea ca o relație adulteră să constituie o viață de familie, în dauna relației oficial recunoscute prin căsătorie. De pildă, în cauza *Johnston*, reclamantul era deja căsătorit, dar de 15 ani trăia împreună cu cea de-a doua reclamantă. Curtea a considerat că între cei doi reclamânți există o viață de familie, în ciuda faptului că reclamantul era căsătorit cu o altă persoană.¹⁵¹

Dispozițiile legale care reglementează avortul reprezintă o intervenție în viața privată a femeii, care poate fi sau nu justificată conform articolului 8 (2). Comisia a confirmat, din acest motiv, dreptul unui stat de a impune restricții limitate asupra posibilității de a avorta (impunând, de exemplu, motivări mai profunde decât faptul că sarcina este nedorită).¹⁵²

Pentru a determina dacă o relație poate fi analizată ca o ”viață familială”, Curtea ține cont de mai mulți factori precum faptul de a coabita pentru membrii unui cuplu, durata relației și a angajamentului lor de a rămâne împreună, manifestat mai ales prin nașterea copiilor în cadrul uniunii lor (*Kroon și alții contra Olandei* (1994) și *X,Y,Z contra Regatului Unit* (1997). Copiii devin membrii unei celule familiale de la nașterea lor și Curtea consideră că legătura astfel

¹⁴⁹ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.339-340. ISBN: 978-9975-100-40-3.

¹⁵⁰BOGRDAN, Dragoș, SELEGEAN Mihaela, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*. București: Editura All Beck, 2005, 352 p. ISBN: 973-655-686-7.

¹⁵¹ *Ibidem*, p. 357. p.

¹⁵² CLEMENTS, Luke, MOLE, Nuala, SIMMONS Alan. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 286. ISBN: 9975-79-367-3.

creată, foarte mult prezumată, nu poate fi ruptă de către stat decât în prezența motivelor deosebit de serioase (Berrehab contra Olandei (1988), Hokkanen contra Finlandei (1994)).¹⁵³

Conform Raportului Alternativ al oficiului Avocatului Poporului la Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale, la capitolul Dreptul copilului de a crește într-un mediu familial se menționează că reforma sistemului rezidențial este îngreunată de insuficiența serviciilor alternative instituțiilor rezidențiale; inacțiunile din partea autorităților tutelare responsabile de asistența și protecția copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească; finanțarea insuficientă a serviciilor sociale (tutelă/curatelă, asistența parentală profesionistă, casele de tip familial), indemnizațiile mici adresate copiilor orfani și a celor rămași fără ocrotire părintească. Autoritățile tutelare monitorizează insuficient situația copiilor dezinstituționalizați. Contrar legislației, nu este revizuit plasamentul copiilor din instituțiile rezidențiale, în conformitate cu standardele minime de îngrijire.¹⁵⁴

Un principiu important, care urmează a fi respectat cu strictețe de către organele de resort în adoptarea deciziei privitoare la oportunitatea separării copilului de părinții săi biologici și decăderea acestora din drepturi părintești, considerăm că este siguranța și interesul superior al copilului.

Pentru identificarea interesului superior al copilului într-un anumit caz, trebuie să se țină cont de două aspecte:

- în primul rând, este în interesul suprem al copilului ca legăturile sale cu familia să fie menținute cu excepția cazurilor în care condițiile familiale nu permit acest lucru;
- în al doilea rând, este în interesul superior al copilului ca acesta să se dezvolte într-un mediu sigur și liniștit.¹⁵⁵

Așadar, aspectele vieții de familie sunt tratate, în special, în numeroase articole constituționale, în Codul Familiei, în Codul Civil ale Republicii Moldova și în multe acte normative în domeniul protecției sociale. Prin consacrarea dreptului la viața intimă, familială și privată, în Constituție s-a creat cadrul juridic al reglementărilor ce au apărut sau vor apărea în domeniile respective: Codul de procedură civilă, Codul de procedură penală ale Republicii Moldova; Legea privind accesul la informații, nr.982 din 11.05.2000; Legea privind activitatea

¹⁵³ GOMIEN, Donna. *Ghid (vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006, p. 87. ISBN: 978-9975-78470-2.

¹⁵⁴ Raportul Alternativ al oficiului Avocatului Poporului la Comitetul pentru Drepturile Economice, Sociale și Culturale. [accesat 10.10.2021] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_alternativ_al_oficiului_avocatul_poporului_la_comitetul_pentru_drepturile_economice_sociale_si_culturale_0.pdf.

¹⁵⁵ POALELUNGI, Mihai, GRIMALSCHI, Lilia, SPLAVNIC, Stas. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra Hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova, Concluzii și recomandări*. Chișinău: 2017, p. 193. ISBN: 978-9975-53-828-2.

particulară de detectiv și pază, nr.283 din 04.07.2003; Legea cu privire la agentul guvernamental, nr.353 din 28.01.2004; Legea privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane, nr.41 din 20.10.2005; Legea cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului, nr.263 din 27.10.2005; Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal, nr.17 din 15.02.2007; Legea cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie, nr.45 din 01.03.2007; Legea cu privire la libertatea de exprimare, nr.64 din 23.04.2010 ș. a.¹⁵⁶

Considerăm că în vederea promovării și dezvoltării unei politici de viață familială în Republica Moldova, ținând cont de situația actuală demografică deplorabilă în țară, ar fi bine venită crearea unui minister al familiei, după exemplul țărilor dezvoltate. Totodată, este absolut necesară creșterea numărului organizațiilor nonguvernamentale, care ar avea ca scop promovarea valorilor familiale în societate.

O direcție de mare interes teoretic și politic ar fi determinarea forurilor și organizațiilor de resort din țara noastră să militeze pentru recunoașterea pe plan internațional a dreptului la dezvoltarea familiei ca unul dintre drepturile fundamentale ale omului.¹⁵⁷

Urmare a analizei opiniilor științifice privind elementele inerente noțiunii de viață familială, am putea defini dreptul la viața familială în felul următor: **„Dreptul la viața familială este dreptul de a desfășura o viață familială efectivă, de a stabili și de a întreține relații cu alți oameni în domeniul afectiv, fiind protejat de ingerințele altor persoane”.**

În contextul celor relatate, afirmăm următorul fapt – oricât de diverse ar fi aspectele dreptului la respectul vieții familiale, nimeni nu se poate amesteca sau interveni în familia altei persoane fără consimțământul acesteia din urmă, consimțământ care trebuie să fie explicit și exprimat în mod liber, autorităților publice revenindu-le obligația de a lua toate măsurile și dispozițiile posibile în vederea ocrotirii acestui drept fundamental.¹⁵⁸

2.4. Dreptul la viața privată

Dreptul la viața privată este unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Conceptul a fost explicat mai întâi ca „dreptul de a fi lăsat în pace”, însă el a evoluat până în zilele noastre într-un concept mai larg, care ar putea fi definit ca dreptul unei persoane fizice de a decide câtă informație personală să divulge, cui și pentru ce anume. Viața privată cuprinde toate aspectele

¹⁵⁶ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*, p.67 [online] [accesat 27.03.2022] Disponibil:

http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf.

¹⁵⁷ ZLĂTESCU, Dan, MOROIANU ZLĂTESCU, Irina. *Institutul Român pentru drepturile omului, Drepturile Omului în acțiune*. București: 1994, p.30. ISBN: 9781852787080.

¹⁵⁸ BUTNARU, Iulia. *Dimensiunile dreptului fundamental la protecția vieții familiale*. În: Chișinău, 2014, nr. 3-4 (27-28). p. 193. ISSN: 1857-4122.

activității individuale ale omului, acțiunile și relațiile în care se manifestă ca individ. Statul, fiind exponentul puterii publice, nu trebuie să se amestece în viața privată a individului. Anume pentru a se garanta respectul față de om și pentru a se asigura protecția lui, în Convenție a fost înscris art.28, conform căruia: „Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată”.¹⁵⁹

Jean Revero, în lucrarea sa „*Les libertes publiques*”, semnalează că viața privată este acel loc de existență a fiecăruia în care nimeni nu se poate amesteca fără a fi invitat. Libertatea vieții private reprezintă recunoașterea, pentru fiecare, a unei zone de activitate proprii și pe care este stăpân să o interzică celorlalți.¹⁶⁰

Deducem că viața privată nu comportă doar aspecte morale, religioase și familiale (ascunse de ochii lumii), dar, în aceeași timp, și aspectele relațiilor de prietenie, carieră și dezvoltare profesională, precum și aspecte ale relațiilor materiale (patrimoniale) în care este implicat individul. Omul, fiind o ființă socială, nu poate face abstracție de trăsăturile proiectate asupra vieții acestuia de către comunitatea în care trăiește și se dezvoltă. În viața cotidiană, aspectele vieții sociale ale individului devin parte componentă a vieții sale private, fiind uneori greu de disociat aceste noțiuni.

Frederic Sudre afirmă că viața privată nu poate fi definită cu precizie: „Este vorba de o noțiune contingentă al cărei conținut variază în funcție de perioadă, de mediu și de societatea în care trăiește individul. În plus, laicizarea progresivă a societăților occidentale a contribuit la extinderea sferei vieții private, care cuprinde în prezent acte, considerate altădată contrare moralei sociale.”¹⁶¹

Doctrinara Bianca Selejan Guțan menționează că noțiunea de viață privată este încă imprecis definită, fiind interpretată extensiv judecătorii europeni. Astfel, Curtea a decis că protecția vieții private nu acoperă doar sfera intimă a relațiilor personale, ci și „dreptul individului de a lega și a dezvolta relații cu semenii săi”, aceasta, deoarece „ar fi prea restrictivă limitarea noțiunii de viață privată la un cerc interior, în care individul își trăiește viața personală așa cum crede de cuviință (...)”. Noțiunile ”viață privată”, ”domiciliu” și ”corespondență”, vizate de art.8, au fost interpretate intens de Curtea Europeană, ele acoperind și activitățile profesionale și comerciale, ca și localurile unde acestea se desfășoară. De asemenea, este protejat și dreptul la nume, perceput ca un mijloc de identificare personală și de relație cu alții. În plus, Curtea a

¹⁵⁹ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*, p.65-66 [online] [acces 27.03.2022] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf.

¹⁶⁰ VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001, p. 64. ISBN: 9735883759.

¹⁶¹ SUDRE, Frederick. *Drept European și Internațional al Drepturilor Omului*. Iași: Polirom, 2006, p.315. ISBN: 973-46-0151-2.

inclus în noțiunea de viață privată integritatea fizică și morală a persoanei, cuprinzând și viața sexuală a acesteia.¹⁶²

Ursula Kilkelly menționează că jurisprudența privind dreptul la respectarea vieții private cuprinde subiecte care variază de la culegerea și memorizarea informației, accesul la informațiile cu caracter personal, reglementarea utilizării numelor patronimice și protejarea integrității fizice și morale.¹⁶³

De nenumărate ori Curtea Europeană a subliniat că viața privată a oamenilor politici se îmbină cu viața lor publică, astfel că, sub acest aspect, ei se pot afla în centrul atenției și sub controlul opiniei publice. În al doilea rând, garanția conferită de art.8 vieții private a unei persoane poate fi invocată în limitele în care ea dorește să păstreze secretul acestuia, din moment ce o persoană, prin propria ei activitate, își face publică viața privată, protecția înscrisă în textul Convenției încetează să mai funcționeze.¹⁶⁴

Dreptul la respectarea vieții private este un drept fundamental protejat, atât de legislațiile naționale, în care el adesea este protejat constituțional, cât și marile texte internaționale privind drepturile omului. Este foarte dificil de a da o definiție satisfăcătoare acestui drept modern, care nu apare în concepția actuală, decât o dată cu Codul lui Napoleon (el nu figurează nici în Declarația drepturilor omului și cetățeanului din 1789, nici în Bill of rights din 1791). Uneori el este prezentat în raport cu societatea, ca fiind în dreptul privat ceea ce este libertatea în dreptul politic, alteori, reprezentând o rețea de drepturi și libertăți individuale la confluența cărora se formează ceea ce numim personalitate, iar în alte împrejurări este definit în raport cu ambii, constituind ”sfera fiecărei existențe în care nimeni nu se poate amesteca fără a fi invitat”.¹⁶⁵ Ansamblul acestor dificultăți i-a impulsionat pe judecătorii de la Strasbourg să interpreteze termenul într-un mod mai programatic, în funcție de evoluția moravurilor și de progresul tehnico-științific. Dreptul la respectarea vieții private este, de fapt, un fascicul de drepturi multiple a căror întindere nu este niciodată identică și variază în funcție de timp, de loc și de individ: ”viața privată a unui simplu cetățean poate să nu aibă aceeași întindere ca cea a unei vedete de cinema sau a unei personalități politice; Contul bancar al unei societăți nu beneficiază de aceeași protecție ca cel al unui particular; Dreptul la imagine al unui top-model nu este

¹⁶² SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2004, p.149. ISBN: 973-665-984-X.

¹⁶³ KILKELLY Ursula. *Dreptul la respectarea vieții private și de familie, Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*. Chișinău: Consiliul Europei, 2003, p.36.

¹⁶⁴ BÎRSAN, Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole*. București: C.H. Beck, 2010, p. 604-605. ISBN: 978-973-115-676-7.

¹⁶⁵ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p. 312-313. ISBN: 978-9975-100-40-3.

protejat la fel ca cel al unui anonim; în fine, este legitim ca relațiile unui individ să nu fie supravegheate în același mod în cazul unui cetățean obișnuit și în cazul unui personaj cu un trecut penal încărcat. Prin urmare, individul însuși este cel care determină întinderea protecției ”în măsura în care (el) pune viața sa privată în contact cu viața publică sau într-o legătură strânsă cu alte interese protejate”. Pe de altă parte, în funcție de unghiul din care privim, aceeași acțiune poate avea mai mulți titulari: astfel, o percheziție efectuată în biroul unui avocat în cadrul unei urmăriri penale constituie o ingerință în dreptul său la respectarea unui document ce aparține unuia dintre clienții săi este o ingerință privată a acestuia.¹⁶⁶ Însă protecția nu este absolută. Protecția se aplică numai atunci când individul dorește să păstreze caracterul privat al existenței sale. Astfel, artistul sau omul politic care se căsătorește cu fast, cu cortegiul de limuzine și recepție somptuoasă săvârșește un act public, în timp ce acel care se căsătorește în timpul săptămânii, într-o mică primărie din provincie, în prezența a câțiva invitați, acordă ceremoniei un caracter privat. Din momentul în care individul își pune viața privată în contact cu viața publică sau în legătură strânsă cu alte interese protejate protecția încetează, în principiu, să fie aplicată. În aceeași măsură, el poate renunța convențional la protecția dreptului la imagine: este cazul unor părinți care semnează un regulament intern în care figurează o clauză de autorizare permanentă, de a fotografia sau filma copiii în interiorul școlii.¹⁶⁷

Subliniem: Comisia Europeană a Drepturilor Omului a recunoscut persistarea dreptului la viața privată și după moartea individului, cum ar fi în cazul în care acesta și-a manifestat doleanța ca cenușa sa să fie difuzată pe terenul de pământ avut în proprietate.

În același context, doctrinarii Ion Creangă și Corneliu Gurin clasifică aspectele care țin de viața privată în următoarele categorii:

- Respectul comportamentului

Există comportamente care pot fi calificate ca fiind esențiale pentru persoană, fie că se referă la natura existenței acesteia, fie că exprimă alegeri voluntare ale persoanei (aparențe sub care se înfățișează în cadrul în care își desfășoară viața). A respecta comportamentul personalității înseamnă a-i recunoaște dreptul de a fi ea însăși, care se manifestă prin teritoriu propriu persoanei (teritoriul personalității), prin modul în care se înfățișează (înfățișarea personalității) și prin autenticitatea personalității.¹⁶⁸

¹⁶⁶ CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008, p.313. ISBN: 978-9975-100-40-3.

¹⁶⁷ *Ibidem*, p.314.

¹⁶⁸ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 67. ISBN: 9975-947-63-0.

- Respectul anonimatului

Pentru a-și proteja viața privată, persoana este îndreptățită să aspire la anonimat. Atentatul la anonimatul persoanei poate fi justificat doar printr-o finalitate socială bine determinată.

Anonimatul vizează trei aspecte fundamentale: secretele persoanei; fixarea și divulgarea expresiilor corpului; respectul informațiilor nominative (care permit identificarea persoanei fizice).¹⁶⁹

- Respectul relațiilor

Viața relațională a persoanei face parte din însăși existența ei și este extrem de complexă, comportând cel puțin trei aspecte fundamentale: respectul relațiilor de comunicare; respectul relațiilor de familie; respectul relațiilor sentimentale.¹⁷⁰

- Respectul identității

Dreptul la respectul identității se referă la posibilitatea de a se exterioriza sub aparența adevăratei sale identități și de a refuza să disimuleze această personalitate. În ultimul timp, cel mai frecvent, problema se pune în raport cu minoritățile naționale, homosexuale, transsexuale.¹⁷¹

Raluca Miga-Beșteliu menționează că dreptul la respectarea vieții private vizează sfera intimă a persoanei, dar înțelege într-un sens foarte larg. În conținutul dreptului intră:

- dreptul la secretul vieții private care reprezintă dreptul de a trăi la adăpost de privirile străine, ce acoperă și secretul opiniilor și datelor personale; Astfel, stocarea și comunicarea datelor cu caracter privat (de exemplu, cele medicale) intră în sfera dreptului la viața privată și persoana este apărută prin intermediul secretului profesional, medical, al confesiunii.

- viața privată personală, ce include integritatea fizică și morală a persoanei și relațiile sexuale; Viața privată personală include și protecția modului tradițional de viață al minorităților ce implică obligația statului de a facilita menținerea tradițiilor.

- dreptul la imagine ce presupune posibilitatea unei persoane de a hotărî asupra modului de reprezentare a sa în public; Această posibilitate este limitată în cazul în care persoana execută o funcție de autoritate publică, iar prezența imaginii sale în mediu contribuie la o dezbatere de înțeles public. Dreptul la nume este o componentă a dreptului la imagine, numele reprezentând elementul care identifică și definește persoana.

- viața privată socială care privește dreptul persoanei de a stabili și a dezvolta relații cu semenii săi;

¹⁶⁹ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 67. ISBN: 9975-947-63-0

¹⁷⁰ *Ibidem*.

¹⁷¹ *Ibidem*.

- dreptul la un mediu sănătos.¹⁷²

Ca rezultat al unei analize ample atât a opiniilor doctinarilor în domeniu, cât și a jurisprudentei CtEDO, am putea da următoarea definiție dreptului la viața privată: **„Dreptul la secretul vieții private este abilitatea persoanei de a stabili individual limitele în care persoanele terțe vor avea acces la informația despre viața personală a acestuia”**.

2.5 Concluzii la capitolul 2

Conținutul acestui capitol permite să constatăm că:

1. Dreptul la viața intimă, familială și privată este un drept de generația a treia care a apărut relativ recent în catalogul de drepturi, fiind în trecut protejat doar de reguli morale și cutumiare.

2. Deși la începutul evoluției sale în calitate de drept fundamental dreptul la viața privată a fost explicat ca „dreptul de a fi lăsat în pace”, în prezent acesta poate fi definit ca dreptul unei persoane fizice de a stabili limitele, cercul persoanelor și scopul divulgării informației personale.

3. Din cauza naturii abstracte a dreptului la viața intimă este foarte greu de a evalua și de a defini această categorie juridică. Dificultatea definirii vieții private este generată de faptul că acest concept își schimbă conotația evoluând în funcție de perioadă, de mediu și de societatea în care trăiește individul.

4. Dreptul la intimitate nu este unul absolut, astfel intimitatea unei persoane poate intra în conflict cu intimitatea unei persoane terțe sau cu interesele societății. Astfel, rămâne în sarcina autorităților competente care aplică norma respectivă de a determina limitele intimității, luând în considerare împrejurările, statutul persoanei (în funcție dacă persoana respectivă ocupă o funcție publică sau nu), perioada și circumstanțele concrete cazului examinat.

5. Nici dreptul intern, nici Convenția Europeană a Drepturilor Omului nu dau o definiție concretă a dreptului la viața familială. CtEDO a interpretat dinamic noțiunea de familie, acesta suferind în timp modificări de conținut.

6. Doctrina juridică subliniază evoluția în timp a noțiunii de familie, astfel dacă în trecut acesta se contura în jurul noțiunii de familie tradițională, celulă a societății, având o sferă de reglementare mai restrânsă, în prezent, domeniul de reglementare a acestui drept s-a extins, cuprinzând sentimente, legătura biologică etc.

7. Viața privată a individului este zona secretă a persoanei, comportând caracteristici contrar diferite de viața publică a acestuia.

¹⁷² MIGA BEȘTELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția internațională a drepturilor omului*. București: Editura Universul juridic, 2008, p. 156. ISBN: 978-973-127115-6.

3. REGLEMENTAREA JURIDICĂ A DREPTULUI LA VIAȚA INTIMĂ, FAMILIALĂ ȘI PRIVATĂ

3.1. Reglementarea internațională a dreptului la viața intimă, familială și privată

Desigur, istoria drepturilor omului este pasionantă. Ea își trage rădăcinile din toate marile sisteme filosofice, aflându-se la temelia luptei pentru libertate și egalitate în întreaga lume. Comunitatea internațională s-a dezvoltat și-a transformat radical în cursul secolului al XX-lea, iar, odată cu aceasta, s-a produs și emanciparea drepturilor fundamentale ale persoanei.¹⁷³

Dezvoltarea drepturilor omului în dreptul internațional și în legislațiile naționale s-a încununat cu crearea unui sistem de drepturi care reglementează global existența armonioasă a personalității.¹⁷⁴

Dacă e să facem o paralelă între dreptul la viața privată, consacrat în modelul american, și modelul european, atunci putem spune că modelul american fortifică un puternic ”*the right for privacy*” care este pus în centrul tuturor drepturilor, interesele generale având ca scop să fortifice și să protejeze interesul personal. Pe când modelul european ce derivă din jurisprudența CtEDO încearcă să balanseze și să echilibreze interesul individual cu cel general, impunând respectiv limite interesului indivizilor pornind de la necesitatea asigurării interesului general.

Conform opiniei dlui Mario G. Losano, expusă în lucrarea acestuia „*Legea italiană în privința protecției vieții private*”, dreptul la viața privată este tipic *common-law*-ului englez, astfel încât în jurisprudența europeană se păstrează denumirea engleză de *privacy*. În tradiția juridică a Statelor Unite, evoluția conceptului de *privacy* poate fi împărțită în trei faze care, într-o anumită măsură, corespund tot atâtor faze de dezvoltare a tehnologiilor comunicării.¹⁷⁵ Prima fază este în întregime a anilor 1800 și, din punct de vedere tehnic, corespunde difuzării cotidianilor. Această fază se încheie în 1890, când tema vieții private primește un nou impuls prin articolul lui Samuel D. Warren și Louis D. Brandeis care, pe drept cuvânt, a fost definit articolul cel mai influent din istoria dreptului. Într-un prim-studiu este vorba de dreptul de proprietate - încă neatenuat de considerente sociale, mai ales în America care protejează acel bun care ulterior va fi definit ca viață privată.¹⁷⁶

¹⁷³ POTÎNGA, Alexei, COSTACHI, Gheorghe. *Asigurarea drepturilor omului în lume*. Chișinău: Editura Epigraf, 2005, p.21. ISBN: 9975-903-71-1.

¹⁷⁴ COSTACHI, Gheorghe, ZAHARIA P. *Dezvoltarea conceptului despre drepturile omului în epoca modernă și contemporană*. În: *Lege și viață*, nr.1, 2000, p.19.

¹⁷⁵ LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004, p. 4. ISBN: 973-655-440-6.

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 5.

În anul 1890, articolul lui Warren și Brandeis – *The Right to Privacy*¹⁷⁷ – oferă fundamentul teoretic unor sentințe, care titulează viața privată ca un drept diferit nu numai dreptul de proprietate, ci și ca unul diferit de celelalte libertăți individuale: un drept „sacru” și, prin urmare, superior tuturor celorlalte. Ca urmare, un cetățean are „dreptul de a fi lăsat în pace”. Astfel definise cei doi autori noțiunea de viață privată - în măsura și sub forma care cetățeanul o dorește, fără a lua în considerare eventualele drepturi ale celorlalți care ar putea necesita restrângerea acestei libertăți. Din această concepție provine ceea ce numeam mai devreme „*privacy exceptionalism*”, adică faptul că dreptul la viața privată este considerat superior altor drepturi.¹⁷⁸

Până la jumătatea sec. al XX-lea, această insistență în afirmarea dreptului sacru și absolut la viața privată poate fi percepută ca o contare a echilibrului dintre drepturile cetățeanului și presiunea unei societăți care impune limite precise, în numele binelui social. În acest conflict, dreptul la viața privată privilegiază aspectul individual „dreptul de a fi lăsat în pace”, păstrând în favoarea individului acest dezechilibru, chiar și atunci când climatul social se modifică. Într-adevăr, odată cu anii '60 ai secolului precedent, asistăm la o schimbare progresivă a tendinței, libertatea de decizie și intimitatea individului tind din ce în ce mai mult să precumpănească asupra considerentelor legate de valorile sociale, adică ale bunăstării comune. În acest context se deschide în Statele Unite cea de-a treia fază a tutelei juridice a vieții private.¹⁷⁹

În anul 1965, cazul *Griswold vs. Connecticut*¹⁸⁰ instituie un drept constituțional la viața privată, ieșind din mediul preventiv reglementat anterior: sentința stipula că interzicerea folosirii anticoncepționalelor violează dreptul la intimitatea conjugală.¹⁸¹

Odată cu *Roe vs. Wade*¹⁸² în 1973, procedura avortului iese de sub controlul statului. Conceptul de *privacy*, care cunoscuse dezvoltarea descrisă anterior, a fost extins și acelor aspecte ale informaticii care ar fi putut avea incidențe în privința vieții private a individului. Este vorba în special de acele programe care conțineau bănci de acte individuale, nu cu mult diferite în sine de un fișier manual al unei întreprinderi sau al poliției, și care puteau realiza operațiuni de

¹⁷⁷ Warren and Brandeis. *The Right to Privacy*. Harvard Law Review, Vol. IV December 15, 1890 No. 5. [acces 03.03.2018] Disponibil: https://groups.csail.mit.edu/Fmac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html

¹⁷⁸ LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004, p. 5. ISBN: 973-655-440-6.

¹⁷⁹ *Ibidem*, p. 6.

¹⁸⁰ *Griswold v. Connecticut*, the Supreme Court of USA, 1965. [online] [acces 21.12.2018] Disponibil: https://www.thirteen.org/wnet/supremecourt/rights/landmark_griswold.html

¹⁸¹ LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004, p. 6. ISBN: 973-655-440-6.

¹⁸² *Roe vs Wade*, U.S. Supreme Court on January 22, 1973. [online] [acces 11.01.2019] Disponibil: <https://www.britannica.com/event/Roe-v-Wade>

cercetare, agregare sau dezagregare de date imposibil de realizat cu metodele de lucru tradiționale.¹⁸³

Așadar, reglementările la nivel internațional ale intimității apar abia la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, odată cu adoptarea Declarației Universale a Drepturilor Omului a Națiunilor Unite din 1948.

Prin urmare, Declarația Universală a Drepturilor Omului, adoptată la 10.12.1948 de către Adunarea Generală a ONU, este primul document cuprinzător în sfera drepturilor omului, acceptat de organizația internațională. Preambulul Declarației dezvoltă ideea că recunoașterea drepturilor omului constituie „fundamentul libertății, dreptății și păcii în lume”, iar art.28 afirmă necesitatea unui ordin internațional care să permită deplina ocrotire a drepturilor și libertăților persoanei.¹⁸⁴

Din categoria drepturilor civile și politice declarate face parte și dreptul la viața privată. Astfel, conform art.12 al Declarației Universale a Drepturilor Omului: ”Nimeni nu poate fi supus unui amestec arbitrar în viața personală și de familie, unor atentate arbitrare împotriva inviolabilității locuinței sale, secretului corespondenței sale sau onoarei și reputației sale. Orice om are dreptul să se bucure de protecția legii împotriva unui asemenea amestec sau a unor asemenea atentate”.

Aceasta este o formulare generală a protecției intimității teritoriale și a intimității comunicațiilor, potrivit categoriilor stabilite de Benisar și Davies. Prevederea menționată nu include nicio referință explicită la intimitatea informației.¹⁸⁵

Declarația Universală a Drepturilor Omului nu este un tratat. Ea a fost adoptată de Adunarea Generală a ONU ca o rezoluție, deci nu are putere obligatorie. Scopul său este de a furniza „un mod de înțelegere comun al drepturilor și libertăților fundamentale la care face referire Carta ONU și de a servi tuturor popoarelor și națiunilor drept standard comun de înfăptuire”. Deși la origine Declarația nu avea forță juridică, ea a suferit importante transformări din acest punct de vedere. Impactul ei asupra întregului sistem internațional de protecție a drepturilor omului i-au conferit, în timp, un caracter de obligații juridice pentru statele membre ale ONU.¹⁸⁶

¹⁸³ LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004, p. 7. ISBN: 973-655-440-6.

¹⁸⁴ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011, p.7. ISBN: 978-973-115-885-3.

¹⁸⁵ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.9. ISBN: 973-655-455-4.

¹⁸⁶ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011, p. 8. ISBN: 978-973-115-885-3.

Remarcăm în aceeași ordine de idei că Declarația Universală a Drepturilor Omului a constituit un început, o inaugurare importantă pentru dezvoltarea reglementărilor vieții private în tratatele și convențiile regionale și internaționale care au fost adoptate ulterior în istoria drepturilor omului.

Cele două Pacte internaționale au fost adoptate de Adunarea Generală a ONU și deschise spre semnare în decembrie 1966. Abia după un deceniu au intrat în vigoare, fiind ratificate de către cele 35 de state. Având statut de tratat internațional, cele două Pacte creează obligații juridice pentru statele-părți. Astfel, chestiunile legate de respectarea și recunoașterea drepturilor garantate de Pacte devin probleme de interes internațional și nu mai țin exclusiv de jurisdicția internă a statelor.¹⁸⁷

Deși Pactele au anumite dispoziții comune (Pactul Internațional privind drepturile civile și politice, Pactul Internațional privind drepturile economice, sociale și culturale), fiecare dintre ele instituie un sistem de aplicare distinct, menit să asigure îndeplinirea de către statele părți a obligațiilor asumate. Aceste măsuri de implementare sunt extinse, în cazul Pactului Internațional privind Drepturile Civile și Politice printr-un protocol facultativ care permite persoanelor să depună plângeri privind încălcări ale drepturilor lor în temeiul respectivului Pact.¹⁸⁸

Potrivit art.17 al Pactului Internațional cu privire la Drepturile Civile și Politice, adoptat de Adunarea Generală în 1966:

„1. Nimeni nu va putea fi supus vreunor imixtiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa, nici la atingeri ilegale aduse onoarei și reputației sale.

2. Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri”.

Aceasta reprezintă tot o declarație generală asupra imixtiunii teritoriale și a intimității comunicațiilor.

Dreptul persoanei de a dispune de ea însăși este ocrotit și de art.7 din Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice, conform căruia „este interzis ca o persoană să fie supusă, fără consimțământul său, unei expertize medicale sau științifice”.¹⁸⁹

Practic, Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948 a proclamat prima dată dreptul la viața privată ca drept al omului. Ulterior, după doi ani, Convenția Europeană a

¹⁸⁷ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011, p. 9. ISBN: 978-973-115-885-3.

¹⁸⁸ *Ibidem*.

¹⁸⁹ RUSU, Ion. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Lumina Lex, 2001, p. 292. ISBN: 973-588-404-6.

Drepturilor Omului consacră, într-o manieră directă, dreptul persoanei la respectarea vieții sale private, a domiciliului și a corespondenței.

Astfel, conform art.8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului:

„1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private și de familie, a domiciliului sau/și a corespondenței sale.

2. Nu este admis amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept în măsura în care acest amestec este prevăzut de lege și, dacă constituie o măsură, care într-o societate democratică este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății și a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora.”

Articolul 8 este cel mai cuprinzător și, în multe privințe, unul dintre cele mai evazive dintre drepturile garantate de Convenție. Punctul de plecare este deci principiul conform căruia o persoană are dreptul de a trăi liber de restricțiile impuse de stat; că viața privată este superioară celei publice. Atunci când bunăstarea publică impune restricții asupra dreptului la respectarea vieții private a unei persoane, acestea trebuie să fie clar definite, justificate din punct de vedere legal și să reprezinte un minimum necesar pentru a realiza obiectivul colectiv legitim. În cazul în care statul se amestecă în viața privată și de familie a unei persoane, intervine asupra domiciliului sau a corespondenței acesteia, el trebuie să justifice această acțiune prin referire la unul dintre temeiurile stabilite în articolul 8(2).¹⁹⁰

Nu sunt permise alte motive pentru restrângerea unui drept, unica excepție fiind principiile finale în art.17, și anume, că o persoană nu-și poate declara un drept prin realizarea căruia se vor restrânge drepturile unei alte persoane, recunoscute prin convenție. Art.8 este caracterizat prin faptul că, în privința multora din drepturile sale, opinia publică generală evoluează, o evoluție în gândire pe care Curtea este pregătită să o reflecte. În legătură cu cererile privind aceste domenii, este important să se acorde atenție valorii de precedente cauzelor examinate anterior de către Comisie și Curte. Exemplele includ atitudinea față de deținuți, homosexuali, transsexuali, proceduri privind tutela și curatela etc.¹⁹¹

Încă în Declarația Franceză a Drepturilor Omului și Cetățeanului (1789) prin art.4 se arăta că „Libertatea constă în a putea face tot ce nu dăunează altuia. De asemenea, exercițiul drepturilor naturale ale fiecărui om nu are limite decât cele care asigură celorlalți membri ai

¹⁹⁰ CLEMENTS, Luke, MOLE, Nuala, SIMMONS Alan. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 280. ISBN: 9975-79-367-3.

¹⁹¹ *Ibidem*.

societății să se bucure de aceleași drepturi. Aceste limite pot fi determinate decât de lege”.¹⁹² Limitările sau restrângerile exercițiului unor drepturi sau libertăți nu pot interveni în cazuri particulare, individual, deoarece aceste restricții, odată instituite și puse în operă, se răsfrâng la întreaga societate, adică capătă un caracter general și pe durata stabilită de lege.¹⁹³

Conform opiniei expuse de doctrinara Donna Gomien, articolele ce garantează respectarea vieții private, a vieții de familie, a domiciliului și a corespondenței, dreptul de a se căsători și acela de a întemeia o familie, precum și egalitatea între soți, protejează un larg evantai de drepturi conexe și care se suprapun.¹⁹⁴

Protocolul nr.7 art.5 prevede: „Soții se bucură de egalitate în drepturi și în obligații cu caracter civil, între ei în relațiile cu copiii lor în ce privește căsătoria, pe durata căsătoriei și cu prilejul desfacerii acesteia. Prezentul articol nu împiedică Statele să ia măsurile necesare în interesul copiilor”.

În literatura de specialitate se menționează faptul că doar Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale face referire la limitările pe care autoritățile publice le pot impune dreptului la intimitate. Aceeași logică a limitării se aplică și în cazul prevederilor relevante asupra intimității (art.7 și art.8), incluse în Carta Drepturilor Fundamentale a Uniunii Europene, însă aceasta este una dintre puținele asemănări între cele două documente în ceea ce privește intimitatea.¹⁹⁵

Dreptul la viața privată intră adesea în contradicție cu alte drepturi și interese legitime, moment în care se pune problema stabilirii limitelor acestuia. Evident că nu există limite clare dincolo de care o încălcare trebuie să fie considerată ca fiind permisă.¹⁹⁶

Așadar, în cazul examinării de către o instanță judecătorească a unei spețe privind ingerința în viața privată a unei persoane concrete, în fața magistratului stă o sarcină deloc ușoară de a analiza sub toate aspectele circumstanțelor concrete în care a avut loc această încălcare, de a aplica testul proporționalității între interesul individual și interesul general pentru a adopta în final o soluție echitabilă asupra cauzei.

Interpretarea prevederilor art.8 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului a dus la stabilirea următoarelor principii:

¹⁹² OLTEANU, Constantin. *Dimensiuni de consfințire și respectare a drepturilor omului în sistemul penitenciar*: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2014. 268 p., pag. 86.

¹⁹³ *Ibidem*, p. 87.

¹⁹⁴ GOMIEN, Donna. *Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Editura ALL, 1996, p.68. ISBN:973-571-122-8.

¹⁹⁵ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.8-9. ISBN: 973-655-455-4.

¹⁹⁶ GUCEAC, Ion. *Dicționar Drepturile Omului pe înțelesul tuturor*. Chișinău: ÎEP Știința, 2010, p. 46.

a) fixând în conținutul ordinii sale juridice interne regimul aplicabil anumitor legăturii de familie, statul trebuie să acționeze astfel încât să permită celor interesați să ducă o viață de familie normală;

b) prin dreptul la respectul vieții private, urmează a se înțelege dreptul de a trăi cât vrei la adăpost de priviri străine. De asemenea, dreptul în cauză cuprinde posibilitatea de a se stabili și de a întreține relații cu alte ființe umane, cu deosebire în domeniul afectiv, pentru dezvoltarea și realizarea propriei personalități.

c) pretenția de a i se respecta viața privată este redusă automat în măsura în care individul însuși pune viața sa privată în contact cu viața publică sau o situează într-un strâns raport cu alte interese protejate;

d) ar fi împotriva supremației dreptului dacă puterea de apreciere, conferită executivului, nu ar cunoaște limite. Respectiv, legea trebuie să definească întinderea și modalitățile de exercitare a unei asemenea puteri cu suficientă claritate - ținând seama de scopul legitim urmărit – pentru a acorda individului o protecție adecvată împotriva arbitrariului.¹⁹⁷

Curtea Europeană, în spiritul aceleiași interpretări dinamice, a extins sfera obligațiilor statale înspre obligațiile pozitive ce incumbă statelor în respectarea acestui drept. Astfel de obligații pozitive pot fi: luarea unor măsuri legislative de asigurare a unui statut favorabil copilului natural; instituirea unor garanții ale procesului echitabil în vederea posibilității efective de apărare în fața instanțelor naționale a dreptului la respectarea vieții private și familiale etc.¹⁹⁸

În cadrul Congresului juriștilor din țările nordice din 1967, profesorul Stig Stromholm a invocat că viața privată este ”dreptul omului de a duce viața pe care o dorește, la adăpost orice ingerințe”, definiție care a inspirat ulterior textul Declarației privind mass-media și drepturile omului, adoptată prin Rezoluția nr.428 din 1970 a Adunării Consultative a Consiliului Europei. Astfel, punctele 16 și 17 ale acestei declarații prevăd:

”16. Dreptul la viață privată constă în esență în dreptul de a trăi propria viață cu un minim de interferență. ... Cei care, prin propriile lor acțiuni, au încurajat dezvăluiri indiscrete despre care se plâng ulterior, nu se pot folosi de dreptul la viață privată.

17. Apare o problemă specială în ceea ce privește confidențialitatea persoanelor în viața publică. Expresia „unde începe viața publică, viața privată se termină” este inadecvată pentru a acoperi această situație. Viața privată a personalităților publice are dreptul la protecție, cu

¹⁹⁷ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 64. ISBN: 9975-947-63-0.

¹⁹⁸ SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011, p.157. ISBN: 978-973-115-885-3.

excepția cazului în care acestea pot avea un impact asupra evenimentelor publice. Faptul că un individ figurează în știri nu îl privează de dreptul la o viață privată.”

De aici concluzionăm că divulgarea informației este licită dacă are loc cu consimțământul individului și a doua condiție ține de notorietatea informațiilor dezvăluite.

Există și alte tratate regionale care protejează intimitatea, precum articolul 11 al Convenției Americane a Drepturilor Omului, ce reglementează intimitatea după cum urmează:

- „1. Oricine are dreptul de a-i fi respectată onoarea și de a-i fi recunoscută demnitatea.
2. Nimeni nu poate fi supus unei imixtiuni arbitrare sau abuzive în viața sa privată, în familia, în locuința sau în corespondența sa și niciunor atingeri ale onoarei sau reputației sale.
3. Oricare are dreptul la protecția legii împotriva unor asemenea imixtiuni sau atingeri.”

În conformitate cu articolul V al Declarației Americane a Drepturilor și Îndatoririlor Omului din 1965: „Orice persoană are dreptul la protecția legii împotriva atingerilor abuzive ale onoarei, ale reputației, ale vieții private și ale vieții sale de familie.”

Curtea Inter-Americană pentru Drepturile Omului, organism creat prin Declarația din 1965, face trimitere la intimitate în multe din cazurile sale.¹⁹⁹

Convenția Americană a Drepturilor Omului, adoptată la 22 noiembrie 1969 la San Jose (Costa Rica), reglementează dreptul la protejarea familiei în art.17 alin. (1), conform căruia „Familia este elementul natural și fundamental al societății; ea trebuie protejată de societate și de stat”.

În acest context menționăm: concepția americană a dreptului la intimitate ”dreptul de a fi lăsat în pace” a inspirat și alte state de a conferi o protecție legală similară dreptului la viața privată.

Primele semne legislative ale protecției „intereselor personale” apar în Elveția în secolul al XIX-lea, în Codul obligațiilor din 14 iunie 1881, preluate apoi în Codul civil (1912).²⁰⁰

Este de asemenea interzisă și sancționată aducerea la cunoștință publică a aspectelor din viața conjugală a diferitor persoane.²⁰¹

Precizăm faptul că la nivelul ONU au fost adoptate, de-a lungul timpului, anumite convenții specializate pentru protecția unor categorii speciale de drepturi sau de beneficiare care tangențial au menirea de a ocroti și dreptul la viața privată a persoanelor. Dintre acestea „nucleul” îl formează următoarele convenții:

¹⁹⁹ CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, p.10. ISBN: 973-655-455-4.

²⁰⁰ IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003, p.149. ISBN: 973-655-247-0.

²⁰¹ *Ibidem*.

”Convenția pentru eliminarea oricărei forme de discriminare rasială (1965; intrată în vigoare în 1969);

Convenția asupra eliminării oricărei forme de discriminare față de femei (1979; intrată în vigoare în 1981);

Convenția împotriva torturii și altor pedepse sau tratamente crude, inumane sau degradante (1984, intrată în vigoare în 1987);

Convenția pentru drepturile copilului (1989, intrată în vigoare în 1990);

Convenția pentru protecția muncitorilor migranți și a membrilor de familie ai acestora (1990; intrată în vigoare la 01 iulie 2003).

Alături de acestea, trebuie menționate:

Convenția privind statutul refugiaților (1951) și protocolul acesteia din 1967;

Convenția pentru prevenirea și pedeapsa crimei de genocid (1948);

Convenția asupra eliminării și reprimării crimei de apartheid (1973) ș. a.”²⁰²

Savantul Mario G. Losano, în lucrarea acestuia „*Legea italiană în privința protecției vieții private*” face o legătură directă între evoluția tehnologiilor informaționale și a conceptului de viață privată. Astfel, dumnealui afirmă că, la câțiva ani, apariția calculatorului personal a revoluționat informatica: marelui centru de calcule se alătură armata utilizatorilor individuali ai informaticii, în continuă creștere. Această ultimă componentă s-a dovedit cu atât mai greu controlabilă cu cât au crescut puterea și interconectarea computerelor personale. În plus, centrele de calcul și computerele personale au fost conectate la rețele și, în sfârșit, la rețeaua rețelilor-Internetul: o lume în care totul se desfășoară pretutindeni.²⁰³ La finalul acestei evoluții tehnologice, după părerea dumnealui - în ciuda tentativelor de elaborare a unei legi în privința vieții private, numite „de a doua generație”, pentru a menține controlul asupra situației create -, legile europene în privința vieții private conțin, în grade diferite, o contradicție: trebuie să reglementeze un drept nelimitat, dar arhitectura lor este încă legată de un model ai informaticii care nu mai este actual. Tocmai pe această tensiune internă se bazează cererile de revizuire a dreptului la prudență (n. coord. - protecția vieții private).²⁰⁴

Conform afirmațiilor autorilor Gh. Costachi și P. Zaharia, expuse în articolul acestora, intitulat: *Dezvoltarea conceptului despre drepturile omului în epoca modernă și contemporană*, publicat în revista *Legea și viața*, nr.1 din 2000, dezvoltarea drepturilor omului în dreptul

²⁰² SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011, p.13. ISBN: 978-973-115-885-3.

²⁰³ LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004, p. 9. ISBN: 973-655-440-6.

²⁰⁴ *Ibidem*.

internațional și legislațiile naționale s-a încununat cu crearea unui sistem de drepturi care reglementează global existența armonioasă a personalității. Această realitate este caracteristică în special guvernelor țărilor în curs de dezvoltare, care, fără îndoială, nu ignorau faptele relevante, dar au făcut uz de ele pentru a justifica încălcările impuse de necesitățile de unitate națională, de stabilitate și dezvoltare. În acest sens, Declarația Universală a Drepturilor Omului de la 1948 continuă un alibi important, în special preambulul acestuia: „Prezenta Declarație Universale a Drepturilor Omului este proclamată ca ideal comun de atins” și articolul 29 care stipulează că: „individul are îndatoriri față de comunitatea în care este posibilă doar libera și deplina dezvoltare a persoanei sale”.²⁰⁵

Respectiv, statele care aspiră la o dezvoltare și evoluție armonioasă armeană să ia exemplul statelor care deja au reușit să ofere o reglementare și protecție cuvenită dreptului la viața privată, deoarece de nivelul garantării acestui drept depinde nivelul de siguranță și încredere a persoanei în acțiunile sale prezente și viitoare.

3.2. Reglementarea națională a dreptului la viața intimă, familială și privată

De la proclamarea independenței în Republica Moldova au apărut premisele necesare pentru transformarea societății noastre într-o societate democratică, organizată în principiile pluripartitismului, iar, prin aderarea la un șir important de tratate internaționale în domeniul drepturilor omului, s-a pus fundamentul unui nou sistem juridic și social-politic, care în următorii ani s-a dezvoltat impresionant. Însă, doar prin asigurarea reală, echitabilă și durabilă a respectării drepturilor și libertăților fundamentale, poate fi creat un sistem constituțional durabil.²⁰⁶

Actualmente, în Republica Moldova se conturează clar tendința de a crea anume ”acele mecanisme și pârgii de implementare a unui sistem național de promovare și respectare a drepturilor omului care se bazează în special pe instrumentele juridice internaționale”.²⁰⁷

Unul dintre pașii principali în acest sens a fost făcut prin adoptarea Constituției Republicii Moldova la 29 iulie 1994. Art. 28 al Constituției Republicii Moldova prevede: „Statul respectă și ocrotește viața intimă, familială și privată”.

Deci având în vedere importanța ocrotirii acestor trei aspecte ale vieții fiecărui om, legiuitorul constituant din 1994 a inclus, în Constituția Republicii Moldova, dreptul la viața intimă, familială și privată, în vasta gamă a drepturilor și libertăților fundamentale.

²⁰⁵ POTÎNGA, Alexei, COSTACHI, Gheorghe. *Asigurarea drepturilor omului în lume*. Chișinău: Editura Epigraf, 2005, p.23. ISBN: 9975-903-71-1.

²⁰⁶ CÂRNAȚ, Teodor, CÂRNAȚ Mariana. *Protecția juridică a drepturilor omului*. Chișinău, 2006, p. 34. ISBN: 9975-932-62-2.

²⁰⁷ *Ibidem*.

Protecția drepturilor omului în Republica Moldova reprezintă o dublă ocrotire: cea prevăzută de dreptul internațional și cea prevăzută de dreptul intern, însă practica a demonstrat că pot apărea anumite divergențe între dreptul internațional și dreptul intern și este necesară o reglementare a raportului dintre aceste două sisteme.²⁰⁸

În acest context menționăm: Convenția Europeană a Drepturilor Omului instituia, în sarcina statelor, obligații pozitive, adică obligații de adoptare a unor măsuri de ordin legislativ sau de altă natură, în vederea asigurării exercițiului drepturilor și libertăților prevăzute de convenție și a eficientizării interdicțiilor în ceea ce privește apariția unor imixțiuni în viața privată, indiferent de autorii acestora, care pot fi persoane particulare, inclusiv societăți de presă și jurnaliști.

Potrivit art.4 din Constituție, ”dispozițiile privind drepturile și libertățile cetățenești vor fi interpretate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului din 1948, cu Pactele și celelalte tratate la care republica este parte. Dacă există nonconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte, și legile ei interne, prioritare au reglementările internaționale. Prin urmare, toate prevederile pactelor și tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte, ce țin de consacrarea dreptului la viața intimă, familială și privată, au prioritatea față de legile interne ce reglementează domeniul vizat.”

Conform punctelor 3 și 4 ale Hotărârii Curții Constituționale, nr. 55 din 14.10.1999, privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova se menționează că ”principiile și normele unanim recunoscute ale dreptului internațional, tratatele internaționale ratificate și cele la care Republica Moldova a aderat sunt parte componentă a cadrului legal al Republicii Moldova și devin norme ale dreptului ei intern, iar dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele internaționale privind drepturile fundamentale ale omului și legile interne ale Republicii Moldova, potrivit dispozițiilor art. 4 alin. (2) din Constituție, organele de drept sunt obligate să aplice reglementările internaționale.”²⁰⁹

Constituția Republicii Moldova consacră în mod laconic dreptul la viața intimă, familială și privată, atribuind Statului prerogative de a respecta și a ocroti viața intimă, familială și privată. Constituția, fiind Legea Supremă, care ocupă locul de vârf în ierarhia oricărei legislații, stabilește principiile și valorile care urmează a fi ocrotite, toate legile și alte acte normative trebuie să fie elaborate în conformitate cu Constituția. Prin urmare, modul de respectare și ocrotire a vieții

²⁰⁸ TRIBOI, Tatiana. *Unele aspecte privind protecția internațională a drepturilor omului*. Chișinău: ”Elena-V.I.” S.R.L., 2009, p. 122. ISBN: 978-9975-106-51-1.

²⁰⁹ Hotărârea Curții Constituționale, nr. 55 din 14.10.1999, privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 118, art. 64 din 28.10.1999.

intime, familiale și private trebuie să fie reglementate de legi și alte acte normative subordonate legii, în spiritul direcționat de art.28 al Constituției. Respectiv, nicio reglementare nu poate fi în contradicție cu prevederea art.28 din Constituție.

Precum a fost indicat anterior, Constituția operează cu trei noțiuni separate ”viața intimă”, ”viața familială” și ”viața privată”, fără a le defini, sarcina tălmăcirii și interpretării acestor concepte revenind teoriei dreptului, magistraților și organelor de resort, ținând cont de circumstanțele concrete ale speței.

Remarcăm în același timp că, la nivel internațional, spre deosebire de reglementările constituționale ale Republicii Moldova, sunt utilizate doar două noțiuni ”viața de familie” și ”viața privată”.

Prin urmare, Constituția impune tuturor – autorități publice, organe de drept, persoane fizice și juridice, comunități locale, mijloace de informare în masă etc. – să respecte și să ocrotească aspectele menționate ale vieții omului de orice atentat din partea oricărui subiect de drept, recunoscându-se implicit dreptul fiecărui om la viața intimă, familială și privată. Autoritățile publice sunt pur și simplu obligate să ia toate măsurile posibile și rezonabile pentru a ocroti aceste trei aspecte.²¹⁰ Astfel, judecătorii sunt obligați să declare sentință secretă de judecată dacă publicitatea ar afecta valorile ocrotite fără a aduce vreun serviciu legii sau justiției. De asemenea, ar constitui atentat la viața intimă a persoanei ascultarea, înregistrarea sau transmiterea fără consimțământul ei a imaginilor sau a vorbelor pronunțate de ea (de exemplu, fotografierea unor scene din viața particulară a unor personalități de către paparazzi, fotografi specializați). Constituie obiect al dreptului la viața intimă, familială și privată aspectele vieții conjugale, propria imagine a persoanei, adresa sau numărul de telefon.²¹¹

Prin urmare, nicio persoană fizică sau juridică nu are dreptul să intervină în viața privată a persoanei fără consimțământul liber exprimat al acesteia.

În cuprinsul mai multor articole, Legea Fundamentală conturează un nivel ridicat de protecție a dreptului la viața privată, impunând obligația respectării acestuia în sarcina altor subiecte de drept.

Astfel, în conformitate cu dispozițiile art.32 alin (2), „Libertatea exprimării nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul persoanei la viziunea proprie”. Similar celorlalte drepturi și libertăți fundamentale, și exercitarea dreptului la exprimare poate fi supusă restrângerii în condițiile art.54 care în alineatul 2 prevede motivele limitării, și anume interesele

²¹⁰ CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p. 65. ISBN: 9975-947-63-0.

²¹¹ *Ibidem*.

securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării ordinii republice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și a infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției”, iar în alineatul 4 specifică: “restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății”.

În esență, ceea ce protejează dreptul la viața privată și îngrădește, într-un anumit fel, dreptul la informare, este ”hotarul” dintre public și privat, dintre aspectele intime, protejate de lege din viața unei persoane și cele care pot fi aduse la cunoștință consumatorului de media.²¹²

Odată ce viața intimă, drept concept, se include în noțiunea de viață privată și ținând cont de faptul că atât Convenția Europeană pentru apărarea Drepturilor Omului, cât și majoritatea constituțiilor statelor Uniunii Europene nu prevăd dreptul la intimitate ca un drept distinct de dreptul la viața privată, considerăm că noțiunea de viață intimă urmează a fi exclusă din conținutul art. 28 al Constituției Republicii Moldova.

Totodată, considerăm bine venită consacrarea, în articolele constituționale care garantează dreptul la viața privată, și a aspectelor ce garantează respectarea onoarei, demnității și reputației persoanei.

La fel, menționăm că, spre deosebire de Constituția României, care în art. 26 alin. (2) prevede că persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora, ordinea publică sau bunele moravuri²¹³, Constituția Republicii Moldova nu conține o astfel de prevedere care ar statua dreptul persoanei de a dispune de ea însăși.

Având în vedere cele relevate supra, propunem ca textul actual al art. 28 al Constituției Republicii Moldova să fie expus în următoarea formulare:

”Articolul 28. Viața privată și familială

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private, familiale, la protecție împotriva încălcării onoarei, demnității și reputației sale.

2. Persoana are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altora”.

Dreptul la respectarea vieții private, familiale și intime a unei persoane trebuie să fie nu numai reglementat prin dispoziții legale naționale și internaționale, ci și protejat prin normele

²¹² BUTNARU, Iulia. *Viața privată versus libertatea exprimării*. Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor ”Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 2014.

²¹³ *Constituția României*. [acces 23.02.2018].
http://www.cdep.ro/pls/dic/site2015.page?den=act2_1&par1=2#t2c2s0sba26

dreptului civil, urmărindu-se repararea prejudiciului și prin norma de drept penal, viața privată fiind ocrotită prin incriminarea faptelor care aduc atingere secretului și liniștii personale.

Chiar în aliniatul 1 al primului articol al Codului Civil al Republicii Moldova se prevede că ”legislația civilă este întemeiată pe ... protecția vieții intime, private și de familie... necesității de realizare liberă a drepturilor civile, de garantare a restabilirii persoanei în drepturile în care a fost lezată și de apărare a lor de către organele de jurisdicție competente”.

În susținerea prevederilor citate, art.43 alin. (1) al Codului Civil al Republicii Moldova prevede drepturile personalității care sunt insesizabile și inalienabile, după cum urmează: ”În condițiile legii, orice persoană fizică are dreptul la viață, la sănătate, la integritate fizică și psihică, la libera exprimare, la nume, la onoare, la demnitate și reputație profesională, la propria imagine, la respectarea vieții intime, familiale și private, la protecția datelor cu caracter personal, la respectarea memoriei și a corpului său după deces, precum și la alte asemenea drepturi recunoscute de lege.”

În conformitate cu pct.32 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice, nr.8 din 09.10.2006, sub incidența art.16 CC intră răspândirea informațiilor ce țin de viața privată și familială, dacă aceste informații lezează onoarea și demnitatea și nu corespund realității, instanțele de judecată trebuie să distingă cererile de apărare a onoarei, demnității și reputației profesionale de alte cereri privind apărarea altor drepturi nepatrimoniale, încălcate în legătură cu răspândirea informației, a căror intangibilitate este prevăzută prin constituție.

Alte informații referitoare la viața privată și familială pot, precum fi protejate prin prisma art.8 din Convenția Europeană, art.28 din Constituția Republicii Moldova și a altor legi.

În particular, la soluționarea litigiilor ce rezultă din răspândirea informației despre viața privată a persoanei, se va lua în considerare că, în cazul în care a avut loc o răspândire a informației care corespunde realității, fără acordul reclamantului sau al reprezentanților acestuia, pârâtul va putea fi obligat la repararea prejudiciului moral, conform art.1422 al Codului Civil al RM, cu excepția cazurilor în care în mass-media a fost răspândită informația despre viața privată în scopul apărării intereselor publice prevăzute la art.4 din Legea presei.

Divulgarea unor fapte legate de condiția fizică, sănătate sau personalitatea cuiva încalcă dreptul la viața privată, dar poate fi justificată dacă avea ca scop prevenirea crimelor.

Similar, prezentarea fotografiilor intime drept probe într-un proces, precum și păstrarea de date, inclusiv documentele, fotografiile și amprentele legate de activități infracționale din

trecut, pot încălca dreptul la viața privată și familială, ele însă pot fi justificate prin interesul prevenirii faptelor penale și protejării ordinii publice.

Totodată, persoanele “publice” trebuie să accepte ingerințe în viața lor privată în mai mare măsură decât persoanele obișnuite și gradul accesibil de cercetare mai atentă urmează să fie cu atât mai mare cu cât figura publică în cauză și informația ce se dezvăluie sunt mai importante. Lipsa consimțământului persoanei de a publica informații privind viața privată nu cauzează automat constatarea unui comportament ilegal.

Alin. (5) al art.65 al Codului Civil al Republicii Moldova prevede că viața sexuală constituie o componentă a vieții private și a libertății individuale, iar orice restricție a acesteia trebuie să fie legitimă, adecvată și proporțională scopului urmărit. În sprijinul garantării dreptului la viața privată, Codul penal al Republicii Moldova incriminează în Capitolul IV, intitulat **Infrațiuni privind viața sexuală**: Violul (art.171), Acțiuni violente cu caracter sexual (art.172), Hărțuirea sexuală (art.173) și, totodată, în Capitolul V, intitulat **Infrațiuni contra drepturilor politice, de muncă și altor drepturi constituționale ale cetățenilor**, încălcarea inviolabilității vieții personale (art.177), Violarea dreptului la secretul corespondenței (art.178), Violarea de domiciliu (art.179).

Considerăm utile următoarele propuneri de lege pentru legislația noastră penală a doctrinarului IFRIM Ion, precum:

- ”introducerea unei noi incriminări a faptei de pătrundere fără drept în sediile autorităților publice centrale și locale, ale instituțiilor publice, ale partidelor sau în locul unde o persoană fizică și juridică își desfășoară activitatea”²¹⁴;

- ”ocrotirea dreptului ”persoanei la singurătate”, concomitent și a intimității persoanei să se incrimineze pătrunderea ilicită în locuri private cu intenția de a asculta sau a supraveghea o persoană, instalarea în locuri private de dispozitive de ascultare, fotografiere, instalarea de dispozitive pentru ascultarea de la distanță a convorbirilor”²¹⁵.

În art.46 al Codului Civil al Republicii Moldova sunt enumerate acțiunile care pot fi considerate ca atingeri aduse vieții private, printre care putem evidenția: ”interceptarea fără drept a unei convorbiri private”, ”ținerea vieții private sub observație”, ”utilizarea, cu rea-credință, a numelui, imaginii”.

²¹⁴ IFRIM, Ion. *Ocrotirea penală a vieții intime a persoanei*. București: Universul juridic, 2012. 188 p. ISBN: 978-973-127-723-3, p. 185.

²¹⁵ *Ibidem*, p. 187.

În acest context, art.47 alin. (1) al Codului Civil al Republicii Moldova prevede că ”nu constituie o încălcare a dreptului la viață privată atingerile care sunt permise de lege sau de tratatele internaționale privitoare la drepturile omului la care Republica Moldova este parte”.

Codul Muncii al Republicii Moldova la fel stabilește un sistem de garanții în vederea ocrotirii dreptului la viața intimă, privată sau familială. Astfel, art.10, al.(2), lit. f⁴) al Codului Muncii al Republicii Moldova stipulează că angajatorul este obligat să asigure condiții egale, pentru femei și bărbați, de îmbinare a obligațiunilor de serviciu cu cele familiste. Totodată, Codul Muncii al Republicii Moldova definește noțiunea de hărțuire sexuală, identificând-o prin orice formă de comportament fizic, verbal sau nonverbal, de natură sexuală, care lezează demnitatea persoanei ori creează o atmosferă neplăcută, ostilă, degradantă, umilitoare sau insultătoare. În continuarea celor enunțate, precizăm că, în conformitate cu art.10, alin(2), litera f³), angajatorul este obligat să întreprindă măsuri de prevenire a hărțuirii sexuale la locul de muncă, precum și măsuri de prevenire a persecutării pentru depunere în organul competent a plângerilor privind discriminarea.

Conform art.57, alin (2) al Codului Muncii al Republicii Moldova, se interzice angajatorilor să ceară de la persoanele care se angajează alte documente decât cele prevăzute la alin(1), precum și alte acte legislative.

Capitolul VI al Codului Muncii al Republicii Moldova, intitulat **Protecția datelor personale ale salariatului**, reglementează amănunțit, în art.91-94, cerințele generale privind prelucrarea datelor personale ale salariatului și garanțiile referitoare la protecția lor, cerințe necesare a fi respectate la transmiterea datelor personale ale salariatului, drepturile salariatului privind asigurarea protecției datelor sale personale care se păstrează la angajator, răspunderea pentru încălcarea normelor privind obținerea, păstrarea, prelucrarea și protecția datelor personale ale salariatului.

Dreptul la viața familială își găsește numeroase garanții în Codul Familiei al Republicii Moldova. Astfel, art.18 alin.1 și alin. 2 al Codului Familiei stipulează că ”relațiile nepatrimoniale ale soților sunt reglementate de codul în cauză, precum și că soții își datorează reciproc sprijin moral și fidelitate conjugală.”

Totodată, în vederea protejării vieții familiale, alin.6 al art.29 al Codului Familiei al Republicii Moldova prevede că ”părțile nu sunt în drept să stipuleze în contractul matrimonial clauze care ar afecta capacitatea juridică sau de exercițiu a soților, dreptul lor de adresare în instanța judecătorească pentru reglementarea relațiilor personale dintre ei, inclusiv a drepturilor și obligațiilor dintre ei și copiii lor, care ar limita dreptul soțului inapt de muncă la întreținere,

care ar leza drepturile și interesele legitime ale soților sau ale unuia dintre ei, precum și clauze care contravin principiilor și naturii relațiilor familiale.”²¹⁶

Art.52 al Codului Familiei al Republicii Moldova prevede unul dintre cele mai importante drepturi ale copilului și anume dreptul copilului de a comunica cu părinții și alte rude.

De asemenea, menționăm că art.65 al Codului Familiei al Republicii Moldova stabilește dreptul bunicilor, al fraților și al surorilor copilului de a comunica cu acesta.

În vederea garantării Institutului Familiei în societate, art.66 al Codului Familiei al Republicii Moldova prevede că părinții au dreptul să ceară înapoierea copilului de la orice persoană care îl reține fără un temei legal, iar dacă instanța judecătorească va stabili că nici părinții și nici persoanele la care se află copilul nu sunt în stare să asigure întreținerea, educația și dezvoltarea adecvată a acestuia, ea va obliga autoritatea tutelară să transmită copilul unei instituții de stat și să-l ia la evidență, asigurându-i în continuare apărarea drepturilor și intereselor legitime.²¹⁷

Codul de Procedură Penală al Republicii Moldova (Cod. nr.122 din 14.05.2003) conține numeroase reglementări menite să ocrotească dreptul la viața privată. Astfel, art.15 al Codului respectiv, intitulat **Inviolabilitatea vieții private**, stipulează că ”orice persoană are dreptul la inviolabilitatea vieții private, la confidențialitatea vieții intime, familiale, la protejarea onoarei și demnității personal, iar la efectuarea acțiunilor procesuale nu poate fi acumulată fără necesitate informație despre viața privată și intimă a persoanei, precum și că probele care confirmă informația despre viața privată și intimă a persoanei, la cererea acesteia, se examinează în ședință de judecată închisă.”

Un șir de articole ale Codului de Procedură Penală al Republicii Moldova servesc drept garanții în asigurarea respectării dreptului la viața intimă, privată și familială pe parcursul desfășurării procesului penal de către autoritățile împuternicite ale Statului precum:

- art. 18 al CPP ”*Publicitatea ședinței de judecată*”;
- art. 21 al CPP ”*Libertatea de mărturisire împotriva sa*”, ce reglementează protejarea relațiilor dintre membrii familiei, precum și a vieții private a fiecărui individ;
- art.52 al CPP ”*Atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale*” prescrie atribuțiile procurorului în cadrul urmăririi penale, menționând că *în cadrul urmăririi penale, procurorul, în limita competenței sale materiale și teritoriale, adresează în instanța de judecată demersuri pentru obținerea autorizării percheziționării sau*

²¹⁶ Codul Familiei al Republicii Moldova, nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48 art. 210.

²¹⁷ *Ibidem*.

ridicării trimiterilor poștale, interceptării comunicărilor, suspendării provizorii a învinuitului din funcție, urmăririi fizice și prin mijloace electronice ale persoanei, exhumării cadavrului, controlului video și audio al încăperii, instalării în încăpere a mijloacelor tehnice de înregistrare audio și video, controlării comunicărilor cu caracter informativ, adresate bănuțului, internării persoanei în instituție medicală pentru efectuarea expertizei și a altor acțiuni pentru care se cere autorizarea judecătorului de instrucție.”

- art.58, alin (8), punctual 3), al CPP: “*Victima*” prevede următoarele: “*Victima este obligată să accepte a fi supusă examenului medical, la cererea organului de urmărire penală, în cazul în care ea se plânge că i-a fost cauzat prejudiciu fizic.*”

- În conformitate cu prevederile art.60, alin (2), subpunctul 4), partea vătămată este obligată să accepte a fi supusă examinării corporale la cererea organului de urmărire penală în cauză privind comiterea în privința sa a unei infracțiuni grave, deosebit de grave sau excepțional de grave.

- art.66 al CPP prevede drepturile și obligațiile învinuitului și inculpatului.

- art. 82 alin. (3) subalineatul 6) al CPP prevede că asistentul procedural este obligat să nu dea publicității circumstanțele și datele ce i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitat;

- art. 83 alin. (2) subalineatul 6) al CPP menționează că grefierul este obligat să nu divulge datele ședinței de judecată închise;

- art. 85 alin. (1) subalineatul 9) al CPP stipulează că interpretul, traducătorul este obligat să nu divulge circumstanțele și datele care i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată;

- art. 87 alin. (1) subalineatul 10) al CPP stipulează că specialistul este obligat să nu divulge circumstanțele și datele care i-au devenit cunoscute în urma efectuării acțiunii procesuale, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea vieții private, de familie, precum și cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată;

- art. 88 alin. (3) subalineatul 9) al CPP prevede că Expertul este obligat să nu divulge circumstanțele și datele ce i-au devenit cunoscute în urma efectuării expertizei sau în urma participării la ședința de judecată închisă, inclusiv circumstanțele ce se referă la inviolabilitatea

vieții private, de familie, precum cele care constituie secret de stat, secret comercial sau alte informații oficiale cu accesibilitate limitată;

- art. 111 alin. (3) al CPP prevede că ”în anumite cazuri, când poate fi prejudiciată viața intimă a părții vătămate, se interzice inculpatului învinuit de comiterea unei infracțiuni sexuale și apărătorului său să prezinte probe despre pretinsul caracter sau istoria personală a victimei, cu excepția cazului când instanța acordă această permisiune”.

Odată cu evoluția sistemelor informaționale, s-a purces la folosirea acestora în cadrul procesului penal, astfel:

- art.115 al CPP prevede aplicarea înregistrărilor audio sau video la audierea persoanelor;
- art.132⁸ al CPP reglementează procedura de interceptare și înregistrare a comunicărilor.

În ceea ce privește modul de efectuare a constatării tehnico-științifice sau medico-legale, art.140, alin (4) prevede: ”În cazul în care este necesară o examinare corporală asupra învinuitului ori părții vătămate, pentru a constata pe corpul acestora existența urmelor infracțiunii, organul de urmărire penală dispune efectuarea unei constatări medico-legale și cere organului medico-legal, căruia îi revine competența potrivit legii, să efectueze această constatare.”

Susținem afirmațiile autorului Iurie Mărgineanu, expuse în teza de doctor în drept „Principiile procedurii penale în Republica Moldova”, precum că la fel de importantă este viața privată cu toate aspectele ei sociale. În procedura existentă, această activitate privată era restrânsă fără a se specifica, în fond, ca principiu separat. Însă în majoritatea actelor referitoare la drepturile omului, viața privată reprezintă un spațiu intim al persoanei. În cursul procedurii penale, nimeni nu are dreptul să se implice, în mod arbitrar și nelegitim, în viața intimă a persoanei. La fel, în cursul procedurii penale nu poate fi acumulată, fără necesitate, informația despre viața privată și intimă a persoanei, dacă aceasta se consideră confidențială. De exemplu, în activitatea lor operativă, colaboratorii poliției, securității, pornind de la necesitatea de a colecta informații la solicitarea unei persoane oficiale, sunt în drept să se convingă că această informație se administrează într-o cauză penală, iar persoana este în drept să solicite de la organul urmăririi penale nedivulgarea acestei informații.²¹⁸

Din anul 2003, în fiecare judecătorie din Republica Moldova, cu excepția celor specializate, au existat judecători de instrucție. Aceștia au atribuții speciale. Ei se ocupă de: examinarea plângerilor împotriva organelor de urmărire penală, arestarea preventivă, autorizarea

²¹⁸ MĂRGINEANU, Iurie. Principiile procedurii penale în Republica Moldova: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2003. p.89.

perchezițiilor și a interceptării convorbirilor telefonice etc. Scopul creării acestei instituții a fost de a asigura o mai bună respectare a drepturilor omului pe durata urmăririi penale.²¹⁹

Procedura și condițiile de numire a judecătorilor de instrucție sunt reglementate de Regulamentul privind procedura și condițiile de numire a judecătorilor de instrucție, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 145/6 din 12 februarie 2013. Conform pct.3 al Regulamentului vizat, "Atribuțiile de judecător de instrucție vor fi exercitate de către judecătorul de drept comun, desemnat prin hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii pe un termen de până la 3 ani"²²⁰.

În conformitate cu prevederile art.41 al CPP, "în competența judecătorului de instrucție se include un șir de activități precum dispunerea, înlocuirea, încetarea sau revocarea arestării preventive și a arestării la domiciliu; autorizarea efectuării percheziției, examinării corporale, punerii sub sechestru a bunurilor, ridicării de obiecte ce conțin secret de stat, comercial, bancar, a exhumării cadavrului; dispunerea internării persoanei în instituție medicală; ridicării trimerilor poștale, înregistrării de imagini."

De exemplu, în România, odată cu intrarea în vigoare, la 1 februarie 2014, a Legii nr. 255/2013 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală și pentru modificarea și completarea unor acte normative care conțin dispoziții procesual penale, în structura sistemului judiciar a luat naștere o nouă instituție, cea a *Judecătorului de drepturi și libertăți*. Potrivit acestei denumiri, instituția de procedură penală este creată pentru a garanta persoanelor supuse unor acte judiciare că drepturile și libertățile lor nu vor fi limitate decât în conformitate cu legea și într-o măsură rezonabilă, stabilită în funcție de particularitățile cazului aflat în cercetarea organelor judiciare. Deci este vorba de un interes public care impune, cu titlu de excepție, limitarea unor drepturi și libertăți pentru persoanele asupra cărora se întreprind măsuri judiciare. Instituția prezintă interes și din perspectiva drepturilor omului, pentru că filozofia acestui concept reclamă ca dreptul pozitiv, intern și internațional să aibă forța de a descuraja abuzurile la care autoritățile publice sunt tentate, din diferite motive, să supună persoanele aflate în cercetări.²²¹

²¹⁹ GRIBINCEA, Vladislav, GUZUN, Ion, MACRINICI, Sorina. *Reforma instituției judecătorului de instrucție în Republica Moldova*, Centrul de resurse juridice din Republica Moldova. Chișinău: Imprint Star, 2015, p.7. ISBN: 978-9975-3002-1-6.

²²⁰ Extras din Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii, nr. 145/6 din 12 februarie 2013 cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura și condițiile de numire a judecătorilor de instrucție. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 96 art. 516 din 27.04.2013.

²²¹ MOROZAN, Nicoleta. *Instituția judecătorului de drepturi și libertăți*. Acta Universitatis „George Bacovia”. Juridica - Volume 4. Issue 1/2015. [online] [acces 16.10.2021] Disponibil: <http://www.ugb.ro/Juridica/Issue7RO/6. Judecatorul de drepturi si libertati.Nicoleta Morozan.RO.pdf>

Potrivit articolului 53 al Codului de Procedură Penală al României din 2010: ”Judecătorul de drepturi și libertăți este judecătorul care, în cadrul instanței, potrivit competenței acesteia, soluționează, în cursul urmăririi penale, cererile, propunerile, plângerile, contestațiile sau orice alte sesizări privind: a) măsurile preventive; b) măsurile asigurătorii; c) măsurile de siguranță cu caracter provizoriu; d) actele procurorului, în cazurile expres prevăzute de lege; e) încuviințarea perchezițiilor, a folosirii metodelor și tehnicilor speciale de supraveghere sau cercetare ori a altor procedee probatorii potrivit legii; f) procedura audierii anticipate; g) alte situații expres prevăzute de lege.”²²²

Denumirea instituției de ”judecător de drepturi și libertăți” conturează misiunea acesteia de a asigura respectarea drepturilor omului pe parcursul îndeplinirii măsurilor prescrise de legislația de procedură penală.

Prin urmare, instituția judecătorului de drepturi și libertăți este o creație modernă a legiuitorului român, care, alături de celelalte organe judiciare, are obligația să asigure echilibrul respectării garanțiilor procesuale instituite pentru realizarea unui act de justiție independent, imparțial și de calitate în interesul justițiabililor, acest fapt contribuind la consolidarea statului de drept într-o societate democratică.²²³

Ținând cont de cele menționate, considerăm că noțiunea de ”*judecător de drepturi și libertăți*”, abordată de legislatorul român, reflectă întocmai esența conferită acestei instituții și anume – de a fi garantul că ingerința autorizată în viața intimă și privată a persoanei va fi strict determinată și rezonabilă, legală și proporțională.

Având în vedere cele expuse, credem că în legislația Republicii Moldova noțiunea de ”*judecător de instrucție*” urmează a fi substituită prin noțiunea de ”*judecător de drepturi și libertăți ale omului*”. Noțiunea de judecător de drepturi și libertăți ale omului va reflecta mai bine esența instituției vizate, care include în sine și garanția respectării drepturilor prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

De asemenea, Codul Contravențional al Republicii Moldova stabilește răspunderea pentru următoarele contravenții:

- ”Încălcarea legislației cu privire la cultele religioase” (art.54 Cod Contravențional al Republicii Moldova);

²²² Codul de Procedură Penală al României din 2010, https://legestart.ro/wp-content/uploads/2018/08/codul-de-procedura-penala_actualizat.pdf

²²³ MOROZAN, Nicoleta. *Instituția judecătorului de drepturi și libertăți*. Acta Universitatis „George Bacovia”. Juridica - Volume 4. Issue 1/2015. [online] [acces 16.10.2021] Disponibil: http://www.ugb.ro/Juridica/Issue7RO/6_Judecatorul_de_drepturi_si_libertati.Nicoleta_Morozan.RO.pdf

- ”Divulgarea informației confidențiale privind examenul medical de depistare a contaminării cu virusul imunodeficienței umane (HIV) ce provoacă maladia SIDA” (art.75 Cod Contravențional al Republicii Moldova);

- ”Proiectarea sau producerea fără scop de comercializare, deținerea sau utilizarea ilegală a mijloacelor tehnice speciale pentru obținerea ascunsă a informației” (art. 261 Cod Contravențional al Republicii Moldova).

Precizăm faptul că, odată cu dezvoltarea capacităților de stocare și prelucrare a datelor cu caracter personal, obținute în urma multiplelor relații cu caracter patrimonial și extrapatrimonial dezvoltate între individ, autoritățile publice și instituțiile private, apare inevitabilă necesitatea reglementării procedurii de protecție și securizare a datelor cu caracter personal. Datele cu caracter personal, în mod obișnuit, includ numele, prenumele, domiciliul, telefonul de contact al persoanei etc.

Convenția Consiliului Europei pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (Strasbourg, 28.01.1981) prevede că ”fiecare parte la Convenție desemnează una sau mai multe autorități ca să-și acorde sprijin reciproc pentru implementarea acesteia”. Ulterior, Protocolul adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de control și fluxul transfrontalier al datelor cu caracter personal (Strasbourg, 08.11.2001), prevede că ”fiecare Parte va conferi uneia sau mai multor autorități responsabilitatea pentru asigurarea conformității cu măsurile prevăzute de legislația sa internă, care pun în vigoare principiile, stabilite în capitolele 2 și 3 ale Convenției (ce vizează principiile de bază pentru protecția datelor și fluxurile transfrontaliere de date), precum și în acest Protocol.”

În aceeași ordine de idei, trebuie specificat faptul că și Directiva nr. 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date stipulează că ”fiecare stat membru prevede una sau mai multe autorități publice să fie responsabile de supravegherea aplicării pe teritoriul său a dispozițiilor adoptate de statele membre în temeiul prezentei directive.”

De asemenea, atât Protocolul adițional la Convenția nominalizată, cât și Directiva sus-numită stabilesc expres că aceste autorități acționează în condiții de independență deplină în exercitarea atribuțiilor cu care sunt învestite.

În conformitate cu Legea nr.17 din 15.02.2007 cu privire la protecția datelor cu caracter personal, în Republica Moldova a fost instituit Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, autoritate statală de control competentă a supravegherea respectarea legislației

în domeniu. Ulterior, la 08.07.2011, Parlamentul Republicii Moldova a aprobat Legea nr.133 privind protecția datelor cu caracter personal, prin care a abrogat legea precedentă.

În baza acestor legi, Centrul a obținut statul de autoritate publică autonomă, independentă față de alte autorități publice, persoane fizice și juridice.

Obiectivul Centrului este apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanelor fizice, în special al dreptului la viață privată în legătură cu prelucrarea și transmiterea transfrontalieră a datelor cu caracter personal.

În prezent, protecția datelor cu caracter personal în Republica Moldova este reglementată de următoarele acte normative:

- Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal;
- Legea nr. 182 din 10.07.2008 privind aprobarea Regulamentului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, structurii, efectivului-limită și a modului de finanțare a Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal;
- Legea nr. 110 din 09.07.2011 privind ratificarea Protocolului adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de supraveghere și fluxul transfrontalier al datelor.
- Legea nr. 982 din 11.05.2000 privind accesul la informație;
- Hotărârea Guvernului nr. 1123 din 14.12.2010 privind aprobarea cerințelor față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal;
- Hotărârea Guvernului nr. 883 din 25.11.2011 cu privire la aprobarea Conceptului tehnic al sistemului informațional automatizat “Registrul de Stat al operatorilor de date cu caracter personal”;
- Hotărârea Guvernului nr. 296 din 15.05.2012 privind aprobarea Regulamentului Registrului de evidență a operatorilor de date cu caracter personal;
- Instrucțiunea privind prelucrarea datelor cu caracter personal în procesul electoral, aprobat prin Ordinul Directorului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al RM, nr. 03/1 din 28.02.2013;
- Instrucțiunea privind prelucrarea datelor cu caracter personal în sectorul polițienesc, aprobată prin Ordinul Directorului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal;
- Instrucțiunile privind prelucrarea datelor cu caracter personal în sectorul Educației, aprobate prin Ordinul Directorului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, nr. 03 din 21.01.2015.

Conform art.423⁴ al Codului Contravențional al Republicii Moldova, Centrul pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal este abilitat cu dreptul de a constata contravențiile prevăzute de art.74¹-74³ al Codului Contravențional. Art.74¹ reglementează răspunderea pentru ”prelucrarea datelor cu caracter personal cu încălcarea legislației privind protecția datelor cu caracter personal”; art.74² stabilește răspunderea pentru ”refuzul de a furniza informație sau împiedicarea accesului personalului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal”; art.74³, la rândul acestuia, reglementează răspunderea pentru neîndeplinirea deciziilor Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal.

În vederea garantării exercitării dreptului la libera exprimare, precum și un echilibru între asigurarea dreptului la libera exprimare și apărarea onoarei, demnității, reputației profesionale și vieții private și de familie ale persoanei, Parlamentul a adoptat Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23.04.2010. Legea respectivă definește noțiunea de *informație despre viața privată și de familie* drept orice informație, inclusiv imagine, privind viața familială, viața la domiciliu, corespondența și conținutul ei, sănătatea și defectele fizice, orientarea și viața sexuală, precum și comportamentul persoanei, în condițiile în care persoana contează, în mod rezonabil, pe intimitate. În conformitate cu art. 10 al Legii vizate, se statuează dreptul oricărei persoane la respectul vieții private și de familie, subliniindu-se faptul că dreptul respectiv ”nu se extinde asupra informațiilor despre viața privată și de familie răspândite cu acordul expres sau tacit al persoanei sau obținute în locurile publice când persoana nu poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate”. Art. 10 alin. (4) al aceleiași legi menționează dreptul persoanei de a solicita exprimarea scuzelor și compensarea prejudiciului moral și material în cazul răspândirii informației despre viața privată și de familie cu încălcarea prevederilor legii vizate.²²⁴

De o importanță deosebită pentru asigurarea dreptului la viața intimă, familială și privată sunt și prevederile art.11 al Legea cu privire la libertatea de exprimare nr. 64 din 23.04.2010, care reglementează ”dreptul persoanelor publice și al persoanelor fizice care exercită funcții publice la respectul vieții private”.

Totodată, în conformitate cu art.5 alin. (2) lit. f) al Legii nr. 1402 din 16.12.1997 privind asistența psihiatrică, în cazul acordării de asistență psihiatrică, persoana suferindă de tulburări psihice are dreptul să accepte în prealabil, în formă scrisă, în modul stabilit de lege, folosirea sa ca obiect al experimentelor medicale, al cercetărilor științifice sau al procesului didactic, fotografierea, filmarea video, imprimarea sa și să renunțe oricând la aceste acțiuni.

²²⁴ Legea nr.64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 117-118 art. 355.

La fel subliniem că, în conformitate cu art.38 al Legii nr. 1402 din 16.12.1997 privind asistența psihiatrică, sunt stabilite obligațiile administrației staționarului de psihiatrie și ale personalului medical să înștiințeze, în 24 de ore de la spitalizarea pacientului fără liberul lui consimțământ, rudele, reprezentantul legal al acestuia sau o altă persoană indicată de el, precum și să informeze rudele pacientului, reprezentantul lui legal sau o altă persoană indicată de acesta despre schimbarea sănătății lui și despre evenimentele extraordinare legate de el.

Conform art.10 al Legii nr. 1549 din 19.12.2002 cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat, sunt stabilite categoriile de persoane care sunt supuse înregistrării dactiloscopice obligatorii.

În vederea limitării răspândirii ”informațiilor care devin cunoscute funcționarilor, organelor de stare civilă în legătură cu înregistrarea actelor de stare civilă”, art.18 din Legea nr.100 din 26.04.2001 privind actele de stare civilă stabilește că informațiile care devin cunoscute funcționarilor organelor de stare civilă în legătură cu înregistrarea actelor de stare civilă fac parte din categoria informației confidențiale și accesul la ele este limitat, iar informațiile referitoare la înregistrarea actelor de stare civilă, copii sau extrase de pe acestea se prezintă la solicitarea instanțelor judecătorești, a procuraturii, a organelor de urmărire penală, a autorităților tutelare, precum și la cererea altor organe de stare civilă.

În vederea garantării dreptului la viața intimă, privată și familială, Legea nr.320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului stipulează că poliția nu poate oferi sau face publice informații ce sunt atribuite la secretul de stat sau comercial, cu excepția cazurilor prevăzute de lege, de asemenea fiind interzisă dezvăluirea informațiilor ce ar prejudicia onoarea, demnitatea sau siguranța unei persoane, interesele legitime ale persoanelor fizice și juridice, ar împiedica prevenirea, investigarea unor infracțiuni sau contravenții sau ar favoriza comiterea acestora.

Una dintre cele mai importante prevederi legale menite să asigure protecția dreptului la viața intimă și privată este inserată în art.7 alin (1) al Legii nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității, conform căruia: “Se interzice orice deosebire, excludere, restricție sau preferință pe baza criteriilor stabilite de prezenta lege, care au drept efect limitarea sau subminarea egalității de șanse sau tratament la angajare sau concediere, în activitatea nemijlocită și în formarea profesională. Interzicerea discriminării pe bază de orientare sexuală se va aplica în domeniul angajării în muncă și al ocupării forței de muncă.”

Rezoluția Adunării Parlamentare a Consiliului Europei nr. 1465 din 16.09.2005 despre funcționarea instituțiilor democratice în Republica Moldova recomandă asigurarea deplină a respectării drepturilor fundamentale ale minorităților sexuale.

Sistemul internațional a întreprins pași decisivi spre egalitatea dintre sexe și protecția împotriva violenței în societate, în comunitate și în familie. În plus, mecanismele-cheie pentru drepturile omului ale Organizației Națiunilor Unite au afirmat obligația statelor de a asigura protecția eficientă a tuturor persoanelor împotriva discriminării bazate pe orientarea sexuală sau identitatea de gen.

Raportul Centrului de Informații „*Gender Doc. M*” asupra cazurilor de discriminare vizavi de comunitatea homosexualilor în Republica Moldova pentru anul 2010 confirmă existența cazurilor de incitare la violențe, amenințări și incitare la ură în raport cu reprezentanții minorităților sexuale, crearea grupului „Stop gay!” în cadrul unei rețele de socializare care lansa mesaje cu conținut agresiv, violent, intolerant și incitare la ură; comportamentul neadecvat și homofob al unor angajați ai punctului de control din cadrul Aeroportului Chișinău, manifestat vizavi de doi reprezentanți ai minorităților sexual; inacțiunile unor angajați ai poliției asupra cazurilor de intimidare, amenințare și insultare admise în raport cu unii reprezentanți ai minorităților sexuale.²²⁵

Cu toate că în Republica Moldova se înregistrează progrese semnificative în ceea ce ține de respectarea drepturilor fundamentale ale omului, totuși, cu regret, constatăm că minoritățile sunt stingherite în realizarea drepturilor la exprimarea identității acestora, din cauza șabloanelor și prejudecăților create istoric pe meleagurile noastre.

Deși în Moldova au avut loc schimbări democratice în ceea ce privește asigurarea drepturilor minorităților sexuale, realitatea ne convinge că la acest capitol comportamentul autorităților și al societății nu reflect standardele internaționale.²²⁶

În Raportul Oficiului Avocatului Poporului (Ombudsman) al Republicii Moldova privind situația drepturilor omului în Republica Moldova în cadrul celui de-al 3-lea Ciclu de Evaluare Periodică Universală a ONU, se menționează că drepturile minorităților sexuale (LGBT) sunt printre cele mai puțin respectate - 19.4%, precum și faptul că homosexualii se confruntă cel mai adesea cu situații de agresiune, în timp ce societatea este mai tolerantă față de lesbiene.²²⁷

²²⁵ *Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2010*, Chișinău, 2010. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2010_0.pdf

²²⁶ Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2009, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, Chișinău 2009. [acces 14.01.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_2009_redactat_0.pdf

²²⁷ Raportul Oficiului Avocatului Poporului (Ombudsman) al Republicii Moldova privind situația drepturilor omului în Republica Moldova în cadrul celui de-al 3-lea Ciclu de Evaluare Periodică Universală a ONU, Chișinău, 2021. Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/10/raportUPR2021.pdf>.

Centrul pentru Drepturile Omului din Republica Moldova în unul dintre rapoartele anuale privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova, constată faptul că în Republica Moldova au fost înregistrate manifestări de homofobie. Unii lideri politici ai confesiunilor religioase, oficiali, persoane publice, reprezentanți ai societății au lansat declarații instigatoare la ură homofobă. În lipsa unei protecții juridice adecvate și a unor mecanisme care să asigure respectarea deplinei egalități, estimarea realistă a fenomenului discriminării este extrem de dificilă. Aceasta întâmplă deoarece victimele evită să depună plângeri, dar și pentru că numai o parte dintre acestea devin acuzații și ajung să declanșeze mecanismul judiciar.²²⁸

Un pas important în interzicerea discriminării pe bază de orientare sexuală a fost adoptarea Legii nr. 121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității. Conform art. 7 alin. (1) al Legii vizate, „Interzicerea discriminării pe bază de orientare sexuală se va aplica în domeniul angajării în muncă și al ocupării forței de muncă”.

În conformitate cu prevederilor art. 1 al Protocolului pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale:

”1. Exercițarea oricărui drept prevăzut de lege trebuie să fie asigurată fără nicio discriminare bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau social, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau oricare altă situație.

2. Nimeni nu va fi discriminat de o autoritate publică pe baza oricăruia dintre motivele menționate la paragraful 1.”

Odată ce discriminarea unor categorii de cetățeni aduce atingere imaginii Republicii Moldova, considerăm necesare: ratificarea de către Republica Moldova a Protocolului nr. 12 la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; implementarea la nivel statal a unor proiecte menite să perfecționeze cunoștințele și abilitățile funcționarilor publici în domeniul prevenirii și combaterii discriminării minorităților sexuale, adoptarea legislației conform standardelor internaționale de nediscriminare pe motiv de identitate de gen, care ar oferi protecția necesară minorităților sexuale împotriva crimelor și incidentelor de transfobie.

²²⁸ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2011, publicat de Centrul pentru Drepturile Omului în Republica Moldova. Chișinău, 2012. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2011anexe_0.pdf

De asemenea, dreptul la viața intimă, familială și privată este garantat de numeroase acte legislative precum:

- ”Codul de procedură civilă al Republicii Moldova”;
- ”Legea privind activitatea particulară de detectiv și de pază”;
- ”Legea nr. 151 din 30.07.2015 cu privire la Agentul guvernamental”;
- ”Legea nr. 241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane”;
- ”Legea nr. 263 din 27.10.2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului”;
- ”Legea nr. 45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie”;
- ”Legea nr. 1069 din 22.06.2000 cu privire la informatică”;
- ”Legea nr. 467 din 21.11.2003 cu privire la informatizarea și la resursele informaționale de stat”;
- ”Legea nr. 59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații”.

Totodată, în timp ce persoanele juridice, inclusiv companiile, nu au dreptul la protecția datelor cu caracter personal, Curtea Europeană a Drepturilor Omului (CEDO) recunoaște dreptul lor la viața privată.²²⁹

La 29 iulie 2016, Consiliul Superior al Magistraturii a adoptat Regulamentul cu privire la publicarea hotărârilor judecătorești, care conținea prevederi privind depersonalizarea hotărârilor. După o analiză a hotărârilor judecătorești, s-a constatat că în judecătoriile din numeroase raioane nu sunt publicate datele cu referire la numele și prenumele judecătorului și cele ale procurorului, deși aceștia exercită funcții publice.

După adoptarea acestuia, portalul instanțelor de judecată a afișat o nouă interfață în care hotărârile nu mai puteau fi căutate după numele și prenumele persoanelor, ci doar după numărul și tipul dosarului. La 03.02.2016, pe pagina Ministerului Justiției al Republicii Moldova, a fost publicat un comunicat de presă, prin care s-a specificat că, în ultima perioadă, tot mai mulți cetățeni ar fi adresat obiecții privind încălcarea drepturilor legate prin publicarea numelor acestora pe portalul instanțelor de judecată, fără a face trimitere însă la un număr concret de plângeri sau tendințe.

Prevederile Regulamentului vizat, ce se referă la depersonalizarea hotărârilor, a fost criticat de Avocatul Poporului, în a cărui opinie depersonalizarea excesivă a numelor și

²²⁹ ZGHIBARȚA, Patricia. Viața privată și libertatea de exprimare în Republica Moldova: un dezechilibru periculos pentru jurnaliști. [acces 12.03.2022] Disponibil: https://freedomhouse.org/sites/default/files/202011/Privacy_and_Freedom_of_Expression_ROM.pdf

datelor reduce eficiența acestui mecanism, deoarece inițial publicarea hotărârilor judecătorești a fost concepută ca un mijloc de asigurare a transparenței activității instanțelor judecătorești. Astfel, în Raportul privind respectarea Drepturilor și Libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016, a fost exemplificat faptul că în baza de date HUDOC, Curtea Europeană a Drepturilor Omului publică, toate deciziile și hotărârile cu includerea numelui integral al reclamantilor sau al altor persoane la care se face referire în acestea, inclusiv numele judecătorilor, al procurorilor sau al altor subiecți care se fac responsabili de condamnarea statului la CtEDO în legătură cu comiterea unor violări specifice. Acest fapt este realizat în toate tipurile de cauze examinate de CtEDO, inclusiv în cauzele penale. În calitate de excepție, în cazuri specifice, Curtea Europeană a Drepturilor Omului poate să nu publice numele reclamantilor. Astfel, în conformitate cu prevederile articolului nr. 47/1 din Regulamentul Curții Europene a Drepturilor Omului, reclamantul care nu dorește dezvăluirea identității sale trebuie să precizeze aceasta și să prezinte o expunere a motivelor care justifică derogarea. Prin urmare, Avocatul Poporului a recomandat asigurarea transparenței activității instanțelor judecătorești în mod proporțional cu respectarea dreptului la viața intimă, familială și privată.

Ca rezultat, prin Hotărârea nr. 658/30 din 10 octombrie 2017 Consiliul Superior al Magistraturii a aprobat Regulamentul privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a Curții Supreme de Justiție.

Conform pct. 20 al Regulamentului în cauză, „În hotărârile judecătorești publicate pe portalul național al instanțelor de judecată sau pe pagina web a Curții Supreme de Justiție, numele părților la proces nu va fi nominalizat în niciun caz, cu excepția situațiilor prevăzute de punctul 18 al prezentului Regulament”. Pct. 18 al Regulamentului în cauză prevede modalitatea de publicare pe portalul național al instanțelor de judecată sau pe pagina web a Curții Supreme de Justiție a hotărârilor judecătorești pronunțate în cauzele examinate în camera de consiliu (ședință „închisă”) sau în ședință.

Totodată, pct. 20 al Regulamentului vizat prevede că vor fi ascunse întotdeauna următoarele categorii de date cu caracter personal: ”locul și data nașterii persoanelor, domiciliul și/sau reședința acestora, numărul de telefon, codul lor personal (IDNP), datele despre starea lor de sănătate (indiferent de maladia pe care o au), datele lor bancare, numărul de înmatriculare a automobilului, codul personal de asigurare medicală codul de asigurare socială, precum și alte date, în conformitate cu Legea nr. 133 din 8 iulie 2011 privind protecția datelor cu caracter personal.”

La fel, pct. 21 al Regulamentului prevede că „nu vor fi nominalizate/ascunse în niciun caz informațiile despre instanță sau completul de judecată, grefier, procuror, agentul constatatator, mediator, executorul judecătoresc, notar și avocat. Nu va fi ascunsă în niciun caz denumirea persoanelor juridice”.

Totodată, conform pct. 23 al Regulamentului, ”datele cu caracter personal existente în hotărârile judecătorești, publicate pe portalul național al instanțelor de judecată sau pe pagina web a Curții Supreme de Justiție, înainte de intrarea în vigoare a Regulamentului în cauză, cu excepția numelui părților, vor fi ascunse la cererea subiectului de date cu caracter personal.”

Considerăm că, în Republica Moldova, practica depersonalizării hotărârilor judecătorești pleacă de la o extremă (depersonalizarea hotărârilor conform Regulamentului Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea nr. 432/19 din 21.06.2016) și, ajungând într-o altă extremă - anonimizarea și ascunderea numelui doar în cauzele examinate în camera de consiliu (ședință „închisă”) sau în ședință secretă, cu respectarea prevederilor pct. 18 al Regulamentului Consiliului Superior al Magistraturii, aprobat prin Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 658/30 din 10.10.2017.

Practic, în condițiile create de noul Regulament privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a Curții Supreme de Justiție, reclamantii care nu doresc dezvăluirea identității în cauzele, care nu vor fi judecate în ședință închisă sau în ședință secretă, sunt practic lipsiți de dreptul de a nu-și afișa identitatea. Având în vedere cele expuse supra, ar fi bine venită includerea în Regulamentul vizat a unui punct nou care ar prevedea dreptul reclamantului care nu dorește dezvăluirea identității sale de a preciza aceasta cu expunerea motivelor care justifică derogare și, prin urmare, dreptul instanței de a autoriza anonimatul în cazuri excepționale și temeinic justificate, după cum este prevăzut de pct. 3 al art. 471 al Regulamentului Curții Europene a Drepturilor Omului.

Necesitatea de a dezvolta protecția împotriva imixtiunilor în viața privată se datorează și dezvoltării tehnologice din ultimii 50 de ani. Faptul că o persoană poate fi urmărită atât de stat, cât și de persoane private datorită utilizării telefonului mobil, a GPS-ului, a internetului sau a cardului bancar, prin alte sisteme ieftine, ușor de folosit și accesibile pentru majoritatea populației, poate cauza ingerințe serioase în viața privată a oamenilor. Este incontestabil faptul că interceptările și înregistrările audio sau video reprezintă mijloace deosebit de importante de combatere și prevenire a infracțiunilor, luând în considerare nivelul avansat al tehnologiilor actuale. Deși statul se bucură de o competență discreționară în ceea ce privește modalitățile de

funcționare a acestui sistem de supraveghere, puterile sale în domeniu nu trebuie să fie nelimitate, urmând să existe garanții adecvate și suficiente contra abuzului.

Legislația națională nu oferă un mecanism de control asupra procedurii de interceptare a convorbirilor telefonice și nu conține garanții suficiente împotriva eventualului abuz din partea autorităților în sensul articolului 8 din Convenția pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

Conform Raportului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2010 al Centrului pentru Drepturile Omului din Republica Moldova, numărul autorizațiilor judecătorilor de instrucție pentru interceptarea comunicărilor este anual în creștere. Cu regret, este regretabilă constatarea că autoritățile nu au depus efortul necesar pentru a soluționa problema respectării dreptului la viață privată.²³⁰

Conform Raportului privind activitatea Procuraturii în anul 2016, publicat pe site-ul Procuraturii Generale, se semnalează faptul că interceptarea și înregistrarea comunicărilor și imaginilor constituie cea mai frecventă măsură specială autorizată de judecător și efectuată în cadrul urmăririi penale. Astfel pe parcursul anului 2016, aceasta a atins numărul de 2898 de autorizări.²³¹

Totodată, potrivit Raportului vizat, în activitatea ofițerilor de urmărire penală, de investigații și procurori la efectuarea măsurilor speciale de investigații sunt admise erori, una dintre care este argumentarea insuficientă a temeiniciei și necesității efectuării măsurilor speciale de investigații. Iar cauzele și condițiile care favorizează încălcările menționate denota profesionalismul insuficient al ofițerilor de investigație, fluctuația cadrelor, precum și nivelul redus al disciplinei executorii.²³²

În acest context semnalăm faptul că numărul autorizărilor și efectuării în cadrul urmăririi penale a interceptărilor și înregistrării comunicărilor și imaginilor este anual în creștere.

Astfel, potrivit Raportului privind activitatea Procuraturii în anul 2017, numărul autorizărilor respective a atins cifra de 3142²³³, pe când în anul 2018 numărul acestora a ajuns până la 3928, conform Raportului cu privire la activitatea Procuraturii în anul 2018.²³⁴

²³⁰ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2010, Chișinău, 2010. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2010_0.pdf

²³¹ Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2016, Chișinău 2017. [acces 13.04.2019] Disponibil: <http://procuratura.md/file/2Raportul%20Procurorului%20General%202016%2005.06.17.pdf>

²³² *Ibidem*.

²³³ Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2017, Chișinău 2018. [cit 13.04.2019] Disponibil: http://www.procuratura.md/file/2018-03_12_Raportul%20Procurorului%20General%202017.pdf

²³⁴ Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2018, Chișinău 2019. [acces 28.12.2019] Disponibil: http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf

De la bun început urmează să indicăm faptul că informația despre abonat, informația privind apelurile de intrare-ieșire și însuși conținutul convorbirilor telefonice reprezintă date cu caracter personal care cad sub incidența noțiunilor de „viața privată” și „corespondență” în sensul art. 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale.²³⁵

Conform unei publicații a Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, acesta critică prevederile Instrucțiunii privind modul de organizare și de desfășurare a măsurilor operative de investigații în rețelele de comunicație electronice, aprobată prin ordinul comun al Serviciului de Informații și Securitate al Ministerului Afacerilor Interne și al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr. 44, 249, 91 din 14 iulie 2008, care reglementează interacțiunea deținătorilor de date cu caracter personal (furnizori) cu destinatarii (organele de drept).

Furnizorii de servicii de comunicații electronice trebuie să ia măsuri tehnice și organizatorice necesare pentru a asigura securitatea serviciilor sale, măsuri care ar trebui să garanteze atât accesibilitatea datelor cu caracter personal doar pentru personalul autorizat și doar în scopuri autorizate de lege, cât și protecția datelor cu caracter personal stocate sau transmise, precum și protecția rețelei și a serviciilor.²³⁶

Centrul pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal critică vehement prevederile pct. 14 al Instrucțiunii vizate, conform căreia Ordonanța motivată privind desfășurarea interceptării convorbirilor, demersul procurorului, încheierea judecătorului de instrucție, precum și materialele care au servit drept temei pentru luarea hotărârii privind interceptarea convorbirilor, nu se prezintă furnizorilor și se păstrează, respectiv, la organul împuternicit să exercite activitatea operativă de investigații sau la organul de urmărire penală, la procurorul abilitat și la judecătorul de instrucție. Conform opiniei Centrului, pct. 14 înlătură furnizorul serviciilor de comunicații electronice din procesul controlului prelucrării datelor cu caracter personal ale propriilor abonați.²³⁷ La fel, Centrul critică și obligațiunea furnizorilor (specificată în pct. 8, subpct.10 al Instrucțiunii) de a prezenta Serviciului de Informații și Securitate lunar, iar la solicitare, în interes operativ, și mai des actualizările bazelor de date ale abonaților, în format electronic, precum și alte informații necesare pentru desfășurarea măsurilor operative de investigații în rețelele de comunicații electronice. Centrul consideră că luând în considerare această prevedere, prezentarea datelor cu caracter personal nominalizate, precum și a altor

²³⁵ *Aspecte problematice privind protecția datelor cu caracter personal în cadrul interceptărilor convorbirilor telefonice și a altor convorbiri, inclusiv culegerii informației de la instituțiile de comunicații electronice în cadrul procedurilor penale.* [online] [acces 14.02.2019] <http://www.datepersonale.md/md/publicati/2559/1/4006/>

²³⁶ *Ibidem.*

²³⁷ *Ibidem.*

informații necesare, care nu sunt concretizate, se face lunar în mod automat, în lipsa documentelor justificative care ar individualiza scopul prelucrării acestor categorii de date în raport cu calitatea procesuală a subiectului vizat ori a activității desfășurate de o persoană concretă și care s-ar referi la: securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea actelor penale, protejarea sănătății sau a moralului ori protejarea drepturilor și libertăților altora. Prevederea în cauză este calificată a fi una difuză, neindicând cu suficientă claritate întinderea puterii discreționare și modul în care poate fi exercitată pentru urmărirea scopului legitim.²³⁸

Pornind de la faptul că interceptarea convorbirilor telefonice constituie o ingerință foarte gravă în drepturile unei persoane, autorizarea acesteia trebuie să fie fondate doar pe motive foarte serioase, bazate pe o bănuială rezonabilă că persoana este implicată într-o activitate criminală gravă. Astfel, judecătorii de instrucție trebuie să justifice, în mod obligatoriu, autorizarea măsurilor de supraveghere secretă.²³⁹ Totodată, autoritatea care eliberează autorizările pentru interceptarea convorbirilor telefonice trebuie să fie independentă și în privința activității acesteia trebuie să existe fie un control judiciar, fie un control din partea unei autorități independente.²⁴⁰

În același timp, este necesar de a fi reexaminată Instrucțiunea privind modul de organizare și de desfășurare a măsurilor operative de investigații în rețelele de comunicații electronice, aprobată prin Ordinul Comun al Serviciului de Informații și Securitate al Ministerului Afacerilor Interne și al Centrului pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției nr. 44, 249, 91 din 14 iulie 2008, și analiza conținutului acestui act normativ pentru evaluarea compatibilității cu Constituția Republicii Moldova, actele legislative și alte acte normative întru a căror executare a fost emis, precum și cu reglementările legislației comunitare.

În conformitate cu studiul pentru consolidarea protecției drepturilor fundamentale ale omului, în special dreptul la viața privată, realizat de către Centrul de Investigații Sociale și Marketing "CBC-AXA", în perioada 3-16 septembrie 2017, 71% din totalul de respondenți consideră foarte importantă asigurarea dreptului la viața privată, iar 39% au răspuns că acest drept le este încălcat. Sondajul mai denotă faptul că 75% dintre respondenți sunt de părerea că

²³⁸ *Aspecte problematice privind protecția datelor cu caracter personal în cadrul interceptărilor convorbirilor telefonice și a altor convorbiri, inclusiv culegerii informației de la instituțiile de comunicații electronice în cadrul procedurilor penale.* [online] [acces 14.02.2019] <http://www.datepersonale.md/md/publicati/2559/1/4006/>

²³⁹ POALELUNGI, Mihai, GRIMALSCHI, Lilia, SPLAVNIC, Stas. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra Hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova, Concluzii și recomandări.* Chișinău: 2017, p. 194. ISBN: 978-9975-53-828-2.

²⁴⁰ *Ibidem.*

este importantă asigurarea unei confidențialități detaliate despre procesul de judecată în care au fost implicați.²⁴¹

În acest context, în conformitate cu studiul ”Percepții asupra drepturilor omului în Republica Moldova”, realizat de Compania iData pentru Oficiul Avocatului Poporului și prezentat pe 10.12.2018, șapte din zece locuitori ai Republicii Moldova cred că drepturile lor sunt încălcate în mod sistematic. Totodată, studiul respectiv prevede că dreptul la viața privată este unul dintre cele mai respectate drepturi în Republica Moldova, iar 57,7% de respondenți opinează că drepturile copiilor sunt printre cele mai respectate, într-o măsură mare sau foarte mare.²⁴²

3.3. Dreptul la viața intimă, familială și privată în Jurisprudența CtEDO

Elaborarea unei Convenții europene a drepturilor omului (denumită în continuare Convenție) a corespuns, unei alegeri de principiu, înainte de a face obiectul unor compromisuri. Ideea unei protecții regionale (europene) a drepturilor omului s-a găsit într-adevăr, în ultima instanță, la intersecția a două mari curente de opinie care au marcat epoca de după război: militantismul pentru drepturile omului și ideea europeană.²⁴³

În comparație cu alte ramuri ale dreptului internațional precum dreptul diplomatic și cel consular, care cunosc o dezvoltare istorică seculară, drepturile omului reprezintă o ramură ale cărei prime reglementări pe plan intern au apărut abia la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

Până la cel de-al Doilea Război Mondial însă nu se poate vorbi despre o instituție distinctă a dreptului internațional public și anume protecția internațională a drepturilor omului, deoarece normele juridice internaționale în materia drepturilor omului sunt extrem de puține și au un caracter sectorial.²⁴⁴ Violările grave, masive și sistematice ale drepturilor omului, comise de unele state la nivel național, înainte și în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, au determinat o poziție comună a statelor în cadrul societății internaționale, în sensul că protecția

²⁴¹ Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA”, *Cetățenii Republicii Moldova vor să le fie respectat dreptul la viața privată*. [online] [acces 18.10.2018] Disponibil: <http://politik.md/articles/infografic/cetatenii-republicii-moldova-vor-sa-le-fie-respectat-dreptul-la-viata-privata/41597/>

²⁴² *Percepția populației privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova nu s-a schimbat esențial în ultimii doi ani*. [online] [acces 15.03.2019] Disponibil: <http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/presscenter/pressreleases/2018/percep-ia-populaiei-privind-respectarea-drepturilor-omului-in-re.html>

²⁴³ POPESCU, Corneliu-Liviu. *Protecția internațională a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2000, p. 9. ISBN: 978-655-058-3.

²⁴⁴ CORLĂȚEAN, Titus. *Protecția europeană și internațională a Drepturilor Omului*. București: Universul Juridic, 2015, p. 97. ISBN: 978-606-673-676-3.

drepturilor omului nu mai poate fi lăsată exclusiv în competența cu caracter discreționar a statelor, ci se impune și o cooperare internațională în materie.²⁴⁵

Concomitent cu primele acte de reglementare internațională a drepturilor omului, au fost adoptate acte cu caracter regional care nu transcriu pur și simplu prevederile actelor internaționale, dar le adaptează în conformitate cu specificul și cu obiceiurile regionale, le dezvoltă și le completează subsidiar. În anul 1950, Consiliul Europei a adoptat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, cu o aplicabilitate regională.

Judecătorii din statele membre ale Consiliului Europei cunosc faptul că aplicarea Convenției în legislația națională înseamnă că ei, în calitate de judecători, vor fi sesizați de persoane particulare care vor invoca drepturile garantate de articolele Convenției. În prezent, în această situație judecătorii sunt preocupați de două chestiuni importante.²⁴⁶ Prima: Care legislație trebuie aplicată ca Lege Supremă în cazul în care dreptul vizat este în contradicție cu prevederile legislației naționale și cele ale Convenției? Răspunsul la această întrebare este clar. În general, drepturile garantate de Convenție sunt superioare legislației naționale. Respectiv, dacă prevederile legislației naționale și cele ale Convenției sunt în contradicție, trebuie aplicate prevederile Convenției. În unele state, drepturile consacrate în Convenție, conform legislației naționale, au o poziție inferioară drepturilor stabilite în Constituție. Prin urmare, orice conflict între prevederile Constituției și cele ale Convenției Europene trebuie soluționat în favoarea Constituției.²⁴⁷

Cea de-a doua chestiune: Cum trebuie aplicate articolele Convenției, precum și drepturile garantate de aceste articole dat fiind caracterul sumar și laconic al acestor prevederi? Răspunsul este următorul: judecătorii trebuie să examineze plângerea prezentată, aplicând principiile jurisprudenței Curții Europene pentru Drepturile Omului, iar, în lipsa unor principii relevante, principiile fostei Comisii Europene și a fostei Curți pentru Drepturile Omului (în noiembrie 1998, acestea au fost dizolvate odată cu intrarea în vigoare a Protocolului nr.11 din Convenție).²⁴⁸

Prin urmare, deosebit de utilă este parctica CtEDO pentru stabilirea faptului dacă speța concretă cade sub incidența protecției vieții private reglementate de Convenție.

²⁴⁵ CORLĂȚEAN, Titus. *Protecția europeană și internațională a Drepturilor Omului*. București: Universul juridic, 2015, p. 97. ISBN: 978-606-673-676-3.

²⁴⁶ KILKELLY Ursula. *Dreptul la respectarea vieții private și de familie, Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*. Chișinău: Consiliul Europei, 2003, p. 5.

²⁴⁷ *Ibidem*.

²⁴⁸ *Ibidem*.

Adesea, dreptul la viața privată este în contradicție cu alte drepturi și interese legitime, moment în care se pune problema stabilirii limitelor acestuia. Evident, nu există limite clare dincolo de care o încălcare trebuie să fie considerată ca fiind permisă.

Atunci când o instanță de judecată constată o încălcare a dreptului la viața privată, ea trebuie să facă o analiză asupra circumstanțelor concrete în care s-a produs pentru a putea stabili dacă o asemenea ingerință este permisă sau, dimpotrivă, trebuie să fie înlăturată imediat. În acest sens, pentru evaluarea respectivei ingerințe, Curtea Europeană a Drepturilor Omului execută așa-zisul „test al legalității”, prin aplicarea cumulativă a următoarelor criterii:

- ”Ingerința să fie prevăzută de lege”; Atingerea dreptului la viața privată trebuie să aibă o bază legală, care să fie cunoscută și accesibilă tuturor, să fie previzibilă pentru a permite individului să-și regleze conduita în funcție de prescripțiile ei;
- ”Să urmărească un scop legitim”; Potrivit Convenției, scopul legitim poate fi reprezentat de: securitatea națională, securitatea publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii publice și prevenirea săvârșirii unor fapte penale, protecția sănătății și a moralei publice, protecția drepturilor aparținând altor persoane;
- ”Să apară ca necesară într-o societate democratică, adică răspunde unei necesități sociale imperioase”;
- ”Să fie proporțională cu scopul urmărit”.

Prin urmare, pentru a determina faptul dacă o ingerință concretă în viața privată se încadrează în protecția juridică oferită de convenție urmează a fi aplicat algoritmul sus-menționat concomitent cu toate circumstanțele cazului concret.

Întrucât art.8 al Convenției cuprinde garanția respectării unor aspecte ale vieții private, vom examina practica Curții Europene pentru Drepturile Omului, catalogată în mai multe grupe, ținând cont de aspectul particular al vieții private, vizat în fiecare caz în parte.

1) *Accesul la date și la informații*

1.1. Cazul *Leander contra Regatului Suediei*²⁴⁹ - folosirea de informații consemnate într-un registru secret al poliției pentru a evalua aptitudinile unui candidat la un post important pentru securitatea națională. Reclamantul, dl Torsten Leander, născut în 1951, era cetățean suedez și exercita profesia de tâmplar.²⁵⁰

În august 1979, Muzeul naval de la Karlskrona din sudul Suediei intenționa să-l angajeze pe domnul Torsten Leander în calitate de dulgher. O parte dintre clădirile muzeului fiind situate

²⁴⁹ *Leander contra Regatului Suediei*, nr. 9248/81, 26 martie 1987. [online] [acces 14.01.2018] Disponibil: <file:///C:/Users/IULIAB~1/AppData/Local/Temp/001-94309.pdf>

²⁵⁰ *Ibidem*.

într-o bază navală alăturată, numirea pe post trebuia să fie precedată de o anchetă de securitate („un control personal”), care presupunea consultarea unor informații consemnate într-un registru secret, ținut de siguranță.²⁵¹ Nominalizarea a fost respinsă fără ca cel interesat să fi putut lua cunoștință de informațiile din registru, comunicate Marinei, și să formuleze observații.²⁵² Domnul Leander în plângerea sa către CtEDO a pretins încălcarea articolului 8 al Convenției.

Amestecul era justificat? Sistemul suedez de control al personalului, urmărind clar un scop legitim – protecția securității naționale, se punea problema, mai ales, de a ști dacă amestecul era prevăzut prin lege și necesar într-o societate democratică. Curtea în unanimitate a hotărât că nu a existat o violare a art. 8.²⁵³

1.2. Într-un număr mare de state-părți la Convenție, locuitorii trebuie să prezinte documentele de identitate în cadrul contactului cu autoritățile sau chiar în viața de zi cu zi. Acțiunile care au efect asupra acestor documente pot, în consecință, să ridice întrebări cu privire la dreptul la respectarea vieții private, garantat de articolul 8. Astfel, Curtea a dezvăluit o încălcare a acestei dispoziții în cauza *B. c. Franței* (1992) (în parte pe motivul că statul a refuzat să modifice Registrul stării civile pentru a ține cont de schimbarea sexului unui transsexual, atunci când la legislația și practica franceză cereau prezentarea unui extras din certificatul de naștere în majoritatea procedurilor administrative. Judecătorii de la Strasbourg au ajuns, de asemenea, la concluzia unei încălcări în cauza *Smirnova c. Federației Ruse* (2003), în care statul a refuzat să dea actele de identitate unei persoane care ieșea din închisoare ca urmare a unei detenții preventive. Curtea a constatat că, în viața lor de zi cu zi, cetățenii ruși trebuie să-și dovedească identitatea neobișnuit de des, chiar și atunci când îndeplinesc astfel de sarcini banale, cum ar fi schimbul de monede sau cumpărarea biletelor la tren. Pașaportul intern este, de asemenea, necesar pentru necesități mai importante, de exemplu, aplicarea la un loc de muncă sau pentru primirea îngrijirilor medicale. Prin urmare, privarea pașaportului a reprezentat o ingerință continuă în viața privată a reclamantei (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Christine Goodwin împotriva Regatului Unit* [GC], nr. 28957/95, § 77, CtEDO 2002-VI).²⁵⁴ Curtea a dezvăluit, de asemenea, că faptul de a nu dispune de acte de identitate constituie în sine o

²⁵¹ VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001, p. 168. ISBN: 9735883759.

²⁵² *Leander c. Suediei*, nr. 9248/81, 26 March 1987. [online] [acces 03.02.2019] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/LEANDER-c.-SUEDIEI-Folosire-de-informatii-consemnate-intr-un-registru-secret-al-politiei-pentru-a-evalua-aptitudinile-unui-candidat-la-un-post-important-pentru-securitatea-nationala.html>

²⁵³ VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001, p. 168. ISBN: 9735883759.

²⁵⁴ *Smirnova c. Federației Ruse*, nr. 46133/99 și nr. 48183/99, 24 July 2003. [online] [acces 12.11.2017] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22%3A%22001-61262%22%7D>

infracțiune administrativă în Rusia și că reclamanta a fost de fapt condamnată să plătească o amendă pe motivul incapacității de a prezenta actele sale.

1.3. Cazul *Gaskin contra Regatului Unit*, refuzul de a da acces deplin la dosarul său unei persoane luate în îngrijire în timpul copilăriei de către serviciile sociale.

În speță dl Graham Gaskin, cetățean ai Marii Britanii, a stat la diferiți părinți adoptivi de la decesul mamei sale și până la atingerea majoratului, fiind înjosit și maltrat pe parcursul acestei perioade.

În dorința sa de a afla informația despre persoanelor la care acesta a stat, pentru a acționa statul în judecată pentru toate suferințele suportate în perioada respectivă, dl Graham Gaskin a adresat mai multe cereri cu solicitarea de a depune dosarul său personal la instituțiile statate de resort, dar, cu regret, a fost respins.

Dl Gaskin protesta împotriva interzicerii de a i se da acces liber la respectivele informații. Din punctul de vedere al Curții, persoanele care se găsesc în situația petiționarului au interes primordial protejat prin convenție, să primească informațiile de care au nevoie, pentru a cunoaște și înțelege copilăria lor și anii de formare. Un sistem care subordonează accesul la dosare acceptului informațiilor, cum este în Regatul Unit, poate fi, în principiu, considerat ca fiind compatibil cu art.8. Curtea a hotărât cu 11 voturi „pentru” și 6 „împotriva” că, în speță, art.8 a fost încălcat.²⁵⁵

1.4. În cazul în care este refuzată o cale de atac împotriva presei în scopul protecției vieții private, reclamantul poate prezenta cazul la CtEDO, plângându-se de faptul că statul și-a încălcat obligația pozitivă de a-i proteja viața privată. Cazul ilustru în acest domeniu este speța *Von Hannover v. Germania* (Cererea nr.59320/00, 24 iunie 2004).²⁵⁶ Reclamanta, care este fiica cea mare a prințului Rainier al III-lea din Monaco, s-a născut în 1957. Reședința sa oficială se află în Monaco, dar cea mai mare parte a timpului aceasta locuiește în Paris²⁵⁷. Ea nu a ocupat nicio poziție publică, dar a fost o celebritate distinsă care apărea regulat în reviste. Ea a menționat că eșecul instanțelor judecătorești germane de a împiedica revistele să publice fotografiile cu ea și familia ei în public a fost o încălcare a obligației pozitive potrivit articolului 8. CEDO a fost de acord cu aceasta. Curtea a acceptat că dreptul ei prevăzut de articolul 8 a trebuit să fie echilibrat cu dreptul presei la libertatea de exprimare. Curtea a confirmat menționând următoarele:

²⁵⁵ VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001, p. 169-171. ISBN: 9735883759.

²⁵⁶ MILLAR, Gavin Q.C. *Ghid privind libertatea de exprimare pentru judecători și jurnaliști din Republica Moldova*. Chișinău: Casa Editorială Poligrafică Bons Offices, 2010, p. 37. ISBN: 978-9975-80-312-0.

²⁵⁷ *Von Hannover v. Germania*, nr. 40660/08 și 60641/08, 7 februarie 2012. [online] [acces 17.02.2018] Disponibil: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Von-Hannover-impotriva-Germaniei-Nr-2.pdf>

„59. Deși libertatea de exprimare se extinde și la publicarea fotografiilor, acesta este un domeniu în care protecția drepturilor și reputației altora au o importanță deosebită. Cazul de față nu se referă la difuzarea „ideilor”, ci a imaginilor care conțin „informații” foarte personale sau chiar intime despre o persoană. Mai mult, fotografiile care apar în presa de scandal adesea reprezintă un climat de hărțuire continuă, care provoacă persoanei în cauză un sentiment foarte puternic de ingerință în viața ei privată sau chiar de persecuție.

76. Curtea consideră că factorul decisiv în echilibrarea protecției vieții private cu libertatea de exprimare ar trebui să se regăsească în contribuția pe care fotografiile și articolele publicate o are la dezbaterile de interes general. În cazul respectiv este clar că ele nu au avut nicio contribuție, din moment ce petiționarul nu exercita nicio funcție oficială, iar fotografiile și articolele au relatat exclusiv detaliat viața ei privată.”²⁵⁸

Drept rezultat, CtEDO a considerat ca insuficiente măsurile întreprinse de către sistemul judecătoresc din Germania pentru protejarea familiei prințesei Caroline pe parcursul anilor contra îngerințelor în viața sa privată.

În anul 2017, presa a mediatizat un caz ajuns la CtEDO. Conform informației publicate, CtEDO i-a dat dreptate unui cetățean român, care a fost concediat pe motiv că a utilizat rețelele de socializare în scopuri personale în timpul orelor de muncă și din sursele companiei angajatoare. Curtea a confirmat că art. 8 este aplicabil în speță și a concluzionat: comunicările de la locul de muncă pot fi acoperite de conceptele de viață privată și corespondență. Potrivit deciziei, angajatorul, prin instrucțiunile sale, nu poate reduce viața privată socială la locul de muncă la zero. Dreptul la respectul vieții private și a intimității corespondenței continuă să existe, chiar dacă poate fi restricționat în măsura necesității.²⁵⁹

2) Drepturile homosexualilor

În literatura de specialitate sunt apreciate ca minime eforturile CtEDO în apărarea drepturilor homosexualilor contra discriminării și dezaprobării acestora în societate, deși CtEDO a emis un șir de hotărâri privind respingerea actelor de criminalizare a adulților homosexuali. Numeroase probleme cu care se confruntă homosexualii rămân încă nesoluționate, cum ar fi, de exemplu dreptul acestora la o familie.

Curtea a examinat mai multe cereri ce susțineau încălcări de către stat ale drepturilor la viața privată din cauza criminalizării activităților homosexuale. În cauzele *Dudgeon c. Regatului*

²⁵⁸ MILLAR, Gavin Q.C. *Ghid privind libertatea de exprimare pentru judecători și jurnaliști din Republica Moldova*. Chișinău: Casa Editorială Poligrafică Bons Offices, 2010, p. 37. ISBN: 978-9975-80-312-0.

²⁵⁹ *CONCEDIAT pentru că a folosit rețelele de socializare la locul de muncă în scopuri personale! Cazul a ajuns la CEDO*. [online] [acces 25.12.2018] Disponibil: <https://bani.md/concediat-pentru-ca-a-folosit-retelele-de-socializare-la-locul-de-munca-in-scopuri-personale-cazul-a-ajuns-la-cedo---98089.html>

Unit (1981) și *Norris c. Irlandei* (1988) și *Modinos c. Ciprului* (1993), Curtea a declarat că interzicerea actelor homosexuale între adulți, care le consimt, constituie un amestec nejustificat în dreptul la respectarea vieții private în sensul articolului 8. Judecătorii de la Strasbourg au decis, de asemenea, încălcarea articolului 8, în care reclamantul a fost găsit vinovat de o infracțiune penală, pentru că a participat la distracții homosexuale înregistrate pe casete video, pe când riscul de a vedea aceste casete în domeniul public era extrem de mic (*A.D.T. c. Regatului Unit* (2001)). Pe de altă parte, Curtea nu a constatat o încălcare atunci când Guvernul a acuzat anumiți indivizi de practici sadomasochiste totuși consimțite (*Laslaz, Joggared și Brawn c. Regatului Unit* (1997)). Într-o serie de cauze care contestau revocarea din forțele armate britanice a mai multor persoane care și-au recunoscut deschis homosexualitatea și intruziunea în mod abuziv – în scopul anchetei – în viața privată a interesaților Curtea a decis iarăși o încălcare a articolului 8 (de exemplu, *Lustig-Prean și Beckett c. Regatului Unit* (2002)).²⁶⁰

În anul 2021, CtEDO a constatat violarea articolului 8 al Convenției în cauza *Fedotova și alții v. Rusia*, reclamanții fiind trei cupluri formate din persoane de același sex – care au anunțat departamentele locale ale Oficiului Stării Civile despre intenția lor de a se căsători. Notificările lor au fost respinse pe baza faptului că legislația națională relevantă prevedea: căsătoria este o „uniune maritală voluntară între un bărbat și o femeie”, excluzând, astfel, cuplurile formate din persoane de același sex. CtEDO a subliniat că Guvernul rus și-a depășit marja, pentru că nu a asigurat niciun cadru normativ apt să protejeze relațiile reclamanților în cadrul cuplurilor de același sex.²⁶¹

3) Drepturile transsexualilor

Problemele cu care se confruntă transsexualii în obținerea recunoașterii lor de sex și consecințele asupra cadrului de drepturi garantate de Convenție se află în zona evidențierii unei divergențe pregnante între Comisie și Curte. Pentru Curte, chestiunea ridică probleme legale, științifice, medicale și etice controversate și, în lipsa oricărui consens chiar în interiorul statelor contractante, Curtea le-a acordat o marjă de apreciere foarte largă. În timp ce Curtea a declarat că este conștientă de seriozitatea problemelor cu care se confruntă transsexualii și a declarat că poziția sa trebuie revizuită încontinuu. O singură cauză, *B. c. Franței*, a fost considerată ca evidențiind o violare în această privință.²⁶²

²⁶⁰ GOMIEN, Donna. *Ghid (vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006, p. 85. ISBN: 978-9975-78470-2

²⁶¹ Fedotova și alții v. Rusia. [online] [citat 03.02.2022] Disponibil: <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=184&id=2229&t=/Rezumat-CEDO/2021/Fedotova-i-altii-v-Rusia-Lipsa-posibilitatilor-de-recunoatere-formala-a-relatiilor-dintre-persoanele-de-acelai-sex-Incalcare>

²⁶² REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005, p. 592. ISBN:978-9975-79-395-7.

Cazul *Van Oosterwijck c. Belgiei* (Nerecunoașterea juridică a noii identități sexuale a unui transsexual operat)

La momentul depunerii cererii de către reclamantă, Danielle Van Oosterwijck activa deja din 1963 în cadrul Secretariatului Comisiei Europene a Uniunii Europene; în același timp, aceasta a studiat la Universitatea Liberă din Bruxelles și, în iunie 1979, a obținut o diplomă în drept (*license en droit*).²⁶³

De naționalitate belgiană, născută în 1948, Danielle Van Oosterwijck se supune, între 1969 și 1973, unei terapii chirurgicale și hormonale de conversiune sexuală: păstrând caracteristicile biologice ale sexului feminin, ea avea demult senzația profundă că aparține sexului masculin. Ea cere apoi rectificarea, în actele de stare civilă, a mențiunilor privind sexul său, dar în van.²⁶⁴

Conform sesizării adresate Comisiei Europene, Danielle Van Oosterwijck s-a plâns de neconcordanța actelor de identitate ce i-au fost eliberate cu identitatea sa sexuală, dar, cu regret, Curtea n-a examinat cererea prezentată din cauza faptului că nu au fost epuizate toate căile de atac interne.

În Regatul Unit, dreptul la respectarea vieții private nu implică faptul că funcționarul de la starea civilă trebuie să opereze o modificare în certificatul de naștere pentru a înregistra schimbarea de sex a unui transsexual, conform cu poziția Curții în cauza *Rees contra Regatului Unit* și în cauza *Cossey contra Regatului Unit*. În echilibrarea interesului general din comunitatea respectivă cu cel individual, reclamanților li s-a acordat o foarte mică atenție, deoarece au putut să-și schimbe numele de familie și documentele oficiale, ceea ce a reprezentat o situație mai favorabilă decât în multe alte țări. Pe de altă parte, Curtea a considerat că Regatul Unit nu i se poate cere să modifice întregul sistem de înregistrare a nașterilor pentru o înregistrare legată de statutul civil, cum s-a observat în alte state contractante. Curtea a acceptat motivația Guvernului potrivit căreia modificarea de înregistrare nu este posibilă, cu excepția cazurilor de erori de redactare sau erori medicale, deoarece sistemul se bazează pe înregistrarea faptelor în momentul în care apar și orice modificare ulterioară ar însemna o falsificare a înregistrării inițiale. Curtea a acceptat de asemenea că măsurile de protejare a transsexualilor împotriva divulgării în public a schimbării de sex ar avea efecte adverse în special, ar reprezenta un risc de confuzie și multe complicații în problemele de familie și succesiune, ca și privarea unei terțe părți și a organismelor guvernamentale de informații pe care ar avea interesul legal să

²⁶³ *Van Oosterwijck contra Belgiei*, nr. 7654/76, 6 November 1980. [online] [acces 18.06.2018] Disponibil: <file:///C:/Users/IULIAB~1/AppData/Local/Temp/001-57549.pdf>

²⁶⁴ VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001, p. 175. ISBN: 9735883759.

le primească (*Cauza Rees contra Regatului Unit*, 17 octombrie 1986, *cauza Cossey contra Regatului Unit*, 27 septembrie 1990.)²⁶⁵

Potrivit Curții, garantând dreptul persoanelor de a se căsători, art. 12 din Convenție vizează mariajul tradițional între două persoane de sex biologic diferit. Scopul acestui text este, în mod esențial, protejarea căsătoriei în calitatea sa de fundament al familiei. În consecință, art. 12 nu recunoaște dreptul persoanelor născute cu sex biologic identic de a se căsători, nici măcar după realizarea unei operații de schimbare de sex.²⁶⁶

În cazul *B. contra Franței*, reclamanta, cetățean francez, s-a născut în 1935 la Sidi Bel Abbès, Algeria, și a fost înregistrată în registratorul de stare civilă de sex masculin, sub prenumele de Norbert Antoine.²⁶⁷

De la cea mai fragedă vârstă, ea adoptă un comportament feminin, pentru că se asimilează cu o ființă de sex feminin, iar familia o consideră o fetiță. După ce și-a satisfăcut serviciul militar, ea merge în 1963 la Paris, unde locuiește și astăzi și lucrează în lumea spectacolului. Este tratată pentru depresiune din 1963 până în 1967, apoi urmează o terapie cu hormoni după care fizionomia sa se feminizează. Se supune unei intervenții chirurgicale de conversiune sexuală în Maroc, în 1972, și trăiește de atunci cu un bărbat cu care ar dori să se căsătorească.²⁶⁸

În cererea depusă de B. către Comisie, aceasta a invocat încălcarea articolului 8 al Convenției, manifestată prin refuzul autorităților franceze de a-i ajusta actele de identitate în conformitate cu noua sa identitate sexuală. Curtea a constatat violarea articolului 8 al Convenției, invocând evoluția mentalității în societate, precum și a științei medicale în domeniu.

În afara cauzei *B. contra Franței*, trebuie citate și alte instanțe în care Curtea a dezvăluit încălcarea dreptului la viața privată a transsexualilor (*Christina Goodwin c. Regatului Unit* (2002): reclamanta a fost tratată ca bărbat în ceea ce privește asigurarea pentru pensie și împiedicată să se căsătorească; *I. c. Regatului Unit* (2002) și *Van Kuck c. Germaniei* (2003); încălcarea art.8 într-o cauză în care statul a refuzat să ordone unei companii de asigurări să ramburseze tratamentele de conversie sexuală a unui transsexual, tribunalele interne au estimat că reclamanta a fost obligată să prezinte dovada necesității medicale a tratamentelor și și-au

²⁶⁵ REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005, p.593. ISBN:978-9975-79-395-7.

²⁶⁶ *Rees contra Marii Britanii*, nr. 9532/81, 17 octombrie 1986. [online] acces 15.02.2019] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Rees-contra-Marea-Britanie-Libertatea-casatoriei-Domeniul-de-incidenta.html>

²⁶⁷ *B. v. France*, nr. 57/1990/248/319, 24 January 1992. [online] [acces 03.03.2018] Disponibil: <http://www.pfc.org.uk/caselaw/B%20vs%20France.pdf>

²⁶⁸ VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001, p. 179. ISBN: 9735883759.

formulat deciziile lor în termeni care lăsau să se înțeleagă faptul că interesata și-a provocat în mod deliberat transsexualitatea).²⁶⁹

4) Dreptul la un mediu sănătos

Deși Comisia a statuat că „protecția acordată de către art.8 din Convenție [nu] se poate extinde asupra relațiilor individului cu întreaga sa vecinătate imediată, în măsura în care acestea nu implică relații umane”, accentul în această declarație trebuie pus pe cuvântul „întreagă”. În mod clar, ingerința în anumite privințe asupra mediului din imediata apropiere a unei persoane va constitui o violare a art.8.²⁷⁰

Totuși pe cale jurisprudențială s-a concluzionat că această componentă a dreptului la protecția vieții private implică facultatea de a se bucura de căminul său pentru orice persoană, dreptul de a-și desfășura în condiții optime viața privată și de familie într-un anumit spațiu ales în acest scop, de regulă domiciliul și reședința.²⁷¹

Curtea a examinat mai multe plângeri care afirmau încălcarea articolului 8 pe motivul incapacității autorităților de a proteja eficient persoane particulare împotriva riscurilor pentru sănătatea lor sau pentru viața lor, generate de condiții de mediu precum exploatarea teritoriilor periculoase sau poluante de către întreprinderi publice sau private. Ea a concluzionat asupra încălcării articolului menționat în instanța în care riscurile sanitare pentru persoanele ce locuiesc în apropiere de aceste locuri erau clare sau în care autoritățile s-au abținut de la luarea măsurilor care să reducă efectele (*Lopez Ostro c. Spaniei* (1994): inacțiunea serviciilor de sănătate privind substanțele dăunătoare produse de o stație de epurare, construită în apropierea unui cartier locuit în pofida deciziilor favorabile reclamantei emise de jurisdicțiile civile și penale; *Guerra și alții c. Italiei* (1998); neadaptarea de către autoritățile competente a măsurilor de informare a populației cu privire la riscuri și cu privire la măsurile care trebuiau întreprinse în caz de accident legat de activitatea unei uzine chimice vecine).²⁷²

De asemenea, Curtea a examinat o serie de cereri privind poluarea sonoră din preajma aeroporturilor. În cauza *Powell și Ragner contra Regatului Unit*, Curtea a acceptat faptul că situația vieților private ale reclamanților și capacitatea lor de a se bucura de confortul domiciliului fuseseră afectate negativ de zgomotul general de avioane care utilizau un aeroport internațional. Cu toate acestea, având în vedere măsurile administrative adaptate de guvern

²⁶⁹ GOMIEN, Donna. *Ghid (vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006, p. 86. ISBN: 978-9975-78470-2.

²⁷⁰ CLEMENTS, Luke, MOLE, Nuala, SIMMONS Alan. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 290. ISBN: 9975-79-367-3.

²⁷¹ MIGA BEȘTELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția internațională a drepturilor omului, Note de curs*. București: Universul juridic, 2010, p. 171. ISBN: 978-973-127-425-6.

²⁷² GOMIEN, Donna. *Ghid (vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006, p. 86. ISBN: 978-9975-78470-2.

pentru a izola locuințele de zgomot și beneficiile economice ale aeroporturilor, Curtea nu a constatat nicio violare a articolului 8. Dl Powel locuia la câteva mile de aeroport, și circa o jumătate de milion de persoane îndurau niveluri similare de poluare sonoră din cauza avioanelor. Dl Rayner locuia la numai o milă și o treime de aeroport, și aproximativ 6500 de persoane îndurau o imixtiune sonoră similară.²⁷³

5) Familia

1) Reclamanții D.P. și J.C., resortanți britanici, sunt frate și soră și afirmă că, în timpul minorității, timp de mai mulți ani, au fost agresați sexual de partenerul mamei lor, devenit anterior soțul acesteia. Discuțiile avute de ei cu lucrători ai serviciilor sociale de protecție a minorilor au rămas fără urmări. Ulterior, la plângerea unei alte surori a lor, soțul mamei recunoaște faptele și este condamnat penal pentru mai multe infracțiuni de viol și atentat la pudoare, inclusiv asupra celor doi reclamanți. Reclamanții încearcă fără succes să introducă o acțiune prin care să angajeze răspunderea serviciilor sociale, cărora le reproșează faptul de a nu-i fi protejat în timpul minorității.²⁷⁴ Curtea a considerat că în cazul dat nu a existat o violare a articolului 8 din Convenție, întrucât, în urma examinării circumstanțelor cazului dat, s-a constatat că serviciile sociale nu aveau cunoștință de abuzurile sexuale asupra minorilor.

Într-o altă cauză, reclamanta Montana Lorena Mikulic, cetățean croat, este un copil, născut în afara căsătoriei, la 25.11.1996.²⁷⁵ La 30 ianuarie 1997, reclamanta și mama ei introduc o acțiune împotriva lui H.P. în vederea stabilirii paternității. Instanța dispune de 6 ori efectuarea de pârât a unui test ADN în vederea stabilirii paternității, dar acesta nu se prezintă pentru a-l efectua.

În acest context menționăm faptul că refuzul de a trece testul de paternitate este tratat în mod diferit de la stat la stat. În unele țări, persoanelor li se poate aplica o amendă sau refuzul este calificat drept impediment al îndeplinirii actului justiției, iar în alte țări eschivarea echivalează cu prezumția paternității.

Cât privește procedurile referitoare la paternitate, Curtea a statuat în numeroase ocazii că acestea sunt vizate de art.8 din Convenție. În legătură cu aceasta, Curtea a stabilit că noțiunea de „viață familială” nu are în vedere numai relațiile izvorâte din căsătorie, dar și „legături familiale” *de facto* care prezintă suficientă consecință în prezent. Prezenta cauză este diferită de procedurile privind paternitatea întâlnite în cazuistica jurisdicției europene, deoarece până în prezent nu s-a

²⁷³ CLEMENTS, Luke, MOLE, Nuala, SIMMONS Alan. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005, p. 290. ISBN: 9975-79-367-3.

²⁷⁴ POPESCU, Corneliu-Liviu. *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (1999-2002)*. București: Editura All Beck, p. 270.

²⁷⁵ Mikulic v. Croația, nr. 53176/99, 7 february 2002. [online] [acces 16.01.2018] Disponibil: <file:///C:/Users/IULIAB~1/AppData/Local/Temp/003-489754-491011.pdf>

stabilit o relație de familie între reclamantă și pretinsul ei tată. Curtea subliniază însă că art.8 protejează nu numai viața „familială”, ci și viața „privată”.²⁷⁶

Faptul că un sistem juridic național nu conține norme care să-l oblige ori să-l sancționeze pe presupusul tată pentru refuzul de a efectua testul ADN nu este, în principiu, contrar obligațiilor pozitive care revin respectivului stat din art.8 al Convenției Europene, dar numai dacă acel sistem juridic național reglementează alte mijloace apte să asigure stabilirea paternității. În plus, trebuie respectat principiul fundamental al intereselor superioare ale copilului.²⁷⁷

Drept urmare, Curtea a apreciat violarea articolului 8 al Convenției din motivul că autoritățile croate au ținut o perioadă foarte îndelungată petiționarul într-o stare de incertitudine în privința identității părintelui său.

O altă cauză relevantă a fost inițiată de reclamantul Waclaw Ploski, cetățean polonez, care este deținut preventiv în cursul unui proces penal. Pe durata detenției, succesiv, părinții acestuia decedază, iar cererile sale de a putea asista la înmormântările lor, în ciuda opiniei favorabile din partea cadrelor penitenciarului, sunt respinse de instanțele judecătorești.²⁷⁸

Odată ce reclamantul a fost condamnat pe un termen redus de ispășire a pedepsei, acesta nu prezenta un pericol iminent pentru securitatea socială. Ținând cont de lipsa motivării suficiente a refuzului instanțelor judecătorești naționale, Curtea a constatat violarea articolului 8 al Convenției.

O altă cauză inițiată de reclamanta J.L. contra Italiei prezintă interes sporit datorită faptului că CtEDO constată, în anul 2021, în premieră o încălcare a articolului 8 din CEDO, reliefând „Victimizarea secundară” a victimei unei agresiuni sexuale, din cauza comentariilor din motivarea hotărârii, care induceau vina, care erau moralizatoare și care conțineau stereotipuri pe criterii de sex: *încălcare*.²⁷⁹

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a condamnat Republica Moldova în repetate rânduri pentru ingerința în viața privată și de familie, materializată în special prin publicarea declarațiilor defăimătoare într-un ziar și neasigurarea protecției reputației (*Cauza Petrenco contra Moldovei*, cererea nr. 209285/05, hotărârea din 30.03.2010, definitivă la 04.10.2010),

²⁷⁶ POPESCU, Corneliu-Liviu. *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (1999-2002)*. București: Editura All Beck, p. 284.

²⁷⁷ *Ibidem*, p. 287.

²⁷⁸ *Ibidem*, p. 295.

²⁷⁹ J.L. v. Italia. [online] [acces 03.02.2022] Disponibil:

<https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=184&id=2223&t=/Rezumate-CEDO/2021/JL-v-Italia-Victimizarea-secundara-a-victimei-unei-agresiuni-sexuale-din-cauza-comentariilor-din-motivarea-hotararii-care-induceau-vina-care-erau-moralizatoare-i-care-contineau-stereotipuri-pe-criterii-de-sex-Incalcare>

refuzul autorităților de a introduce în actele de identitate etnia reclamantului (Cauza *Ciubotaru contra Moldovei*, cererea nr. 27138/04, hotărârea din 27.04.2010, definitivă la 27.07.2010), lipsa garanțiilor suficiente în legislație pentru a preveni interceptarea abuzivă a convorbirilor telefonice (cauza *Iordache și alții contra Moldovei*, cererea nr. 25198/02, hotărârea din 10 februarie 2009, definitivă la 14 septembrie 2009), lipsa garanției protecției confidențialității avocat-client la percheziția biroului și a locuinței unui avocat (Cauza *Mancevschi contra Moldovei*, cererea nr. 33066/04, hotărârea din 07.10.2008, definitivă la 07.01.2009), intrarea ilegală a angajaților Poliției în curtea casei reclamantului (Cauza *Guțu contra Moldovei*, cererea nr. 20282/02, hotărârea din 07.06.2007, definitivă la 7 septembrie 2007), interdicția pentru reclamantul deținut de a avea întrevederi cu familia sa (Cauza *Ciorap contra Moldovei*, cererea nr. 12066/01, hotărârea din 19.06.2007, *Ostrovar contra Moldovei*, cererea nr. 35207/03, hotărâre din 13 septembrie 2005), cenzura corespondenței deținuților (Cauza *Ciorap contra Moldovei*, cererea nr. 12066/02, hotărârea din 19 iunie 2007, *Ostrovar contra Moldovei* (cererea nr. 35207/03, hotărârea din 13 septembrie 2005), *Șerban contra Moldovei* (cererea nr. 3456/05, hotărârea din 4 octombrie 2005, definitivă la 4 ianuarie 2006)).²⁸⁰

Una dintre recente cauze contra Republicii Moldova, în care s-a invocat încălcarea articolului 8 din CEDO a fost soluționată de CtEDO la 15.03.2022, Curtea Europeană a Drepturilor Omului prin hotărârea în cauza *Straistă v. Republica Moldova* (nr. 14191/14). CtEDO a constatat că Republica Moldova nu a reușit să protejeze dreptul la respectarea vieții sale private a cetățenei Straistă din cauza ineficienței investigației plângerilor sale. Reclamanta a invocat cererea profilurilor false pe Facebook cu plasarea pozelor sale în ipostaze obscene, respectiv autoritățile moldave competente au inițiat procese contravenționale care au fost încetate din cauza survenirii termenelor prescriptive legale. Reclamanta a invocat că faptașul nu a fost identificat urmare a ineficienței autorităților statatele competente. Drept rezultat, CtEDO a constatat încălcarea art. 8 din CEDO, stabilind că autoritățile nu și-au respectat obligația pozitivă de a asigura protecția adecvată a vieții private a reclamantului prin efectuarea unei infracțiuni efective, anchetă asupra ingerințelor foarte grave în viața ei privată.²⁸¹

1. Viața familială

Conform deciziei *Pentiscova contra Moldovei* din 4 ianuarie 2005, 14462/03, reclamantii, fiind toți atinși de insuficiență renală cronică, sunt tratați prin dializă la un spital din Chișinău.

²⁸⁰ MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana, etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*. p.70 [online] [acces 27.03.2022] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf

²⁸¹ *Straistă v. Republica Moldova*. [online] [acces 03.02.2022] Disponibil: [https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:\[%22001-216169%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng#{%22itemid%22:[%22001-216169%22]})

Între anii 1997 și 2004, spitalul nu le-a furnizat decât medicamentele și tratamentele care le erau strict necesare, restul trebuind să-și achiziționeze singuri. Potrivit reclamanților, pensia de boală nu le era suficientă pentru cumpărarea acestor medicamente și au fost nevoiți să suporte tratamentul, îndurând dureri și suferințe insuportabile și cunosc cazuri de pacienți care au decedat din cauza faptului că n-au reușit să-și cumpere medicamentele necesare. În anul 2004, o nouă lege de reformă din domeniul medical a intrat în vigoare, iar situația lor s-a îmbunătățit. Reclamanții au susținut că nu au avut la dispoziție niciun remediu pentru a-și proteja drepturile.²⁸² Curtea a acceptat să aplice dispoziția articolului 8 din Convenție plângerii reclamanților, în urma susținerii acestora că viața familială le-a fost afectată prin faptul că erau nevoiți să utilizeze tot venitul pentru achiziționarea medicamentelor. Oricine ar trebui să aibă dreptul la tratament medical complet, chiar dacă ținem cont de faptul că reclamanții au întâmpinat anumite dificultăți, totuși aceștia au avut parte de un tratament medical esențial și până în 2009. Ținând cont de faptul că statele beneficiază de o marjă de apreciere ridicată cu privire la alocarea resurselor financiare limitate, conform opiniei Curții, statul moldovenesc și-a respectat obligațiile pozitive, care decurg din articolul 8. De aceea, Curtea a considerat acest capăt de plângere vădit nefondat.²⁸³

La originea unei alte cauze, *Ostrovor contra Moldovei* se află cererea (nr. 35207/03) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte, de către un cetățean al Republicii Moldova, domnul Vitalie Ostrovor, la 28 octombrie 2003.²⁸⁴ Domnul Vitalie Ostrovor a fost condamnat la zece ani de închisoare pentru trafic de influență. În plângerea sa adresată la CtEDO dumnealui a invocat încălcarea prevederilor articolului 8 din Convenție manifestată prin încălcarea dreptului său de a avea întrevederi cu fiica și soția, precum și încălcarea dreptului de corespondență cu mama sa.

Drept rezultat, CtEDO a constatat o violare a articolului 8 al Convenției, întrucât a fost încălcat dreptul deținutului de a comunica cu familia. În acest context, motivându-și decizia, CtEDO a invocat următoarele:

- ingerința în viața familială a dlui Ostrovor nu a urmărit un scop legitim și nu a fost necesară între o societate democratică;
- ”un element esențial al dreptului deținutului la viața de familie, ca administrația închisorii să-l sprijine în menținerea contactelor cu familia sa”;

²⁸² *Pentiacova contra Moldovei*, nr. 14462/03, 4 ianuarie 2005. [online] [acces 11.10.2018] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Pentiacova-contra-Moldova-Insuficienta-renala-cronica-Dializa-Lipsa-de-medicamente-Viata-familiala-Art-8.html>

²⁸³ *Ibidem*.

²⁸⁴ Cauza *Ostrovor contra Moldovei*, nr. 35207/0, 13 septembrie 2005. [online] [acces 03.08.2018] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/OSTROVAR%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/OSTROVAR%20(ro).pdf)

- ”unele măsuri de control asupra contactelor deținuților cu lumea exterioară sunt necesare și nu sunt în sine incompatibile cu Convenția.”²⁸⁵

Respectiv, precedentul invocat reprezintă un mesaj al CtEDO pentru instituțiile statale din Republica Moldova, care urmează să conștientizeze că deținuții, deși au o viață privată și familiată limitată, administrația penitenciarelor urmează să sprijine menținerea contactelor deținuților cu familia sa, desigur, ținând cont de toate circumstanțele situației concrete. Prin urmare, instituțiile statale moldave urmează să găsească echilibrul dintre interesul personal al deținutului la întrevederile cu membrii familiei sale și interesul general de a asigura securitatea și ordinea publică.

La 9 septembrie 2013, doamna N.P., cetățeană a Republicii Moldova, a sesizat Curtea Europeană prin cererea nr. 5845573, prin care s-a plâns la Curte, în temeiul articolului 8 din Convenție, de faptul că hotărârea de a fi decăzută din drepturile părintești, precum și restricțiile impuse asupra dreptului său la vizite, am fost disproporționate, iar autoritățile n-au întreprins nicio măsură de a-i proteja dreptul de a locui cu copilul său.

La 29 septembrie 2011, Direcția pentru Protecția Drepturilor Copilului, sectorul Ciocana, a depus o cerere în judecată privind decăderea reclamantei din drepturile părintești. Aceasta a invocat patru temeiuri ale decăderii din drepturile părintești, prevăzute de articolul 67 din Codul Familiei al Republicii Moldova; și anume: neglijarea copilului; comportamentul amoral al părintelui; alcoolismul cronic etc.²⁸⁶

La 8 mai 2013, Curtea Supremă de Justiție a menținut hotărârile anterioare, care au prevăzut privarea reclamantei de drepturile părintești. Hotărârea a fost definitivă.²⁸⁷

Guvernul a acceptat faptul că a avut loc o ingerință în dreptul reclamantei la respectarea vieții de familie, prevăzut în articolul 8 paragraful 1 din Convenție. Cu toate acestea, Guvernul a susținut că ingerința nu a fost neproporțională, a fost prevăzută de lege și anume articolul 67 din Codul Familiei al Republicii Moldova și a urmărit un scop legitim de Protecție a intereselor copilului.²⁸⁸ În concluzie, în opinia Guvernului, ingerința în dreptul la respectarea vieții de familie, de care s-a plâns reclamanta, nu a constituit o încălcare a articolului 8 din Convenție.

În consecință, Curtea a recunoscut complexitatea și sensibilitatea problemei abordate, statuând în final că a avut loc o violare a articolului 8 din Convenție din cauză că autoritățile Republicii Moldova nu au invocat motive suficiente pentru decăderea reclamantei din drepturi

²⁸⁵ Cauza *Ostrovar contra Moldovei*, nr. 35207/0, 13 septembrie 2005. [online] [acces 03.08.2018] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/OSTROVAR%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/OSTROVAR%20(ro).pdf)

²⁸⁶ N.P. c. Republicii Moldova, Cererea nr. 58455/13, 6 octombrie 2015. [online] [acces 06.02.2019] Disponibil: <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2015/10/N.P.-v.-THE-REPUBLIC-OF-MOLDOVA-PDF.pdf>

²⁸⁷ *Ibidem*.

²⁸⁸ *Ibidem*.

părintești, prin urmare, ingerința în viața familială fiind disproporțională. De asemenea, Curtea a constatat că restricțiile privind dreptul reclamantei la vizite nu erau necesare în sensul articolului 8 paragraful 2 din Convenție. Așadar, a avut loc încă o violare a articolului 8 din Convenție.

Având în vedere speța descrisă, considerăm că autoritățile cu drept de decizie în decăderea din drepturi părintești din Republica Moldova, la examinarea fiecărui caz concret trebuie să efectueze o cercetare amplă, multiaspectuală a tuturor circumstanțelor cauzei, să examineze legăturile relaționale psihico-morale dintre părinte și copil și numai după aceasta, ținând cont de interesul superior al copilului, să adopte o decizie justă și proporțională, care ar evita violarea dreptului la viața privată și familială a părintelui și a copilului.

2. *Secretul corespondenței*

Într-o altă cauză *Meriakri împotriva Moldovei*, invocând încălcarea articolului 8 al Convenției, reclamantul s-a plâns de ingerința administrației închisorii în dreptul său, la respectarea corespondenței sale cu Curtea și cu anumiți autori internaționali.

Reclamantul a fost condamnat la 12 ani de închisoare, cu execuție într-o colonie cu regim sever.

În scrisoarea sa către Curte din 4 octombrie 1999, reclamantul a formulat o pretenție explicit precum că scrisorile sale au fost deschise de către administrația închisorii și a cerut Curții să indice șefului Unității Speciale a închisorii să nu deschidă scrisorile adresate lui.²⁸⁹ Reclamantul a fost eliberat din închisoare la 11 noiembrie 2004, ca rezultat al unei amnistii generale, adoptată de Parlament.²⁹⁰

”După preținsele ingerințe din această cerere, legislația cu privire la cenzurarea corespondenței deținuților condamnați a fost modificată.”

Prima reformă s-a conținut în ordinul ministrului Justiției, nr. 122 din 8 aprilie 2002, care a permis deținuților unele categorii de corespondență cu conținut juridic.

“(1) Orice corespondență a persoanelor deținute cu avocatul parlamentar Consiliul European Curtea Europeană a Drepturilor Omului, avocatul lor nu poate fi supus controlului sau cenzurii și urmează să fie transmisă adresatului în termen de 24 de ore de la depunere sau primire”.²⁹¹

²⁸⁹ *Meriakri c. Moldovei*, nr. 53487/99, 1 martie 2005. [online] [acces 02.03.2019] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MERIAKRI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MERIAKRI%20(ro).pdf)

²⁹⁰ *Ibidem*.

²⁹¹ *Meriakri c. Moldovei*, nr. 53487/99, 1 martie 2005. [online] [acces 02.03.2019] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MERIAKRI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MERIAKRI%20(ro).pdf)

Au urmat numeroase modificări în legislație, ca, în final, articolul 382(2) al CPP să fie abrogat la ... 2003, iar, prin Legea nr. 206 din 29 mai 2003, persoanelor arestate preventiv nu mai sunt supuse cenzurii.

Curtea a considerat că această pretenție care sub incidența articolului 8 al Constituției. Guvernul a declarat că el a modificat deja legislația relevantă cu scopul de a acorda un nivel mai înalt de protecție drepturilor deținuților condamnați. În caz că reclamantul refuză să accepte măsurile de reglementare emisibile sus-menționate, Guvernul a cerut Curții să radieze cererea în conformitate cu articolul 31 al Convenției.

Prin urmare, Curtea a decis să radieze cererea de pe rol în conformitate cu articolul 34 paragraful 1 (C) al Convenției.

3. *Identitatea etnică*

Într-o altă cauză, *Ciubotaru c. Moldovei*, reclamantul Mihai Ciubotaru, cetățean al Republicii Moldova, a depus la 19 iulie 2004 o cerere (nr. 27138/04) la Curtea Europeană contra Republicii Moldova, prin care a pretins violarea dreptului său la respectarea vieții private, urmare a refuzului autorităților de a înregistra etnia după cum acesta a declarat-o.

Reclamantul s-a născut în anul 1952 și locuiește în orașul Chișinău. Dânsul este un scriitor și profesor de limbă franceză.²⁹²

Părinții reclamantului au fost originari din Bălți, provincia Basarabia, România. Documentele românești de stare civilă nu conțineau nicio informație despre identitatea lor etnică. Oricum, certificatul de naștere a reclamantului, eliberat de autoritățile sovietice în anul 1952, a înscris părinții ca fiind de etnie moldovenească. Ulterior, părinții reclamantului au fost înregistrați drept aparținând etniei moldovenești, în pașapoartele de tip sovietic, eliberate în 1976 și 1979, potrivit cererilor acestora, completate și semnate de dânsii, în care s-a indicat etnia moldovenească. La fel, în pașaportul său de tip sovietic, reclamantul a fost înscris ca aparținând etniei moldovenești.²⁹³

În anul 2002, reclamantul a depus dosarul la autoritățile Moldovei, pentru a-și înlocui pașaportul său vechi pe unul de tip nou. În formularul cererii, dânsul a înscris "român" în drept cu rubrica cu privire la etnie. În scurt timp, reclamantul s-a adresat Oficiului de Stare Civilă local și a solicitat ca mențiunea despre etnie să fie modificată din cea moldovenească spre cea română.²⁹⁴ Primind răspuns, reclamantul a inițiat proceduri împotriva autorității responsabile de

²⁹² *Ciubotaru c. Moldovei*, nr. 27138/04, 27 aprilie 2010. [online] [acces 15.08.2018] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/CIUBOTARU%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/CIUBOTARU%20(ro).pdf)

²⁹³ *Ibidem*.

²⁹⁴ *Ciubotaru c. Moldovei*, nr. 27138/04, 27 aprilie 2010. [online] [acces 15.08.2018] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/CIUBOTARU%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/CIUBOTARU%20(ro).pdf)

evidența și înregistrarea Stării Civile și eliberarea documentelor de identitate, ca, în final, la 6 aprilie 2005 Curtea Supremă de Justiție să respingă recursul reclamantului, notând că, potrivit articolului 68 din Legea cu privire la documentele de stare civilă, este imposibil de a schimba identitatea părinților săi în acea română, deoarece în niciun document de stare civilă a acestora nu a fost indicată o asemenea etnie.

Reclamantul a pretins precum că a avut loc violarea articolului 8 din Convenție, datorită faptului că, la momentul colectării și înregistrării informației referitoare la identitatea sa, autoritățile au refuzat să-i înscrie identitatea lui română și i-au impus o altă etnie, prin care el nu se identifică.²⁹⁵

Reclamantul a susținut precum că identitatea etnică, exact ca și identificarea și orientarea sexuală, fac parte din conceptul de viață privată și, prin urmare, articolul 8 din Convenție este aplicabil cazului său. În viziunea sa, impunerea forțată a etniei moldovenești asupra lui a constituit o ingerință în dreptul său la identificare și, respectiv, asupra dreptului la respectarea vieții private.²⁹⁶ Potrivit reclamantului, ingerința în prezenta cauză nu a urmărit un scop legitim. În fapt, Guvernul urmărind scopul "moldovenizării" populației, a reprezentat interesele unui grup majoritar etnic și nu acele scopuri legitime prevăzute de cel de-al doilea paragraf al articolului 8 din Convenție. Guvernul, a pretins precum că articolul 8 din Convenție nu este aplicabil prezentei cauze, deoarece dreptul la respectarea vieții private nu acoperă dreptul la etnie și în fapt nu a existat nicio ingerință în drepturile reclamantului, potrivit acestei prevederi.

În acest context, Curtea a constatat că identitatea etnică, de asemenea, este un element aparținând identității individului, căzând în domeniul articolului 8. Respectiv, circumstanțele prezentei cauze cad sub noțiunea de „viață privată”, conform articolului 8 din Convenție și, din momentul în care autoritățile au refuzat înregistrarea identității etnice declarate de reclamant, dânsul poate pretinde statutul de victimă a unei violări a prevederilor acestui articol.²⁹⁷

Curtea a stabilit că articolul 68 din Legea cu privire la actele de stare civilă, precum și practicele curente de înregistrare a identității etnice, creează o barieră pentru oricine care dorește să-și înregistreze o etnie diferită de cea înregistrată asupra părinților săi de autoritățile sovietice.²⁹⁸

Prin urmare, Curtea a concluzionat că autoritățile nu s-au conformat obligației pozitive de asigurare, în favoarea reclamantului, a dreptului acestuia la respectarea vieții private. Respectiv, a avut loc violarea articolului 8 din Convenție.

²⁹⁵ *Ibidem.*

²⁹⁶ *Ibidem.*

²⁹⁷ *Ibidem.*

²⁹⁸ *Ibidem.*

4. Violența în familie

Violența în familie reprezintă un fenomen destul de răspândit în Republica Moldova, având consecințe periculoase pentru viața și sănătatea femeilor și copiilor, care adesea sunt victime ale unor asemenea atentate.

În ultimul timp, remarcăm o creștere a sensibilizării atenției societății în ceea ce privește violența domestică prin plasarea spoturilor publicitare, prin îndemnul persoanelor de a nu tolera tortura din partea membrilor familiei și de a sesiza organele competente în vederea contracarării abuzurilor violente.

Un rol important în lupta cu actele de violență în familie o au și numeroase organizații neguvernamentale create în Republica Moldova care au ca scop acordarea ajutorului umanitar și a concilierii psihologice pentru victimele unor astfel de abuzuri.

Scopul persoanelor care aplică violența domestică este de a obține prioritate față de membrii mai slabi (vulnerabili) ai familiei, violența aplicată putând fi de două feluri: psihică și fizică.

În acest context menționăm că dreptul la integritatea fizică și psihică a membrilor familiei reprezintă în sine valori ocrotite de prevederile articolului 8 al Convenției.

În anul 2009, doamna O.B., domnii V.B. și I.B. au inițiat la CtEDO o cauză împotriva Republicii Moldova.

Reclamanții au invocat că autoritățile moldave nu au întreprins toate măsurile necesare pentru protecția dnei O.B. împotriva violenței fizice și psihice exercitate acesteia de către fostul ei soț, care a continuat să locuiască împreună cu victima și după divorț, în virtutea dreptului său de proprietate asupra cotei părți din apartamentul comun.

Deși doamna O.B. a solicitat, prin intermediul instanței de judecată, evacuarea din apartament a soțului violent, care și după divorț a continuat să aplice forța fizică față de reclamantă în prezența celor doi copii comuni, care reprezintă ceilalți doi reclamanți ai sesizării față de înalta Curte, instanțele judecătorești din Republica Moldova au constatat dreptul de proprietate al soțului violent asupra apartamentului, refuzând doamnei O.B. în evacuarea soțului din locuința comună.

Drept urmare, Curtea a constatat în cazul vizat o încălcare a articolului 8 din Convenție, motivându-și hotărârea adoptată pe faptul că autoritățile competente ale Republicii Moldova nu și-au respectat obligațiile pozitive de a menține un echilibru just între dreptul la integritatea fizico-morală a reclamantei (ca un component al vieții private) și a dreptului de proprietate al soțului agresor.

Prin urmare, CtEDO a subliniat că statul are obligația să protejeze integritatea fizică și psihologică a unei persoane de acțiunile altora în conformitate cu articolul 8 al Convenției.

O altă cauză a fost inițiată la cererea depusă în fața Curții la 16 ianuarie 2011 de către reclamantele Lilia Eremia, Doina Eremia și Marina Eremia, născute în anii 1973, 1995, 1997 și care locuiau în satul Vălcineț, raionul Călărași. Ultimele două sunt fiicele primei reclamante.

Reclamanta Lilia Eremia era căsătorită cu domnul E., angajat al Poliției. Potrivit reclamantelor, domnul E. deseori venea acasă în stare de ebrietate și agresa prima reclamantă, uneori în prezența fiicelor sale. Drept urmare, cele două fiice au fost serios afectate psihologic. La 9 decembrie 2010, în scopul protejării reclamantelor, a fost emisă ordonanța de protecție în privința reclamantei, doamna Eremia.²⁹⁹ Deși, întru supravegherea executării măsurilor de protecție stabilite, domnul E. a fost supus verificărilor din partea organelor de poliție, acesta din urmă a continuat să-și agreseze soția și a revenit în locuința comună de mai multe ori. Cu toate acestea, în aprilie 2011, instanțele naționale au admis cererea de recurs a domnului E., revocând parțial ordonanța de protecție.³⁰⁰

În ianuarie 2011, organul de urmărire penală al Comisariatului de Poliție din raionul Călărași a inițiat o cauză penală pe faptul aplicării violenței în familie de către domnul E. Cu toate astea, au existat probe suficiente privind violența domnului E., în special expertize medico-legale și declarațiile martorilor. La 1 aprilie 2011, cauza penală în privința învinutului E. a fost suspendată condiționat pe un termen de un an, cu condiția să nu săvârșescă noi infracțiuni sau contravenții.³⁰¹ La 13 aprilie 2011, reclamantele au contestat ordonanța procurorului din 1 aprilie 2011. La 18 aprilie 2011, procurorul ierarhic superior a respins cererea, pe motiv că suspendarea urmăririi penale împotriva lui E. ar asigura o mai bună protecție a reclamantelor.³⁰²

Curtea a notat că înseși instanțele naționale au recunoscut faptul că fiicele primei reclamante au fost afectate psihologic de violența repetată asupra mamei lor, constituind astfel o ingerință în drepturile garantate de articolul 8 din Convenție. În al doilea rând, autoritățile au fost conștiente de faptul că ingerințe au fost, dar nu au luat toate măsurile de protecție pentru a le preveni.³⁰³

Corespunzător, autoritățile au fost conștiente de încălcarea de către E. a ordonanței de protecție și de comportamentul acestuia în privința reclamantei și a efectelor asupra copiilor.

²⁹⁹ *Eremia și alții c. Republicii Moldova*, nr. 3564/11, 28 mai 2013. [online] [acces 27.01.2019] Disponibil: <http://www.justice.gov.md/libview.php?l=ro&id=1442&idc=6>

³⁰⁰ *Ibidem*.

³⁰¹ *Ibidem*.

³⁰² *Ibidem*.

³⁰³ *Ibidem*.

Totuși acțiunile privind prevenirea acestui comportament au fost insuficiente sau au lipsit totalmente. Din contră, în pofida unor abuzuri grave, în 2011 E. a fost eliberat de orice răspundere penală. Astfel, la 28 mai 2013, CtEDO a pronunțat hotărârea în speța *Eremia și alții împotriva Republicii Moldova*, prin care a constatat în unanimitate violarea articolului 8 în privința celor două fiice ale doamnei Lilia Eremia.³⁰⁴

5. Inviolabilitatea domiciliului

La 16 ianuarie 2018, CtEDO a pronunțat o hotărâre în cauza *Lisoaia v. Republica Moldova* (cererea nr. 16908/09). Reclamanta activa în calitate de voluntar la biroul unui avocat în privința căruia a fost inițiată o cauză penală pentru trafic de influență. Avocatul a fost acuzat că ar fi primit o sumă de bani pentru a influența un judecător, ca să obțină o pedeapsă mai ușoară sau chiar achitarea unei persoane învinuite. În cadrul acestui proces, reclamantei nu i s-a oferit niciun statut procesual.³⁰⁵

Considerând că suma de bani respectivă s-ar fi aflat în posesia reclamantei, la 30 octombrie 2008, poliția a depus un demers, în urma căruia judecătorul de instrucție a autorizat efectuarea percheziției la domiciliul reclamantei.³⁰⁶

În aceeași zi, procurorul a prezentat un demers la Judecătoria Buiucani, pentru a autoriza efectuarea percheziției la domiciliul reclamantei, al cărui conținut era identic cu ordonanța de percheziție emisă de poliție. În aceeași zi, judecătorul de instrucție din cadrul Judecătoriei Buiucani a emis o încheiere, autorizând percheziția.³⁰⁷

La 10 decembrie 2008, poliția a efectuat percheziția în apartamentul reclamantei doar în prezența mamei sale, însă nu a găsit nimic.³⁰⁸

Invocând articolele 8 și 13 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale (în continuare „Convenția”), reclamanta s-a plâns de faptul că percheziția efectuată în apartamentul său i-a încălcat dreptul la respectarea domiciliului, întrucât a fost arbitrară și abuzivă și că nu a dispus de un remediu efectiv în acest sens.³⁰⁹

Analizând necesitatea ingerinței în dreptul reclamantei la respectarea domiciliului său, Curtea a notat că încheierea judecătorului de instrucție privind autorizarea efectuării percheziției reiterea aproape în totalitate conținutul ordonanței de percheziție emisă de poliție și nu se referea la motivele pentru care se considera că efectuarea percheziției la domiciliul reclamantei ar

³⁰⁴ Eremia și alții c. Republicii Moldova, nr. 3564/11, 28 mai 2013. [online] [citat 27.01.2019] Disponibil: <http://www.justice.gov.md/libview.php?l=ro&id=1442&idc=6>

³⁰⁵ Lisoaia c. Republicii Moldova, nr. 16908/09, 16 ianuarie 2018. [online] [citat 27.04.2019] Disponibil: <http://agent.gov.md/lisoaia-c-republicii-moldova/>

³⁰⁶ Ibidem.

³⁰⁷ Ibidem.

³⁰⁸ Ibidem.

³⁰⁹ Ibidem.

permite obținerea anumitor probe. Prin urmare, Curtea a considerat că autoritățile naționale nu au oferit motive relevante și suficiente pentru emiterea unei ordonanțe de percheziție și a constatat încălcarea articolului 8 din Convenție.³¹⁰

La 08 decembrie 2020, CtEDO a pronunțat hotărârea în cauza *Bostan v. Republica Moldova* (În fapt, în urma cercetării la fața locului, efectuată în lipsa reclamanților, poliția a ridicat 4.924 kg de carne congelată de la domiciliul reclamanților, în drept, reclamanții invocând comiterea unei violări de domiciliu), în care a menționat că, în lipsa unei autorizații prealabile din partea unui judecător și a unui control judiciar a posteriori efectiv al acțiunii contestate, reclamanții nu au beneficiat de suficiente garanții procedurale pentru a preveni riscul de abuzuri din partea organului de urmărire penală, constatând încălcarea articolului 8 din Convenție.³¹¹

6. *Dreptul la un mediu sănătos*

La 25 octombrie 2016, CtEDO a făcut publică hotărârea în cauza *Otgon c. Moldovei* (cererea nr. 2243/07).

La 26 octombrie 2005, reclamantul și fiica lui au băut apă de la robinetul instalat în apartamentul lor și, la scurt timp după aceea, s-au simțit rău. La 29 octombrie 2005, fiica reclamantului, care avea doisprezece ani la momentul de referință, a fost internată în spital cu diagnosticul "diaree acută gravă". Reclamantul a fost internat în spital, cu același diagnostic, la 31 octombrie 2005 și a fost externat la 13 noiembrie 2005, cu o zi mai târziu decât fiica lui.³¹²

Invocând articolul 8 din Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale („Convenția”), reclamanta s-a plâns de faptul că sănătatea sa a fost pusă în pericol, după ce a băut apă contaminată, iar despăgubirea oferită în favoarea acesteia de către instanțele naționale era prea mică pentru a-i compensa suferințele fizice și psihice cauzate familiei sale. Guvernul a obiectat, invocând recunoașterea încălcării drepturilor reclamantei de către instanțele naționale și, ca rezultat, pierderea calității de victimă a reclamantei.

Curtea însă a statuat că integritatea fizică a reclamantei a fost afectată de un mediu nesănătos, astfel având loc un amestec în exercitarea drepturilor reclamantei protejate de articolul 8 al Convenției. Deși Curtea a notat că instanțele naționale au oferit un remediu în acest sens, sub forma stabilirii vinovăției furnizorului și acordării compensației, a considerat că suma oferită de instanțele naționale este considerabil mai mică decât minimumul general acordat de

³¹⁰ *Lisoaia c. Republicii Moldova*, nr. 16908/09, 16 ianuarie 2018. [online] [acces 27.04.2019] Disponibil: <http://agent.gov.md/lisoaia-c-republicii-moldova/>

³¹¹ *Bostan v. Republica Moldova*. [online] [acces 03.02.2022] Disponibil: <https://www.bizlaw.md/bostan-v-republica-moldova-o-familie-va-primi-despagubiri-pentru-ca-politistii-le-au-perchezitionat-ilegal-domiciliul>

³¹² *Otgon c. Republicii Moldova*, 22743/07, 25 october 2016. [online] [acces 08.01.2019] Disponibil: <https://www.lhr.md/ro/2016/10/hotararea-in-cauza-otgon-c-moldovei/>

către aceasta în cauzele în care a stabilit o încălcare a articolului 8 de către Republica Moldova. Prin urmare, Curtea a acordat reclamantei suma de 4 000 de euro cu titlu de prejudiciu moral.³¹³

3.4. Concluzii la capitolul 3

Rezultatele investigațiilor realizate denotă:

1. Declarația Universală a Drepturilor Omului a Națiunilor Unite din 1948 este documentul ce a stat la baza reglementării juridice a intimității. Ulterior, aceasta a fost codificată prin diverse tratate internaționale universale și regionale.

2. Este relevantă și multiaspectuală practica judiciară a CtEDO referitoare la cazurile ce privesc încălcarea art. 8 al Convenției Europene. Cu regret, constatăm multiple exemple când CtEDO a condamnat Republica Moldova pentru încălcarea inviolabilității vieții private din cauza imperfecțiunii cadrului normativ intern, din cauza acțiunii și/sau inacțiunii prescrise a exponenților puterii de stat etc.

3. Deși în Republica Moldova s-au întreprins pași siguri în vederea creării unui cadru juridic, menit să garanteze dreptul fiecărei persoane la viața intimă, familială și privată, totuși stereotipurile existente în societate reprezintă un impediment pentru ca autoritățile și societatea să manifeste un comportament care să reflecte standardele internaționale în domeniu.

4. Sistemele tehnice și de program moderne oferă un șir de posibilități angajatorilor de a colecta ușor informații privind viața privată a salariaților, de a-i supraveghea video și audio, ceea ce reprezintă un pericol eminent pentru viața privată a salariaților, drept care urmează a fi garantat acestora inclusiv la locul de muncă. Legiuitorul național urmează atât să racordeze prevederile actelor normative naționale la rigorile normelor internaționale, pentru a garanta respectarea dreptului la viața privată a persoanelor în procesul îndeplinirii obligațiilor de muncă a acestora, cât și să implementeze un sistem eficient de monitorizare, care ar veghea respectarea dreptului în cauză și la caz ar pedepsi autorii încălcărilor depistate.

³¹³ *Otgon c. Republicii Moldova*, 22743/07, 25 October 2016. [online] [acces 08.01.2019] Disponibil: <https://www.lhr.md/ro/2016/10/hotararea-in-cauza-otgon-c-moldovei/>

4. MECANISMELE DE PROTECȚIE A VIEȚII INTIME, FAMILIALE ȘI PRIVATE

4.1. Rolul Curții Constituționale în protecția dreptului la viața intimă, privată și familială

Odată ce într-o democrație autentică controlul constituțional servește drept o garanție fundamentală a supremației Constituției, în Republica Moldova controlul constituțional este realizat de către Curtea Constituțională care este o autoritate ce-și exercită atribuțiile în mod independent.

Astfel, începând cu 23.02.1995, de la crearea Curții Constituționale și până în prezent, această unică autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova veghează respectarea prevederilor constituționale, asigurând conformitatea actelor normative cu Legea Supremă și interpretarea Constituției.

Pe parcursul activității sale, Curtea Constituțională a exercitat controlul constituționalității unui șir de legi, regulamente, hotărâri ale Guvernului, care, în conformitate cu sesizările depuse, încălcau prevederile art. 28 al Constituției, care consfințește dreptul la viața intimă, privată și familială.

În continuare vor analiza câteva spețe examinate de către Curtea Constituțională, autorii sesizărilor invocând încălcarea dreptului acestora la viața familială și privată, în temeiul articolului 28 din Constituția Republicii Moldova și a articolului 8 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale.

În acest context, menționăm că, în conformitate cu sesizarea nr.17a/2012 la Curtea Constituțională, petiționarul a pretins ”că prevederile modelului adevărinței din Anexa nr. 8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, în latura specificării exprese a articolului Baremului medical, și conținutul rubricii nr. 2 al Baremului medical pentru stabilirea aptitudinii pentru îndeplinirea serviciului militar din Anexa nr. 2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, prin care se specifică denumirea bolilor și defectelor fizice, sunt în contradicție cu articolul 28 din Constituție, precum și cu art.8 al CEDO”.

Autorul sesizării face referință la faptul că datele cu caracter medical se includ în noțiunea ”viață privată”, menționând că Curtea Europeană a Drepturilor Omului a interpretat extensiv noțiunea ”viață privată”, care, în esența ei, înglobează garantarea integrității fizice și morale ale individului, ferită de ingerințele terților și autorităților publice.

Acesta a mai subliniat importanța asigurării secretului datelor medicale privind sănătatea persoanelor nu numai prin prisma nedivulgării datelor cu caracter personal, dar și prin prisma că principiul asigurării unui principiu fundamental de fortificare a încrederii pacienților în personalul medical în special, precum și în sistemul medical în general.

Autorul sesizării a calificat dezvăluirea datelor cu caracter medical drept o ingerință disproporționată în viața privată a individului, deoarece dezvăluirea datelor privind starea de sănătate și defectele fizice ale acestuia afectează grav dreptul la viața sa privată, prevăzut de articolul 28 al Constituției.

De fapt, suntem în prezența unui caz de solicitare în nedivulgarea datelor cu caracter personal, datele cu caracter medical fără îndoială incluzându-se în largă noțiune a acestora.

În acest context precizăm faptul că fiecare stat semnatar al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale este obligat să întreprindă toate măsurile elocvente în vederea creării tuturor condițiilor atât legale, prin reglementarea protecției datelor medicale, cât și tehnice, prin asigurarea bazei tehnico-materiale necesare care ar permite stocarea și prelucrarea datelor cu caracter personal în siguranță și maximă securitate contra accesării neautorizate a acestora.

Referitor la sesizarea adresată relevăm faptul că, în conformitate cu prevederile articolelor 8 și 28 al Legii nr. 1245 din 18 iulie 2002 cu privire la pregătirea cetățenilor pentru apărarea patriei au fost adoptate Hotărârea Guvernului nr. 897 din 23 iulie 2003 privind aprobarea Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova și Hotărârea Guvernului nr. 864 din 17 august 2005 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus.

În conformitate cu prevederile punctului 20 al Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, ”expertiza medico-militară se efectuează în baza Baremului medical pentru stabilirea aptitudinii pentru îndeplinirea serviciului militar (Anexa nr.2), care în Rubrica nr.2 indică denumirea bolilor și defectelor fizice”.

Curtea Constituțională a realizat o analiză amplă a speței, în cauză formulând următoarele concluzii deosebit de utile pentru teoria juridică în ceea ce privește interpretarea articolului 28 al Constituției, menționând, în Hotărârea nr. 13 din 06 noiembrie 2012, cele de urmează:

- ”articolul 28 din Constituția Republicii Moldova pune în obligația statului respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private, această normă fiind în concordanță cu prevederile articolului 8 al Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, articolului 17 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice și

articolului 12 din Declarația Universală a Drepturilor Omului. Totodată, potrivit actelor internaționale invocate, nu se admite amestecul unei autorități publice în exercitarea acestui drept, decât în măsura din care acest amestec este prevăzut de lege și constituie o măsură care, într-o societate democratică, este necesară pentru securitatea națională, siguranța publică, bunăstarea economică a țării, apărarea ordinii și prevenirea faptelor penale, protejarea sănătății sau a moralei, ori protejarea drepturilor și libertăților altora. În cazul unor imixtiuni arbitrare sau ilegale în viața particulară, în familia, domiciliul sau corespondența sa sau atingerii ilegale aduse onoarei și reputației sale, orice persoană are dreptul la protecția legii.”³¹⁴;

- ”deși dreptul la respectarea și ocrotirea vieții intime, familiale și private nu comportă caracter absolut, orice imixtiune trebuie să fie prevăzută de lege, care să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, să fie proporțională cu situația care a determinat-o și să nu atingă existența acestui drept, așa cum prevede articolul 54 alin.(2) și alin.(3) din Constituție.”³¹⁵

- ”indicarea expresă în modelul adeverinței a articolului Baremului medical, cu referire la Ordinul Ministrului Apărării al Republicii Moldova, specificându-se numărul și data de emitere a acestuia drept temei pentru scoaterea din evidența militară, constituie o limitare nejustificată a dreptului la viața privată, prin accesibilitatea sa pentru persoane terțe, încălcând astfel art.28 din Constituția Republicii Moldova. Curtea a apreciat acest fapt drept o ingerință disproporționată în exercitarea dreptului la viața privată, garantat de art.28 din Constituție, în corelație cu prevederile articolului 54 din Constituție.”³¹⁶

- ”cât privește conținutul rubricii nr.2 al Baremului medical pentru stabilirea aptitudinii pentru îndeplinirea serviciului militar din Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate a Republicii Moldova aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23.07.2003, prin care se specifică denumirea bolilor și defectelor fizice, Curtea a considerat că, în cazul excluderii sintagmei: „Temei: Articolul ____ al Baremului medical (Ordinul Ministrului Apărării al Republicii Moldova nr. __ din __)” din modelul adeverinței din Anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, accesibilitatea Baremului medical nu va crea pericol pentru

³¹⁴ Hotărârea Curții Constituționale nr.13 din 06 noiembrie 2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003, și din Anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.864 din 17 august 2005 (Sesizarea nr.17a/2012). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 242-244, art. 23, din 23.11.2012

³¹⁵ *Ibidem.*

³¹⁶ *Ibidem.*

divulgarea datelor cu caracter personal referitoare la sănătatea persoanei, deoarece prin prezentarea adeverinței de model nou, eliberată persoanei recunoscută de către Comisia medico-sanitară inaptă pentru serviciul militar, cu scoaterea din evidența militară, nu va fi posibilă divulgarea diagnosticului medical către persoane terțe³¹⁷.”

În concluzie, considerăm deosebit de utile pentru a fi aplicate în practică principiile stabilite de Curtea Constituțională privind stabilirea legalității sau ilegalității ingerinței în viața privată a persoanei, acestea fiind:

- ingerința trebuie să fie prevăzută de lege;
- ingerința trebuie să corespundă normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional;
- ingerința trebuie să fie proporțională.

La 23 aprilie 2013 avocatul parlamentar Anatolie Munteanu a depus la Curtea Constituțională o sesizare privind controlul constituționalității articolelor 98 alin.(2) lit.b1) și 1041 din Codul Penal al Republicii Moldova și sintagmei „în ultimele 3 luni de ispășire a pedepsei închisorii cuprinsă în articolul 2911 din Codul de Executare al Republicii Moldova, în redacția Legii nr.34 din 24.05.2012 pentru completarea unor acte legislative. Prevederile contestate au vizat instituirea castrării chimice a infractorilor ce atentează la inviolabilitatea sexuală a altor persoane, inclusiv a minorilor.

În conformitate cu completările operate la Codul Penal și Codul de Executare, a fost legiferată măsura de siguranță sub formă de castrare chimică care putea fi aplicată față de infractorii care au săvârșit crime ce atentează la inviolabilitatea sexuală a altor persoane, în vederea evitării pe viitor a recidivelor.

Sensul instituirii unei astfel de măsuri de asigurare radicală a constituit în prevenirea repetării pe viitor a actelor sexuale de către persoanele vinovate de comiterea unor astfel de infracțiuni incriminate de Codul Penal, față de persoane terțe, inclusiv față de minori.

În acest context menționăm că, în urma modificărilor, articolul 2911 al Codului de Executare al Republicii Moldova prevedea: ”Castrarea chimică se efectuează de către instituțiile medicale în comun cu instituțiile penitenciare, conform Regulamentului cu privire la modul de

³¹⁷ Hotărârea Curții Constituționale nr.13 din 06 noiembrie 2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003, și din Anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.864 din 17 august 2005 (Sesizarea nr.17a/2012). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 242-244 art. 23 din 23.11.2012

executare a măsurii de siguranță, castrarea chimică, aprobat de Guvern, în ultimele 3 luni de ispășire a pedepsei închisorii.”

În opinia autorului sesizării prevederilor legale citate se încalcă dreptul la viața privată, prevăzută de articolul 28 al Constituției, prin atentarea la inviolabilitatea sexuală a infractorilor, fiind efectuată fără o investigație medicală prealabilă și, cel mai important, contrar voinței persoanei.

De asemenea, Curtea Constituțională nu a considerat necesar să examineze pretențiile autorului sesizării și sub aspectul încălcării prevederilor articolului 28 din Constituție și ale articolului 8 din Convenția Europeană, în pofida faptului că autorul sesizării, după cum a fost menționat mai sus, a pretins încălcarea în egală măsură a articolelor 24 alin. (1) și (2) și a art.28, combinate cu articolul 54 alin. (2) și (3) din Constituție.

Prin urmare, se constată că sesizarea în cauză face referință la numeroase drepturi fundamentale precum interzicerea tratamentelor inumane, dreptul la viața sexuală, dreptul la integritatea fizică etc.

În urma analizei practicii altor state în ceea ce ține de castrarea chimică a infractorilor, a fost subliniat că în nicio țară, în afara Poloniei castrarea chimică nu este obligatorie. Astfel, legislația Poloniei prevede aplicarea castrării chimice ca pedeapsă aplicată persoanelor condamnate pentru violul minorilor cu vârsta de pînă la 15 ani.

În hotărârea adoptată asupra cazului citat, Curtea Constituțională a menționat următoarele:

- ”în conformitate cu jurisprudența CtEDO în domeniul asistenței medicale, chiar și în cazul în care refuzul de a accepta un tratament special ar putea conduce la un rezultat fatal, impunerea unui tratament medical fără consimțământul pacientului, dacă acesta este adult și sănătos mintal, ar constitui o încălcare a dreptului său la integritate fizică”;
- ”tratamentul medical nu este însă automat. El poate fi dispus de judecător în baza opiniilor a doi medici și a unui expert sexolog. Tratamentul medical este administrat însă indiferent de voința condamnatului.”;
- ”violul și acțiunile violente cu caracter sexual, statul are obligația pozitivă de a elabora o legislație eficientă care ar descuraja săvârșirea unor asemenea infracțiuni. Metodele de descurajare a săvârșirii infracțiunilor de viol sau a acțiunilor violente cu caracter sexual sunt pedepse penale.” ;
- ”fiind o intervenție în domeniul sănătății, care urmează a fi aplicată unei persoane adulte și sănătoase mental, castrarea chimică nu ar trebui să fie efectuată, decât cu consimțământul liber și în cunoștință de cauză a persoanei vizate.”³¹⁸

³¹⁸ Hotărârea Curții Constituționale nr.18 din 04 iulie 2013 privind controlul constituționalității unor prevederi în Codul penal nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 și Codul de executare nr. 443-XV din 24 decembrie 2004, în redacția

Ca rezultat, Curtea Constituțională a constatat că aplicarea castrării chimice față de persoană reprezintă o încălcare a dreptului individului la integritatea fizică și psihică, garantat de articolul 24 din Constituție, deoarece, realizând procedura de castrare chimică în afara voinței persoanei, acestea îi pot fi cauzate mutilări incompatibile cu viața și sănătatea acesteia. Curtea a menționat necesitatea efectuării unui examen medical preventiv înainte de aplicarea unor astfel de măsuri radicale, subliniind și de spre necesitatea monitorizării stării de sănătate a post-intervențională.

Drept urmare, prin Hotărârea nr.18 din 04.07.2013, Curtea Constituțională a declarat neconstituționale articolul 98 alineatul (2) litera b1), articolul 1041 din Codul Penal nr.985-XV din 18.04.2002, articolul 174 alin.(31) și articolul 2911 din Codul de Executare nr.443-XV din 24.12.2004, în redacția Legii nr.34 din 24.05.2012 pentru completarea unor acte legislative.

O altă cauză examinată de către Curtea Constituțională care denotă încălcarea prevederilor art.28 din Constituția Republicii Moldova își găsește reflectarea în Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 16.04.2015. În conformitate cu articolul 4 al Legii nr. 325 din 23.12.2013 privind testarea integrității profesionale, ”testul de integritate profesională constă în crearea și aplicarea de către testor a unor situații virtuale, simulate, similare celor din activitatea de serviciu și materializate prin operațiuni disimulate, condiționate de activitatea și comportamentul agentului public testat, în vederea urmăririi pasive și stabilirii reacției și a conduitei agentului public testat.”

Totodată, în conformitate cu prevederile articolului 5 din Legea vizată, ”testele de integritate profesională se aplică în cazul agenților publici angajați în cadrul entităților publice prevăzute în anexă, între care Curtea Constituțională și instanțele judecătorești de toate nivelele.” Subliniem că există totuși o categorie de funcționari publici exceptați de la trecerea testului respectiv precum: Președintele Republicii Moldova, Prim-ministrul și deputații din Parlament.

Anterior, un mecanism similar a fost instituit în Republica Moldova pentru testarea polițiștilor, a căror testare are loc de către o subdiviziune specializată a Ministerului Afacerilor Interne.

Sesizarea aflată la originea cauzei date a fost depusă la Curtea Constituțională în anul 2014 de către deputații Galina Balmoș, Maria Postoico, Artur Reșetnicov și Igor Vremea cu privire la controlul constituționalității sintagmelor „Curtea Constituțională” și „ Instanțele

Legii nr. 34 din 24 mai 2012 pentru completarea unor acte legislative (Sesizarea nr. 11a/2013). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 182-185 art. 27 din 23.08.2013.

judecătorești de toate nivelele” din Anexa la Legea nr.325 din 23.12.2013 privind testarea integrității profesionale.

Drept temei juridic, autorii sesizării au invocat că testarea integrității profesionale a judecătorilor Curții Constituționale, precum și a instanțelor judecătorești de către Centrul Național Anticorupție, încalcă unele principii și drepturi constituționale precum principiul separării puterilor în stat și dreptul la viața privată.

Aceștia au invocat încălcarea vieții private a persoanelor testate de către angajații Centrului Național Anticorupție în procesul testării integrității profesionale a acestora, prin prisma jurisprudenței CtEDO, care recunoaște existența a două laturi ale vieții private: prima latură constituind în dreptul la intimitate, de a trăi la adăpost de privirile altora, iar a doua latură a vieții private desemnând viața socială a individului în temeiul căreia acesta dezvoltă relații cu semenii săi.

În conformitate cu articolul 9 alin.(4) al Legii privind testarea integrității profesionale, ”Raportul privind rezultatele testării integrității profesionale și materialele testului de integritate profesională pot fi utilizate ca probe într-un proces civil în cazul în care acestea sunt pertinente, admisibile și veridice, cu respectarea interesului public, a drepturilor și libertăților omului, precum și a condițiilor de desecretizare.”

Este important de menționat că mecanismul de testare a integrității profesionale, instituit prin Legea vizată, este o noutate moldovenească, al cărei model nu se regăsește în alte state. Drept comparație, în România are loc doar testarea polițiștilor, în Georgia sunt testați doar polițiștii din domeniul rutier, iar în Statele Unite ale Americii are loc testarea doar a polițiștilor din domeniul penal.

În hotărârea adoptată pe marginea cauzei vizate, Curtea Constituțională a specificat următoarele aspecte importante pentru respectul vieții private în procesul testării integrității profesionale:

- ”sistemele de supraveghere secretă trebuie să conțină garanții stabilite de lege, aplicabile atunci când activitatea structurilor abilitate să supravegheze dacă este controlată.”;
- ”protecția dreptului la respectarea vieții private reclamă din partea statului îndeplinirea unor obligații pozitive, inerente asigurării respectării efective a vieții private și familiale. Așa fiind, statul este ținut să se dateze cu un arsenal juridic adecvat și suficient să aibă ca scop tocmai îndeplinirea acestor obligații pozitive.”³¹⁹;

³¹⁹ Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 16 aprilie 2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr. 43a/2014). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 115-123 art. 11 din 15.05.2015

- ”datele ce fac obiectul reglementării Legii contestate sunt susceptibile să conducă la concluzii foarte precise privind viața privată a persoanelor ale căror date au fost colectate, concluzii ce pot viza obiceiurile din viața cotidiană, locurile de ședere permanentă sau temporară, deplasările zilnice sau alte deplasări, activitățile desfășurate, relațiile sociale ale acestor persoane și mediile sociale frecventate de ele.”³²⁰;

- ”Legea contestată este redactată de o manieră generală, imprecisă, care nu conține criterii obiective pentru inițierea procedurii de testare a integrității profesionale și care admite obținerea ascunsă a informațiilor despre agenții publici în lipsa unei autorizări judecătorești. Prin urmare, Curtea Constituțională a constatat o incompatibilitate cu articolul 1 alin.(3) și articolul 28 din Constituție.”³²¹”.

În concluzie, Curtea Constituțională a reținut, cu titlu de principiu, că testarea integrității profesionale poate fi aplicată tuturor categoriilor profesionale de agenți publici. Nicio categorie profesională nu este, prin natura sa, exclusă de la testarea integrității profesionale.

Drept urmare, prin Hotărârea nr.7 din 16.04.2015, Curtea Constituțională a recunoscut drept constituționale prevederile Legii nr. 325 din 23.12.2013 privind testarea integrității profesionale, cu unele excepții.

Hotărârea respectivă reprezintă un exemplu elocvent al aportului considerabil indubitabil al Curții Constituționale, realizat în urma unei analize profunde a dreptului la viața privată în coraborare cu jurisprudența CtEDO și, ca rezultat, cizelarea prevederilor normative interne în spiritul protecției internaționale a vieții private. În acest context, subliniem că modificările legale realizate în conformitate cu Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 16.04.2015 au un dublu beneficiu: în primul rând, asigură o protecție cuvenită vieții private a persoanelor testate și, în al doilea rând, reprezintă o profilaxie în vederea evitării pe viitor a cazurilor de condamnare a Republicii Moldova la CtEDO.

O altă sesizare care a pretins încălcarea dreptului constituțional la viața intimă, familială și privată a fost depusă la Curtea Constituțională la 06.06.2016 de către judecătorul Adrian Cerbu. La originea cauzei s-a aflat excepția de neconstituționalitate a sintagmei din Codul Penal care incriminează refuzul conducătorului mijlocului de transport de la recoltarea probelor biologice în vederea stabilirii stării de ebrietate, semnalând în acest context despre existența cultelor religioase care interzic prelevarea sângelui. Autorul sesizării a menționat că o alternativă a prelevării probelor de sânge ar fi fixarea rezultatelor alcotesterului.

³²⁰ Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 16 aprilie 2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr. 43a/2014). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 115-123 art. 11 din 15.05.2015.

³²¹ *Ibidem*.

Astfel, în conformitate cu prevederile art.264¹ alin.(3) al Codului Penal al RM: „Refuzul, împotrivirea sau eschivarea conducătorului mijlocului de transport de la testarea alcooscopică, de la examenul medical în vederea stabilirii stării de ebrietate și a naturii ei sau de la recoltarea probelor biologice în cadrul acestui examen medical se pedepsește cu amendă în mărime de la 450 la 650 de unități convenționale sau cu muncă neremunerată în folosul comunității de la 200 la 240 de ore în ambele cazuri cu privarea de dreptul de a conduce mijloace de transport pe un termen de la 3 la 5 ani”.

Curtea Constituțională a subliniat faptul că orice ingerință fizică, indiferent de gradul acesteia, poate fi calificată de drept o ingerință în viața privată a persoanei.

În cauza *Solomokin vs. Ucraina* (hotărâre din 15.05.2012), Curtea Europeană a reținut că: „33.[...] integritatea fizică a unei persoane este acoperită de noțiunea „viață privată”, protejată de art.8 din Convenție. Curtea a subliniat faptul că integritatea corporală a unei persoane se referă la aspectele cele mai intime ale vieții private a acesteia, iar intervenția medicală obligatorie, chiar și în cazul în care aceasta este de o importanță minoră, constituie o ingerință în acest drept.”

Curtea Constituțională, în conformitate cu unele soluții adoptate de CtEDO, a statuat că recoltarea probelor biologice de la conducătorii mijloacelor de transport pentru stabilirea stării de ebrietate nu aduce atingere dreptului la viața privată, după cum rezultă din următoarele cauze:

- ”*Cauza Tirado Ortiz și Lozano Martin vs. Spania* (decizia din 15.06.1999)”;
- ”*Cauza X vs. Olanda* (decizia din 04.12.1978)”;
- ”*Cauza Jalloh vs. Germania* (hotărâre din 11.07.2006)”;
- ”*Cauza Detlef-Horro vs. Germania* (decizie din 05.01.2006).”³²²

În acest context menționăm că, în conformitate cu prevederile Rezoluției (73) 7 din 22.03.1973 a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei, la capitolul II pct.2 lit. b), s-a stabilit că „atunci când conducătorul mijlocului de transport în timpul conducerii este suspectat de comiterea unei infracțiuni sub influența alcoolului, este necesar să fie efectuat un examen medical, iar, dacă nu există contraindicații medicale, să fie efectuată și testarea sângelui”.

În final, Curtea Constituțională a respins sesizarea, reconoscând drept constituțională recoltarea probelor biologice, prevăzută de Codul Penal, motivându-și decizia pe faptul că ”intervenția în viața privată prin obligarea conducătorului mijlocului de transport la recoltarea probelor biologice în vederea stabilirii stării de ebrietate este justificată de protecția unor valori importante ca ordinea publică, securitatea în trafic, prevenirea pericolului pentru viața și

³²² Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 18.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 264 alin. (3) din Codul penal (stabilirea stării de ebrietate prin recoltarea probelor biologice) (Sesizarea nr. 66g/2016). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 369-378 art.83 din 28.10.2016

integritatea fizică a altor persoane, precum și prevenirea pericolului asupra vieții, integrității corporale a însuși conducătorului mijlocului de transport.”

Referitor la obligația recoltării probelor biologice pentru stabilirea stării de ebrietate au mai fost depuse: sesizări la Curtea Constituțională, Curtea adoptând decizii de inadmisibilitate a acestora, cum ar fi: Decizia Curții Constituționale nr.51 din 06.09.2016, Decizia Curții Constituționale nr.69 din 12.10.2016.

O cauză recentă examinată de către Curtea Constituțională are la origine excepția de neconstituționalitate ridicată de către avocatul Andrei Lungu, prin care se consideră neconstituțională sintagma ”de narcomanie”, prevăzută de articolul 67 lit.f) al Codului Familiei, care prevede decăderea din drepturile părintești a persoanelor care suferă „de narcomanie”. Autorul sesizării invocă încălcarea articolului 28 din Constituție și a articolului 8 din CEDO.

Autorul sesizării a menționat că narcomania, fiind recunoscută în calitate de maladie, nu poate servi drept temei de ingerință în viața privată și viața de familie a persoanei și în niciun caz nu poate constitui ca motiv de aplicare a celei mai grave sancțiuni ce poate fi aplicată față de un părinte - decăderea din drepturile părintești. Acesta mai precizează că stereotipurile, conform cărora o persoană care suferă de narcomanie nu poate să-și educe copiii, să dezvolte relații familiale copil-părinte, sunt demult depășite și nu corespund realității.

Indubitabil, relațiile dintre părinte și copil cad sub incidența noțiunii de viață familială. Codul Familiei reglementează obligații și drepturi atât pentru părinți, cât și pentru copii.

Totodată, Codul Familiei prevede norme privind procedura și cazurile de decădere din drepturile părintești a părinților în vederea protejării integrității psihice și fizice ale copilului, a cărui existență și integritate este supusă sub pericol.

În acest context, dreptul copilului de a crește și de a se dezvolta în siguranță la fel reprezintă unul dintre principalele drepturi care intră sub incidența dreptului constituțional la viața privată și de familie.

Astfel, Curtea Constituțională a respins excepția dată de neconstituționalitate, iar sintagma „de narcomanie”, din cuprinsul dispozițiilor art.67 lit. f) din Codul Familiei al Republicii Moldova, a fost recunoscută constituțională, în măsura în care decăderea din drepturile părintești nu se aplică de către instanța de judecată în mod automat, ci este decisă în interesul superior al copilului.

În hotărârea adoptată, Curtea Constituțională a evidențiat următoarele momente importante de a fi reținute privitoare la procedura de decădere a drepturilor părintești în contextul respectării și protejării dreptului la viața privată și familială:

- ”măsurile ce implică decăderea din drepturile părintești ar trebui să fie aplicate numai în circumstanțele excepționale și pot fi justificate doar dacă sunt motivate de o cerință imperativă care se referă la interesele copilului”³²³;

- ”pentru identificarea interesului superior al copilului într-un caz particular trebuie să se țină cont de două aspecte: în primul rând, este în interesul suprem al copilului ca legăturile sale cu familia să fie păstrate, cu excepția cazurilor în care familia s-a dovedit a fi extrem de nepotrivită; și, în al doilea rând, este în interesul superior al copilului ca această să se dezvolte într-un mediu sigur și liniștit”;

- ”părintele narcoman prin însăși starea sa poate pune în primejdie sănătatea psihică și fizică a copilului, dezvoltarea lui morală, asigurarea condițiilor materiale normale.”³²⁴

- ”dispozițiile art.67 lit. f) din Codul familiei al Republicii Moldova nu sunt și nu ar trebui să fie explicate în mod automat, ci numai în urma unei examinări din partea instanțelor judecătorești, pentru a stabili: 1) dacă au fost săvârșite abateri grave de către părinte în privința persoanei copilului și 2) dacă este în interesul superior al copilului aplicarea unei astfel de măsuri. Așadar, simplul fapt că persoana se afla la evidența narcologică nu trebuie să constituie un temei pentru decăderea din drepturile părintești”³²⁵.

4.2. Rolul instanțelor de judecată naționale în protecția dreptului la viața intimă, familială și privată

Conform datelor statistice privind starea infracționalității în țară, prevăzute în Raportul privind activitatea Procuraturii pentru anul 2018, comparativ cu anul precedent:

- infracțiunile contra libertății, cinstei și demnității persoanei au înregistrat o creștere cu 34 de cazuri (9,94%), inclusiv traficul de ființe umane cu 31 de cazuri (25,4%);

- infracțiunile privind viața sexuală au înregistrat o creștere cu 19 cazuri (3,21%), și anume violența sexuală (18,12%);

- infracțiunile contra familiei și minorilor au înregistrat o creștere cu 86 (8,39%), inclusiv violența în familie cu 52 de cazuri (6,07%); scoaterea ilegală a copiilor din țară cu 3 cazuri (15%).³²⁶

³²³ Hotărârea Curții Constituționale nr. 19 din 06.06.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 67 lit. f) din Codul familiei referitoare la sintagma „de narcomanie”(decăderea din drepturile părintești a persoanelor care suferă de narcomanie) (sesizarea nr. 25g/2017). În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 340-351 art. 90 din 22.09.2017.

³²⁴ *Ibidem*.

³²⁵ *Ibidem*.

³²⁶ Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2018, Chișinău 2019. [acces 28.12.2019] Disponibil: http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf

În cele ce urmează, vom analiza câteva spețe examinate de instanțele judecătorești naționale ce țin de încălcarea dreptului la viața intimă, familială și privată.

Violul. În conformitate cu art.171 alin.(1) al Codului Penal al Republicii Moldova, violul este definit ca *”raportul sexual săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința”*³²⁷.

Pct.2 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.17 din 07.11.2005 ”Despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală” explică noțiunile *”constrângere fizică”* și *”constrângere psihică”*, după cum urmează:

”Constrângerea fizică reprezintă folosirea forței fizice asupra persoanei pentru a înfrânge rezistența fizică a acesteia și pentru a face astfel posibil raportul sexual (lovirea victimei, imobilizarea brațelor și a întregului corp, legarea etc.) Rezistența victimei nu este o condiție esențială și nu prezintă importanță decât ca expresie a refuzului ei categoric de a consimți un raport sexual. Constrângerea psihică reprezintă amenințarea persoanei cu un pericol grav pentru ea sau pentru o altă persoană, în astfel de condiții încât să-i inspire temerea serioasă că acel pericol nu va putea fi înlăturat decât prin cedarea în fața amenințării.”³²⁸

Decizia Curții Supreme de Justiție din 28.02.2018 la dosarul nr. 1ra-430/2018 prevede că, prin sentința Judecătoriei Drochia din 29 decembrie 2015, Rotari Valeriu a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art.174 alin.(1) Cod penal, iar, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 01 noiembrie 2017, a fost admis apelul procurorului, casată sentința, rejudecată cauza și pronunțată o nouă hotărâre potrivit modului stabilit pentru prima instanță, prin care Rotari Valeriu a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art.171 alin.(3) lit. b) Cod penal, la 10 ani închisoare. Pentru a se pronunța, instanța de apel a constatat în fapt că Rotari Valeriu la 28 aprilie 2013, în jurul orelor 23.30, aflându-se în gospodăria lui Moscalu Marcel, locuitor al xxxxx, fiind în stare de ebrietate alcoolică, având scopul violării minorei xxxxx, a.n. xxxxx, despre care știa cu certitudine că nu are vârsta de 14 ani, profitând de starea ei psihologică și de imposibilitatea de a-și exprima voința sa în virtutea vârstei sale minore, fapt care a împiedicat-o de a-și da seama pe deplin de acțiunile săvârșite asupra ei, a intrat cu ea într-un raport sexual.³²⁹

³²⁷ Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, 72-74 art. 195

³²⁸ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.17 din 07.11.2005 despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală. [online] [acces 24.09.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=349

³²⁹ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-430/2018 din 28.02.2018. [online] [acces 19.03.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10624

Subsidiar, instanța de apel a făcut trimitere la indicațiile din pct.19 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție nr.17 din 07.11.2005 despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală, unde este menționat că raportul sexual săvârșit cu o persoană de vârstă fragedă, al cărei consimțământ nu are valoare juridică, deoarece nu înțelege semnificația celor ce i se întâmplă, se califică nu conform art.174 Cod penal, ci potrivit art.171 alin.(3) lit. b) Cod penal.³³⁰

Prin Decizia Curții Supreme de Justiție din 28.02.2018 la dosarul nr. 1ra-430/2018, s-a dispus inadmisibilitatea recursului ordinar declarat de avocat în numele inculpatului.

Într-o cauză penală similară, conform Deciziei Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, pronunțată la 23.05.2018 la dosarul nr. 1ra-640/2018, se menționează că, prin sentința Judecătorei Fălești din 19 iulie 2016, Dodița Vitalii a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art.27, 171 alin.(3) lit. b) Cod penal, la 11 ani închisoare. Prima instanță, în fapt, a constatat că la 12 martie 2016, aproximativ la ora 17:00, aflându-se la domiciliul său amplasat în s. Glijeni, r-nul Fălești, fiind în stare de ebrietate alcoolică, urmărind scopul întreținerii raportului sexual cu minora xxxxx, despre care știa cu certitudine că nu a împlinit vârsta de 14 ani, profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra din cauza vârstei fragede, contrar voinței victimei, în mod forțat a dus-o în cameră și a încuiat ușa cu zăvorul, unde i-a aplicat o lovitură cu palma și a amenințat-o cu aplicarea violenței în privința mamei sale, după care a dezbrăcat-o de haine și lenjerie intimă, însă nu a reușit să întrețină un raport sexual din cauză că la fața locului au venit Fediuc Dmitri și Rotari 2 Nicolae, care forțat au deschis ușa de la cameră și, aplicând forța fizică asupra inculpatului, au întrerupt acțiunile acestuia.³³¹

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Bălți din 30 noiembrie 2016, sentința vizată a fost menținută, iar, prin Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, pronunțată la data de 23.05.2018 la dosarul nr. 1ra-640/2018, s-a dispus inadmisibilitatea recursurilor ordinare.

În conformitate cu Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, pronunțate la data de 22.01.2019 la dosarul nr. 4-1re-33/2019, se stipulează că, prin sentința Judecătorei Căușeni din 30 ianuarie 2018, Mereuța Ion a fost condamnat în baza art. 171 alin. (2) lit. c) Cod penal la 4 ani închisoare, cu executare în penitenciar de tip semiînchis, începând din 30.01.2018,

³³⁰ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-430/2018 din 28.02.2018. [online] [acces 19.03.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10624

³³¹ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-640/2018 din 23.05.2018. [online] [acces 25.11.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11216

cu includerea perioadei aflării în stare de arest din 28.10.2015 până la 29.11.2015 și din 21.12.2017 până la 30.01.2018.³³²

Instanța respectivă a constatat că, la 16 aprilie 2015, persoana în privința căreia a fost disjunsă cauza penală, dorind să-și satisfacă necesitățile sexuale, la o înțelegere prealabilă, împreună cu inculpatul Mereuța I. și cu o altă persoană, pentru întreținerea unui raport sexual, au transportat-o pe XXXXXX cu automobilul în fâșia forestieră de la marginea XXXXXX, XXXXXX și i-au propus ultimei să întrețină rapoarte sexuale cu ei. XXXXXX i-a refuzat, iar ei, având scopul de a-și satisface dorințele sexuale contrar voinței acesteia, numind-o cu cuvinte necenzurate, i-au spus să-și închidă gura, în timp ce ultima plângea și, amenințându-o cu aplicarea violenței fizice, învingându-i rezistența, prin constrângere fizică, profitând de instabilitatea psihică a ultimei care era speriată de acțiunile lor și a început să opună rezistență, contrar voinței ei, pe rând, au întreținut forțat cu ea rapoarte sexuale violente.³³³

Ulterior, prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30 mai 2018, apelul a fost admis, casată sentința și pronunțată o nouă hotărâre. Mereuța Ion a fost condamnat în baza art. 171 alin. (2) lit. c) Cod penal la 4 ani închisoare, cu executare în penitenciar de tip semiînchis, începând din 30.05.2018, cu includerea perioadei aflării în stare de arest din 28.10.2015 până la 29.11.2015 și din 21.12.2017 până la 30.05.2018.³³⁴

Prin decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 14 noiembrie 2018, recursul împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău a fost declarat inadmisibil, ca fiind vădit neîntemeiat.

În final, în conformitate cu Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție pronunțate la 22.01.2019 la dosarul nr. 4-1re-33/2019, recursul în anulare, declarat de avocata Dina Potereanu împotriva deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 30 mai 2018 și deciziei Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 14 noiembrie 2018, în privința condamnatului Mereuța Ion XXXXXX, a fost declarat inadmisibil recursului, fiind considerat vădit neîntemeiat.³³⁵

Acestea sunt doar câteva exemple recente din totalitatea cauzelor penale examinate de către instanțele de judecată naționale prin prisma art. 171 al Codului Penal al Republicii Moldova - ”Violul”, care denotă spețe cu un grad de ingerință majoră în viața sexuală a persoanei.

³³² Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 4-1re-33/2019 din 22.01.2019. [online] [acces 08.06.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1727

³³³ *Ibidem.*

³³⁴ *Ibidem.*

³³⁵ *Ibidem.*

În acest context, conform opiniei doctrinarilor autohtoni, expusă în Comentariul la Codul Penal al Republicii Moldova, raportul sexual, săvârșit prin constrângere fizică sau psihică a persoanei sau profitând de imposibilitatea acesteia de a se apăra ori de a-și exprima voința, reprezintă forma cea mai gravă de încălcare a vieții sexuale a persoanei. Violul poate duce la vaste leziuni ale organelor genitale și ale țesuturilor adiacente; el se poate solda cu serioase dereglări neuropsihice care ar putea marca victima pentru tot restul vieții, ducând la sociopatia acesteia. Tocmai în ideea de a sublinia deosebita gravitate a acestei infracțiuni, legiuitorul a așezat-o la începutul capitolului consacrat infracțiunilor privind viața sexuală.³³⁶

Ținem să subliniem că numărul violențelor sexuale comise asupra minorilor în Republica Moldova este unul îngrijorător. Astfel, din 2014 și până în aprilie 2015, Procuratura Generală (PG) a intentat 243 de dosare penale pe cauze de violență sexuală, trafic de minori și violență în familie, în care figurează ca martori sau ca victime copii de până la 14 ani.³³⁷

Violența în familie

Conform art. 201¹ alin. (1) al Codului Penal al Republicii Moldova, ”violența în familie este acțiunea sau inacțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei.”

De asemenea, capitolul VII al Codului Contravențional al Republicii Moldova, intitulat **Contravenții ce atentează la sănătatea populației, sănătatea persoanei, la starea sanitar-epidemiologică**, prevede în art. 781 contravenția Violența în familie, ce constituie ”Maltratarea sau alte acțiuni violente, comise de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, care au provocat vătămare neînsemnată a integrității corporale”.³³⁸

În conformitate cu prevederile pct.12 al Hotărârii Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova ”Cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXX1 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie)” nr.1 din 28.05.2012, în cazul în care se solicită aplicarea măsurii de protecție prevăzute de art.3184 alin.(2) lit.a) CPC – ”obligarea de a părăsi temporar locuința comună ori de a sta departe de locuința victimei”, fără a decide asupra modului de proprietate asupra bunurilor instanțele judecătorești, vor ține cont de faptul că, deși dreptul de proprietate al agresorului poate fi violat prin aplicarea acestei măsuri, în cazurile de violență în familie, potrivit jurisprudenței CtEDO, prioritate au viața și sănătatea victimei. În

³³⁶ BRÂNZĂ, Sergiu, ULIANOVSKI, Xenofon, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Volumul II*. Chișinău: Editura Cartier, 2005, p.159-160. 804 p. ISBN: 9975-79-325-8.

³³⁷ *Peste două sute de copii au devenit victime ale violenței sexuale și fizice în mai puțin de un an și jumătate*. [online] [acces 06.01.2019] Disponibil: <https://sputnik.md/society/20150610/456016.html>.

³³⁸ Codul Contravențional al Republicii Moldova, nr. 218 din 24.10.2008. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3-6, art. 15.

acest sens, CtEDO a accentuat că, în cazurile de violență domestică, drepturile agresorului nu pot să ia locul drepturilor victimei la viață și integritatea fizică și mentală (Hotărârea din 09.06.2009 în cauza *Opuz c. Turciei*, cererea nr.33401/02).³³⁹

Concluzionăm că violența în familie actualmente încetează a mai fi o chestiune personală. Aceasta capătă o conotație publică din cauza faptului că anume statului îi revine sarcina de a asigura o protecție suficientă persoanelor împotriva violenței domestice.

În conformitate cu Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.03.2018 la dosarul 1ra-441/2018, se menționează că, prin sentința Judecătorei Chișinău sediul Central din 20 iulie 2017, Popușoi Marian a fost recunoscut vinovat și condamnat în baza art. 201¹ și art.349 alin.(11) Cod penal, cu stabilirea următoarelor pedepse: - în baza art.320 Cod penal – la pedeapsă sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității – 170 de ore; - în baza art.349 alin.(11) Cod penal – la pedeapsă sub formă de muncă neremunerată în folosul comunității – 200 de ore. Conform prevederilor art.84 alin.(1) Cod penal, prin concurs de infracțiuni, prin cumul parțial al pedepselor aplicate, i-a fost stabilită pedeapsa definitivă sub formă de 240 de ore de muncă neremunerată în folosul comunității.³⁴⁰

Potrivit sentinței vizate, s-a constatat că, la 22.02.2017, aproximativ în intervalul de timp cuprins între orele 17:00 și 19:00, Popușoi Marian, aflându-se în incinta apartamentului nr. xxx, amplasat pe adresa xxx mun. xxx, manifestând un comportament agresiv față de soția sa, cet. Popușoi Svetlana, deși avea obligația de a părăsi temporar locuința comună din xxx ap.xxx în perioada de acțiune a măsurilor de protecție contra violenței în familie pe un termen de 90 de zile, stabilite prin ordonanța de protecție emisă în cadrul dosarului cu nr.xxx din 15.02.2017 de judecător, a intrat în locuința victimei Popușoi Svetlana apartamentul nr.xxx, amplasat pe adresa xxx mun.xxx, precum și a refuzat să părăsească apartamentul, astfel neexecutând intenționat ordonanța de protecție a victimei violenței în familie emisă de judecător.³⁴¹

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26 octombrie 2017, apelurile declarate au fost respinse ca nefondate, cu menținerea sentinței fără modificări.³⁴²

Respectiv și prin Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 07.03.2018 la dosarul 1ra-441/2018, recursul ordinar declarat de inculpatul Popușoi Marian împotriva

³³⁹ Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 28.05.2012 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXXI din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie). [online] [acces 05.03.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=341

³⁴⁰ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra-441/2018 din 07.03.2018. [online] [acces 12.01.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10417

³⁴¹ *Ibidem.*

³⁴² *Ibidem.*

deciziei Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 26 octombrie 2017 a fost declarat inadmisibil.³⁴³

Conform unei alte Decizii a Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 13 septembrie 2018 la dosarul nr. 1ra-1122/2018, se prevede că, prin sentința Judecătoriei Ungheni, sediul Nisporeni din 06 decembrie 2017, inculpatul Crăciun Andrei a fost recunoscut vinovat în săvârșirea infracțiunii prevăzute de art. 2011 alin. (2) lit. c) Cod penal, fiindu-i stabilită pedeapsa în baza acestei Legi, sub formă de închisoare pe un termen de 3 (trei) ani.³⁴⁴

Pentru a pronunța sentința, prima instanță a reținut că inculpatul Crăciun Andrei, la 13 aprilie 2017, aproximativ pe la ora 14-00, aflându-se în gospodăria fratelui său, Crăciun Valeriu, care este situată în orașul Nisporeni, str. Tîngelești, nr. 26, având calitate de membru al familiei în temeiul art. 1331 Cod penal, în urma unui conflict apărut pe fundalul neînțelegerii la efectuarea lucrărilor de construcție și din motivul că din neatenție Crăciun Valeriu a stricat geamul de la casa lui Craciun Andrei, ultimul i-a aplicat fratelui său, Crăciun Valeriu, o lovitură cu lopata în regiunea toracelui, cauzându-i, conform raportului de expertiză judiciară nr. 76 „D” din 06 iunie 2017, fractura coastei VI pe stînga, fără deplasarea fragmentelor, complicat cu un pneumo-hemororex pe stînga minor, echimoza hemitoracelui pe stînga, care au fost cauzate în urma loviturilor cu un obiect dur contodont, cu suprafața nelimitată, posibil în timpul și în circumstanțele indicate, nu provoacă pericol pentru viață, condiționează dereglarea sănătății de lungă durată și, în ansamblu, în baza acestui criteriu, se califică ca vătămare medie. Astfel, instanța de judecată a încadrat acțiunile inculpatului în baza prevederilor art. 201/1 alin. (2) lit. c) Cod penal, violența în familie, adică acțiunea intenționată comisă de un membru al familiei în privința altui membru al familiei, manifestată prin acțiuni violente, care au provocat vătămarea medie a integrității corporale sau a sănătății.³⁴⁵

Prin decizia Colegiului penal al Curții de Apel Chișinău din 06 martie 2018, au fost respinse ca nefondate apelurile declarate, cu menținerea sentinței fără modificări³⁴⁶, ulterior, conform Deciziei colegiului penal al Curții Supreme de Justiție din 13 septembrie 2018 la dosarul nr. 1ra-1122/2018, a fost declarată inadmisibilitatea recursurilor ordinare declarate împotriva deciziei vizate a Curții de Apel Chișinău.³⁴⁷

³⁴³ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra-441/2018 din 07.03.2018. [online] [acces 12.01.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10417

³⁴⁴ *Ibidem*.

³⁴⁵ Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-1122/2018 din 13 septembrie 2018. [online] [acces 28.12.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11862

³⁴⁶ *Ibidem*.

³⁴⁷ *Ibidem*.

Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale. Având rolul de a apăra personalitatea, normele ce protejează onoarea, demnitatea și reputația profesională sunt de o necesitate stringentă în contextul „religiei secolului al XX-lea” (în aceeași măsură valabilă pentru începutul secolului al XXI-lea), care declară că omul este valoarea fundamentală a societății.³⁴⁸

Pe parcursul dezvoltării personalității umane, s-a făcut necesară nu numai respectarea prin norme etice, morale și religioase a dreptului la onoare și demnitate, dar și reglementarea prin norme juridice a protecției dreptului vizat. Subiectul devine mult mai sensibil și important odată cu dezvoltarea sistemelor de calcul informatic, atunci când informația poate fi răspândită în secunde în orice colț al lumii prin intermediul rețelelor globale de Internet. Dar ca și oricare alt drept, acesta poate fi limitat în funcție de activitatea practică de anumiți indivizi și caracterul relațiilor dezvoltate de către aceștia.

Un exemplu elocvent al apărării pe cale judiciară a dreptului la onoare și demnitate este cazul prevăzut în Încheierea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 12 aprilie 2017 la dosarul nr. 2ra-701/17, conform căreia se semnalează că, la 15 aprilie 2015, Grigorieva Silvia a depus cererea de chemare în judecată împotriva hebdomadarului *Literatura și arta* cu privire la apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale și repararea prejudiciului moral.³⁴⁹ În motivarea acțiunii reclamanta a invocat, că, la data de 26 februarie 2015, în nr. 9 (3626) al ziarului săptămânal *Literatura și arta*, la pagina nr. 3, a fost publicat articolul cu denumirea „Doamna Grigore și... cauza războiului din Ucraina”, semnat de Iulius Popa. Consideră reclamanta că informația menționată în articolul vizat este una defăimătoare și se bazează pe fapte ce nu au avut loc sau au fost denaturate până la falsitate.³⁵⁰

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 20 mai 2016, acțiunea 3 prezentată de Grigorieva Silvia a fost respinsă ca neîntemeiată.³⁵¹ Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 22 noiembrie 2016, a fost admis apelul declarat de Silvia Grigorieva, s-a casat hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 20 mai 2016 și s-a emis o nouă hotărâre de admitere parțială a acțiunii, prin care a fost recunoscută ca defăimătoare informația publicată în

³⁴⁸ PÎRȚAC, Olivia. *Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale în Republica Moldova*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005, p.6. ISBN: 9975-78-406-2.

³⁴⁹ Încheierea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 2ra-701/17 din 12 aprilie 2017. [online] [acces 23.05.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=35918

³⁵⁰ *Ibidem*.

³⁵¹ *Ibidem*.

ziarul *Literatura și arta* din 26 februarie 2015.³⁵² Ulterior, la 12 aprilie 2017, recursurile declarate împotriva deciziei Curții de Apel Chișinău au fost declarate inadmisibile.³⁵³

Un alt caz ce ține de apărarea onoarei și demnității este prevăzut de Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 23 octombrie 2013 la dosarul nr. 2ra-3495/13. Conform deciziei respective, se precizează că, la 11 mai 2006, Vieru Grigore a depus cerere de chemare în judecată împotriva publicației periodice *Flux Continuu*, societate cu răspundere limitată, Poiată Petru și Asarov Boris cu privire la apărarea onoarei și demnității.³⁵⁴ În motivarea acțiunii, reclamantul a indicat că, în numărul 12 (540), ediția de vineri a săptămânalului GPF *Flux Continuu* din 11 martie 2006 (pag. 6), la rubrica „Ochiul al treilea”, a fost publicat un articol care conține afirmații în adresa sa, ce nu corespund adevărului, fiind considerate drept ponegritoare, care-i lezează onoarea și demnitatea de cetățean.³⁵⁵

Prin hotărârea Judecătoriei Buiucani mun. Chișinău din 19 decembrie 2006, acțiunea a fost admisă parțial.³⁵⁶ Prin decizia Curții de Apel Chișinău din 31 ianuarie 2008, apelurile declarate de către Vieru Grigore, Poiată Petru și publicația periodică *Flux Continuu* societate cu răspundere limitată, au fost respinse cu menținerea hotărârilor primei instanțe.³⁵⁷

În conformitate cu Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție din 23 octombrie 2013 la dosarul nr. 2ra-3495/13, recursul declarat de publicația periodică *Flux Continuu*, societate cu răspundere limitată, a fost respins.

4.3. Rolul Ombudsmanului (Avocatului Poporului) în protecția dreptului la viața intimă, familială și privată

Dreptul la respectarea vieții private a persoanei trebuie să fie nu numai reglementat prin dispoziții legale naționale și internaționale, ci și protejat prin normele dreptului civil. Urmărindu-se repararea prejudiciului și prin norme de drept penal, viața privată fiind ocrotită prin incriminarea faptelor care aduc atingere secretului și liniștii personale. În paragraful 3.2 al

³⁵² Încheierea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 2ra-701/17 din 12 aprilie 2017. [online] [acces 23.05.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=35918

³⁵³ *Ibidem.*

³⁵⁴ Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 2ra-3495/13 din 23 octombrie 2013. [online] [acces 19.09.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=4440

³⁵⁵ *Ibidem.*

³⁵⁶ *Ibidem.*

³⁵⁷ *Ibidem.*

prezentei lucrări sunt examinate în mod amănunțit prevederile actelor normative interne, menite să garanteze respectarea dreptului fundamental la viața intimă familială și privată.³⁵⁸

În acest context, pentru ca dreptul la viața intimă, familială și privată să fie cu adevărat protejat și respectat, și nu pur și simplu proclamat, la nivelul intern al statului urmează să fie creat și implementat un mecanism viabil, dotat cu o legislație compatibilă cu cea internațională în domeniul protecției vieții private și, nu în ultimul rând, să existe o bază tehnico-științifică puternică care ar putea ține piept tuturor atacurilor cibernetice.

În Republica Moldova, cetățeanul de rând nu acordă semnificație respectării dreptului de viață privată, așa cum se întâmplă în țările cu democrație dezvoltată, și nu îl percepe ca pe un drept inerent ființei umane, care impune statului nu numai datoria de imixtiune, dar și obligațiuni pozitive care cer în mod concret de la autorități să întreprindă măsuri rezonabile și adecvate pentru a proteja drepturile individului. Concluzia respectivă vine nu numai din numărul redus al sesizărilor parvenite la Centrul pentru Drepturile Omului cu referire la încălcarea acestui drept, dar și din lipsa abordării problemelor prin prisma dreptului la viață privată.³⁵⁹

Conform statisticii Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova, expuse în Raportul anual privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova pentru anul 2012, în anul 2008 s-au atestat 31 de adresări privind viața intimă privată și familială în 2009 – 100, în 2010 – 129, în 2011 – 113 adresări și în 2012 – 122.³⁶⁰

În conformitate cu datele incluse în Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2008 al Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova, în anul 2005 la Centru au parvenit 35 de petiții ce invocau încălcarea vieții intime, familiale și private, în anul 2006 numărul acestora a crescut cu 525 de petiții, în 2007 numărul petițiilor ce pretindeau încălcarea dreptului la viața intimă, familială și privată a scăzut până la 17 petiții, iar în anul 2008 a crescut până la 31 de petiții.³⁶¹

Conform Raportului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2017, pe parcursul anului 2017, în cadrul Oficiului Avocatului Poporului au

³⁵⁸ POPESCU, Corina-Florența, GRIGORE-RĂDULESCU, Maria-Irina. *Reglementarea legală a dreptului la viața privată în legislația națională, Extras din Articolul Aspecte privind respectarea dreptului la viața privată de către mass-media*. Publicat în Pandectele Române nr. 10/2014. [online] [acces 13.04.2019] Disponibil: <https://blog.wolterskluwer.ro/reglementarea-legala-a-dreptului-la-viata-privata-in-legislatia-nationala/>

³⁵⁹ Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2009, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, Chișinău 2009. [acces 14.01.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_2009_redactat_0.pdf

³⁶⁰ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2011, publicat de Centrul pentru Drepturile Omului în Moldova. Chișinău, 2012. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2011anexe_0.pdf

³⁶¹ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2008. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_2008_0.pdf

fost înregistrate 23 de apeluri telefonice la linia fierbinte „Telefonul Copilului” (080011116) privind dreptul la viața intimă, familială și privată. La fel, raportul în cauză menționează că în anul 2015 au fost depuse 68 de cereri care pretindeau încălcarea dreptului la viața intimă, familială și privată, în anul 2016 numărul cererilor respective a ajuns la 78, astfel că în anul 2017 numărul acestora a atins plafonul de 92.³⁶² Conform Raportului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2018, Oficiul Avocatului Poporului și în anul 2018 a recepționat și a examinat de la cetățeni 114 cereri cu privire la încălcarea dreptului la viața intimă, familială și privată, majoritatea ținând de protecția drepturilor copiilor. Dintre acestea 37 de cereri, au întrunit condițiile de admisibilitate și au fost acceptate spre investigare.³⁶³

Deși statistica denotă o tendință de majorare a numărului cererilor adresate privind încălcarea drepturilor omului, acestea nu reflectă nici pe departe numărul concret al încălcărilor dreptului omului la viața intimă, familială și privată, admise în realitate în Republica Moldova.

Conform Raportului privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2011, publicat de Centrul pentru Drepturile Omului în Moldova, asemenea anilor precedenți, în anul 2011, nu au fost înregistrate modificări esențiale în situația persoanelor LGBT în Republica Moldova. Astfel, rămân nesoluționate problemele discriminării și stigmatizării acestei categorii de persoane, lipsa cadrului legal comprehensiv privind nondiscriminarea, lezarea dreptului la libera exprimare. Infrațiunile motivate de intoleranța față de reprezentanți ai grupurilor minoritare sexuale nu sunt investigate eficient de organele de drept. Au fost înregistrate cazuri de manifestări discriminatorii față de reprezentanții grupurilor minoritare sexuale în instituțiile medicale, persoanele transgender se confruntă cu unele dificultăți în documentarea cu acte de identitate. Conform raportului, în perioada de referință au fost înregistrate manifestări de homofobie. Unii lideri politici ai confesiunilor religioase, oficiali, persoane publice, reprezentanți ai societății au lansat declarații instigatoare la ură homofobă.³⁶⁴

În lipsa unei protecții juridice adecvate și a unor mecanisme care să asigure respectarea deplinei egalități, estimarea realistă a fenomenului discriminării este extrem de dificilă. Aceasta

³⁶² Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2017. [acces 28.12.2019] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport2017redfinal.pdf>

³⁶³ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2018, Chișinău 2019, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, 226 p. [acces 17.11.2020] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/03/RAPORT_2018.pdf

³⁶⁴ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2011, publicat de Centrul pentru Drepturile Omului în Moldova. Chișinău, 2012. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2011anexe_0.pdf

se întâmplă, deoarece victimele evită să depună plângeri, dar și pentru că numai o parte din ele devin acuzații și ajung să declanșeze mecanismul judiciar.³⁶⁵

Comparativ cu Raportul sus-menționat, Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016, al Oficiului Avocatul Poporului „Ombudsman”, la capitolul Respectarea în Republica Moldova a dreptului la viața intimă, familială și privată scoate în evidență două probleme:

- încălcarea dreptului la viața privată (a intimității) în cazul montării camerelor de supraveghere pe domeniul privat, în al cărei perimetru de supraveghere intră spațiul privat al vecinilor;

- necesitatea asigurării transparenței activității instanțelor judecătorești în mod proporțional cu respectarea dreptului la viața intimă, familială și privată. Potrivit raportului în cauză, comunitatea LGBT a remarcat faptul că pentru ei este important să organizeze „Marșul LGBT”, menționându-se că astfel ar fi schimbată percepția oamenilor privind ponderea comunității LGBT în societate.³⁶⁶

Totuși unii reprezentanți ai comunității consideră că aceste marșuri, dimpotrivă, îi fac pe oameni să aibă o atitudine negativă față de LGBT. Acest fapt denotă că cea mai mare parte a problemelor ce țin de drepturile homosexualilor și transsexualilor, relevate în Raportul din anul 2011, au fost soluționate, astfel acestea nemaifiind reflectate în Raportul pentru anul 2016. Faptul dat este un indice pozitiv care demonstrează că Republica Moldova a avansat în această perioadă (din 2011 și până 2016) în domeniul formării unui cadru legal ce a permis eliminarea discriminării în societate.

În Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016, se menționează că Avocatul Poporului atestă încălcarea dreptului la viața privată în cazul montării camerelor de supraveghere pe domeniul privat, în al căror perimetru de supraveghere intră spațiul privat al vecinilor. Deși petiționarii au alertat organele de drept cu privire la acest aspect, chestiunea a rămas nesoluționată. Avocatul Poporului a recomandat autorităților competente intervenirea eficientă în cazul concret și examinarea circumstanțelor cauzei prin prisma respectării dreptului la viața privată. În asemenea cazuri este necesar de a lua în considerare jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului, care a adus următoarea

³⁶⁵ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2011, publicat de Centrul pentru Drepturile Omului în Moldova. Chișinău, 2012. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2011anexe_0.pdf

³⁶⁶ Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016. Chișinău, 2017. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport-ombudsman_2016.pdf

interpretare a noțiunii de „viață privată”: dreptul la respectarea vieții private este dreptul la intimitate, dreptul de a trăi așa cum dorești, protejat de publicitate.³⁶⁷

Viața privată constituie o abilitate a unei persoane sau a unui grup de persoane care tind să se izoleze, în scopul de a-și proteja interesele. Limitele vieții private și a ceea ce este considerat privat diferă între grupuri, culturi și indivizi, conform obiceiurilor și tradițiilor, deși există întotdeauna un anumit punct comun. Confidențialitatea poate fi uneori asemănată cu anonimatul și dorința de a rămâne în afara vieții publice. Cuvântul „privat”, raportat la o persoană, semnifică particular, individual. În general, dacă vorbim despre lucruri personale, gradul de „personalizare” a informației este în funcție de modul în care publicul poate să-l perceapă, ceea ce diferă după împrejurări și timp. Viața privată poate fi percepută sub aspectul de securitate³⁶⁸. Colectarea informațiilor cu privire la individ, fără consimțământul lui, afectează viața sa privată și decurge din prevederile articolului 8 al Convenției pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. În scopul asigurării protecției drepturilor și libertăților persoanei la prelucrarea datelor cu caracter personal, inclusiv a protecției drepturilor la inviolabilitatea vieții private, la secretul personal și familial, Parlamentul Republicii Moldova a adoptat Legea cu privire la protecția datelor cu caracter personal nr. 17 din 15.09.2007. În categoria respectivă de activități intră, în special, luarea amprentelor digitale.³⁶⁹ Această lege a fost ulterior abrogată de o nouă lege în domeniu și anume Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal.

Astfel, în Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2009, se menționează că la Centrul pentru Drepturile Omului a parvenit o sesizare colectivă din partea angajaților întreprinderii A.S., care au contestat faptul prelucrării automatizate a informației dactiloscopice care permite identificarea lor și asigură controlul intrării/ieșirii pe teritoriul întreprinderii în lipsa consimțământului și fără acordul acestora.³⁷⁰ Deoarece operațiunile de colectare, înregistrare, organizare, stocare și utilizare a informației dactiloscopice a angajaților acestei întreprinderi reprezintă acțiuni de prelucrare a datelor cu caracter personal,

³⁶⁷ Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016. Chișinău, 2017. [acces 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport-ombudsman_2016.pdf

³⁶⁸ *Ibidem*.

³⁶⁹ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2009, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, Chișinău 2009. [acces 14.01.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_2009_redactat_0.pdf

³⁷⁰ *Ibidem*.

avocații parlamentari au solicitat Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal în organizarea controlului circumstanțelor expuse în cerere.³⁷¹

În ultima perioadă se atestă o tendință de instalare de către angajatori, în încăperile în care lucrează salariații, a camerelor de supraveghere video, cu scopul real de a monitoriza de la distanță comportamentul angajaților, sub pretextul asigurării securității bunurilor și securității persoanelor fizice.³⁷² În unele cazuri, aceste dispozitive video înregistrează și audio.

Este important de menționat faptul că aflarea la locul de muncă a salariatului nicidecum nu-l privează pe acesta de dreptul la viață privată.³⁷³

Având în vedere concurența dreptului la viața privată și interesul angajatorului de a supraveghea spațiul de muncă, pentru o apreciere justă a necesității instalării camerelor video în afara biroului și în biroul de lucru, înainte de instalarea acestora, angajatorul este obligat să prezinte Centrului pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal ”Politica de securitate”, pentru a justifica necesitatea instalării acestora.

Potrivit raționamentelor Curții Europene pentru Drepturile Omului, spațiul de lucru (biroul, precum și bunurile din acesta, ce vizează un anumit angajat) sunt asimilate noțiunii de „inviolabilitate de domiciliu”. În acest sens, persoana poate miza pe asigurarea intimității în spațiul de muncă, iar angajatorul urmează să aprecieze disciplina de muncă prin utilizarea camerelor video cu un grad de discreție corespunzător.³⁷⁴

Cu regret, majoritatea salariaților video, fără acordul acestora și fără ca această supraveghere video să fie notificată la Centrul pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, din frica de a pierde serviciul, ezită să se adreseze cu o plângere la Centru, deși se simt permanent intimidați de această supraveghere neautorizată.

Urmare a acestora, Centrul pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal a elaborat un proiect de lege – „Lege privind supravegherea video” care are ca scop reglementarea lacunei legislative respective.

Proiectul respectiv de lege reglementează exhaustiv scopurile supravegherii video, interzice utilizarea datelor constituite din imagini, ce vizează persoanele fizice, obținute prin mijloacele de supraveghere video, în scopuri comerciale, menționează că instalarea, utilizarea

³⁷¹ Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2009, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, Chișinău 2009. [acces 14.01.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_2009_redactat_0.pdf

³⁷² Supravegherea video la locul de muncă. [acces 21.02.2019] Disponibil: <http://datepersonale.md/md/news/1211/1/10480/>

³⁷³ *Ibidem.*

³⁷⁴ *Ibidem.*

mijloacelor de supraveghere video și prelucrarea datelor constituie imagini fără înregistrare în Registrul de evidență a operatorilor de date cu caracter personal este interzisă.

Proiectul respectiv de lege prevede că instalarea mijloacelor de supraveghere video a imobilelor și bunurilor aparținând persoanelor fizice sau juridice, gospodăriilor și împrejurimilor acestora, inclusiv a apartamentelor situate în imobile cu spații comune, se poate realiza numai în condițiile în care echipamentele sunt orientate exclusiv asupra căilor de acces și perimetrului acestor bunuri, fără ca în raza lor de acoperire să fie vizualizate alte spații publice ori bunurile terților. Proiectul de lege respectiv menționează la fel două momente importante pentru protejarea vieții private și intimității persoanelor, și anume: interzice înregistrarea audio în cadrul operațiunilor de supraveghere video și utilizarea mijloacelor de supraveghere video, când aceasta se referă la spațiile în care persoana fizică poate conta, în mod rezonabil, pe intimitate precum centrele de întreținere și tratament, spațiile instituțiilor medico-sanitare destinate acordării asistenței medicale, cabinete de probă, vestiare, cabine de duș, toalete și alte locații similare.³⁷⁵

În acest context este important ca această lege să fie adoptată în termene proximе pentru a stabili regulile de efectuare a supravegherii video și răspunderea persoanelor fizice și juridice pentru încălcarea prevederilor legii respective. Totodată, considerăm că tergiversarea adoptării Legii privind supravegherea video încurajează angajatorii, alte persoane juridice și fizice de a încălca în mod grosolan dreptul constituțional la viața intimă și privată. La fel, Centrul pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal urmează să organizeze campanii de informare a salariaților și a altor persoane fizice la dreptul acestora de a nu fi supravegheați video, decât în cazurile strict prevăzute de lege.

În conformitate cu Raportul tematic de sinteză privind cazuistica manifestărilor de violență în familie, elaborate de Oficiul Avocatului Poporului, Tudor Lazăr recomandă semnarea și ratificarea de Republica Moldova a Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice (Convenția de la Istanbul).³⁷⁶

Deschis pentru semnare la 11 mai 2011, la Istanbul, acest nou tratat este unul decisiv și constituie primul instrument obligatoriu din punct de vedere juridic din Europa care creează un cadru legal cuprinzător în scopul protecției femeilor împotriva tuturor formelor de violență. La 1 august a intrat în vigoare ”Convenția de la Istanbul”, deschisă spre semnare în urmă cu trei ani

³⁷⁵ Proiect de lege privind regimul mijloacelor video. [online] [acces 03.02.2019] Disponibil: <https://datepersonale.md/legislation/national-legislation/proiecte-de-acte-normative/>

³⁷⁶ MUNTEAN, Igor, Oficiul Avocatului Poporului, LAZĂR Tudor, adjunct al Avocatului Poporului, Raport tematic sinteză privind cazuistica manifestărilor de violență în familie. Chișinău, 2014, 26 p. [acces 16.02.2021] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cazuistica_manifestarilorde_violenta_domestica2014.pdf

în Turcia.³⁷⁷ La 14 octombrie 2021, Parlamentul a adoptat Legea nr. 144 din 14.10.2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice. Aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană a însemnat pentru țara noastră abordarea problemelor legate de violența domestică cu totul la un alt nivel, a oferit instrumente juridice internaționale pentru soluționarea eficientă a cazurilor de violență domestică și, mai ales, conștientizarea calitativ nouă de către oameni a problemelor cu care se confruntă victimele violenței domestice, a procedurilor de combatere de violență domestică. Oferind un cadru complet din punct de vedere juridic, Convenția a încurajat măsurile de prevenire și de protecție, fapt care va duce la o creștere a anchetelor, a proceselor și a condamnărilor autorilor de fapte de violență.³⁷⁸ Unul dintre punctele forte ale Convenției – deschisă tuturor țărilor – constă în crearea unui grup de experți independent care va monitoriza respectarea normelor acesteia de către state.

Un interes deosebit prezintă poziția Curții Constituționale, expusă în Decizia acesteia nr. 1 din 18.02.2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 219a/2021 care vine să explice: ”Convenția de la Istanbul nu le cere statelor-părți să ia vreo măsură pentru a recunoaște persoanele care se identifică cu un alt gen decât cel așteptat de societate sau pentru a le acorda vreun statut juridic special. Convenția pur și simplu confirmă faptul că identitatea de gen se situează – alături de sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, asociere cu o minoritate națională, proprietate, naștere, orientare sexuală, vârstă. Convenția de la Istanbul se referă la instituția căsătoriei doar în contextul căsătoriei forțate. Ea nu obligă statele-părți să legalizeze căsătoria între persoane de același sex. Prin urmare, Convenția de la Istanbul nu contrazice în niciun fel constituțiile naționale care definesc căsătoria ca pe o uniune între o femeie și un bărbat”.³⁷⁹

Conform Raportului anual al Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2021, „Autoritățile au întreprins acțiuni importante în domeniul prevenirii violenței față de femei și violenței în familie, însă sunt necesare eforturi suplimentare cuprinzătoare pentru asigurarea respectării plene a drepturilor femeilor, inclusiv prin asigurarea implementării angajamentelor asumate prin ratificarea Convenției de la Istanbul, astfel încât să fie posibilă atingerea unei egalități reale între femei și

³⁷⁷ MUNTEAN, Igor, Oficiul Avocatului Poporului, LAZĂR Tudor, adjunct al Avocatului Poporului, Raport tematic de sinteză privind cazuistica manifestărilor de violență în familie. Chișinău, 2014, 26 p. [acces 16.02.2021] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cazuistica_manifestarilor_de_violenta_domestica2014.pdf

³⁷⁸ *Ibidem*.

³⁷⁹ Decizia Curții Constituționale nr. 1 din 18.02.2022 de inadmisibilitate a sesizării nr. 219a/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 53-59, art. 16 din 25.02.2022.

bărbați. Violența față de femei și violența în familie reprezintă în continuare un fenomen de amploare întâlnit în societatea noastră, iar cererile parvenite la adresa Avocatului Poporului afirmă încă o dată necesitatea consolidării mecanismelor de prevenire și combatere a acestuia. Avocatul Poporului constată un nivel redus de implementare a recomandărilor adresate autorităților”.³⁸⁰ Totodată, Raportul vizat recomandă:

- “instituirea unui mecanism viabil de implementare a prevederilor Convenției de la Istanbul”;

- “operarea modificărilor la Codul Penal și Codul Contravențional, pentru a spori sancțiunile aplicate în cazurile de violență domestică și sexuală, în conformitate cu standardele internaționale și în corespundere cu Hotărârea Curții Constituționale din 22 noiembrie 2018”;

- “sporirea gradului de conștientizare a femeilor, inclusiv a celor care aparțin grupurilor vulnerabile (minorități etnice, cu dizabilități, migrante, femeilor în etate, din zonele rurale etc.), cu privire la drepturile lor și la căile de atac disponibile pentru a solicita aceste drepturi”³⁸¹. Conform Raportului anual al Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2019, se subliniază că ”respectarea vieții private în anul 2019 a fost marcată de apariția în spațiul public a informațiilor privind încălcarea acestui drept de către organele de drept, prin aplicarea în mod abuziv a mijloacelor speciale de investigații. Conform informațiilor apărute în mass-media, mijloacele speciale de investigație au fost utilizate în cazul oponentilor politici și al unor jurnaliști care manifestau o atitudine neloială față de autorități.”³⁸²

”Privitor la politicile publice în domeniul respectării vieții private și de familie, Avocatul Poporului a identificat o problemă care ar putea genera încălcarea acestui drept, urmare a modificărilor operate la 19.07.2018 prin Legea nr.143 din 19.07.2018, adoptată în contextul aplicării Legii cu privire la schimbul de date și interoperabilitate.”³⁸³

În conformitate cu Legea nr.143, a fost completat alin. (5) din art.5 al Legii nr. 133 privind datele cu caracter personal cu litera g), care stabilește: ”consimțământul subiectului datelor cu caracter personal nu este cerut în cazurile în care prelucrarea este necesară pentru

³⁸⁰ Raportul Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2021, Chișinău 2022, 298 p. [acces 27.03.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/03/RAPORT2021-RED-FINAL.pdf>

³⁸¹ *Ibidem*.

³⁸² Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2019, Chișinău, 2020, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, 61 [acces 03.02.2022] p. Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>.

³⁸³ *Ibidem*.

schimbul de date în condițiile legislației în vigoare cu privire la schimbul de date și interoperabilitate”.³⁸⁴

Așadar, de la intrarea în vigoare a Legii menționate, ”toate instituțiile și autoritățile publice sunt obligate să ofere acces la registrele, la bazele de date, la sistemele informaționale și sistemele de evidență pe care le gestionează, conectându-le la platforma de interoperativitate, cu excepția celor cu atribuții din domeniul activității de supraveghere a entităților din sectorul financiar, al apărării naționale, al securității statului, al menținerii ordinii publice, al contracarării infracționalității, al prevenirii și combaterii corupției, în măsura în care se aplică legislația specială respectivă”.

Conform prevederilor Raportului anual al Centrului pentru Drepturile Omului din Moldova privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2019, în cadrul procedurii de avizare a proiectului Legii respective, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal ”nu a susținut propunerile cu referire la modificarea și completarea art.5 și art.15 din Legea privind protecția datelor cu caracter personal, pentru a evita riscul scurgerii de informații, accesului ilegal la datele cu caracter personal și a nu crea supoziții subiectului de date despre existența unui acces necontrolat asupra datelor cu caracter personal care îl vizează.”³⁸⁵

Având în vedere caracterul sensibil al dreptului la viața privată, subliniem necesitatea operării modificărilor de rigoare la Legea nr. 133 din 08.07.2011 privind protecția datelor cu caracter personal pentru a exclude prevederile care pot genera violarea dreptului la viața intimă, privată și de familie.

În Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020, a fost semnalat următorul fapt: ”Cu toate că statul garantează respectarea și ocrotirea vieții private, cele mai multe ingerințe în acest sens au fost invocate de către persoanele din instituții penitenciare”³⁸⁶

Avocatul Poporului a acordat o atenție sporită în Raportul vizat problemelor respectării dreptului la viața privată a deținuților în penitenciare, atenția asupra acestui subiect fiind determinată de:

³⁸⁴ Legea nr.143 din 19.07.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 309-320 art. 482.

³⁸⁵ Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2019, Chișinău 2020, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, p.61. [acces 03.02.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>

³⁸⁶ Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020, Chișinău, 2021, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, p. 279 [acces 27.03.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>

- numărul mare de cereri parvenite în care s-a semnalizat ”dezacordul cu deciziile instituțiilor penitenciare de limitare/interzicere a întrevederilor cu membrii familiilor în calitate de sancțiune disciplinară”³⁸⁷;
- realizarea perchizițiilor în celule, urmată de deteriorarea bunurilor private ale deținuților.

Urmare a constatărilor semnalizate de către Avocatul Poporului, considerăm absolut necesar ca Administrația Națională a Penitenciarelor să atragă o atenție sporită asigurării confidențialității corespondenței deținuților, revizuirii practicilor controalelor deținuților care încalcă vădit dreptul la intimitate a deținuților, precum asigurării intimității convorbirilor cu membrii familiilor acestora prin monitorizarea lor video.

4.4. Concluzii la capitolul 4

4.1. Curtea Constituțională, în calitatea sa de unică autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, a contribuit considerabil la garantarea respectării dreptului la viața intimă, privată și familială, prin exercitarea controlului constituționalității unor legi, regulamente, hotărâri ale Guvernului care, în conformitate cu sesizările depuse, încălcau prevederile art. 28 al Constituției ce consfințește dreptul la viața intimă, privată și familială.

4.2. În sistemul național de protecție a drepturilor omului, instanțelor de judecată le revine rolul esențial în vederea asigurării unei garantări reale și efective a drepturilor omului, inclusiv a inviolabilității vieții private și de familie.

4.3. Activitatea Avocatului Poporului în supravegherea respectării de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a dreptului persoanelor la viața intimă, familială și privată reprezintă o profilaxie importantă în vederea evitării pe viitor a cazurilor de condamnare a Republicii Moldova la CtEDO, inclusiv în cazul violării dreptului fundamental la viață privată, familială și intimă.

³⁸⁷ Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020, Chișinău, 2021, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, 279 p. [acces 27.03.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

Problema științifică importantă soluționată în lucrare constă în identificarea tuturor aspectelor „tradiționale” și „moderne” înglobate în prezent de noțiunea de viață privată și determinarea gradului de protecție juridică conferit acesteia de normele naționale și internaționale, fapt care a generat la formularea unor definiții a noțiunilor de viață privată, intimă și familială, precum și a unor propuneri de *lege ferenda*, în vederea perfecționării cadrului normativ în domeniu și aplicării corecte a legislației.

Rezultatele științifice obținute constau în analiza complexă și multiaspectuală din perspectiva juridică a dreptului la viața intimă, familială și privată, studierea evoluției jurisprudenței CtEDO pe cazurile inițiate în temeiul art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului cu indicarea soluțiilor adoptate pe marginea fiecărui caz, inclusiv examinarea cazurilor prezentate în fața CtEDO împotriva Republicii Moldova, cu același obiect, pentru reliefarea tendințelor actuale de percepție a dreptului la viața intimă, familială și privată, ceea ce a permis obținerea unor rezultate științifice noi.

Elementele de noutate sunt concretizate în următoarele idei de bază:

- s-a realizat o analiză a elementelor caracteristice și s-a argumentat propriile definiții referitoare la dreptul la viața intimă, privată și familială;
- s-au elucidat esența și trăsăturile distincte ale fiecărui element al dreptului fundamental la inviolabilitatea vieții private, de familie și intime;
- s-a efectuat o analiză detaliată a legislației naționale, menite să garanteze dreptul fundamental la viața intimă, privată și familială;
- au fost identificate lacunele din legislația Republicii Moldova în privința mecanismelor de reglementare și a modalităților de asigurare a inviolabilității vieții private, de familie și intime, cu formularea unor propuneri de *lege ferenda*, pentru a elimina aceste lacune și a îmbunătăți cadrul normativ relevant.

Astfel, cercetarea reglementării juridice și a asigurării inviolabilității vieții private, familiale și intime în prezenta lucrare constituie fundamentul următoarelor **concluzii**:

1. În urma examinării evoluției în timp a dreptului la respectarea vieții private și de familie, a fost posibilă formularea concluziei că acest drept este unul dintre cele mai cameleonice, multiaspectuale și abstracte dintre drepturile garantate de CEDO. Esența dreptului la inviolabilitatea vieții private constă în superioritatea vieții private față de cea publică. În vederea excluderii posibilității statului de a interveni în mod arbitrar în viața privată a persoanei, în cazul în care acesta va interveni în viața privată și de familie a unei persoane, statul va fi

obligat să justifice acțiunea respectivă prin referire la unul dintre temeiurile stabilite în articolul 8 din CEDO (Cap. 2 (2.1)).

2. Examinarea textului art. 28 al Constituției Republicii Moldova a permis identificarea caracterului laconic al acestuia, Constituția Republicii Moldova limitându-se doar cu enumerarea valorilor „viața intimă, privată și familială”, pe care statul urmează să le respecte și să le ocrotească. Având în vedere faptul că nici Constituția Republicii Moldova și niciun alt act normativ național nu definește noțiunea de viață intimă, privată și familială, conchidem că definirea categoriilor respective este lăsată în sarcina doctrinarilor și jurisprudenței (Cap. 3 (3.2)).

3. În urma analizei multiaspectuale a dreptului la viața privată, a fost propusă următoarea definiție: **„Dreptul la inviolabilitatea vieții private este abilitatea persoanei de a stabili individual limitele în care persoanele terțe vor avea acces la informația despre viața personală a acestuia”** (Cap. 2 (2.4)).

4. Odată ce viața intimă este un aspect al vieții private, propunem următoarea definiție a intimității: **„Dreptul la viața intimă este un drept la individualism, care constă în capacitatea de a trăi izolat de ochii altora, precum și de abilitatea de a stabili și de a dezvolta relații cu alții”** (Cap. 2 (2.2)).

5. În urma examinării jurisprudenței CtEDO, am putea defini dreptul la viața familială, după cum urmează: **„Dreptul la viața familială este dreptul de a desfășura o viață familială efectivă, de a stabili și de a întreține relații cu alți oameni în domeniul afectiv, fiind protejat de ingerințele altor persoane”** (Cap. 2 (2.3)).

6. În lucrare a fost reliefată tendința actuală de automatizare și informatizare a proceselor datorită implementării atât în sectorul public, cât și în sectorul privat a tehnologiilor informaționale de ultimă generație, fapt care implică un pericol sporit pentru protecția vieții intime și private a individului, manifestate prin culegerea, stocarea și prelucrarea unui volum mare de informație privind datele personale ale individului. Sistemele moderne oferă numeroase posibilități angajatorilor de a colecta ușor informații privind viața privată a salariaților, de a-i supraveghea video și audio, ceea ce reprezintă o ingerință în viața privată a salariaților, drept care urmează a fi garantat acestora inclusiv la locul de muncă. Legiuitorul național urmează atât, să racordeze prevederile actelor normative naționale la rigorile normelor internaționale, pentru a garanta respectarea dreptului la viața privată a persoanelor în procesul îndeplinirii obligațiilor de muncă a acestora, cât și să implementeze un sistem eficient de monitorizare, care ar veghea respectarea dreptului în cauză (Cap. 3 (3.1), (3.2)).

7. Este relevantă și multiaspectuală practica judiciară a CtEDO referitoare la cazurile ce privesc încălcarea art. 8 al Convenției Europene. În acest sens am constatat următorul fapt: condamnarea de către CtEDO a Republicii Moldova pentru încălcarea inviolabilității vieții private este cauzată atât de imperfecțiunea cadrului normativ intern, cât și de acțiunea/inacțiunea prescrisă a exponenților puterii de stat (Cap. 3 (3.3)).

8. Este notorie contribuția Curții Constituționale, în calitatea sa de unică autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova, la garantarea respectării dreptului la viața intimă, privată și familială, prin exercitarea controlului constituționalității unor legi și hotărâri ale Guvernului care, în conformitate cu sesizările depuse, încălcau prevederile art. 28 al Constituției. În același timp, în sistemul național de protecție a drepturilor omului, instanțelor de judecată le revine rolul esențial în vederea asigurării unei garantări reale și efective a drepturilor omului, inclusiv a inviolabilității vieții private și de familie. Totodată, valoarea importantă a instituției Avocatului Poporului în supravegherea respectării de către autoritățile publice ale Republicii Moldova a dreptului persoanelor la viața intimă, familială și privată este justificată prin activitatea de profilaxie în vederea evitării pe viitor a cazurilor de condamnare a Republicii Moldova la CtEDO, inclusiv în cazul violării dreptului fundamental la viața privată, familială și intimă (Cap. 4 (4.1), (4.2), (4.3)).

Cu titlu de **recomandări**, propunem:

1. Odată ce redacția actuală a articolului 28 din Constituția Republicii Moldova este destul de laconică, în urma studiului practicii de reglementare constituțională a altor state a dreptului la viața privată și familială, propunem expunerea articolului 28 al Constituției Republicii Moldova în următoarea formulare:

„Articolul 28. Viața privată și familială

1. Orice persoană are dreptul la respectarea vieții sale private, familiale, la protecție împotriva încălcării onoarei, demnității și reputației sale.

2. Persoana are dreptul să dispună de ea însăși, dacă nu încalcă drepturile și libertățile altor persoane”.

Așadar, formularea propusă a articolului constituțional:

- nu prevede noțiunea de viață intimă, deoarece, după cum s-a demonstrat în conținutul prezentei teze, viața intimă este un aspect component al vieții private și menționarea separată a acestuia, în viziunea noastră, este de prisos;

- stipulează în aliniatul doi un aspect important al dreptului la viața privată și anume *”dreptul persoanei de a dispune de ea însăși”*.

2. Din motivul unui nivel scăzut al culturii juridice în Republica Moldova, comparativ cu cel al țărilor cu tradiții democratice seculare, la noi în țară nu se acordă semnificație respectării dreptului la viață privată și nu este perceput ca un drept inerent ființei umane, care impune statului nu numai datoria de imixtiune, dar și obligațiuni pozitive care cer în mod concret de la autorități să întreprindă măsuri rezonabile și adecvate pentru a proteja drepturile individului. Astfel, în vederea remedierii situației create este necesar de a imputa exponenților autorităților publice sarcini de a mediatiza, de a respecta, de a dezvolta dreptul la viața privată, familială și intimă, precum și, nu în ultimul rând, de a contracara ingerințele terților în viața privată a persoanei, în vederea ridicării nivelului de conștientizare și a gradului de responsabilitate în ceea ce privește protecția vieții private, familiale și intime, în spiritul Convenției Europene pentru protecția drepturilor omului și a jurisprudenței Curții Europene.

3. În vederea identificării unui just echilibru între dreptul la viața privată și transparența procesului judiciar în cadrul publicării hotărârilor judecătorești, propunem operarea unor modificări la Regulamentul privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a Curții Supreme de Justiție prin includerea în Regulamentul vizat a unor dispoziții care ar prevedea dreptul reclamantului care nu dorește dezvăluirea identității sale de a preciza aceasta cu expunerea motivelor care justifică derogare și, prin urmare, dreptul instanței de a autoriza anonimatul în cazuri excepționale și temeinic justificate, astfel cum este prevăzut de Regulamentul Curții Europene a Drepturilor Omului.

4. Întrucât numărul autorizațiilor judecătorilor de instrucție pentru interceptarea comunicărilor este anual în creștere, pornind de la faptul că interceptarea convorbirilor telefonice constituie o ingerință foarte gravă în drepturile unei persoane, iar autorizarea acesteia să se bazeze doar pe motive foarte serioase, pe o bănuială rezonabilă că persoana este implicată într-o activitate criminală gravă, se propune operarea unor modificări la actele normative naționale, astfel ca:

- judecătorii de instrucție să fie obligați să justifice, în mod obligatoriu, autorizarea măsurilor de supraveghere secretă;
- Instrucțiunea privind modul de organizare și îndeplinire a măsurilor operative de investigații în rețelele de comunicații electronice să fie reexaminată și ajustată la rigorile Constituției Republicii Moldova, la actele normative întru a căror executare a fost emisă, în spiritul standardelor europene.

5. Potrivit paragrafului 2.4 al capitolului 2 al prezentei teze, în ultima perioadă se atestă o tendință de majorare a numărului cazurilor de încălcare a dreptului la viață privată atât în cazul montării camerelor de supraveghere pe domeniul privat, în al căror perimetru de supraveghere

intră spațiul privat al vecinilor, cât și în cazul instalării camerelor de supraveghere video de către angajatori în încăperile în care lucrează salariații, cu scopul real de a monitoriza de la distanță comportamentul angajaților, sub pretextul asigurării securității bunurilor și a persoanelor fizice.

În acest context este important ca în termene proximе să fie adoptată Legea privind supravegherea video, pentru a stabili regulile de efectuare a supravegherii video și răspunderea persoanelor fizice și juridice pentru încălcarea prevederilor legii respective. Totodată, considerăm că tergiversarea adoptării Legii privind supravegherea video încurajează angajatorii, alte persoane juridice și fizice să încalce în mod grosolan dreptul constituțional la viața intimă și privată. La fel, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal urmează să organizeze campanii de informare a salariaților și a altor persoane fizice referitor la dreptul acestora de a nu fi supravegheați video, decât în cazurile strict prevăzute de lege, cu asigurarea garanțiilor necesare.

6. Având în vedere faptul că noțiunea de judecător de drepturi și libertăți va reflecta cu precădere esența instituției vizate, care include în sine și garanția respectării drepturilor omului prevăzute de Convenția Europeană a Drepturilor Omului și Constituția Republicii Moldova, propunem că în legislația națională noțiunea „*judecător de instrucție*” să fie substituită prin noțiunea „*judecător de drepturi și libertăți ale omului*”, după exemplul unor state membre ale Uniunii Europene.

7. Considerăm necesare: ratificarea de către Republica Moldova a Protocolului nr. 12 la Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale; implementarea unor mecanisme instituționale, menite să perfecționeze abilitățile funcționarilor publici în domeniul prevenirii și combaterii discriminării minorităților; adoptarea legislației conform standardelor internaționale de nediscriminare pe motiv de identitate de gen, care ar oferi protecția necesară minorităților împotriva crimelor și incidentelor de transfobie și alte forme ale discriminării.

Semnificația teoretică a lucrării rezidă în conturarea unui cadru teoretico-științific coerent în corelație cu cadrul normativ existent privind dreptul la viața intimă, privată și familială, acestea având ca finalitate conturarea categoriilor actuale protejate de dreptul constituțional la viața intimă, privată și familială și identificarea soluțiilor de garantare a acestuia.

Valoarea practică a lucrării rezidă în posibilitatea folosirii concepțiilor științifice reliefate în aceasta, în calitate de sursă de documentare pentru potențialii petiționari la Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care ar pretinde violarea dreptului la viața intimă, privată și familială în temeiul art. 8 al Convenției Europene a Drepturilor Omului. Recomandările de

perfecționare a legislației vor fi utile în procesul de racordare la rigorile europene ale legislației naționale în domenii tangente dreptului la viața intimă, familială și privată. Totodată, propunerile și recomandările reliefate în prezenta lucrare au ca finalitate elucidarea lacunelor de reglementare depistate în legislația referitoare la dreptul la viața intimă, privată și familială. În final, concluziile menționate în prezenta lucrare pot fi utile procesului de învățământ juridic în Republica Moldova.

Impactul lucrării în dezvoltarea științei și culturii constă în completarea doctrinei naționale cu studii analitice comparate și recomandări privind perfecționarea legislației din domeniul dreptului la viața intimă, familială și privată, și anume: cercetarea practicii CtEDO în soluționarea spețelor în care s-a pretins încălcarea dreptului la viața privată, caracterizarea principalelor aspecte constitutive ale acestui drept, analiza evoluției istorice și a premiselor apariției și dezvoltării dreptului la viața intimă, familială și privată, elaborarea concluziilor și formularea propunerilor de perfecționare a cadrului normativ de reglementare a dreptului la viața intimă, familială și privată în Republica Moldova.

Considerăm că **potențialele direcții ulterioare de cercetare legate de tema abordată**, pot fi axate pe:

- perfecționarea cadrului de reglementare a răspunderii materiale și disciplinare atât a persoanelor private, cât și a persoanelor de drept public pentru încălcarea dreptului la viața intimă, familială și privată;
- cercetarea dreptului la securitatea ecologică, ca element component al dreptului la viața privată;
- analiza evoluției și a perspectivelor de reglementare normativă a dreptului la viața familială a persoanelor de același sex;
- identificarea și cercetarea hotarului dintre dreptul la viața intimă, familială și privată și dreptul la libertatea exprimării.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

Literatură de specialitate

1. *Aspecte problematice privind protecția datelor cu caracter personal în cadrul interceptărilor convorbirilor telefonice și a altor convorbiri, inclusiv culegerii informației de la instituțiile de comunicații electronice în cadrul procedurilor penale.* [online] [acces 14.02.2019] <http://www.datepersonale.md/md/publicati/2559/1/4006/>
2. AVORNIC, Gheorghe. *Culegere de acte normative în domeniul protecției drepturilor copilului și familiei.* Chișinău: Trigraf-Tipar SRL, 2007. 686 p. ISBN 978-9975-9600-0-7.
3. BALAN, Marius. *Drept constituțional și instituții politice, Vol.I Teoria generală a statului și a constituției. Constituția română în context european.* București: Editura Hamangiu, 2015. 504 p. ISBN 978-606-27-0301-1.
4. Biroul de Informare al Consiliului Europei în Moldova, *Protecția datelor cu caracter personal, Documente ale Consiliului Europei.* Chișinău: ÎS Firma Editorială Poligrafică „Tipografia Centrală”, 2001. 204 p.
5. BÎRSAN, Corneliu, *Convenția europeană a drepturilor omului. Comentariu pe articole.* București: C.H. Beck, 2010. 1920 p. ISBN: 978-973-115-676-7.
6. BOGDAN, Dragoș, SELEGEAN, Mihaela, *Drepturi și libertăți fundamentale în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.* București: Editura All Beck, 2005. 688 p. ISBN: 973-655-686-7.
7. BRÂNZĂ, Sergiu, ULIANOVSKI, Xenofon, STATI, Vitalie. *Drept penal. Partea specială. Volumul II.* Chișinău: Editura Cartier, 2005. 804 p. ISBN: 9975-79-325-8.
8. BURUIANĂ, Ion. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului.* Chișinău: Print-Caro, 2013. 92 p. ISBN: 978-9975-56-105-1.
9. BUTNARU, Iulia. ***Dimensiunile dreptului fundamental la protecția vieții familiale.*** În: Studii Juridice Universitare, Chișinău, 2014, Nr. 3-4 (27-28). p. 181-193. ISSN: 1857-4122.
10. BUTNARU, Iulia. ***Dreptul de a dispune de sine însăși – o componentă a vieții intime a persoanei.*** În: Studii Juridice Universitare, Chișinău, 2015, Nr.1-2 (29-30), p. 140-145. ISSN: 1857-4122.
11. BUTNARU, Iulia. ***Dreptul la viața intimă, familială și privată în Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului.*** În: Revista Națională de Drept. Chișinău, 2021, nr.1, p. 142-151. ISSN:1811-0770.
12. BUTNARU, Iulia. ***Multidimensionalitatea și complexitatea dreptului la viața intimă, familială și privată.*** În: Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitas Europaea XXI: Știința universitară în contextul integrării europene. Promovarea drepturilor

- omului în contextul integrării europene: teorie și practică, Conf. șt. teoretico-practică internațională (2013; Chișinău), Chișinău, 2013, p. 249-261. ISBN: 978-9975-101-20-2.
13. BUTNARU, Iulia. *Restrângerile aduse dreptului la respectul vieții private și de familie conform prevederilor Convenției Europene pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*. În: Studii Juridice Universitare. Chișinău, 2012, Nr. 3-4 (19-20). p. 187-197. ISSN: 1857-4122.
 14. BUTNARU, Iulia. *Viața privată versus libertatea exprimării*. Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor „Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 2014. p. 117. ISBN: 978-9975-4257-2-8.
 15. CARP, Radu, ȘANDRU, Simona. *Dreptul la intimitate și protecția datelor cu caracter personal*, București: Editura All Beck, 2004, 216 p. ISBN: 973-655-455-4.
 16. CÂRNAȚ, Teodor. *Drept constituțional*. Chișinău: „Print-Caro” S.R.L., 2010, 513 p. ISBN: 978-9975-4069-3-2.
 17. CÂRNAȚ, Teodor, CÂRNAȚ Mariana. *Protecția juridică a drepturilor omului*. Chișinău, 2006, 380 p. ISBN: 9975-932-62-2.
 18. Centrul de Drept al Avocaților. *Raport analitic, Monitorizarea încălcărilor drepturilor omului reflectate în hotărârile judiciare irevocabile*. Chișinău, 2007. 84 p.
 19. Centrul de Investigații Sociologice și Marketing „CBS-AXA”, *Cetățenii Republicii Moldova vor să le fie respectat dreptul la viața privată*. [online] [acces 18.10.2018] Disponibil: <http://politik.md/articles/infografic/cetatenii-republicii-moldova-vor-sa-le-fie-respectat-dreptul-la-viata-privata/41597/>.
 20. CHARRIER, Jeann-Loup, CHIRIAC, Andrei. *Codul Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2008. 724 p. ISBN: 978-9975-100-40-3.
 21. CIOCLEI, Valerian. *Drept penal: partea specială*. București: C.H. Beck, 2013. 355 p. ISBN: 978-606-18-0841-0.
 22. CIUCA, Aurora. *Protecția Internațională a Drepturilor Omului*. Iași: Editura Sanvialy, 1998, 220 p. ISBN: 973-98119-3-0.
 23. CLEMENTS, Luke, MOLE, Nuala, SIMMONS Alan. *Drepturile europene ale omului: înaintarea unei cauze pe baza Convenției*. Chișinău: Cartier, 2005. 544 p. ISBN: 9975-79-367-3.
 24. *Concediat pentru că a folosit rețelele de socializare la locul de muncă în scopuri personale! Cazul a ajuns la CEDO*. [online] [acces 25.12.2018] Disponibil: <https://bani.md/concediat->

[pentru-ca-a-folosit-retelele-de-socializare-la-locul-de-munca-in-scopuri-personale-cazul-a-ajuns-la-cedo---98089.html](#).

25. CORLĂȚEAN, Titus. *Protecția europeană și internațională a drepturilor omului*. București: Universul juridic, 2015. 330 p. ISBN: 978-606-673-676-3.
26. COSTACHI, Gheorghe. *Probleme ale edificării statului de drept în Republica Moldova*. Chișinău: ÎS Firma Editorială Poligrafică „Tipografia Centrală”, 2003. 540 p. ISBN: 9975-78-225-6.
27. COSTACHI, Gheorghe, ZAHARIA, Procopie. *Dezvoltarea conceptului despre drepturile omului în epoca modernă și contemporană*. În: *Legea și viața*, nr.1, 2000.
28. CRASNOBAEV, Adrian. *Protecția dreptului fundamental al omului la un mediu înconjurător sănătos / Teza de doctor în drept*. Chișinău, 2015. 185 p.
29. CREANGĂ, Ion, GURIN, Corneliu. *Drepturile și libertățile fundamentale: Sistemul de garanții*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 400 p. ISBN: 9975-947-63-0.
30. DE SCHUTTER, Olivier. *Convenția Europeană pentru Drepturile Omului și Protecția Persoanelor care necesită protecție internațională*. Joint Conference. Chișinău: 2000. 279 p.
31. DIACONU, Ion. *Drepturile Omului în Dreptul Internațional Contemporan*. București: Lumina Lex, 2001, 142 p. ISBN: 973-588-327-9.
32. *Dicționarul explicativ al limbii române, on-line*. [acces 27.11.2018] Disponibil: <https://dexonline.ro/definitie/intimitate>.
33. DOGARU, Ion, DĂNIȘOR, Dan Claudiu. *Drepturile Omului și Libertățile Publice*, Chișinău: Editura Zamolxe, 1998. 242 p. ISBN: 9975-9983-0-5.
34. DUCULESCU, Victor. *Protecția Juridică a Drepturilor Omului: mijloace interne și internaționale*. București: Lumina Lex, 1998, 480 p. ISBN: 9735880660.
35. *Finlanda modifică dreptul la viață privată din Constituție*. [online] [acces 15.03.2019] Disponibil: <http://hotnews.md/articles/view.hot?id=52683>.
36. FOCA Marian. *Drept constituțional, drepturi și libertăți fundamentale*. Constanța: Editura Europolis, 2005. 192 p. ISBN: 973-676-114-2.
37. GOMIEN, Donna. *Ghid (vade-mecum) al Convenției Europene a Drepturilor Omului*. Chișinău: Biroul de Informare al Consiliului Europei al Republicii Moldova, 2006. 192 p. ISBN: 978-9975-78470-2.
38. GOMIEN, Donna. *Introducere în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Editura ALL, 1996. 183 p. ISBN: 973-571-122-8.

39. GRIBINCEA, Vladislav, GUZUN, Ion, MACRINICI, Sorina. *Reforma instituției judecătorești de instrucție în Republica Moldova, Centrul de resurse juridice din Republica Moldova*. Chișinău: Imprint Star, 2015. 66 p. ISBN: 978-9975-3002-1-6.
40. GUCEAC, Ion. *Constituțiile statelor lumii*. Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, 2016. 908 p. ISBN:978-9975-86-040-6.
41. GUCEAC, Ion. *Curs elementar de drept constituțional, Volumul II*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2004. 496 p. ISBN: 9975-70-399-2.
42. GUCEAC, Ion. *Dicționar Drepturile Omului pe înțelesul tuturor*. Chișinău: Î.E.P. Știința, 2010. 160 p.
43. IANCU, Gheorghe. *Drepturile, libertățile și îndatoririle fundamentale în România*. București: Editura All Beck, 2003. 404 p. ISBN: 973-655-247-0.
44. IFRIM, Ion. *Ocrotirea penală a vieții intime a persoanei*. București: Universul Juridic, 2012. 188 p. ISBN: 978-973-127-723-3.
45. JOFA Constantin. *Protecția Drepturilor Omului*. Iași: Editura Fundației Chemarea, 2000. 244 p. ISBN: 973-96867-7-X.
46. JUGASTRU Călina, *Respectul vieții private – delimitări conceptuale, precizări privind domeniul protecției legale*. [online] [acces 03.02.2019] Disponibil: <http://humanistica.ro/anuare/2004/Anuare%202004/Art.21.pdf>.
47. KILKELLY Ursula. *Dreptul la respectarea vieții private și de familie, Ghid privind punerea în aplicare a articolului 8 al Convenției Europene pentru Drepturile Omului*. Chișinău: Consiliul Europei, 2003. 72 p.
48. LOSANO, Mario G. *Legea italiană în privința protecției vieții private*. București: Editura All Beck, 2004. 504 p. ISBN: 973-655-440-6.
49. MAZILU, Dumitru. *Drepturile Omului, concept, exigențe și realități contemporane*. București: Lumina Lex, 2000. 448 p. ISBN: 973-588-244-2.
50. MĂRGINEANU, Iurie. *Principiile Procedurii Penale în Republica Moldova: tz. de doct. în drept*. Chișinău, 2003. 173 p.
51. MICU, Doina. *Garantarea drepturilor omului: în practica Curții Europene a Drepturilor Omului și în Constituția României*. București: Editura All Beck, 1998. 287 p. ISBN: 9739876633.
52. MIGA BEȘTELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția Internațională a drepturilor omului*. București: Editura Universul juridic, 2008, 450 p. ISBN: 978-973-127115-6.
53. MIGA BEȘTELIU, Raluca, BRUMAR, Catrinel. *Protecția internațională a drepturilor omului, Note de curs*. București: Universul juridic, 2010. 453 p. ISBN: 978-973-127-425-6.

54. MILLAR, Gavin Q.C. *Ghid privind libertatea de exprimare pentru judecători și jurnaliști din Republica Moldova*. Chișinău: Casa Editorial-Poligrafică Bond Offices, 2010, ISBN: 978-9975-80-312-0.
55. MOROȘAN, Ion, GÎRBU, Nicolae. *Reglamentarea juridică a Drepturilor și Libertăților Fundamentale ale omului*. Chișinău, Tipografia Orhei, 2003. 180 p. ISBN: 9975-9736-6-3.
56. MOROZAN, Nicoleta. *Instituția judecătorului de drepturi și libertăți*. Acta Universitatis George Bacovia. Juridica - Volume 4. Issue 1/2015. [online] [citat 16.10.2021] Disponibil: [http://www.ugb.ro/Juridica/Issue7RO/6. Judecatorul de drepturi si libertati.Nicoleta Morozan.RO.pdf](http://www.ugb.ro/Juridica/Issue7RO/6. Judecatorul_de_drepturi_si_libertati.Nicoleta_Morozan.RO.pdf).
57. MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia „Bons Offices”, Editura Arc, 2015. 280 p. ISBN: 978-9975-61-647-8. MUNTEANU, Anatolie, GRIGORIU, Aurelia, RUSU, Svetlana, etc. *Manualul funcționarului public în domeniul Drepturilor Omului*. [online] [citat 27.03.2022] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/manualul_functionarului_public_0.pdf
58. MUNTEAN, Igor, LAZĂR Tudor, Raport temativ sinteză privind cazuistica manifestărilor de violență în familie. Chișinău, 2014, 26 p. [citat 16.02.2021] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cazuistica_manifestarilorde_violenta_domestica2014.pdf.
59. MURARU, Ioan. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Editura ACTAMI, 1998. 480 p.
60. MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Simina. *Drept constituțional și instituții politice*. București: Editura Lumina Lex, 2001. 703 p. ISBN: 973-588-312-0.
61. MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, Elena Simina. *Drept Constituțional și instituții politice, Vol.I*. București: Editura C.H. Beck, 2008. 703 p. ISBN: 978-973-115-456-5
62. MURARU, Ioan, TĂNĂSESCU, E.S.. *Drept constituțional și instituții politice, Volumul I*. București: Editura C.H. Beck, 2011. 235 p.
63. NEGRU, Boris, OSMOCHESCHU, Nicolae, SMOCHINĂ, Andrei, *Constituția Republicii Moldova Comentariu*. Chișinău: Editura Arc, 2012. 574 p. ISBN: 978-9975-61-700-0.
64. OLTEANU, Constantin. Dimensiuni de consfințire și respectare a drepturilor omului în sistemul penitenciar: tz. de doct. în drept. Chișinău, 2014. 268 p.
65. *Percepția populației privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova nu s-a schimbat esențial în ultimii doi ani*. [online] [citat 15.03.2019] Disponibil:

- http://www.md.undp.org/content/moldova/ro/home/presscenter/pressreleases/2018/percep_i_a-populaiei-privind-respectarea-drepturilor-omului-in-re.html.
66. *Peste două sute de copii au devenit victime ale violenței sexuale și fizice în mai puțin de un an și jumătate.* [online] [citat 06.01.2019] Disponibil: <https://sputnik.md/society/20150610/456016.html>.
 67. PÎRȚAC, Olivia. *Apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanei în Republica Moldova*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 148 p. ISBN: 9975-78-406-2.
 68. POALELUNGI, Mihai, GRIMALSCHI, Lilia, SPLAVNIC, Stas. *Convenția Europeană a Drepturilor Omului, Comentariu asupra Hotărârilor Curții Europene a Drepturilor Omului versus Republica Moldova, Concluzii și recomandări*. Chișinău: 2017. ISBN: 978-9975-53-828-2.
 69. POPA, Victor. *Tratat de drept constituțional și iustitii politice*. Chișinău: Notograf prim SRL, 2021. 1024 p. ISBN: 978-9975-84-148-1.
 70. POPESCU, Corina-Florența, GRIGORE-RĂDULESCU, Maria-Irina. *Reglementarea legala a dreptului la viața privată în legislația națională, Extras din articolul Aspecte privind respectarea dreptului la viața privată de către mass-media*. În: Pandectele Române nr. 10/2014. [online] [citat 13.04.2019] Disponibil: <https://blog.wolterskluwer.ro/reglementarea-legala-a-dreptului-la-viata-privata-in-legislatia-nationala/>.
 71. POPESCU, Corneliu-Liviu. *Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului (1999-2002)*. București: Editura All Beck, 568 p.
 72. POPESCU, Corneliu-Liviu. *Protecția internațională a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2000. 352 p. ISBN: 973-655-058-3.
 73. POTÎNGA, Alexei, COSTACHI, Gheorghe. *Asigurarea drepturilor omului în lume*. Chișinău: Editura Epigraf, 2005. 608 p. ISBN: 9975-903-71-1.
 74. Proiect de lege privind regimul mijloacelor video. [online] [citat 03.02.2019] Disponibil: <https://datepersonale.md/legislation/national-legislation/proiecte-de-acte-normative/>.
 75. Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2016, Chișinău 2017. [citat 13.04.2019] Disponibil: <http://procuratura.md/file/2Raportul%20Procurorului%20General%202016%2005.06.17.pdf>.
 76. Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2017, Chișinău 2018. [citat 13.04.2019] Disponibil: http://www.procuratura.md/file/2018-03_12_Raportul%20Procurorului%20General%202017.pdf

77. Raport despre activitatea Procuraturii în anul 2018, Chișinău 2019. [citât 28.12.2019]
Disponibil: http://procuratura.md/file/2019-03-05_Raportul%20Public%20activitatea%20Procuraturii%20Generale%20anul%202018.pdf.
78. Raport privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2009, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, Chișinău 2009. [citât 14.01.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport_2009_redactat_0.pdf.
79. Raport privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2017. [citât 28.12.2019] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport2017redfinal.pdf>.
80. Raportul Alternativ al oficiului Avocatului Poporului la Comitetul pentru Drepturile Economice, sociale și culturale. [citât 10.10.2021] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_alternativ_al_oficiului_avocatul_poporului_la_comitetul_pentru_drepturile_economice_sociale_si_culturale_0.pdf.
81. Raportul anual privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2012. [citât 03.02.2019] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport2012-fina11.pdf>.
82. Raportul dintre libertatea presei și dreptul la viața privată. [citât 03.02.2019] Disponibil: <https://dreptmd.wordpress.com/teze-de-an-licenta/raportul-dintre-libertatea-presei-si-dreptul-la-viata-privata/>.
83. Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2008. [citât 03.02.2019] Disponibil: http://old.ombudsman.md/sites/default/files/document/attachments/raport_2008_0.pdf.
84. Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2010, Chișinău, 2010. [citât 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2010_0.pdf.
85. Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2016. Chișinău, 2017. [citât 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/raport-ombudsman_2016.pdf.
86. Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în 2011, publicat de Centrul pentru Drepturile Omului în Moldova. Chișinău, 2012. [citât 03.02.2019] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2018/10/cpdom_raport_2011anexe_0.pdf.

87. Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2018, Chișinău 2019, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, 226 p. [citat 17.11.2020] Disponibil: http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2019/03/RAPORT_2018.pdf.
88. Raportul privind respectarea drepturilor omului în Republica Moldova în anul 2019, Chișinău 2020, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, 61 [citat 03.02.2022] p. Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>.
89. Raportul privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2020, Chișinău 2021, Centrul pentru Drepturile Omului din Moldova, 279 p. [citat 27.03.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/04/Raport-2020-FINAL-RED.pdf>.
90. Raportul Avocatului Poporului privind respectarea drepturilor și libertăților omului în Republica Moldova în anul 2021, Chișinău 2022, 298 p. [citat 27.03.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2022/03/RAPORT2021-RED-FINAL.pdf>.
91. Raportul Oficiului Avocatului Poporului (Ombudsman) al Republicii Moldova privind situația drepturilor omului în Republica Moldova în cadrul celui de-al 3-lea ciclu de Evaluare Periodică Universală a ONU, Chișinău, 2021. [citat 27.03.2022] Disponibil: <http://ombudsman.md/wp-content/uploads/2021/10/raportUPR2021.pdf>.
92. REID, Karen. *Ghidul specialistului în Convenția Europeană a Drepturilor Omului*. Chișinău: Tipografia Balacron, 2005. 672 p. ISBN:978-9975-79-395-7.
93. RUSNAC, Ala. *Drepturile omului. Acte legislative internaționale și regionale*. Chișinău: Tipografia Centrală, 2005. 208 p.
94. RUSU, Ion. *Drept constituțional și iustitii politice*. București: Lumina Lex, 2001. 292p. ISBN: 973-588-404-6.
95. SCĂUNAȘ, Stelian. *Dreptul internațional al drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2003. 232 p. ISBN: 973-655-331-0.
96. SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura All Beck, 2004. 304 p. ISBN: 973-665-984-X.
97. SELEJAN-GUȚAN, Bianca. *Protecția Europeană a drepturilor omului*. București: Editura C.H.Beck, 2011. 301 p. ISBN: 978-973-115-885-3.
98. SUDRE, Frederick. *Drept European și Internațional al Drepturilor Omului*. Iași: Polirom, 2006. 529 p. ISBN: 973-46-0151-2.
99. Supravegherea video la locul de muncă. [citat 21.02.2019] Disponibil: <http://datepersonale.md/md/news/1211/1/10480/>.

100. TANISLAV, E. *Ocrotirea penală a dreptului la intimitate*. În: Revista de drept penal, nr. 3, 1998, 44 p.
101. TRIBOI, Tatiana. *Unele aspecte privind protecția internațională a drepturilor omului*. Chișinău: "Elena-V.I." S.R.L., 2009. 122 p. ISBN: 978-9975-106-51-1.
102. VIERIU, Eufimia, VIERIU, Dumitru. *Drept Constituțional și Instituții Politice*. Chișinău: Contrast-Design, 2012. 799 p. ISBN:978-9975-9970-8-9.
103. VOICU, Marin. *Protecția Europeană a Drepturilor Omului*. București: Lumina Lex, 2001. 759 p. ISBN: 9735883759.
104. Warren and Brandeis. *The Right to Privacy*. Harvard Law Review, Vol. IV December 15, 1890 No. 5. [citat 03.03.2018] Disponibil: https://groups.csail.mit.edu/Fmac/classes/6.805/articles/privacy/Privacy_brand_warr2.html.
105. ZGHIBARȚA, Patricia. Viața privată și libertatea de exprimare în Republica Moldova: un dezechilibru periculos pentru jurnaliști. [citat 12.03.2022] Disponibil: https://freedomhouse.org/sites/default/files/202011/Privacy_and_Freedom_of_Expression_ROM.pdf
106. ZINDAN R.. *Les Drois de la personnalite*. Paris: Dallaz, 1974.
107. ZLĂTESCU, Dan, MOROIANU ZLĂTESCU, Irina. *Institutul Roman pentru drepturile omului, Drepturile Omului în acțiune*. București: 1994. 240 p. ISBN: 9781852787080.
108. ВОЙНИКОНИС, Е., ЯКУШЕВ, М. *Информация, Собственность, Интернет. Традиция и новеллы о современном праве*. Москва: Вольтерс Киувер, 2004. 176 p. ISBN: 5-466-00023-X.
109. ИВАНСКИЙ, В.П. *Правовая защита информации о частной жизни граждан*. Москва: Издательство Российского университета дружбы народов, 1999. 276 p.
110. Информационное общество и право. Disponibil: <http://referat.mirslovarei.com/gosudarstvo-i-pravo/119732-informacionnoe-obshhestvo-i-pravo.html>.
111. КОПЫЛОВ, В.А. *Информационное право*. Москва: Издательство Юристъ, 1997. 472 p. ISBN: 5-7975-0006-X.
112. ЛАПИНА, М.А. *Информационное право*. Москва: Издательство ЮНИТИ-ДАНА, 2004. 335 p. ISBN: 5-238-00797-1.
113. НИКИФОРОВА, К.А. *Правовая защита персональных данных РФ*. Барнаул: 2010. [citat 27.03.2020] Disponibil: <https://works.doklad.ru/view/plJofeg24iU.html>.
114. РОМАНОВСКИЙ, Г.Б. *Право на неприкосновенность частной жизни*. Москва: Издательство МЗ-Пресс, 2001. 312 p. ISBN: 5-94073-018-3.

Acte normative

Republica Moldova

115. Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994. Republicată în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 78 art. 140 din 29.03.2016.
116. Codul Civil al Republicii Moldova: nr. 1107 din 06.06.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2019, nr. 66-75, art. 132.
117. Codul Contravențional al Republicii Moldova nr. 218 din 24.10.2008. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, nr. 3-6, art. 15.
118. Codul de Executare al Republicii Moldova nr. 443 din 24.12.2004. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 214-220 art. 704.
119. Codul de procedură civilă al Republicii Moldova nr. 225 din 30.05.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 285-294 art. 436.
120. Codul de procedură penală al Republicii Moldova Nr. 122 din 14.03.2003. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 248-251 art. 699.
121. Codul Familiei al Republicii Moldova nr. 1316 din 26.10.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 47-48 art. 210.
122. Codul Muncii al Republicii Moldova nr. 154 din 28.03.2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 159-162 art. 648.
123. Codul Penal al Republicii Moldova nr. 985 din 18.04.2002. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2009, 72-74 art. 195.
124. Legea nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea Poliției și statutul polițistului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2013, nr. 42-47 art. 145.
125. Legea nr. 151 din 30.07.2015 cu privire la agentul guvernamental. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2015, nr. 224-233 art. 455.
126. Legea nr.353 din 28.10.2004 cu privire la Agentul guvernamental (abrogată). În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 208-211 art. 932.
127. Legea nr.121 din 25.05.2012 cu privire la asigurarea egalității. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, Nr. 103 art. 355.
128. Legea nr.263 din 27.10.2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2005, Nr. 176-181 art. 867.
129. Legea nr.143 din 19.07.2018 pentru modificarea și completarea unor acte legislative. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2018, nr. 309-320 art. 482.

130. Legea nr.1549 din 19.12.2002 cu privire la înregistrarea dactiloscopică de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, Nr. 14-17 art. 51.
131. Legea nr.64 din 23.04.2010 cu privire la libertatea de exprimare. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 117-118 art. 355.
132. Legea nr.45 din 01.03.2007 cu privire la prevenirea și combaterea violenței în familie. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 55-56 art. 178.
133. Legea nr. 17 din 15.09.2007 cu privire la Protecția Datelor cu Caracter Personal (abrogată), În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 171-174 art. 667.
134. Legea nr.1069 din 22.06.2000 cu privire la informatică. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 73-74 art. 547.
135. Legea Nr.110 din 09.07.2011 privind ratificarea Protocolului adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de supraveghere și fluxul transfrontalier al datelor. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 103-106 art.274.
136. Legea Nr.182 din 10.07.2008 privind aprobarea Regulamentului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal, structurii, efectivului-limită și a modului de finanțare a Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2008, nr. 140-142 art. 578.
137. Legea Nr.467 din 21.11.2003 cu privire la informatizarea și la resursele informaționale de stat. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2004, nr. 6-12 art. 44.
138. Legea Nr.59 din 29.03.2012 privind activitatea specială de investigații. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, nr. 113-118 art.373.
139. Legea presei Nr. 243 din 26.10.1994. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 1995, nr. 2 art.12.
140. Legea privind accesul la informație nr. 982 din 11.05.2000. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2000, 88-90 art. 664.
141. Legea cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice nr. 144 din 14.10.2021. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2021, 256-260 art. 320.
142. Legea privind actele de stare civilă Nr.100 din 26.04.2001. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2001, nr. 97-99 art. 765.
143. Legea nr.283 din 04.07.2003 privind activitatea particulară de detectiv și pază. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 200-203 art. 769.

144. Legea nr.241 din 20.10.2005 privind prevenirea și combaterea traficului de ființe umane. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 200, nr. 164-167 art. 812.
145. Legea privind Protecția Datelor cu Caracter Personal nr. 133 din 08.07.2011. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, nr. 170-175 art. 492.
146. Legea nr.325 din 23.12.2013 privind evaluarea integrității instituționale. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2016, nr. 277-287 art. 586.
147. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova Nr. 1123 din 14.12.2010 privind aprobarea cerințelor față de asigurarea securității datelor cu caracter personal la prelucrarea acestora în cadrul sistemelor informaționale de date cu caracter personal. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2010, nr. 254-256 art. 1282.
148. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 897 din 23.07.2003 privind aprobarea Regulamentului cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate a R.M. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 167-169 art. 953.
149. Hotărârea Guvernului Nr.296 din 15.05.2012 privind aprobarea Regulamentului Registrului de evidența a operatorilor de date cu caracter personal. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2012, Nr. 99-102 art. 336.
150. Hotărârea Guvernului Nr.883 din 25.11.2011 cu privire la aprobarea Conceptului tehnic al sistemului informațional automatizat „Registrul de Stat al operatorilor de date cu caracter personal”. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2011, 245-247 art. 954.
151. Hotărârea Curții Constituționale nr. 55 din 14.10.1999 privind interpretarea unor prevederi ale art.4 din Constituția Republicii Moldova. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 118 art. 64 din 28.10.1999.
152. Decizia Curții Constituționale nr. 51 din 06.09.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 89g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din punctul 19 lit. e) și punctul 21 din Regulamentul privind modul de testare alcoolică și examinare medicală pentru stabilirea stării de ebrietate și a naturii ei, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 296 din 16 aprilie 2009 (obligația recoltării probelor biologice pentru stabilirea stării de ebrietate). În Monitorul Oficial nr. Nr. 423-429 art. 103 din 09.12.2016.
153. Decizia Curții Constituționale nr. 69 din 12.10.2016 de inadmisibilitate a sesizării nr. 122g/2016 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 23 alineatul (3) lit. b) [în redacția actuală art. 33 alin. (3) lit. c)] din Legea nr. 131-XVI din 7 iunie 2007 privind siguranța traficului rutier (obligația recoltării probelor biologice pentru stabilirea stării de ebrietate). În Monitorul Oficial nr. 423-429 art. 105 din 09.12.2016.

154. Hotărârea Curții Constituționale nr. 18 din 18.07.2016 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi ale articolului 2641 alin. (3) din Codul penal (stabilirea stării de ebrietate prin recoltarea probelor biologice) (Sesizarea nr. 66g/2016). În: Monitorul Oficial nr. 369-378 art.83 din 28.10.2016.
155. Hotărârea Curții Constituționale Nr. 19 din 06.06.2017 privind excepția de neconstituționalitate a articolului 67 lit. f) din Codul familiei referitoare la sintagma „de narcomanie” (decăderea din drepturile părintești a persoanelor care suferă de narcomanie) (sesizarea nr. 25g/2017). În: Monitorul Oficial Nr. 340-351 art. 90 din 22.09.2017.
156. Hotărârea Curții Constituționale Nr. 13 din 06 noiembrie 2012 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Anexa nr.2 la Regulamentul cu privire la expertiza medico-militară în Forțele Armate ale Republicii Moldova, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.897 din 23 iulie 2003, și din Anexa nr.8 la Regulamentul cu privire la încorporarea cetățenilor în serviciul militar în termen sau în cel cu termen redus, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.864 din 17 august 2005 (Sesizarea nr.17a/2012). În: Monitorul Oficial nr. 242-244 art. 23 din 23.11.2012.
157. Hotărârea Curții Constituționale Nr.18 din 04 iulie 2013 privind controlul constituționalității unor prevederi în Codul penal nr. 985-XV din 18 aprilie 2002 și Codul de executare nr. 443-XV din 24 decembrie 2004, în redacția Legii nr. 34 din 24 mai 2012 pentru completarea unor acte legislative (Sesizarea nr. 11a/2013). În: Monitorul Oficial nr. 182-185 art. 27 din 23.08.2013.
158. Hotărârea Curții Constituționale nr.7 din 16 aprilie 2015 pentru controlul constituționalității unor prevederi din Legea nr. 325 din 23 decembrie 2013 privind testarea integrității profesionale (Sesizarea nr. 43a/2014). În: Monitorul Oficial nr. 115-123 art. 11 din 15.05.2015.
159. Decizia Curții Constituționale nr. 1 din 18.02.2022 de inadmisibilitate a a sesizării nr. 219a/2021 pentru controlul constituționalității Legii nr. 144 din 14 octombrie 2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și violenței domestice. În: Monitorul Oficial nr. 53-59 art. 16 din 25.02.2022.
160. Instrucțiunea Serviciului de Informații și Securitate nr. 44, 249, 91 din 14 iulie 2008 privind modul de organizare și desfășurare a măsurilor operative de investigații în rețelele de comunicații electronice. În: Monitorul Oficial nr. 134-137 art. 383 din 25.07.2008.
161. Extras din Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii Nr. 145/6 din 12 februarie 2013 cu privire la aprobarea Regulamentului privind procedura și

condițiile de numire a judecătorilor de instrucție. În: Monitorul Oficial nr. 96 art. 516 din 27.04.2013.

162. Extras din Hotărârea Consiliului Superior al Magistraturii nr. 658/30 din 10 octombrie 2017, de aprobare a Regulamentului privind modul de publicare a hotărârilor judecătorești pe portalul național al instanțelor de judecată și pe pagina web a Curții Supreme de Justiție. În: Monitorul Oficial nr. Nr. 411-420 art. 2068 din 24.11.2017.
163. Ordinul Directorului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al RM nr.03/1 din 28.02.2013 privind aprobarea Instrucțiunii privind prelucrarea datelor cu caracter personal în procesul electoral. [citată 16.04.2019] Disponibil pe: <http://datepersonale.md/wp-content/uploads/2020/01/ORDIN-nr21.pdf>.
164. Ordinul Directorului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al RM fără număr din mai 2013 privind aprobarea Instrucțiunii privind prelucrarea datelor cu caracter personal în sectorul polițienesc. [citată 16.04.2019] Disponibil pe: <http://datepersonale.md/wp-content/uploads/2020/01/instructiune-20130712.pdf>.
165. Ordinul Directorului Centrului Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al RM nr.03 din 21.01.2015 privind aprobarea Instrucțiunii privind prelucrarea datelor cu caracter personal în sectorul educațional. [citată 16.04.2019] Disponibil pe: http://datepersonale.md/wp-content/uploads/2020/01/instructiuni_educatie.pdf.
166. Instrucțiunea în legătură cu prelucrarea datelor cu caracter personal privind starea de sănătate, Centrul Național pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal al RM. [citată 15.03.2022] Disponibil pe <http://datepersonale.md/wp-content/uploads/2020/01/INSTRUCTIUNI-HEALTH.pdf>.

Alte state

167. Codul de Procedură Penală a României din 2010. [citată 23.03.2019] Disponibil: https://legestart.ro/wp-content/uploads/2018/08/codul-de-procedura-penala_actualizat.pdf.
168. Constituția Albaniei (eng). [citată 16.08.2018] Disponibil: <https://cj.md/constitutia-albaniei-eng/>.
169. Constituția Republicii Bulgaria. [citată 16.08.2018] Disponibil: <http://codex.just.ro/Tari/Download/BG>.
170. Constituția Estoniei. [citată 16.08.2018] Disponibil: <https://cj.md/constitutia-estoniei-eng/>.
171. Constituția Republicii Finlanda. [citată 01.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/finlanda.pdf>.

172. Constituția Republicii Franceze. [citat 01.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/02/franta.pdf>.
173. Constituția Republicii Elene. [citat 01.10.2020] Disponibil: <http://codex.just.ro/Tari/EL>.
174. Constituția Japoniei. [citat 16.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/constituc89bia-japoniei.pdf>.
175. Constituția Regatului Țărilor de Jos. [citat 23.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/olanda.pdf>.
176. Constituția Republicii Portugheze. [citat 01.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/portugalia.pdf>.
177. Constituția României. [citat 23.02.2018]
http://www.cdep.ro/pls/dic/site2015.page?den=act2_1&par1=2#t2c2s0sba26.
178. Constituția Spaniei. [citat 10.12.2019] Disponibil: <http://codex.just.ro/Tari/Download/ES>.
179. Constituția Ungariei. [citat 10.12.2019] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/ungaria.pdf>.
180. Constituția Regatului României din 1938. [citat 13.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/constituc5a3ia din 1938 - 27-02-1938.pdf>.
181. Constituțiunea din 1866. [citat 13.10.2020] Disponibil: <https://constitutii.wordpress.com/category/1-constitutiile-romaniei-si-republicii-moldova/>.
182. Конституция Итальянской Республики. [citat 01.10.2020] Disponibil: https://www.concourt.am/armenian/legal_resources/world_constitutions/constit/italy/italy--r.htm.
183. Конституция Молдавской ССР. [citat 13.10.2020] Disponibil: <https://nodussr.ru/konstituciya-moldavskoj-ssr>.
184. Конституция (Основной Закон) Союза Советский Социалистических Республик от 1977. [citat 01.10.2020] Disponibil: <http://www.hist.msu.ru/ER/Etext/cnst1977.htm>
185. Конституция Российской Федерации. [citat 16.08.2018] Disponibil: https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/konst_2011.pdf.

Regionale și internaționale

186. Carta Socială Europeană revizuită din 03.05.1996. [citat 13.10.2021] Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/35364>.
187. Convenția Consiliului Europei pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal (Strasbourg, 28.01.1981). [citat 12.10.2021] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=117361&lang=ro.

188. Convenția din 10.12.1984 împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante. [citat 08.10.2021] Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/41179>.
189. Convenția din 18.12.1979 asupra eliminării tuturor formelor de discriminare față de femei. [citat 13.10.2021] Disponibil: http://old.mmmpsf.gov.md/file/tratate/cedaw_md.pdf.
190. Convenția Europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale din 04.11.1950. [citat 12.03.2019] Disponibil: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/175187>.
191. Convenția internațională cu privire la Drepturile Copilului din 20.11.1989. [citat 13.10.2021] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115568&lang=ro.
192. Convenția Internațională din 21.12.1965 privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială. [citat 13.10.2021] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115570&lang=ro.
193. American Declaration of the rights and duties of man. [citat 18.10.2021] Disponibil: https://www.oas.org/dil/access_to_information_human_right_American_Declaration_of_the_Rights_and_Duties_of_Man.pdf.
194. Declarația Universală a Drepturilor Omului a Națiunilor Unite din 10 decembrie 1948. [citat 13.10.2021] Disponibil: http://www.anr.gov.ro/docs/legislatie/internationala/Declaratia_Universala_a_Drepturilor_Omului.pdf.
195. Directiva 95/46/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 24 octombrie 1995 privind protecția persoanelor fizice în ceea ce privește prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date,
196. Pactul Internațional cu privire la drepturile civile și politice Nr. 1966 din 16.12.1966. [citat 02.10.2021] Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=115566&lang=ro.
197. Protocolul adițional la Convenția pentru protecția persoanelor referitor la prelucrarea automatizată a datelor cu caracter personal, cu privire la autoritățile de control și fluxul transfrontalier al datelor cu caracter personal (Strasbourg, 08.11.2001). [citat 02.06.2019] Disponibil: <http://datepersonale.md/md/international001/>.
198. Regulamentul Curții Europene a Drepturilor Omului. [citat 07.10.2021] Disponibil: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court RON.pdf.

Practica judiciară

Curtea Europeană pentru Drepturile Omului (CtEDO). Decizii, hotărâri

199. Abdulaziz Cabales și Balkandali c. REGATULUI UNIT, seria A nr. 94, 28 mai 1985. [online] [cit 13.02.2018] Disponibil: <https://jurisprudentacedo.com/Abdulaziz-Cabales-si-Balkandali-c.-REGATULUI-UNIT-Straine-stabilite-legal-si-lipsite-sau-amenintate-de-a-fi-lipsite-de-compania-sotului-care-nu-este-britanic.html>.
200. B. c. Franța, nr. 57/1990/248/319, 24 January 1992. [online] [cit 08.06.2019] Disponibil: <https://jurisprudentacedo.com/B-contr-Franta-Tratament-inuman-sau-degradant-Definitie-Conditi.html>.
201. B. c. Republica Moldova, nr. 61382/09, 16 iulie 2013. [online] [cit 10.08.2019] Disponibil: <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2015/03/B.-RO.pdf>.
202. Bostan v. Republica Moldova. [online] [cit 03.02.2022] Disponibil: <https://www.bizlaw.md/bostan-v-republica-moldova-o-familie-va-primi-despagubiri-pentru-ca-politistii-le-au-perchezitionat-ilegal-domiciliul>.
203. Ciubotaru c. Moldovei, nr. 27138/04, 27 aprilie 2010. [online] [cit 15.08.2018] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/CIUBOTARU%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/CIUBOTARU%20(ro).pdf).
204. Eremia și alții c. Republicii Moldova, nr. 3564/11, 28 mai 2013. [online] [cit 27.01.2019] Disponibil: <http://www.justice.gov.md/libview.php?l=ro&id=1442&idc=6>.
205. Fedotova și alții v. Rusia. [online] [cit 03.02.2022] Disponibil: <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=184&id=2229&t=/Rezumate-CEDO/2021/Fedotova-i-altii-v-Rusia-Lipsa-posibilitatilor-de-recunoatere-formala-a-relatiilor-dintre-persoanele-de-acelai-sex-Incalcare>.
206. Gaskin c. Regatului Unit, nr. 2/1988/146/200, 7 July 1989. [online] [cit 06.05.2019] Disponibil: <https://jurisprudentacedo.com/GASKIN-c.-REGATULUI-UNIT-Refuz-de-a-da-acces-deplin-la-dosarul-sau-unei-persoane-luate-in-ingrijire-in-timpul-copilariei-de-catre-serviciile-sociale.html>.
207. Goodwin c. Regatul Unit, nr. 17488/90, 27 martie 1996. [online] [cit 16.03.2019] Disponibil: <https://jurisprudentacedo.com/Goodwin-contr-Marea-Britanie-Sursa-jurnalistica-Rolul-in-libertatea-presei.html>.
208. J. L. c. Italia. [online] [cit 03.02.2022] Disponibil: <https://www.constcourt.md/libview.php?l=ro&idc=184&id=2223&t=/Rezumate-CEDO/2021/JL-v-Italia-Victimizarea-secundara-a-victimei-unei-agresiuni-sexuale-din-cauza-comentariilor-din-motivarea-hotararii-care-induceau-vina-care-erai-moralizatoare-i-care-contineau-stereotipuri-pe-criterii-de-sex-Incalcare>.

209. Kroon c. Olandei nr. 00018535/91, 27 October 1994. [online] [citat 27.12.2018] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/KROON-c.-OLANDEI-Imposibilitate-legala-pentru-o-femeie-casatorita-de-a-contesta-paternitatea-sotului-asupra-copilului-ei-si-care-sa-permita-astfel-o-recunoastere-de-catre-tatal-biologic.html>.
210. Leander c. Suediei, nr. 9248/81, 26 March 1987. [online] [citat 03.02.2019] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/LEANDER-c.-SUEDIEI-Folosire-de-informatii-consemnate-intr-un-registru-secret-al-politiei-pentru-a-evalua-aptitudinile-unui-candidat-la-un-post-important-pentru-securitatea-nationala.html>.
211. Lisovaia c. Republicii Moldova, nr. 16908/09, 16 ianuarie 2018. [online] [citat 27.04.2019] Disponibil: <http://agent.gov.md/lisovaia-c-republicii-moldova/>
212. Mancevschi c. Moldovei - Percheziția în oficiul unui avocat, nr. 33066/04, 7 octombrie 2008. [online] [citat 19.12.2017] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Mancevschi-c.-Moldovei-Perchezitia-in-oficiul-unui-avocat.html>.
213. Marckx c. Belgiei, nr. 6833/74, 13 June 1979. [online] [citat 17.10.2018] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/MARCKX-c.-BELGIEI-Statutul-mamelor-celibatare-si-al-copiilor-nascuti-in-afara-casatoriei.html>.
214. Meriakri c. Moldovei, nr. 53487/99, 1 martie 2005. [online] [citat 02.03.2019] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MERIAKRI%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/MERIAKRI%20(ro).pdf).
215. Mikulik v. Croația, nr. 53176/99, 7 february 2002. [online] [citat 16.01.2018] Disponibil: <file:///C:/Users/IULIAB~1/AppData/Local/Temp/003-489754-491011.pdf>.
216. N.P. c. Republicii Moldova, nr. Cererea nr. 58455/13, 6 Octombrie 2015. [online] [citat 06.02.2019] Disponibil: <http://agent.gov.md/wp-content/uploads/2015/10/N.P.-v.-THE-REPUBLIC-OF-MOLDOVA-PDF.pdf>.
217. Niemietz c. Germaniei, nr. 13710/88, 16 decembrie 1992. [online] [citat 19.07.2019] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Niemietz-contra-Germaniei-Viata-privata-Definitie.html>.
218. Olsson c. Suediei, nr. 10465/83, 24 March 1988. [online] [citat 18.10.2018] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/OLSSON-c.-SUEDIEI-nr.-I1-Luare-de-copii-in-ingrijire-de-catre-autoritatea-publica-si-plasarea-in-camine-de-primire.html>.
219. Ostrovar c. Moldova, nr. 35207/0, 13 septembrie 2005. [online] [citat 03.08.2018] Disponibil: [http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/OSTROVAR%20\(ro\).pdf](http://justice.md/file/CEDO_judgments/Moldova/OSTROVAR%20(ro).pdf).
220. Otgon c. Republicii Moldova, 22743/07, 25 October 2016. [online] [citat 08.01.2019] Disponibil: <https://www.lhr.md/ro/2016/10/hotararea-in-cauza-otgon-c-moldovei/>.

221. Pentiacova c. Moldova, nr. 14462/03, 4 ianuarie 2005. [online] [citat 11.10.2018]
Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Pentiacova-contra-Moldova-Insuficienta-renala-cronica-Dializa-Lipsa-de-medicamente-Viata-familiala-Art-8.html>.
222. Perkins și R. c. Regatul Unit și Beck, Copp și Bazeley c. Regatul Unit, nr. 43208/98 și nr. 44875/98, 22 octombrie 2002. [online] [citat 11.10.2018] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Perkins-si-R.-c.-Regatul-Unit-si-Beck-Copp-si-Bazeley-c.-Regatul-Unit-Dreptul-la-respectarea-vietii-private.html>.
223. Rees c. Marea Britanie, nr. 9532/81, 17 octombrie 1986. [online] [citat 15.02.2019]
Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Rees-contra-Marea-Britanie-Libertatea-casatoriei-Domeniul-de-incidenta.html>.
224. Smirnova c. Federației Ruse, nr. 46133/99 și nr. 48183/99, 24 July 2003. [online] [citat 12.11.2017] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-61262%22%5D%7D>.
225. Straistă c. Republica Moldova. [online] [citat 03.02.2022] Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-216169%22%5D%7D>.
226. Von Hannover c. Germania, nr. 40660/08 și 60641/08, 7 februarie 2012. [online] [citat 17.02.2018] Disponibil: <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Von-Hannover-impotriva-Germaniei-Nr-2.pdf>.
227. Van Oosterwijck c. Belgiei, nr. 7654/76, 6 November 1980. [online] [citat 18.06.2018]
Disponibil: <file:///C:/Users/IULIAB~1/AppData/Local/Temp/001-57549.pdf>.
228. Vetter c. Franța. [online] [citat 14.02.2019] Disponibil: <https://jurisprudencedo.com/Vetter-contra-Franta-Interceptare-telefoane-Legalitatea-masurii-Conditiile-legii.html>.
229. Waclaw Ploski c. Poloniei, nr. 26761/95, 12 November 2002. [online] [citat 16.03.2019]
Disponibil: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-60733%22%5D%7D>

Hotărâri și acte ale instanțelor judecătorești din Republica Moldova

230. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-1122/2018 din 13 septembrie 2018. [online] [citat 28.12.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11862.
231. Decizia Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 2ra-3495/13 din 23 octombrie 2013. [online] [citat 19.09.2018]
Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=4440.

232. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul 1ra-441/2018 din 07.03.2018. [online] [citat 12.01.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10417.
233. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-640/2018 din 23.05.2018. [online] [citat 25.11.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=11216.
234. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 1ra-430/2018 din 28.02.2018. [online] [citat 19.03.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=10624.
235. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 4-1re-33/2019 din 22.01.2019. [online] [citat 08.06.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_plen_penal.php?id=1727.
236. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.8 din 09.10.2006 cu privire la aplicarea legislației despre apărarea onoarei, demnității și reputației profesionale a persoanelor fizice și juridice.
237. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.1 din 28.05.2012 cu privire la aplicarea de către instanțele de judecată a prevederilor Capitolului XXX1 din Codul de procedură civilă (aplicarea măsurilor de protecție în cazurile de violență în familie). [online] [citat 05.03.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=341.
238. Hotărârile Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova nr.17 din 07.11.2005 despre practica judiciară în cauzele din categoria infracțiunilor privind viața sexuală. [online] [citat 24.09.2018] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=349.
239. Încheierea Colegiului civil, comercial și de contencios administrativ al Curții Supreme de Justiție, dosarul nr. 2ra-701/17 din 12 aprilie 2017. [online] [citat 23.05.2019] Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_civil.php?id=35918.

Hotărâri și acte ale instanțelor judecătorești străine

240. Griswold v. Connecticut, the Supreme Court of USA, 1965. [online] [citat 21.12.2018] Disponibil: https://www.thirteen.org/wnet/supremecourt/rights/landmark_griswold.html.
241. Roe vs Wade, U.S. Supreme Court on January 22, 1973. [online] [citat 11.01.2019] Disponibil: <https://www.britannica.com/event/Roe-v-Wade>.

Declarația privind asumarea răspunderii

Subsemnatul, declar pe răspundere personală că materialele prezentate în teza de doctorat sunt rezultatul propriilor cercetări și realizări științifice. Conștientizez că, în caz contrar, urmează să suport consecințele în conformitate cu legislația în vigoare.

Butnaru Iulia

” _____ ” _____ 2022

CURRICULUM VITAE (CV)

Date personale

Numele, prenumele: Butnaru Iulia

Data nașterii: 30.08.1983

Cetățenie: Republica Moldova

Domiciliul: mun. Chișinău, str. Grădina Botanică nr. 20/1, ap.131

Starea familială: căsătorită

Telefon: 079182184

E-mail: i.butnaru.2015@gmail.com

Studii

2001-2006 – Universitatea Liberă Internațională din Moldova, studii de licență în drept, specializarea drept civil.

2006-2007 – Academia de Administrare Publică pe lângă Președintele Republicii Moldova, studii de masterat în drept la specializarea drept internațional.

2011 - prezent – Universitatea Liberă Internațională din Moldova, student-doctorand în drept constituțional.

Activitate profesională

2007 - 2013 – Șef al secției juridice în cadrul Serviciului Tehnologia Informației și Securitate Cibernetică.

2013 – prezent – Șef al secției juridice în cadrul grupului de companii din sectorul privat (S.R.L. "VisPas și Co", S.R.L. "Larsan-Nor", S.R.L. "Ecloz Service").

Publicații științifice

- BUTNARU, Iulia. ***Dreptul de a dispune de sine însăși – componentă a vieții intime a persoanei.*** În: Studii juridice universitare, Chișinău, nr. 1-2 (29-30), p. 140-145. ISSN: 1857-4122.

- BUTNARU, Iulia. ***Dimensiunile dreptului fundamental la protecția vieții familiale.*** În: Chișinău, 2014, nr. 3-4 (27-28). p. 181-193. ISSN: 1857-4122.

- BUTNARU, Iulia. ***Multiplele dimensiuni ale dreptului la respectul vieții familiale.*** În: Universitatea Liberă Internațională din Moldova, Universitas Europaea XXI: Știința Universitară în contextul integrării europene-Promovarea drepturilor omului în contextul integrării europene: teorie și practică, Conf. șt. teoretico-practică intern. (2013; Chișinău), Chișinău, 2013, 410 p.

- BUTNARU, Iulia. *Restricțiunile aduse dreptului la respectul vieții private și de familie: conform prevederilor Convenției Europene pentru apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale*. În: Studii Juridice Universitare. Chișinău, 2012, nr. 3-4 (19-20). p. 187-197. ISSN: 1857-4122.
- BUTNARU, Iulia. *Dreptul la viața intimă, familială și privată în Jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului*. În: Revista Națională de Drept. Chișinău, 2021, nr. 1. ISSN:1811-0770.
- BUTNARU, Iulia. *Viața privată versus libertatea exprimării*. Conferința Științifică Internațională a doctoranzilor ”Tendințe contemporane ale dezvoltării științei: viziuni ale tinerilor cercetători”, Academia de Științe a Moldovei, Chișinău, 2014.

Cunoașterea limbilor

Limba română – nativ

Limba rusă – nivelul B1

Limba Engleză – nivelul B1